T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK OLGUSU

Yüksek Lisans Tezi

Yahye Osman MOHAMED

Ankara-2019

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK OLGUSU

Yüksek Lisans Tezi

Yahye Osman MOHAMED

Tez Danışmanı

Doç. Dr. İpek Özkal SAYAN

Ankara- 2019

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

Yahye Osman MOHAMED

SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK OLGUSU

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İpek Özkal SAYAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Doç. Dr. İpek Özkal Sayan	
Prof. Dr. Koray KARAKUŞ	
Doç. Dr. Tekin AVANOĞLU	

Tez Sınavı Tarihi....25/12/2019.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (25./12./20.19)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

yahye Osman Mohamed

İmzası

.....

ÖNSÖZ

Öğrenci olmaktan gurur duyduğum, tez çalışmam boyunca, benimle değerli bilgilerini paylaşan, yeni alanlara ilgi duymamı sağlayan, desteğini üzerimden hiç eksik etmeyen tez danışmanım Doç. Dr. İpek Özkal SAYAN'a en içten sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım. Bu süreçte bana rehber olduğunuz için çok teşekkür ederim. Ayrıca Prof. Dr. Koray KARASU ile Doç. Dr. Tekin AVANER çalışmamda bana yol gösterici ve destek oldular, kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Araştırmanın uygulama, analiz ve düzenleme süresinde yardım ve desteklerini esirgemeyen, zaman ayıran ve değerli bildirimlerini sunan Ramazan Çelebi, Erhan Çekmek, Göksel Almak, Narin Nur ve Mehmet Akbulut'a; ayrıca, Türkiye'de bana hiçbir zaman yabancılık hissettirmeyen, her konuda elini uzatan, sınırsız destek ve güven veren Dhaha'ya çok teşekkür ederim.

Hayatımda her anında aldığım kararlara saygı duyan, beni rahatlatan, cesaretlendiren, maddi manevi destek veren, son zamanlarda ayrı ülkeleri paylaşmamıza rağmen bir an dahi yalnız hissetmeme izin vermeyen babam Osman Mohamed, annem Adar Abdi Hassan'a saygı, sevgi ve sonsuz şükranlarımı sunarım. Bu zorlu süreçte desteğini üzerimden eksik etmeyen, her fırsatta çalışmamdaki gelişmelerle ve aksaklıklarla uzaktan dahi olsa ilgilenen sevgili arkadaşlarım AbdisamadAbukarIsak, SadickHurre ve Abdulkadir Sanlı'ya çok teşekkür ederim.

Sevgili arkadaşlarım, Yahye Ali, NimoAhmed ve İbrahim Ali tez sürecinde anlayışı, tahammülü yüksek, destek olma ve sabırlı olduğu, geleceğe umutla bakmayı, pozitif düşünmeyi öğrettiği ve sunduğu güzel dostluk için teşekkür ederim. Tez yazım sürecindeki akademik, psikolojik ve motivasyon desteğini esirgemeyen AbdisamadAbukar, Abdalla Abdisalam ve her türlü destek sağlayan Musa, Mehtab'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Yahye Osman MOHAMED

Ankara- 2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **i**
İÇİNDEKİLER ..... **ii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **v**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **vii**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **viii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
YOLSUZLUK OLGUSU: SİYASAL YOLSUZLUK TANIMI, TÜRLERİ VE NEDENLERİ

1.1. SİYASAL YOLSUZLUK KAVRAMI 8
1.2. SİYASAL YOLSUZLUK TÜRLERİ 32
1.2.1. Rüşvet 34
1.2.2. Kayırmacılık 35
1.2.3. Partizanlık ve Siyasal Yandaşlık 37
1.2.4. İhtilas 39
1.3. SİYASAL YOLSUZLUĞUN NEDENLERİ 41
1.3.1. Ekonomik Nedenler 41
1.3.1.1. Devletin Ekonomiye Müdahalesi 42
1.3.1.2. Toplumsal Yapı 45
1.3.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Yetersizliği 47
1.3.1.4. Demokrasi Kültürü 48
1.3.1.5. Kamu İstihdamı 49
1.3.2. Bürokratik ve Siyasal Nedenler 50
1.3.2.1. Bürokrasinin Kapsamı ve Mevzuat Sistemi 51
1.3.2.2. İktidarın Kişiselleşmesi, Parti Disiplini ve Lider Diktası 53

İKİNCİ BÖLÜM
SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK, YÖNETSEL YAPISI VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİSİ

2.1. SOMALİ'NİN SİYASAL VE EKONOMİK HAYATINA GENEL BAKIŞ 55
2.1.1. Somali ile İlgili Genel Bilgiler 56

2.1.1.1. Coğrafya 56
2.1.1.2. Demografi 57
2.1.2. Ekonomik Bilgiler 58
2.1.3. Ülkenin İhracat ve İthalatına İlişkin Veriler 59
2.1.4. Siyasal Yapısı 60
2.1.5. Ekonomik Sistemi 65
2.2. SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK 69
2.3. SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUĞUN NEDENLERİ 75
2.3.1. Ekonomik Nedenler 75
2.3.1.1. Devletin Ekonomiye Müdahalesi 76
2.3.1.2. Toplumsal Yapı 80
2.3.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Yetersizliği 81
2.3.1.4. Demokrasi Kültürü 83
2.3.1.5. Kamu İstihdamı 84
2.3.2. Bürokratik ve Siyasal Nedenler 86
2.3.2.1. Bürokrasinin Kapsamı ve Mevzuat Sistemi 86
2.3.2.2. İktidarın Kişiselleşmesi, Parti Disiplini ve Lider Diktası 90
2.4. EKONOMİK BÜYÜMEYİ ARTIRAN FAKTÖRLER 93
2.4.1. Devlet Harcamaları 93
2.4.2. Yatırım 95
2.4.3. İnsan Sermayesi 96
2.4.4. Teknoloji 97
2.5. SİYASAL YOLSUZLUK VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ 99
2.5.1. Siyasal Yolsuzluğun Ekonomik Alanlar Üzerindeki Etkisi 101
2.5.1.1. Siyasal Yolsuzluk ve Gelir 104
2.5.1.2. Siyasal Yolsuzluk ve GSYİH 106
2.5.1.3. Siyasal Yolsuzluk ve İstihdam 110
2.5.1.4. Siyasal Yolsuzluk ve Yoksulluk 112
2.6. YOLSUZLUĞUN EKONOMETRİK VE YÖNETSEL YAPISININ ETKİLERİ 116
2.7. SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ 127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK ÜZERİNE BÜROKRATLARLA VE SİVİL TOPLUMLA YAPILAN YÜZ YÜZE GÖRÜŞME

3.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ....135

3.2. AMAÇ....137

3.2.1. Araştırma Soruları.... 137

3.2.2. Kavramsal Çerçeve 138

3.2.3. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları 140

3.2.4. Araştırma Evreni ve Örneklem 142

3.3. ÇALIŞMA PROSEDÜRÜ....145

3.4. VERİ ANALİZİ....146

3.5. GÖRÜŞME SONUÇLARI....147

3.5.1. Yolsuzluk ve Siyasal Yolsuzlukla İlgili Genel Görüş 148

3.5.2. Somali'de Siyasal Yolsuzluk Hakkında Genel Görüş 150

3.5.3. Siyasal Yolsuzlukla Mücadeleyi Kazanmak İçin Kısıtlar ve Tavsiyeler.. 153

3.5.4. Siyasal Yolsuzluk Bağlamında: İhtilasın"Zimmete Geçirme" Somali'deki Ekonomik Büyümeye Gelir, GSYİH, İstihdam ve Yoksulluk Açısından Etkisi 155

3.5.5. Somali'de Devam Eden Yolsuzlukla Mücadele Sürecine İlişkin Görüşler.... 158

3.5.6. Siyasal yolsuzluk Bağlamında: "Rüşvetin" Somali'deki Ekonomik Büyümeye Gelir, GSYİH, İstihdam ve Yoksulluk Açısından Etkisi..... 160

3.5.7. Siyasal Yolsuzluk Bağlamında Kayırmacılığın Somali'deki Ekonomik Büyümeye Gelir, GSYIH, İstihdam ve Yoksulluk Açısından Etkisi..... 162

SONUÇ 166

Öneriler....171

KAYNAKÇA.... 173

ÖZET 194

ABSTRACT 197

KISALTMALAR LİSTESİ

ADP : African Development Bank

AGSE : Agricoltura e Sviluppo Economico

AU : African Union

BPM : Banana Plantation Monopoly

CBS : Central Bank of Somalia

CPI : CorruptionPerceptions Index

FDI : Foreign Direct Investment

GDP : Gross Domestic Product

GNI : Gross National Income

GNP : Gross National Product

ICG : International Crisis Group

ICRG : International Country Risk Guide

IGAD : Intergovernmental Authority on Development

IMF : International Monetary Fund

MSF : Médecins Sans Frontières

NGO : Non-governmental Organizations

OAGS : Office Auditor General Somalia

OIAI : Office of Internal Auditor and Investigation of Somalia

OIOS : United Nations Office of Internal Oversight Services

SAP : Structural Adjustment Program

SENT : Somali Extractive Natural Resources

SNM **:** Somali National Movement

SRSP **:** Somali Revolutionary Socialist party

TI **:** Transparency International

UN **:** United Nations

UNDP **:** United Nation's Development Programme

UNPAN **:** United Nations Public Administration Network

WB **:** World Bank

WFP **:** World Food Programme

WHO **:** World Health Organization

WTO **:** World Trade Organization

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Somali'nin genel ekonomik görünümü 58
Tablo 2.1. Somali dış ticaret göstergeleri 60
Tablo 2.3. Uluslararası yolsuzluk algılar endeksi 74
Tablo 2.4. Somali'nin genel ekonomik büyüme görünümü 109
Tablo 3.1. Mülakata yapılan katılımcıların seçilmiş sektörler 143
Tablo 3.2. Nitel analiz kapsamında mülakat yapılan görevlilerin kurumu, unvanı, birimi ve görevleri 145
Tablo 3.3. Mülakata yapılan değerlendirme görev ve kanaat 165

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Yaş grubu ve cinsite göre Somali toplam nüfusu 57

GİRİŞ

Yolsuzluk, hükümetlerin tarihi kadar, sosyo-kültürel yapısı, tarihi politikası, ekonomik durumu, bürokratik alışkanlıkları ve politikalarıyla ilgilidir. Başka bir deyişle sosyo-kültürel ilişkilerin, ekonominin ve bürokratik işlemlerin yürütüldüğü kurumların güçsüz olduğu ülkelerin yolsuzlukla karşı karşıya olduğu bilinen bir gerçektir. *"Kamu gücünün kişisel çıkarlarla uyum içinde kullanılması"* şeklinde açıklanan yolsuzluk olgusu, bir grubun maddi bir varlığı (rüşvet ve çatışma) ekonomik büyüme ve yönetsel yapı üzerinde doğrudan etkisi olan ilişkiler biçiminde ele almalarıdır.[1] Her iki durum için bir değerlendirme yapıldığında konu kapsamındaki kişi ya da kişilerin bu yetkileri, belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere düzenlemelerin dışında kullanmaları dikkat çekicidir.

Her gün medyaya yansıyan yolsuzluk raporları, yolsuzluğun gelişmiş ülkelerde yaşanan bir sorun olduğu kadar gelişmekte olan Somali gibi ülkeler için de bir sorun olduğunu gösteriyor. Politik, ekonomik ve sosyal açıdan yolsuzluk, toplum için içinden çıkılması zor dar boğazlar yaratacak maliyetlere yol açmaktadır. Yolsuzluk, hükümete olan güveni azaltır, sosyal uyumu tehlikeye atar, kamu mal ve hizmetleri için fiyatları yükseltir, verimli olmayan yatırımlar yapılmasına neden olur ve kamu hizmetlerindeki kaliteyi düşürür.

Kamu idaresinde gerçekleşen verimsizlik, mevcut kaynakların tahsisinde de verimsizlik ile israfa yol açmaktadır. Aynı zamanda ekonomik büyümeyi yok etme seviyesine getiren en büyük engellerden biri, siyasi yolsuzluk şeklinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda yolsuzluk konusu, ekonomik, sosyo-kültürel ve politik yönden oldukça önemli görülmektedir.

---

[1] Klıtgaard, Robert Controlling Corruption, University of California Press, 0-520-07408-4, 1990. Erişim zamanı 12 Ekim 2017

Ekonomik büyüme sürecinde meydana gelen siyasal yolsuzluklar, devlet bütçelerini ve ülkenin ekonomik gelişmesini olumsuz etkileyebilecek, kamu gelirleri içinde önemi azımsanamayacak boyutlarda yabancı yatırımların azalmasına sebep olabilecek, bu durum da devletleri ağır bir mali yük altına sokacaktır. Siyasal yolsuzluk söz konusu olduğunda ekonomik büyümede ulaşılması istenen amaçlar dikkate alındığında, sorun sadece bir gelir ya da yabancı yatırım kaybından oluşmayacaktır. Bu durum ülkede kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal gelişmede ciddi bir sorun oluşmasına yol açabilecek ve büyümeyle ilgili konularla alakalı olarak GSYİH'ye karşı önemli bir direnç yaratabilecektir.

Öte yandan kamu ve özel sektör çalışanlarının otoritelerini kişisel kazanım için kullanım olarak tanımlanan yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk, çeşitli aktarım yöntemleriyle ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu araştırmanın amacı; siyasal yolsuzluk sorununu hem ülke genelinde hem de ülkenin ekonomik büyümesi üzerindeki etkisini incelemek, siyasal yolsuzluğun Somali sosyal ve ekonomik sistemi üzerindeki etkilerini belirlemek ve mevcut yolsuzluk problemi ile mücadeleyi sağlayarak gelecekte de tekrar yaşanmasını önleyecek bir model geliştirmek olacaktır.

Genel olarak, siyasal yolsuzluk fenomenini belirleme yöntemiyle karşı karşıyayız çünkü yolsuzluk gizli niteliktedir ve yasal düzenlemelere aykırıdır. Nitekim sosyal olguları yolsuzluk açısından görüntüleme, röportaj ve anket uygulama metodu sınırlıdır. Yolsuzluk fenomenini açıklamak için sadece sayısal verilerin kullanılması konunun değerlendirilmesi yönünden sağlıklı sonuçlar ortaya koymayabilir. Bu durumun gerekçesi yolsuzluk endeksindeki artışın, yolsuzluktaki artıştan değil yolsuzluğa karşı verimsiz önlemlerden kaynaklanması olabilir. Bu problemler göz önüne alındığında, yolsuzluk ve siyasi yolsuzluk soruşturmaları daha fazla ikincil kaynak gerektirmektedir.

Literatüre bakıldığında farklı tanımlamalar olarak karşımıza çıksa da yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk kavramları, toplumları eşit derecede etkilemektedir. Devletlerin özellikle kamu mali dengesi üzerinde siyasal yolsuzluğun olumsuz etkisi çoktur. Kamu harcamaları için kullanılan ana kaynaklardan biri olan vergi gelirlerinde yolsuzluklardan dolayı azalma meydana gelmesi, ihtiyaç duyulan yatırımların yapılamamasına ve aynı zamanda toplumun genelinde gelir dağılımının bozulmasına yol açmaktadır.

Ekonomik ve yönetim ilminin siyasal yolsuzluğa ilişkin araştırmalarının yeterli olmadığı ortadayken devam eden süreç içerisinde yolsuzlukla ilgili yapılan deneysel araştırmalar neticesinde, sayısala dönük bilgilerin çoğalmasıyla birlikte yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi daha detaylı bir şekilde irdelenmiş ve konuya yönelik inceleme alanları yükselmiştir. Böyle olsa da yolsuzlukla ilgili ekonomik anlamda ortaya konan ilk teorik tartışmaların 1960'larda yapıldığı ifade edilebilir.

Bu araştırmada, siyasal yolsuzlukla ilgili önceki çalışmalardan hareketle, Somali'de siyasal yolsuzluk olgusunun ülkenin ekonomik büyümesine ve diğer sosyal gelişme olan etkisinin genel görünümü şekillendirilmeye çalışılacaktır. Araştırmada, İngiliz ve Türk yazını kullanılacaktır. Yararlanılan kaynakların ana kaynak niteliğinde olmasına bilhassa özen gösterilmiştir. Bu araştırmada nitel bilimsel araştırma teknikleri olan literatür taraması, yorumlayıcı analiz, nitel ve mülakat yöntemleri kullanılarak derinlemesine analiz uygulanmıştır. Çalışmamızın temelde yoğunlaştığı yer olan Somali'de, siyasal yolsuzluk olgusu ile ekonomik büyüme ve yönetsel yapının arasında ortaya çıkan ilişkinin derinlemesine incelenmesi ve siyasal yolsuzluk olgusuyla ekonomik büyüme konularının sistemimizdeki mevcut problemlerle ilgisinin bulunup bulunmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

Siyasal yolsuzluk konusunun ekonomik büyümeye ve yönetsel yapı etkilerinin pozitif bir etki yaratacağı ya da olumsuz etkileyebileceği tartışmalarının yapıldığı çalışma, siyasal yolsuzluğun Somali'nin ekonomik büyümesine ve yönetsel etkileri,

1991’den 2018’e kadar olan zaman zarfı içerisinde; yazılı belgeler, farklı değişkenler ve mülakat verileri kullanılmak suretiyle çalışmada analiz edilmiştir.

Kısaca, bu çalışma siyasal yolsuzluğun Somali’nin ekonomik büyümesi ve yönetsel yapısının üzerindeki etkisini göstermek amacını taşımaktadır. Çünkü ülkenin ilerlemesi ve gelişmesinde bu konu önemli bir yer tutmaktadır. Siyasal yolsuzluk, bazı uluslararası örgütlerin gündemini oluşturmuş ve siyasal ortakları Somali ile ilgili bu konuları tartışmıştır. Bu nedenle konu hakkında ülke ekonomisinin yolsuzluk ile ne kadar ilişkili olduğunun yazılması gerekli görülmüştür. Siyasal yolsuzluk konusunda, devlet politikalarının hangi düzeyde etkili olduğu Somali toplumu için oldukça önemlidir.

Araştırma, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yolsuzluk, siyasal yolsuzluk, yönetsel yapının ve ekonomik büyümenin tanımları yapılmış, siyasal yolsuzluk türleri, siyasi yolsuzluğun nedenleri, sosyal, ekonomik ve siyasi boyutları, yolsuzluğun ölçülme teknikleri ve yolsuzluğun etkileri tartışılmıştır. Ayrıca dünyadaki ve Somali’deki yolsuzluğun genel görünümü ve nedenlerinden de dâhil bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Somali’deki siyasal yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasında bir bağlantı olabileceğine ilişkin analiz, yerli ve yabancı birçok çalışma ve görüş kapsamında ele alınmıştır. Siyasal yolsuzlukla ilgili olarak ekonomik etkilerin analiz edilerek genel anlamda büyümeye olumlu etkileri olup olmadığı tartışılmıştır. Ayrıca bölümün sonunda, Somali’deki ekonomik büyüme ve yolsuzluk arasındaki ilişki, Somali’deki siyasal yolsuzluğun nedenleri, siyasal yolsuzluğun Somali’nin ekonomik büyümesini nasıl etkilediği, yolsuzluk göstergeleri ve çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından açıklanan periyodik sonuçlar ele alınmıştır

Siyasal yolsuzluğun Somali ekonomisindeki büyüme üzerindeki etkisi, iki farklı kaynakla incelenmiştir: İlk program, Uluslararası Ülke Risk Kılavuzları Listesi’dir (ICRG). Bu programdan yıllık veri setlerini kullanarak iş rüşvet değişkenlerini

belirlemek için yararlanılmış, uluslararası şeffaflık endeksi ve kişi başına düşen GSYİH ile yıllık veri setlerini kullanan son rapor için ise diğer programdan faydalanılmış (2018) gerekli analizler yapılmıştır.

Tezin son kısmı, araştırma üzerine kurulmuştur. Bu bölümde araştırmanın önemi, araştırma amaçları ve soruları, problem cümleleri, araştırmanın kavramsal çerçevesi, araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları, araştırma örneği, çalışma yöntemi, araştırmanın tartışılması ve analitik bulgular, öneriler yer almaktadır. Yapılan analiz neticesinde, Somali'deki yolsuzluğun tartışılan yıllarda ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOLSUZLUK OLGUSU: SİYASAL YOLSUZLUK TANIMI, TÜRLERİ VE NEDENLERİ

Yolsuzluk, tarihin belli bir noktasından başlatılabilecek bir olgu değildir. Zaman ve mekân fark etmeksizin devletin varoluşundan bu yana kendini küçük veya büyük çaplarda gösteren bir olgudur. İbni Haldun'a göre iktidara gelen her yönetici, iktidarın verdiği nimetler sayesinde güce ve bolluğa alışarak egemenliği altındakileri köle olarak görmeye başlar ve devletin imkânlarını tamamen kendi tasarrufu altında, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya başlar. İktidar sarhoşluğuyla bozulmuş düzen içinde eski iktidarın yerini yenileri alır. Yeni gelen iktidar, zaman içinde eskisiyle olan farklarını yitirir, aynı sarhoşluğa kapılır. Bu kabile düzeninin son basamağı olan devletin evrensel döngüsüdür.[2]

Aynı şekilde hem Jean Jacques Rousseau hem de Montesquieu devletin yönetim biçimi ne olursa olsun her yönetimin bir şekilde etiğe ve yasalara aykırı davranarak bir tür yolsuzluğa kapılacağını vurgulamışlardır.[3] Bu gerçekliğin farkında olan Platon[4], iyi bir devlet yönetiminde devlet memurlarının hiçbir hediye almamaları gerektiğine ve buna uymayanların cezalandırılması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Hem gelişmiş ülkelerde (İngiltere ve Amerika gibi) hem de gelişmekte olan ülkelerde (Brezilya, Nijerya ve Somali gibi) yolsuzluk kavramı; görev ve yetkinin düzene aykırı kullanımı, kaçakçılık, zimmete para geçirme, rüşvet gibi yasal olmayan ve toplum tarafından etik bulunmayan eylemlerdir, bu eylemler haksız rekabet oluşturarak haksız kazanca neden olmaktadır. Yolsuzluk kavramını daha basit bir anlatımla ele

---

2 Ayferi GÖZE, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1987, s. 93-97.Erişim zamanı12 Ekim 2018

3 GÖZE, s. 189. 208.GÖZE, s. 189. Erişim zamanı 18 Kesim 2018

4 Şerafettin TURAN, *Tarih Boyunca Siyasal Ahlak ve Siyasal Ahlaksızlık*, (Derl: T. Alkan), BilgiYayınevi, Ankara, 1993, s. 327. Erişim zamanı 29 Ekim 2018

almak gerekirse, görev ve yetki sahibi olan bir kişinin elindeki gücü, kendisi için veya başka kişi ya da gruplara yönelik çıkar sağlama maksadıyla kullanmasıdır.[5]

Türk Dil Kurumunun yapmış olduğu sözlük çalışmasında yolsuzluk kelimesi, bir görevin ya da bir yetkinin kötü amaçlar için kullanılması olarak tanımlanmış ve yolsuzluğa maruz kalmak, yolsuzluk mağduru, işsiz gibi birtakım ifadeler de aynı kelimelerle yolsuzluk kavramına referansla açıklanmıştır. Toplumsal tutumu ve toplumun ekonomik düzenini kökten etkileyen yolsuzluk olgusu, günden güne bir toplumsal sorun olarak kendini gösterdiğinden bu soruna yönelik hem akademik çalışmaların hem yasal-kurumsal düzenlemelerin yapılmasını sağlamıştır. Bundan dolayı yolsuzluk kavramının resmi/ akademik anlamında birçok tanımını görmek mümkün olmaktadır.

Kimi tanımlamalar yolsuzluk kavramını ortaya koysa da yolsuzluğun müdahale ettiği toplumsal değerlere değinmemiştir. En genel ifadeyle yolsuzluk, kamu gücüne sahip görevlilerin, işgal ettikleri pozisyonları kendi çıkarları doğrultusunda kullanması olarak tanımlansa da bu tanım, değerlerden arınmış bir tanımdır. Yolsuzluk kavramı üzerinde evrensel bir uzlaşı olabilmesi için yolsuzluğun tanımının evrensel değerleri içermesi gerekir.[6] Yolsuzluk kavramının herkesçe bilinen ve kabul edilen bir kavram olmasının en görünür yolu toplumların tümünün ortak değer yargılarının olmasıdır.

Yolsuzluk sadece devlet görevlilerinin gerçekleştirdiği bir etik ve yasal bozukluk değildir, yolsuzluk tanımının içine hem devlet hem de devletin kamu gücünü kullanan bireyler de dâhil edilmelidir. Bu açıdan yolsuzluğu şu şekilde tanımlayabiliriz: "*Devletin kamu gücü ve ayrıcalığını kullanmayan bireylerin mevcut yasa ve kurallardan usulsüz yollarla yararlanarak kendi çıkarlarına yönelmesi, diğer yandan da devletin kamu gücü ve ayrıcalığını kullanan kamu görevlilerinin sahip oldukları*

---

5 CİNGİ, S. "*Yolsuzluk Olgusu ve Ekonomik Analizi Üzerine Notlar*", *Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, (1994 S, 3-6),Sayı:12, 1-12. Erişim zamanı17 Ekim 2018

6 TOSUN, Umur "*Yolsuzluğun Ekonomik Etkileri*: Yolsuzluk ve Büyüme Arasındaki İlişki", *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, (2001),Sayı:4, 3-8. Erişim zamanı 29 Ekim 2018.

yetkiyi, yetkinin gerektirdiğinden ziyade kendisinin veya bir başkasının çıkarı için kullanmasıdır."[7]İkinci dünya savaşından sonra bütün dünya ülkelerinde yolsuzlukla mücadeleye özel bir önem verildiği; medeniyetler geliştikçe kriminal suçların azaldığı; hile suçlarının arttığının tespitinin doğrulandığı düşünülebilir.

1.1. SİYASAL YOLSUZLUK KAVRAMI

Yolsuzluk, tüm dünya ekonomisinin gündeminde olan bir konudur. Ülke ekonomisi üzerinde olumsuz etkiler meydana getiren yolsuzluk, bilhassa ekonomik alanda yaşanan küreselleşmenin etkisiyle değişim yaşanan ekonomik dengelere bağlı olarak oluşmaktadır. Yolsuzluk kelimesinin İngilizcedeki karşılığı "*corruption"*, Almancada ise "*korroptus"* tur. Latincede "*kırmak, yıkmak, ihlal etmek"* anlamında kullanılan yolsuzluk "*corrumpere"* sözcüğünden türetilmiştir.[8]

Yolsuzluğun farklı yollarla ekonomi üzerinde de önemli etkileri bulunmaktadır. Siyasal yolsuzluk olgusu, tüm toplumlar için evrensel bir sorun olmuştur. "*Kamusal anlamda ise devlet memurunun görevini kişisel çıkar elde etmek için kötüye kullanmasını ifade etmekte, maddi ya da maddi olmayan amaçlara yönelik olarak kamusal yetkinin kişisel çıkar amacıyla yasa dışı kullanımını içeren davranış ve eylemler yolsuzluk olarak tanımlanmaktadır*."[9]

Verilen tanımlara bakıldığında, yolsuzlukla ilgili kamu yönünün ön plana çıkarıldığı özel sektördeki yolsuzluklara çok fazla değinilmediği anlaşılmaktadır.

---

7 AKTAN, Coşkun Can, "*Yolsuzluk ve Ekonomik Kalkınma*", *Politik Yozlaşma ve Rant Kollama*, TAKAV Matbaası, Ankara. (1994) (S,26-28) Erişim zamanı 21Kesim 2018

8 Gedikli, Ayfer "Kamu Hizmetlerinin Yönetimi SürecindeYolsuzluğun Derinleştirdiği Ekonomik Büyüme ve Yoksulluk Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme",2011 Öneri, 9(36), s.169-188., Yolsuzluk Endeksleri Çerçevesinde Türkiye'nin Durumu, Furkan BEŞEL Erişim zamanı 16 Mart 2017

9 Berkman, *Ümit Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet*, Türkiyeve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 345, 2. Baskı, Desen Ofset, Ankara, Ocak 2009. Erişim zamanı 13 Eylül 2017

Yolsuzluk konusunu müvekkil-vekil ilişkisindeki problem şeklinde incelemek de mümkündür. Müvekkil - vekil ilişkisi bağlamında ele alındığında daha çok müvekkilin vekile bir iş havale ettiği ve vekil için müvekkilin adını kullanarak başka bir ifadeyle onun adına hareket ederek eylemini gerçekleştirmesi yolsuzluk kapsamında değerlendirilmektedir. Kullanılan bu yetki, vekilin müvekkile karşı haksız kazanç elde etmek amacıyla kullanıldığında yolsuzluk gerçekleşir.[10]

Kamu yönetimi açısından yolsuzluk, yolunda yapılmayan, kamu ya da özel sektör işleri, kurala aykırı iş ve davranışlar şeklinde açıklanmaktadır. Yasal ve sosyolojik yönden bakıldığında yolsuzluk, kamu görevinin, verilmiş yetkilerin ve mevcut kaynakların toplumun düzenini meydana getiren yasal ve sosyal norm ve standartların dışında bireysel fayda sağlamak için kullanılmasıdır.[11]

Yolsuzluk, emanet edilen maddi ve maddi olmayan özel kazanç amacıyla yetkinin kötüye kullanımı olarak tanımlanır. Kamu görevlilerinin veya kamu çalışanlarının, arkadaşlarına, akrabalarına veya kişisel ve politik çıkarlarına tahakkuk eden parasal veya parasal olmayan kazanç için kamu görevlileri olarak kendilerine yüklenen güvenin kötüye kullanması her zaman söz konusu olabilmektedir.[12]

Yolsuzluk tanımlarındaki iki tür yaklaşım, yolsuzluğun normatif ve pozitif olarak iki yönüne işaret etmektedir. Yolsuzluğu ahlaki değerlerden sapma ve toplumsal çıkarlara zarar verme eylemi olarak ele aldığımızda yolsuzluğun negatif yönü tanımlanırken kamu görevlilerinin parasal çıkar sağlamak üzere yasa ve kurallardan sapması olarak ele aldığımızda ise pozitif yönü açıklanmış olmaktadır.[13] Ülkenin gelişmişlik seviyesine bakılmaksızın yolsuzluk; görev ve verilmiş yetkinin çıkar uğruna

---

10 *Türkiye'de Yolsuzluğun Nedenleri Ekonometrik Bir İnceleme*, TEK, Tartışma Metni2007/3, Mayıs 2007, Erişim zamanı 28 Kesim 2017

11 Ömer BOZKURT- Seriye SEZEN- Turgay ERGUN, *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, TODAİE, Ankara,1998, s. 264. Erişimı zaman 19 Nisan 2017

12 OECD International Drivers of Corruption: a tool for analysis, OECD Publishing,Paris, 2012Erişim zamanı 19 Temmuz 2017

13 Khan, M. H. "The Efficiency Implications of Corruption", Journal of International Development, (1996),8(5), 683-696. Erişim zamanı 15 Mayıs 2017

kullanılması, kaçakçılık, zimmete geçirme, rüşvet alma gibi hukuk ve ahlaka aykırı olan ve haksız rekabet oluşturarak haksız kazanç elde edilmesine neden olan işlem ve eylemlerin tümü olarak belirtilmektedir.

Yolsuzluk, büyük ölçüde sosyal hayatın istenmeyen ve yıkıcı bir yönü olarak yorumlanmıştır. Yolsuzluğun kökünde "Çürüme ve Bozulma" gibi derin kavramlar vardır. P.Mauro yolsuzluk tanımında, yolsuzluğun ekonomik büyüme için çok elverişsiz olduğunu ve de hatalı çalışan hükümet kurumlarının yatırım, girişimcilik ve yenilik için ciddi bir engel oluşturduğunu iddia etmiştir.[14] Bu bağlamda yolsuzluk; kamu gücünün ve iktidarının, oyunun kurallarına aykırı bir biçimde kişisel kazanç için kullanıldığı ya da devlet kaynaklarının hükümet yetkilileri tarafından kişisel kazanç için satıldığı bir eylemdir.[15]

Yolsuzluk, toplumlarda çok çeşitli yıkıcı etkiye sahip sinsi bir vebadır. Demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü baltalamakta, insan hakları ihlallerine yol açmakta, piyasaları çarpıtmakta ve insanın yaşam kalitesini bozmaktadır.[16]

Kökleri bürokratik ve siyasi kurumların derinliklerinde yatmakta ve büyüme üzerindeki etkisi ülkenin koşullarına göre değişmektedir. Maliyetler, yapılan yolsuzluğun büyüklüğüne göre değişebilir. Sistematik yolsuzluklar, güçlü ekonomik performans ile birlikte sürdürülebilmekte ancak ekonomik büyümelere ciddi zarar vermektedir. Yolsuzlukların büyüme önünde büyük bir engel teşkil ettiği tecrübelerle ortaya konan bir gerçektir. Hükümetlerin ihtiyaç olmamasına rağmen bazı durumlarda müdahaleci tavırlar takınmaları şeklinde görünür kıldıkları yolsuzluk, müdahale gerektiren çevresel düzenlemeler, sağlık ve güvenlik düzenlemeleri, sosyal güvenlik

---

14 Hindess, Barry.. Introduction: How should we think about corruption? In Corruption: Expanding the Focus. Moore bank: ANU Press, 2012pp. 1–24. P.Mauro. (1995) p. 681 Erişim zamanı19 Haziran 2017

15 Shleifer, & Vishny, R. W. "*Corruption*". *Quarterly Journal of Economics*, (1993).*108*, 599–618. Erişim zamanı 9 Ekim 2017

16 Kofi A. Annan, former UN Secretary-General1 -Page 196, Jamil Jreisat Globalism and Comparative Public Administration © 2011 by Taylor & Francis Group, LLC. Erişim zamanı 22 Mart 2017

ağları, makro-ekonomik istikrar veya sözleşmenin uygulanması gibi alanlarda, ihtiyaç duyulan politikaları yürürlüğe koyma ve uygulama kalitesini zayıflatan önemli bir etkidir.

Yolsuzluk, her büyüme düzeyindeki ülke için sürdürülebilir ekonomik, politik ve sosyal ilerlemenin önünde ciddi bir engeldir. İşletmeler, rüşvet için yenilikçilik ve rekabet gücünden vazgeçerken devletlerin içindeki bireyler de kişilerin refahını arttırmak için kullanılması gereken paraları kendi tasarruflarında değerlendirirler. Bu nedenle yolsuzluk, son yıllarda gözlemlediğimiz gelir ve zenginlik eşitsizliğinin keskin bir şekilde artmasına yol açmıştır. Öte yandan yolsuzluk, 2030 için gelişmekte olan ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ne ulaşmada büyük bir engel olarak görülmektedir.[17]

Yolsuzluk, iş yapma masraflarını, rüşvet olarak ortaya çıkarmakta ve pazarlık etmek için yapılan müzakereleri, bir ticaret işlemine maliyet olarak katmaktadır. "*OECD Rüşvet Raporuna, göre, ortalama olarak rüşvetler, bir işlemin değerinin %10,9'una ve kârın %34,5'ine tekabül ettiğini göstermektedir."* Yolsuzluk ayrıca belirsizlik yaratır. İşi lehine çevirmek için daha yüksek bir rüşvet teklif etmek isteyen rakip bir firma her zaman olabilir. Kârlılığı düşürmek ve belirsizliği artırmak suretiyle yolsuzluk, yabancı yatırımcıları işe girmekten vazgeçirtmekte ve dolayısıyla rekabetin ve teknolojinin faydalarından mahrum kalınmasına sebebiyet vermektedir.[18]

Araştırmalar göstermektedir ki enerji altyapı sektöründe, yatırımcıların bir pazara girme kararları, algılanan yolsuzluk riski tarafından önemli ölçüde yönlendirilmektedir. Benzer bir şekilde, yolsuzluk, girişimci beceriyi daha az üretken faaliyetlere yönlendirerek girişimciliğin çekiciliğini düşürebilmektedir. Sonuç daha yüksek fiyatlar ve düşük kaliteli ürünlerdir. G20'nin talebi üzerine yolsuzluğun

---

17 OECD / DAC The Challenge of Capacity Development: Working towards good practice OECD Paris 2006 Erşişm zamanı 28 Eylül 2017

18 OECD, OECD Foreign Bribery Report: An Analysis of the Crime of Bribery of Foreign Public Officials 9 – PUTTING AN END TO CORRUPTION (2014a)S,8-10 Erişim zamanı 12Ocak 2018

sonuçları hakkında OECD tarafından hazırlanan raporda, ilaçlar, sağlık hizmetleri, güvenlik sistemi ve kamu hizmetleri alanlarında yolsuzluğun daha etkili olduğu ve bu alanlardaki yolsuzluk oranının ülkelerin piyasa fiyatlarındaki artış ile bağlantılı olduğu belirtilmektedir.[19]

Son zamanlarda yolsuzluk üzerine yapılan çalışmalarda, yolsuzluğun bazı temel türler veya görünümleri tanımlanmıştır. Bir dizi temel özelliğe göre (Heidenheimer vd) düşünülen başlıca türler; siyasal yolsuzluk, bürokratik yolsuzluk, dolandırıcılık ve haraçtır. Bu kavramlar birbirleriyle kısmen örtüşüyor olsa ve bazen diğer kavramlarla değiştirilebilse de bazı temel yolsuzluk türleri belirgin olarak tanımlanabilir.[20] Aslında birçok yolsuzluk türü vardır ama bu çalışmamızda daha çok siyasal yolsuzluk ve bürokratik yolsuzluk ile ilgili tanımlar ön plana çıkmıştır.

Çoğu siyaset bilimcinin paylaştığı tanımda siyasal yolsuzluk, kolektif malların yasal olmayan şekilde özel sektöre ilişkin ödemelere dönüştürüldüğü özel ve kamu sektörü aktörleri arasındaki herhangi bir işlemdir. Halk adına yasaları yapma ve uygulama hakkına sahip politikacılar ve devlet kurumlarının kendilerinin yozlaştığı zamanlardır. Siyasal yolsuzluk, siyasal karar vericilerin, güçlerini, statülerini ve servetlerini sürdürmek için silahlandıkları, siyasal gücü kullandıkları zamandır. Bu nedenle siyasal yolsuzluk, siyasetin uygulaması sonucunda gerçekleştiği için kamu idaresindeki yolsuzluk olan bürokratik veya küçük yolsuzluklardan ayırt edilebilir.

Aynı zamanda bu araştırma, Somali'de siyasal yolsuzluk üzerine bir araştırma olduğu için siyasal yolsuzluk kavramını tüm yönleriyle incelemektedir. Siyasal etiği bozan davranış ve eylemleri siyasal yolsuzluk ya da *political corruption* olarak adlandırabiliriz. Siyasal ahlakı ve bürokratik sisteme aykırı birçok davranış ve eylem

---

[19] OECD."*Corruption A Glossary of International Standards in Criminal Law*", http://www.oecd.org/corruption/acn/library/41.650.182.Pdf (2008).Erişim zamanı 2 Mayıs 2018

[20] Heidenheimer, Arnold J.: "The topography of corruption: explorations in a comparative perspective" in International Social Science Journal, vol.48, no.3, Sept. 1996, pp.338-347. 21 Aralık 2018

vardır. Bu duruma rağmen siyasal yolsuzluk kavramı siyaset bilimi literatüründe derinlemesine incelenmemiştir. Siyaset bilimindeki araştırmacılarla birlikte konuya müdahil başka sosyal bilimciler, siyasettekiler ve halk siyasal etiğe aykırı davranışları "siyasal yolsuzluk" kavramıyla ifade etmek yerine "*rüşvet* ve *kayırmacılık*" ya da yalnızca "*yolsuzluk*" kavramıyla belirtme eğilimlidirler. "*yolsuzluk*" kavramı siyasal yolsuzluğun kapsamından daha dar bir anlamı ifade etmektedir.[21]

Toplumun bütününe ait olan kaynaklar toplumsal yarara yönelecek şekilde kullanılmak zorundadır. Bu yönelmeden saparak, bu kaynakların kişisel maddi ve manevi çıkarlara yönelik art niyetli ve kasıtlı olarak kullanılması siyasal yolsuzluğu tanımlar.[22] Siyasal yolsuzluk, sosyal bilimcilerin kullandığı bir kavramdır. Tüm alanlarda yolsuzlukla ilgili literatürden bahsedilmektedir. Son zamanlarda, ekonomi ve maliye alanındaki araştırmalar, konu üzerine yoğunlaşmış ve konuyu derinlemesine inceleme çabası göstermektedir.[23]

Siyasal yolsuzluk denildiğinde kayırmacılık, zimmet rüşvet gibi davranış ve eylemler akla gelmektedir. Bu noktada Berkman'ın siyasal yolsuzluğa ilişkin yapmış olduğu şu tanım aydınlatıcı olacaktır: "Yolsuzluk terimi, rüşvet gibi kolay yoldan elde edilen kazanç için ya da kayırma gibi özel kötü amaçlar için kamu yetkisinin yasa dışı kullanımı içeren hareket ve olayları da içine alır. İngilizcede "*political corruption*" kavramı bu anlama yakındır."[24] Burada yer alan "*corruption*" kavramı kayırmacılık, zimmet, rüşvet gibi eylemleri içermektedir. Siyasal bir liderin arkadaşlarına, yakınlarına veya kendisini destekleyenlere yardımda bulunması bazı toplumlar için erdemli bir

---

21 AKTAN, Coşkun Can, Politik Yozlaşma ve Kleptokrasi, İstanbul: AFA Yayıncılık, 1992. Erişim zamanı 27 Eylül 2018

22 Mehmet Korkusuz, "*Yolsuzluk, Yoksulluk ve Bürokratik Sistem Politikası*", Yaklaşım Dergisi, Sayı: 89 (Mayıs 2000), s.80. Erişim zamanı 30 Eylül 2018

23 Coşkun Can Aktan (Ed.) Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İş Yayınları, 2001 Erişim zamanı 29 Ekim 2018

24 Berkman U., Corruption and Bribery in Public Administration in Under developed Countries. (Ankara: TODAIE Publication. P; 9) 1983.Erişim zamanı 1 Ocak 2017

davranış olarak açıklanırken bazı toplumlarda da siyasal kayırma olarak nitelendirilebilmektedir.[25]

Berkman, İngilizcede "*corruption*" kavramının aslında kayırmacılık, zimmet, rüşvet gibi olayları kapsadığını belirtmektedir. Örnek olarak İngilizcede "*corruption*" kavramı Oxford English Dictionary'a göre: "*Kamu hizmetlerinin ifasında rüşvet veya menfaat sağlama suretiyle dürüstlüğün yitirilmesi veya dürüstlükten sapma; özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında rüşvetin mevcut olmasıdır"*.[26]

Menfaat sağlamak suretiyle dürüstlüğün yitirilmesi anlamına gelen "*corruption*" kavramına David H. Bayley'in tanımı şöyledir: "Özellikle rüşvet eylemi ile çok yakından ilişkili olan yolsuzluk (*corruption*) şahsi menfaat sağlama çabasının bir sonucu olarak yetkinin kötüye kullanımını ifade eden bir terimdir. Şahsi menfaatin sadece para olması gerekmez aynı zamanda para olmayan da olabilir."[27]

Yolsuzluk, rüşvet, zimmet, kayırma, torpil, işlerin çabuklaştırılması karşılığı alınan maddi ve manevi çıkar gibi eylem ve davranışlar bütün olarak siyasal yozlaşma, yolsuzluk olgusunu da içeren çatı bir kavramdır. Siyasal yolsuzluk, toplumsal ve ekonomik konularda karar alma gücünü elinde bulunduran kişilerin yasa, norm, ahlak ve siyasal etik kurallarına aykırı davranmalarıyla oluşan bir bozulmadır.

Son zamanlarda, siyasal yolsuzluk olgusu, tüm toplumlar için evrensel bir sorun haline gelmiştir. Siyasal yolsuzluk kavramının haksız rekabet ortamı oluşturması ve buna bağlı olarak haksız kazanca neden olması, toplumda kolay para kazanmanın yollarını arayan tüm insanları etkileyerek yolsuzluğun çoğalmasına yol açmaktadır. Toplum hayatında yolsuzlukların uzun bir süre yaşanması, yolsuzluklarda artış olmasına

---

[25] ACKERMANN, Susan Rose (1999), "Corruption and Government: Causes, Consequences and Reform", Cambridge University Press, UK. Erişim zamanı 19 Eylül 2018

[26] KEY, V. O, "Techniques of Political Graft", in: Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston and Victor T. Levine, Political Corruption-A Handbook- New Brunswick, Transaction Publishers, 1989, s. 39-49. Erişim zamanı 25 Şubat 2017

[27] BAYLEY, David H., "The Effects of Corruption in Developing Nation" in Heidenheimer ve diğerleri (1989), s. 935-953. Erişim zamanı 15 Mayıs 2017

yol açmakta ve yolsuzluğu olduğu gibi kabul etmeye yöneltmektedir. Siyasal yolsuzluk yalnızca devlet adına yetkileri kullanan siyasetçi ve bürokratlar için geçerli bir davranış değildir. Kamu gücünü kullanmayan ancak ekonomik olarak güçlü sayılan kişiler de yolsuzluk olarak kabul edilebilecek davranışlar göstermektedir.

Yolsuzluk, medyanın etkisiyle görünürlük noktasında daha fazla bilinir duruma gelmiştir. Siyasal yolsuzlukların en çok görüldüğü alanlar finansal piyasalardır. Banka hortumlamaları, manipülasyonlar, spekülasyonlar, gizlice bilgi verilmesi gibi yöntemlerle medyaya yansımakta ve bu şekilde kamuoyuna duyurulmaktadır.

Yukarıdaki, yapılan tanımlamalar ve konu üzerine yapılan değerlendirmelerdeki maddelere bakıldığında yolsuzluk; yetki sahibi kişilerin devlet gücünü kullanarak çıkar ve yüksek makam elde edebilmek maksadıyla elinde bulundurduğu yetkilerini ait olduğu toplumdaki gelenek, görenek ve yasalara ters bir şekilde belirli kişi veya gruplara kullanılan eylemler olarak tanımlayabiliriz.

Siyasal yolsuzluk, yönetimsel otoritenin yasa dışı alanda bireysel ya da politik bir kazanç sağlamak amacıyla kullanılmasıdır. Bununla birlikte yolsuzluk kişiler bazında şu şekilde tanımlanabilir; bir kamu görevlisinin yüksek statüye dair kazancını kuralları korumayarak elde etmesi veya elinde bulundurduğu gücün çıkar amaçlı kullanılmasıyla kamu adına görevli birisinin "*seçilmiş* veya *atanmış*" biçimsel görevlerine aykırı davranışlarına denir.[28]

Passas'a göre siyasal yolsuzluk, kamu menfaatleri ne olursa olsun kamu yararı gözetmeksizin özel kaygılarını yerine getirmek için imkânlarını sonuna kadar kullanan kamu görevlilerini içermektedir. Dolayısıyla yolsuzluk, hükümet işlevlerinin ve kamu hizmetlerinin gizli özelleştirilmesi olarak tanımlanabilir.[29]

---

[28] John Mafunisa Mutuwafhethu, "Developing A Work Ethic in the Public Sector" Political and Administrative Corruption, (Seminar), IIAS and TODAøE, Ankara 1997, s.191. Erişim zamanı 26 Mayıs 2018

[29] Passas, N. Structural analysis of corruption: The role of criminogenic asymmetries. *Transnational Organized Crime,* (1998).42–55. Erişim zamanı 4 Ocak 2018

Siyasal yolsuzluk, devletin üst düzeyinde gerçekleşir ve siyasal yansımaları vardır. Siyasal yolsuzluk, kaynakların yanlış tahsis edilmesine neden olmakla kalmaz aynı zamanda kararların alınma biçimini de etkiler.[30]

Kamu görevlilerinin yasal olmayan işlemler gerçekleştirmeleri veya yerine getirmekle sorumlu oldukları işlemleri hızlandırmaları halinde siyasal yolsuzluk dediğimiz durum gerçekleşmektedir. Bu genel ifade *"rüşvet", "zimmete para geçirme", "irtikâp"*, "memuriyet ve mevkiin nüfuzunu suiistimal" ve "memuriyet vazifelerini yapmama" şeklinde etik kurallara ters davranışların hepsi için kullanılmaktadır."[31]

Siyasal yolsuzluk, bireylerin veya grupların bürokrasinin eylemleri üzerinde özel bir amaç kazanmaları için kullandıkları yasa dışı bir kurumdur. Dolayısıyla yolsuzluğun varlığı, bu grupların karar verme sürecine normal bir sürece göre daha büyük ölçüde katıldığını göstermektedir."[32]

Her toplumu oluşturan çeşitli ahlaki, biçimsel kural ve normlar vardır. Her toplum bu norm ve kuralların yanında insanlık tarihi boyunca ilerleyen toplumsal evriminde yarattığı evrensel norm ve değerleri bulunmaktadır. Yolsuzluk, bu düzen kurucu ve devam ettirici norm, kural ve değerleri derinden sarsan, toplumsal tutumu alt üst etme olasılığı bulunan evrensel bir olgudur.

Kamu yönetiminde siyasal yolsuzluk uygulaması: "kamu yönetimi" kelimesi genelde yürütme organının varlığına ya da faaliyetine referans olarak kullanılır. Yönetim ve kamu yönetimi kurumları zayıf olduğunda ya da etkisiz olduğunda yolsuzluğun daha yaygın şekilde olduğu ortaya çıkmaktadır. Siyasal yolsuzluk, kurumsal başarısızlığın, özellikle de birçok kurumunun başarısızlığının kanıtı olarak

---

30 Rose-Ackerman, Susan.. Corruption and Government: Causes, Consequences and Reform. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press. 1999 (Erişim zamanı 24 Aralık 2017

31 Refik Çulpan, "Bürokratik Sistemin Yozlaşması", Amme İdaresi Dergisi, C: 13 (Haziran 1980), s.34. Erişim zamanı 20 Haziran 2018

32 Heidenheimer, A. J.,& Johnston, M. (Eds.)..*Political corruption: Concepts and contexts* (3d ed.). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers (2002)Erişim zamanı 21 Şubat 2018

gösterilmektedir. Kamu kurumları ve kamu görevlileri aslında siyasal yolsuzluğun olduğu yerdedir. Fakat bunların aynı zamanda yolsuzlukla mücadelede etme konusunda önemli roller vardır. Kamu görevlileri, yolsuzlukla mücadele düzenlemelerini gerçekleştirmekle kalmamalı, kurallar yasal kurumlarca uygulanmalı ve bazen göz ardı edilen temel ve sistematik yönetim reformlarını uygulamaya sokmalıdır.[33]

Yapısal olarak, kamu yönetimi birçok mevzuata ve farklı biçime sahiptir. Bunlar devlet makamları, bölümler, kamu daireleri, okullar veya hastaneler olabilir ve bunlar hükümet politikaları ve programlarında bulunan bütçe ve yetkilerle desteklenirler. Bunu iktidara yakın oldukları için daha fazla ve hızlı elde etmişlerdir. Yolsuzluk, kamu idaresinin amacına aykırı sayılır. Genellikle kamu kurumunun başarısızlığı olarak ve kamuoyuna "kamu yararına mütevellileri olarak dürüst ve tarafsız bir şekilde" hizmet etmek için kamu yöneticisinin vazgeçilmez mesleki ahlakına ihanet olarak ifade edildiği görülür.[34] Tarihsel olarak, kamu yönetiminin kurumsal kültürü, yolsuzluğa karşı bir konumda olmuş ve kamu idaresinin denetimi altındaki yolsuzluğu önleme çabaları sıklıkla kamu görevlilerinin mesleki bütünlüğünü destekleme biçiminde gerçekleşmiştir.[35]

Yolsuzluk, günümüzde insan ırkının önündeki en büyük zorluklardan biridir. Dünya üzerinde yolsuzluk, bazı yorumculara göre "insanlığa karşı işlenen suç" olarak tanımlandığı gibi insan varlıklarına yönelik bir tehdit olarak da görülmektedir. Gerçekten de yolsuzluk, iyi yönetim, sürekli kalkınma ve Milenyum Kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinde ana engel olarak tespit edilmiştir. Toplulukların

---

33 United Nations (kuafman).UN Global Programme against Corruption. Anti-Corruption 2004 Erisim zamanı 3 Şubat 2017

34 Anti-Corruption Initiatives in Sub-Saharan Africa. In Findings: Best Practice Info brief, Africa Region, No. 38 (March 1999). Erişim zamanı 6 Eylül 2017

35 UNDP Corruption and Development: a primer United Nations 2008 Erişim zamanı 12 Nisan 2018

siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel refahına olumsuz anlamda büyük ve yıkıcı etkileri olmaktadır.[36]

Yasal kriterlerdeki açıklara dayanan siyasal yolsuzluk, bürokratik görevlinin, kamu görevlileri için bir siyasal sistem tarafından belirlenen bazı resmi standartları veya davranış kurallarını ihlal ettiği zaman bozulduğunu varsayar.[37] Bu nedenle Somali'de siyasal yolsuzluk, var olan yolsuzluk sürecinin büyük bir bileşenidir. Somali'nin sorunlu politik sistemi, zayıf ekonomi politikası (genel olarak siyasal ve ekonomik sistemin istikrarsızlığından dolayı) ve ülkede mevcut olan demokrasi düzeyinin yetersiz olması, siyasal yolsuzluğun gelişmesine sebep olmaktadır. Diğer bir ifadeyle devletin, haberleşme araçları ve medya yoluyla demokratik kontrol ve denge sistemlerine müdahalesi sonucu, kurallar ve düzenlemeler rüşvet nedeniyle anlamını kaybetmekte, kamu bütçesinin kontrolü ve devlet vergi idaresini zayıflatmaktadır.

Temel kamu hizmetleri siyasal yolsuzluk nedeniyle vatandaşlara verilmezse, devlet sonunda itibarını ve meşruiyetini kaybedebilir. Yolsuzluk ayrıca, devletlerin, organize suç örgütlerinin ve terörist grupların kaçakçılık ve yasa dışı ticaretinden kaynaklanan küresel tehditlerine maruz kalma oranlarını artırmaktadır. Son zamanlarda siyasal yolsuzluk üzerine yapılan araştırmaların sonuçları, siyasal yolsuzluğun terörizmin finansmanına katkıda bulunduğunu ve terörist grupların büyümesini teşvik eden eşitsizlikler yaratarak toplumları haklarından mahrum bıraktığını göstermektedir.[38] Benzer bir şekilde yolsuzluk, yasa dışı mali akışlar; yasa dışı silah ticareti, uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer yasal olmayan ticaret ile giderek daha fazla ilişkilendirilmektedir.

---

36 Transparency International. The East African Bribery Index 2009. Erişim zamanı12 Nisan 2018

37 Nye. J. S. "Corruption and Political Development: Cost-Benefit Analysis." American Political Science (1967).Renew 61: 417—27. Erişim zamanı 23 Eylül 2018

38 Louise I. Shelley, Dirty Entanglements: Corruption, Crime and Terrorism (Cambridge: Cambridge University Press, 2014). Erişim zamanı 29 Eylül 2017

Bunlar, yasal olmayan bir ticareti kolaylaştırması nedeniyle ülkenin ekonomik krize girmesinde önemli bir rol oynamaktadır.[39]

Dünya Bankası, dünyada var olan yoksulluğun 2030 yılında sona erdirilmesi ve gelişmekte olan ülkelerdeki insanların en fakir kesiminin % 40'ının ortak refah düzeyinin arttırılması amacıyla kurulmuştur ve bu hedeflerine ulaşma için siyasal yolsuzluğu büyük bir engel olarak görmektedir. Buna ek olarak yolsuzluğun azaltılması ile ekonomik büyüme hedeflerine ulaşılması, daha iyi bir ekonomik ve sosyal hayata ulaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dünya Bankası ve diğer uluslararası örgütler, birçok ortak çalışma yapmış ve çalışmanın sonucunda özel sektör tarafından her yıl yaklaşık 1,5 trilyon $ rüşvet verildiğini ortaya koymuşlardır. Bu, küresel GSYH'nin yaklaşık %2'si ve denizaşırı kalkınma yardımının 10 katı değerindedir.[40]

Yolsuzluğun, yoksulluk ve ekonomik büyüme üzerine olumsuz etkileri olarak yansımıştır; fakat ekonomik büyüme oranlarında azalma olurken dünya genelinde %10 yoksulluk oranı oluşmuştur. Ayrıca siyasal yolsuzluk, yoksul insanların sağlık hizmetlerine ulaşması imkânını engellemekte ve vatandaşların sağlık sonuçlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Yolsuzluk daha üst düzey suçların artmasına yol açmaktadır. Para, yasa dışı finansal akışlar yoluyla kaybedildiğinde bireyler, yasal olmayan finans kaynakları edinmek için sınırları aşmanın yolunu bulmaktadır. Siyasal yolsuzluğun varlığı, vatandaş ve devlet arasındaki karşılıklı güveni zedelemektedir. Ekonomik faaliyetler de yolsuzluktan dolayı olumsuz bir etkiye maruz kaldığı için yolsuzluk, yabancı yatırım açısından olumsuz bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Yolsuzluğu kontrol edebilen ülkeler, insan kaynaklarını ve finansal kaynaklarını daha verimli kullanabilir, daha fazla yabancı yatırım çekebilir ve daha hızlı bir şekilde kendi ekonomik ve sosyal hizmetlerini geliştirebilir. Son zamanlarda yapılan araştırmalar,

---

39 Olken B vePande "Corruption in Development"*NBER WorkingPaper 17398 (*2011) Erişim zamanı 27 Eylül 2017

40 World Bank." Poverty Reduction and Economic Management, The World Bank, Washington, D.C. September. Erişim zamanı 12 Mayıs 2017

yönetimi zayıf olan ülkelerde ekonomik ve sosyal hayatı güçlü bir hale getirebilmek için %30 ekonomik yardım artışı gerektiğini göstermektedir.[41]

Son zamanlarda etkisini bir hayli hissettiren küreselleşmeyle beraber ülkeler arasında sınır kavramının ortadan kalkması, yolsuzluk konusunu dünya genelinde bir soruna dönüştürmektedir. Örneğin, Afrika'daki Afrika Komisyonu, yolsuzluğu, kıtadaki yönetişim ve büyümeyi olumsuz olarak etkileyen merkezi bir mesele olarak tespit etmektedir. Afrika diğer kıtalarla karşılaştırıldığında az gelişmişliği devam eden bir kıta görünümündedir. Afrika'nın bu durumu da Rwekaza ve arkadaşlarının (2014) ifade ettiği gibi "diğer kıtalarda erken sermaye başına artarken, eğitim oranları, teknoloji ve sağlık bakımından geliştirme görülürken, Afrika'daki sermaye gelirleri 1990'larda olduğu gibi ekonomik ve sosyal olarak gelişmeye başlamıştır ve çoğu ülkeler 1960'lı yıllarda bağımsızlık kazanmıştır". Afrika'nın kalkınması, yıllar boyunca belirgin bir şekilde durmuş ve kıtanın nüfusunun neredeyse küçük bir kısmı hariç kıta genelinde düşük bir yaşam kalitesi olduğu belirtilmiş ve böylece 1990'lı yılların hatta 2000'li yılların başında dünyadaki yoksulların %30'unun bu kıtada yaşadığı ifade edilmiştir.[42]

Afrika kıtası diğer kıtalarla sosyal gelişim bakımından karşılaştırıldığında diğer kıtalara göre yaşam kalitesinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak siyasal yolsuzluk, kötü yönetişim, geleneksel lider, norm ve kültür gösterilebilir. Afrika'da yolsuzluk, sömürgecilik yoluyla finanse edilmekte olup yolsuzluğun karmaşık yapısıyla aşamalı olarak bir tarihsel döneme geçmektedir. Bu yolsuzluk, bağımsızlık mücadelesi veren birçok Afrika ülkesinde var olmaya devam

41 Dünya Bankası (The World Bank), Helping Countries Combat Corruption Program at the World Bank since 1997 (1997'den Bu Yana Dünya Bankası'nın Yolsuzlukla Mücadele Eden Ülkelere Yardım Programı), 2000 Erişim zamanı 27 Temmuz 2017.

42 IMF, "Trade and Trade Policies in Eastern and Southern Africa", Occasional Paper 196, Washington, D.C. 2000, pp. 22–23 Erişim zamanı 22 Nisan 2018

etmiş, devlet ve kurumlardaki zayıf yönetim nedeniyle sömürgecilikten sonra da günümüze kadar taşınmıştır.[43]

Kurumlar, kabilelerin elinde bulundurdukları devlet iktidarında siyasetçilerin daha fazla söz sahibi olmalarını sağlamak, böylece katılımcı demokrasiye elverişli olmayan bir ortam yaratmak için devletin genişleyen ekonomik rolünü geliştirmek istemişlerdir. Ancak siyasal yolsuzluk, Afrika'da yeni bir olgu değildir. Bu olgu, Afrika'da en yaygın olarak Nijerya, Kenya ve Somali gibi ülkelerde yüksek düzeyde görülmektedir. Afrika'daki yolsuzluk, sistemli ve genelleştirilmiş bir olgu olarak görülebilir. Jean-François Médard, Afrika'daki yolsuzluğu tarif ederken "yolsuzluk kültürel, kabileler ve geleneksel norm" ifadelerini kullanmaktadır.[44] Yapılan uluslararası çalışmalarda tüm dünyada yolsuzluk yapılan ülkeler ve Afrika'da yaygın olarak yolsuzluk yapılan ülkeler sıralanmıştır. Uluslararası Şeffaflık Örgütüne göre Nijerya, Kenya ve Somali Afrika'da yolsuzluğun en fazla görüldüğü ülkeler arasındadır.[45]

Kenya, 1963'te Britanya'dan bağımsızlığını kazanmıştır. Kenya'nın devlet yönetimi, yıllar boyunca geleneksel anayasasından destek almış ve bu durum her yeni gelen devlet iktidarına üst düzeyde güç vermiştir. Oysa üst düzey siyasiler ve kamu görevlileri sahip olduğu yetkileri, kamu menfaatlerini gerçekleştirmek için değil, yolsuzluk yaparak özel amaç ve kazançları için kullanmıştır.[46]

Öte yandan, tarihsel olarak Nijerya'daki yolsuzluğun kaynağı sömürge döneminden önceye dayanmaktadır. 1947 tarihli bir Sömürge Hükümeti Raporu'na (CGR) göre "Afrika'nın kamu etiğine ilişkin altyapısı ve görünümü günümüz

---

43 Sahra Altı AfrikadaYolsuzluk Karşıtı İnisiyatifler. In *Findings: Best Practice Infobrief*, AfricaRegion, No. 38 (March 1999). Erişim zamanı 12 Haziran 2018

44 Medard F. Jean, Corruption in Neo-Patrimonial States of Sub-Saharan Africa, in A. J. Heidenheimer and M. Johnston (eds), Political Corruption: Concepts and Contexts, Transaction, New Brunswick, 2002, 379-402. Erişim zamanı 18 Ekim 2017

45 Transparency International Kenya [online], *How large are the bribes paid in Kenya*, http://www.tikenya.org/faqs.asp#faq9, 091118. Erişim zamanı 9 Mayıs 2018

46 Chege, M. Kenya: Back From the Brink? Journal of Democracy. 9(4), pp. 125-139, 2008. Erişim zaman 27 Aralık 2017.

Britanya'sından çok farklıdır. Kamu hizmetindeki Afrika, kendi mali çıkarlarını daha da ileri götürmeye çalışmaktadır. Bağımsızlıktan önce, kişisel zenginleşme için resmi kaynakları kötüye kullanma bir olgu olarak var olmaktadır.[47]

"Yolsuzluk Algılama Endeksi" (CPI) "Uluslararası Şeffaflık Örgütü"nce düzenli olarak her sene yayınlanmaktadır. Yolsuzluk Yayınlama Endeksinde (CPI) Nijerya, dünyada en fazla yolsuzluğun yapıldığı ülke olarak gösterilmektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü ve Goettingen Üniversitesi tarafından yolsuzlukla ilgili 1996 yılında yapılan çalışmaya göre Nijerya, araştırmada listelenen 54 ülke arasında yolsuzluğun en fazla olduğu ülkedir.[48]1998 Şeffaflık Uluslararası Yolsuzluk Algılama Endeksinde (CPI), listelenen 85 ülkeden en çok yolsuzluk yapılan ülkenin yine Nijerya olduğu belirlenmiştir. Üç yıl sonra yapılan Uluslararası Yolsuzluk Algılama Endeksine göre 91 ülke arasında Nijerya, Kenya ve Somali en düşük puanı alan ülkelerdir.[49]

Ancak diğer ülkeler gibi Somali'de siyasal yolsuzluk, yeni bir olgu değildir. Somali'nin köklerini oluşturan merkezi devletin zengin kültürel ve toplumsal hayatının sosyalizmle iç içe geçtiği dönemde de etkilerini devam ettirdiği, Somali'ye güçlü bir devlet yapısı kazandıran sosyalizmle devlettin bir sonraki kuşağa devrettiği tarihsel ve kültürel dokunun belirgin farkının hissedilmemesi mümkün değildir. Fakat tarihsel sürecin objektif bir yaklaşımla ele alınmasının toplumlarda ileriye dönük bir anlayış oluşturma imkânı yarattığı bilinmektedir.

Sosyalizmle devletten bize kalan mirasın gururla karşılayacağımız tarafları oldukça fazladır. Ancak tarihçiler, sosyalizmle devletin çöküşüne zemin oluşturan nedenlerin en önemlilerinden birinin rüşvet olduğu konusunda hemfikirlerdir. Bilimsel sosyalizmle kanun oluşmasının ardından üst düzey devlet adamları ve yüksek devlet

---

47 Okonkwo, R. Corruption in Nigeria: A Historical Perspective (1947 – 2002). In African Unchained. Retrieved (2007). Erişim zaman 9 Ekim 2017

48 Moore, E. Power and Corruption. City Vision Paper Book (1997) Erişim zaman 12 Ocak 2017

49 TheTransparency International Corruption Index, 1998, 2001, 2002 and 2003. Erişim zamanı 11 Ekim 2017

memurları başta olmak üzere devlet yöneticilerinin yolsuzluk yapmayacaklarına ve rüşvet almayacaklarına dair söz verdikleri hatta örf ve adetler gereğince anayasa kitabına el basarak yemin ettikleri bilinmektedir.[50]

1970 yılına kadar devletin sosyalizmle birlikte güçlü bir yapılanma sağladığı, devletin liyakatli ve belli bir düzende görev yapan memur kadrosu ve idaresiyle ülkenin tamamına egemen olduğu ifade edilebilir. Merkezi yönetim sahip olduğu gücü ve ülkede içindeki denetimini 1980'lere kadar neredeyse tüm alanlarda hissettirmiştir. Yaşadığı dönemin koşullarına göre devletin bütçeyle ilgili üst düzey bir düzeni mevcuttur. Tüm bunların yanı sıra devletin mali konularında yaşanabilecek yolunda gitmeyen en basit bir durum dahi anlayışla karşılanmamıştır.[51]

Ancak 1989 sonunda, sosyalizm anlayışı bağlamında devlette idari sistemle beraber mali sistem probleminde de çözüm üretilmeye başlanmış ve devlet, karşıt gruplarla mücadele ederken yıpranmış, yavaş yavaş otoritesini kaybetmiştir. Buna bağlı olarak siyasal yolsuzluk, kayırmacılık ve rüşvet için uygun şartlar meydana gelmiştir. Bu ortamın oluşmasında ve güçlenmesinde başka bir etken de 1990 sonlarına doğru devletin karşılaştığı mali sıkıntılardır. Mali sıkıntılar, gelirleri yeterli olmayan kamu yöneticilerinin geçim sıkıntılarının artmasına yol açmış ve bu durum onları dürüstlük ve saygınlık gibi duygulardan uzaklaştırarak olumsuz eylemlerin içine itmiştir.

1991'deki sosyalizmin etkisiyle devletin çöküşünün gerçekleşmesi Somali'de, yirmi yıl süreyle devam eden iç savaş, büyük çaplı iç göç hareketleri, sık sık kuraklık, yaygın enflasyon ve siyasal yolsuzlukları ortaya çıkarmıştır. Bu tür olumsuzlukların yoğun olarak görülmesi sonucu ekonomik krizler gerçekleşmiştir. Uluslararası kriz grubu 2009, 2010 ve 2011 yılları arasında yaklaşık 72 milyon dolar üzerinde bağışın

---

50 Rajab Abmed. *"Somalia: New Constitution, Old Powers,*" New African [London], No. 146, October 1979, 59—60 Erisim Zamanı 29 Aralık 2018

51 Laitin, David D. *"The Political Economy of Military Rule in Somalia,"* The Journal of Modern African Studies [Cambridge, England], 14, No. 3, September 1976, 449—68 Erisim Zamanı, 13 Kesim 2018

çalındığını ve 250 milyon dolardan daha fazla bir miktarın hesabının verilemediğini bildirmektedir.[52]

Siyasal yolsuzluk, Somali'nin siyasal, eğitim, ekonomik, güvenlik, sağlık ve altyapı ağlarında aşılması zor dar boğazlar meydana getirmiştir. Siyasal yolsuzluk, girişimciliği bitirmekte, vergilendirmeyi engellemekte ve "kamu hizmetlerinin kalitesini düşürmekte, vergi gelirlerini düşürmekte, kamusal beceriyi taşeron arayan hale getirmekte ve kamu harcamalarının toplanmasını bozmaktadır." Ayrıca siyasal yolsuzluğun sonuçları, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun gibi olumsuzluklar, toplumdaki her sürecin yanı sıra kurumları da zayıflatmakta, devlete olan kamu güveni de bozulmaktadır.[53]

Aynı zamanda, siyasal yolsuzluk, Somali'nin yargı bütünlüğünü ve hukuk düzenini etkisiz hale getirmekte, silah kaçakçılığını kolaylaştırmakta, güvensizliği ve terörü (Al-Shabaab ve diğer terörü örgütler gibi) güçlendirmektedir. Ekonomik büyüme ve insan yardım programlarını zayıflatırken fonları eğitim, altyapı ve diğer önemli toplumsal programlardan başka alanlara yönlendirmektedir. Dolayısıyla toplumun yoksulluğunu derinleştirecek, altyapının niteliklerini ve denetimini engelleyecek, iş ilişkilerini bozacak, doğal kaynakların yanlış kullanımına neden olacaktır. Ülkenin su, orman ve balıkçılık gibi kaynakları ve devletin kurumlarında güç problemler yaratacaktır. Bu durum, iç savaş ve siyasal istikrarsızlığı ortaya çıkaracağından ülkede, kriz sonucu kaçınılmaz hale gelecektir.

Günümüzdeki toplumlarda karşılaşıldığı gibi Somali toplumunda da kamusal yetkiler iki türlü kullanılmaktadır. Bunlardan ilki siyasal fonksiyonlara, diğeri de bürokratik fonksiyonlara yönelik kullanılmaktadır. Siyasal konularla ilgili olarak karar alma süreci başladığında çıkar gruplarının bazıları bilhassa iktidar partisiyle muhalefet

---

[52] International Crisis Group. a. Managing the Disruptive Aftermath of Somalia's Worst Terror Attack. Erişim zamanı 28 mayıs 2017

[53] http://www.transparency.org/news/pressrelease/corruption_perceptions_index_2014 _clean_grow% 20th_at_risk Erişimzamanı 28 mayıs 2017

partisi, bürokratik işlemlerle sorumlu olanlar ve seçmenler kamu yararına karar alınmasını yolsuzluk yaparak engellemektedirler. Hâlbuki bürokratik yolsuzluk, hukuki kuralların ve devlet politika ve programlarının kamu adına yetkili kişilerce uygulanması sürecinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bürokratik yolsuzlukta önemli taraflardan biri kamu görevlileri olarak ifade edilebilir. Sonuçta gelişmekte olan ülkelerin genelinde Nijerya'da, Sierra Leone'de, Sudan'da ve Somali'de bürokratik ve siyasal yolsuzlukların daha fazla olduğu kabul edilmektedir[54].

Uluslararası Şeffaflık Endeksine (CPI) göre, yolsuzluğun doğal bir sonucu olarak Somali'nin kamu yatırımları, getir elde edilebilecek ve ihtiyaç duyulan sektörlere yapılamamakta ve kamu bütçelerine doğru bir şekilde tahsis edilememektedir. Bunun yerine yatırım ve bütçe, politikacıların kişisel zenginleşmesi için en iyi ihtimali sunan sektörlere ve programlara tahsis edilmektedir. Böylece eğitim, kültür ve sağlık gibi sektörlerin zarar görmesine rağmen bütçe, komisyonların yüksek olduğu büyük altyapı projelerine veya askeri alanlara ayrılmaktadır. Ayrıca kamu ihaleleri, rüşvete yeltenmeyen daha nitelikli kurumlar yerine projelerin kalitesini düşürse bile en yüksek rüşvet veren kuruma verilmektedir. Bazı durumlarda, kamu fonları kullanım amacından saptırılır, kişilerin zimmetine geçirilir ve özel zenginleştirme için sömürülmüş olur.

Siyasal yolsuzluk, bürokratik süreçleri ve kamu hizmetini yavaşlatmaktadır. Ülkenin siyasal sistem yetersizliği, kamu görevlilerine yolsuzluk yapabilmeleri için daha rahat hareket etme olanağı yaratmaktadır; bir hizmetin süresi ne kadar uzun olursa, vatandaşlar hizmet almak için rüşvet verme eğilimi o kadar artmaktadır. Sonuç, kayırmacılıkla hem özel hem de kamu kuruluşlarında yetkin olmayan insanların iktidara ya da önemli pozisyonlara getirilmesi ile performansın ve yönetişimin zayıflamasıdır.

---

[54] Akçay, S., "*Gelişmekte Olan Ülkelerde Yolsuzluğun Ekonomik Nedenleri ve Etkileri",* Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, (2000) Sayı:1, Temmuz, 109-125. Üçüncü Dünya Ülkelerinin Yolsuzluk Düzeylerini Açıklamakta CPIA Endeksi Değişkenlerinin Kullanılması. Makalesi Özer ÖZÇELİK* Yavuz ODABAŞI Hüseyin ÖNDER. Erişim zamanı 20 Ocak 2019

Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün, çeşitli yolsuzluk göstergelerinin bir bileşimidir. Ülkeleri sıfırdan ona kadar olan oranlarla sıralayarak yolsuzluğun yoğun olarak yapıldığı ülkeleri ortaya koymaktadır. Sıfır puanı olan ülkeler, çok yüksek yolsuzluk seviyesini temsil eder. Yolsuzluk seviyesiyle ilgili her veri kaynağı farklı bir ölçek kullandığından, puanların CPI'ya ortalamadan önce standartlaştırılması gerekir. Standartlaştırıldıktan sonra her kaynak endekste eşit ağırlık alır. Başka bir deyişle standartlaştırılmış kaynakların basit ortalamasıdır. Bileşen endeksinin çoğu, CPI'da yer alan ülkelerin bir alt kümesi için yalnızca yolsuzluğu yansıtmaktadır.[55]

Somali, siyasal yolsuzluk tarihi bakımından, kitaplardan, gazete sayfalarına, makalelerden ve uluslararası örgütlerin yayınlarına kadar oldukça fazla kaynak bulunduruyor olmasına karşın kamu idaresi ve siyasal bilimi yönünden yolsuzluk, miktar ve nitelik bakımından olması gerekenden daha az incelenmiştir.[56] Somali kamu yönetimiyle ilgili geniş kapsamda yapılmış bir sınıflandırma çalışması ve yolsuzluğun kamu yönetiminde siyasal gelişmeler üzerine etkisi hakkındaki çalışmaların yetersiz olduğu söylenebilir. Günümüze kadar Somali'de yolsuzluk ya da siyasal yolsuzluk hakkında yapılan araştırma yok denecek kadar azdır. [57] Günümüzde ise bu konuda yazılan makaleler ve raporlar sayı olarak artsa da alana yönelik detayların aktarılması açısından yetersiz görülmektedir. Bu nedenle konu hakkında ülke ekonomisinin siyasal yolsuzluk ile ne kadar ilişkili olduğunun yazılması gerekli görülmüştür. Özellikle Somali'deki yolsuzluklar hakkında yapılan araştırmalarda kanunun siyasal yolsuzluk yönlerinin yeterince incelenmediği tespit edilmiştir. Somali'deki yolsuzluğun

---

55 U4 Anti-Corruption Resource Center at http://www.u4.no/themes/health/main.cfm Erişim zamanı 2Şubat 2017

56 http://haber.sol.org.tr/dunya/somalide-devam-eden-secimlere-yolsuzluk-ve-rusvet-karisti-177062. Dünya'da ve Türkiye'de Yolsuzluk Algısı Tarık ILİMAN1 , Recep TEKELİ2, Transparency.org, (2018), www.transparency.org/about_us (erişim tarihi: 21-1-2019).

57 Lewis, A Modern History of the Somali, 209. State Making in Somalia under Siyad Barre: Scrutinizing Historical Amnesia and Normative Bias. By Dominik Balthasar. Erişim zamanı 20 Ocak 2019

kaynaklarının belirlenmesi, ortaya çıkardığı sonuçlara ulaşılması ve bu alanda yapılan çalışmalardaki eksikliklerin tamamlanması bu çalışmanın yapılması uygun görülmüştür.

Siyasal yolsuzluk konusunda devletin izlediği politikalar ve bu politikaların hangi düzeyde etkiler ortaya koyduğu Somali toplumu için oldukça önemlidir. Bu gelişme, kısmen sorunla ilgili artan bir kamu endişesini yansıtmaktadır. Ayrıca ekonomi alanında, yolsuzluğu araştırılabilir bir konu haline getiren yeni verilere erişim, disiplinin analitik yaklaşım ve araçlarındaki içsel değişiklikleri yansıtmaktadır. Alana yönelik çeşitli görüşlerin mevcut olması, siyasal yolsuzluk araştırması üzerine bir anket ve yüz yüze görüşme yapılmasını kolaylaştırmıştır. Öte yandan çalışmayı sürdürmek, Somali üzerine tematik ve entelektüel yönden yapılan çok çeşitli araştırma ve çalışmalar nedeniyle de daha zorlu bir görev haline gelmektedir.

Ekonomik büyüme kavramlarına bakacak olursak, ekonomik büyüme ve kalkınma ve gelir dağılımıyla ilgili konular, gelişmiş ülkeler ve gelişme eğilimi içindeki ülkeler yönüyle oldukça önemli ekonomik konular olarak değerlendirilmekte ve konunun önemi gün geçtikçe daha çok anlaşılır olmaktadır.

Son yıllarda gelişmiş ülkeler, kaliteleri itibariyle gelişme eğilimindeki ülkelere ekonomik büyüme veya kalkınmaya yönelik örnek oluşturmaktadır. Kıyaslama yapacak olursak gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik büyüme ve kalkınma anlamında diğer ülkelere göre daha çok sorunla karşılaşılacağı ve bunları aşmanın kolay olmayacağı görülmektedir. Ekonomik büyümenin içinde bulunduğu yapısal özellikler ve koşullar, yolsuzluk, diğer siyasal yolsuzluk türleri olgusu ve diğer sosyal sorunlar gelişmekte olan ülkelerde etkisini daha fazla hissettirmektedir. Bu kapsamda, ekonomik büyümede ortaya çıkan kapasite yetersizliği, devletin ekonomi üzerinde üstlendiği rolü ve takip ettiği politikalar, ekonomik anlamdaki özgürlükler, yoksulluk ile gelir dağılımındaki dengesizlik, ticari sınırlamalar, enflasyonun altındaki maaşlar ve kayırmacılık, kamu istihdamı, ekonominin rekabet gücü, dışa açıklık derecesi gibi ekonomik eylemler,

yolsuzluğun en büyük sebepleri olabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise büyüme, sosyal hizmetler ve ekonomik kalkınmayla ilgili sorunların bilimsel ve teknolojik gelişmeyle birlikte sanayileşmenin de etkisiyle çözülmüş olduğu görülmektedir.

Ekonomik büyüme anlayışını anlamak için tüm farklı görüşleri belirlemeye başlayabiliriz. Genel olarak büyüme, her türlü milli gelir için daha fazla kazanç elde etmek, daha fazla iş yaratmak, gelir artışı sağlamak gibi şeylerin geliştiği bir durum olarak tanımlanır. Fakat çeşitli bağlamlarda (sosyal, politik, biyolojik, bilimsel ve teknolojik, dil ve edebiyat) farklı şekillerde tanımlanmıştır. Sosyo-ekonomik çerçevede büyüme, belirli bir dönemde her devletin ekonomisinin tüm sektörleri tarafından üretilen mal ve hizmetlerin parasal değerindeki artıştır. Ekonomik büyüme, coğrafi birimdeki ekonomik ve sosyal faktörler açısından uyumsal büyüme ve yoğunlaşma süreci olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik büyüme, mal ve hizmetlerin üretimini, dağıtımını ve tüketimini artırarak refahın artırılması sürecidir. Sosyal ve ekonomik büyüme, gelişmiş eğitim, gelir, beceri geliştirme ve istihdam yoluyla insanların yaşam tarzlarını iyileştirmek anlamına gelir. Bununla birlikte kültürel ve çevresel faktörlere dayalı ekonomik ve sosyal dönüşüm sürecidir.

Sosyal ve ekonomik büyüme, sosyal ve ekonomik alanda herhangi bir değişim sorununa yönelik anahtar bir kavramdır. Harrison ve Huntington (2000), sosyal unsurların değerlendirilmesi, ekonominin gelişmesine önemli bir etkisi olan ekonomik koşullara yönelik tüketim, tasarruf, beklenti ve tutum açısından insan davranışlarını anlamada yardımcı olacağı yönünde görüş bildirmektedirler.[58] Dünyadaki ekonomik ve sosyal çevrenin evrimi, gelecekteki gelişim için çok önemlidir. Yoksul ülkelerin engelleri ortadan kaldırması ve iyi bir yaşam standardına sahip olması için dışarıdan kaynak ve desteğe ihtiyacı vardır. Yoksul ülkeler, sosyal ve ekonomik zorluklarla

[58] Harrison, Laurence E. And Samuel P. Huntington Culture Matters. How Values Shape Human Progress. New York: Basic Books. (2000)S,102-125 Erişim zamanı 17 Eylül 2017

mücadele etmek yerine gelişmiş ülkelerin ekonomik büyüme pozisyonu için en yüksek yeri uygulamaya devam edecekleri gerçeğine dayanarak, kümelenme fenomenleri küresel olarak yükselebilir. Ekonomik büyüme, ülkelerin kalkınması ve ilerlemesi için belirleyici unsurlardan biri olarak kabul edilir. Ekonomik büyümedeki en basit amaç, bir milletin zenginliğini yaratmaktır. 1970'lerden önce hızlı bir ekonomik büyüme, az yolsuzluk olsa da diğer kalkınma nitelikleri için çok iyi bir vekil olarak görülmüştür.[59] Araştırmada, siyasal yolsuzluğun ekonomik büyümeyi nasıl etkilediği üzerinde durulmuş ve çalışmanın diğer bölümlerinde Somali'nin ekonomik büyüme durumunun nasıl olduğu anlatılmıştır. Buradan hareketle ekonomik büyüme kavramı gözden geçirilmektedir.

Ekonomik Büyüme Teorisi: Bu teori, Solow-Swan büyüme teorisindeki ya da Arrow (1962) modelindeki eksikliklere karşı tepki olarak ileri sürülmüştür. Lucas (1988) ve Romer (1990), tarafından ileri atılan teoriye göre bir ekonominin uzun vadeli büyüme hızı ve neoklasik büyüme teorisinin dışsal faktörlerden ziyade endojen faktörlere dayanarak açıklanması gerekmektedir. Büyüme teorisi, orandan kaynaklanan teknik ilerlemeyi vurgular. Sermaye stokunun, insan sermayesinin gelişiminin, yolsuzluğun azaltılmasının, yatırım ve diğer ekonomik oranın yükseltmesine işaret etmektedir.[60]

Ekonomik büyüme, üretim faktörlerindeki artıştan kaynaklanan mal ve hizmet talebini karşılama kapasitesindeki sürekli iyileşmedir. Ülkenin ekonomisinin üretken kapasitesindeki bir artışa işaret eder, bunun sonucu olarak ekonomi ek miktarlarda mal ve hizmet üretebilir.[61]

---

59 Todaro, M., Smith, S. Economic development (8th ed.). Boston: AddisonWesley (2003).Erişim zamanı 26 Haziran 2017

60 Romer P Increasing Returns and Long-run Growth. J. Pol. Econ. (1990).94(2): 1002-1037. Erişim zamanı 21 Eylül 2017

61 Barro R. and Sala-i-Martin X. *"Economic Growth"*, New York, McGraw-Hill (1995),Erişim zamanı 26 Ekim 2017

Bir milletin sahip olduğu kıt kaynakları rasyonel kullanması sonucu sahip olduğu bu kaynakları niceliksel ve niteliksel olarak iyileştirerek, üretim imkânları teknolojisini geliştirerek, yüksek çıktı düzeyine erişmesine "*Ekonomik Büyüme*" denir.[62] Üretim faktörlerindeki kişi başına düşen reel milli geliri artıracak ilerleyişte devam etmesi ekonomik büyüme olarak açıklanabilir.[63]

İktisat biliminde ekonomik alandaki büyüme daha genel anlamıyla kişi başına düşen gelirin artmasıdır. Ekonomik büyümede önemli olan üretim faktörlerinin kişi başına geliri arttırma amacıyla rasyonel bir şekilde örgütlenmesi ve geliştirilmesidir. Çünkü genel anlamda ekonomik büyümenin farklı boyutlarını yalnızca tek rakam üzerinden yansıtmak söz konusu olmadığı gibi büyümenin görülebilmesinde GSMH en iyi gösterge olarak belirtilebilir.[64]

Ancak ekonomik büyüme çok yönlü bir ilerleme sürecidir. Ekonominin düzgün bir şekilde ilerleyebilmesi; işsizlik konusunun azalması, alım gücünün fazlalaşması, genel büyümenin mekânsal adil dağılımının sağlanması, üretime uygun düşecek tüketimin yaratılmasıdır. Bu süreç, daha çok gelir ve satış vergilerindeki ödemeler, devlet bütçesinde gelirlerde meydana gelen yükselme, yabancı sermayenin bu potansiyeli kullanmak istemesi ve bu doğrultuda ülkeye kaynak sağlaması ve yerel para biriminde talep oluşturulabilmesi gibi olumlu gelişmeler ekonomide iyi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.[65]

Ekonomik büyüme, herhangi bir ülke veya bölgede insan ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılacak araç ve ürünlerdeki artış olarak tanımlanmaktadır.

---

62 ÜSTÜNEL, Besim; Ekonominin Temelleri, 5. Bası, 1988, s. 58 Erişim zamanı 27 Eylül 2018

63 Unay, Cafer; Makro Ekonomi, Akademi Yayınları, Bursa, 1983, s. 248 Erişim zamanı 12 Haziran 2018

64 P. A. Samuelson, İktisat («ev. D. Demirgil), 1973, s. 863 Erişim zamanı 24 Ekim 2018

65 Özel, Saruhan; Türkiye'de Enflasyon, Devalüasyon ve Faiz, Alkım Yayınları, İstanbul, 2000, s. 12; Konunun sosyal politika açısından değerlendirmesi için bkz. GÜVEN, Sami; Sosyal Politikanın Temelleri, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1995, s. 75 vd. Erişim zamanı 30 Şubat 2018

Ekonomik büyümeyi ölçme yöntemi, yıldan yıla GSYH'de gerçek bir artış (fiyat artışları hariç) olup olmadığını sormayı içermektedir. GSYİH, tek bir ekonominin üretmiş olduğu ölçülebilir değerlerin pazar eşdeğerini temsil etmektedir.

Ekonomik büyümenin genellikle ekonomik gelişme düzeyini gösterdiği varsayılmaktadır. Ekonomik büyüme gerçek milli gelir, GSYİH veya kişi başına düşen gelir gibi belirli tedbirlerin artışına (veya büyümesine) işaret eder. Diğer taraftan ekonomik büyüme terimi "daha çok verimlilik" anlamına da gelmektedir. Kısaca halkın ekonomik, politik ve sosyal refahını iyileştirmek için ulus tarafından üstlenilen süreçtir.[66] Bernard Okun ve Richard W. Richardson'a göre ekonomik büyüme, mal ve hizmetlerin artan akışa yansıması olarak görülebilen, refah içinde sürdürülebilir bir seküler iyileştirme olarak tanımlanabilir."[67]

Profesör Colin Clarke, ekonomik ilerlemeyi ekonomik refah açısından tanımlamaktadır. Ona göre ekonomik ilerleme, basit olarak ekonomik refahta bir iyileşmedir. Pigou'ya göre ekonomik refah, temel olarak para karşılığında geleneksel olarak değiştirilen tüm mal ve hizmetlerin bolluğudur. Sosyoekonomik ilerleme ise bu malların, hizmetlerin, eğitimin, sağlığın, istihdamın, sosyal adaletin ve artan üretimin hem doğal hem de yapay olmak üzere asgari harcamaları, diğer kıt kaynakları elde etmesi olarak tanımlanabilir.

1990'larda, gelişmiş ülkelerin ekonomik büyümesi, gelişmekte olan ülkelere ilk kez egemen olmuştur. Bu, toplam yoksulluk oranlarının düşmesine ve daha az yaşayan insanların sayısının azalmasına yol açmıştır. Ancak ülkeler ve bölgeler arasında ilerleme düzensiz olmuştur. Doğu Asya'nın ekonomik büyümesi, büyük ölçüde Çin tarafından yönlendirilirken, son 15 yılda yıllık ortalama %9 olmuştur. 1990 yılında, günde 2

---

66 Social and Economic Development and Empowerment of Contemporary Deprived Groups in India: Issues and Goals). Erişim zamanı 28 Ekim 2017

67 Richardson, G.B. (1964), EconomicTheory, London: Hutchinson. EconomicJournal, S, 82, 95 Erişim zamanı 16 Haziran 2017.

dolardan daha az para ile yaşayan insanların sayısı 472 milyon iken, 2003 yılında bu kişilerin sayısı 213 milyona düşmüş ancak aynı dönemde eşitsizlik artmıştır. [68]

Bölgenin dünya gelirindeki payı 2005 yılına kadar ikiye katlanmış, dünya ihracatındaki payı ise üç katına çıkmıştır. Aynı dönemde Sahra altı Afrika'daki ortalama yıllık büyüme oranı %2,2 olmuştur. Kişi başına düşen büyüme oranı (GSYİH), bazı yerlerde yüksek nüfus artışından dolayı yavaşlamıştır. Bu da daha çok artan eşitsizlikle ilişkilidir. Hem Hindistan hem de Pakistan'da büyüme oranlarında son zamanlarda bir artış gözlemlenirken, büyüme kırılgan kalmıştır. Sahra altı Afrika'da günlük az miktarda para kullanan insanların oranını yarıya indirmek için belirlenen kalkınma hedefine ulaşmak zor olabilmektedir. 1980 ve 2000 yılları arasında bu ülkelerde ortalama büyüme yılda %2,2 olurken, kişi başına düşen gelir ise durgun kalmıştır. Buna bağlı olarak Afrika'nın dünya gelir ve ticaretindeki payı yarı yarıya düşmüştür.[69]

1.2. SİYASAL YOLSUZLUK TÜRLERİ

Siyasal yolsuzluk konusunda araştırma yapan akademisyenler, konunun karmaşıklığı nedeniyle belirli bir tanım üzerinde uzlaşamamışlardır. Bu noktada politik, kültürel ve devletler arasındaki yasal farklılıklar nedeniyle tanım daha da zorlaşmaktadır. Bazı araştırmacılar yolsuzluğu sınırlı bir şekilde tarif ederken, bazılarının daha geniş bir perspektiften konuyu ele aldıkları görülmektedir. Bu bağlamda literatürde birçok yolsuzluk tanımı bulunmaktadır.

18. yüzyılın önemli düşünürlerinden Rousseau, yolsuzluğu *"kamu yararının özel çıkarlar için kötüye kullanılması"* olarak tanımlamıştır. Bu tanım, çoğu araştırmacı

---

68 AHN, C.Y.. "A Search for Robust East Asian Development Models after the Financial Crisis: Mutual Learning from East Asian Experiences."Journal of Asian Economics 200112.419-443 Erişim zamanı 21 Eylül 2017

69 Easterly W. "How the Millennium Development Goals are Unfair to Africa" World Development, forthcoming. (2008) Erişim zamanı 27 Haziran 2017

tarafından yolsuzluk için en yaygın kullanılan tanımdır.[70] Çin, 1980'ler ve 90'larda kamu yönetiminin kararlı tutumu doğrultusunda yolsuzluğun araştırılmasına yönelmiştir. Bu süreçte Wang Huning ve Huang Baillian yolsuzluğu "*istismar ve adaletsiz değişim*" anlamına gelen *"kamusal gücün kamusal olmayan kullanımı"* şeklinde tanımlamışlardır. Görüldüğü üzere yolsuzluğa yönelik farklı tanımlamalar olsa da hepsindeki ortak nokta devlet görevlilerinin iktidarı kötüye kullanmasıdır.[71]

Siyasal yolsuzluğun başlıca sınıflandırmaları arasında rüşvet, nepotizm, zimmete para geçirme ve patronaj ilişkileri bulunmaktadır. Bu yolsuzluk çeşitleri iktidarın çeşitli kademelerinde görevli kişiler, özel sektördeki siyasal liderlerin pozisyonları ve sıradan vatandaşlar arasında gerçekleşebilmektedir. Görüldüğü üzere siyasal yolsuzluğun birbirinden farklı birçok çeşidi bulunmaktadır. Bu çalışmanın merkezinde de siyasal yolsuzluk ve onun farklı formları yer almaktadır.[72]

Ülkelerin gelişme seviyesine bakılmaksızın her ülkede yolsuzlukla karşılaşılabilmektedir. Yolsuzluk; rüşvet, zimmete para ya da bir malı geçirme, öncelik tanıma, kamu yetkilisinin görevi gereği kendisine sunduğu imkandan çıkar amaçlı yararlanarak muhataplarından fayda sağlaması, nitelikli zimmet, kayırmacılık ve verilmiş yetkinin hukuk ve ahlak dışı kullanımı gibi hukuka aykırı olabilecek birçok eylem ve işlem olarak kendini gösterebilmektedir. Bu şekilde birçok çeşidi olmakla birlikte, yolsuzluğu genel anlamda şu kategorilere ayırmak mümkündür:

- Rüşvet
- Kayırmacılık
- Partizanlık ve Siyasal Yandaşlık
- İhtilas

---

70 GÖZE, 1987, s. 208. Erişim zamanı 26 Ekim 2018

71 Xizi Liu, *A Literature Review on the Definition of Corruption and Factors Affecting the Risk of Corruption*, Open Journal of Social Sciences, Vol.04 No.06(2016), Article ID:67745,7 pages, Erişim zaman 24 Mart

72 United Nations Manual on Anticorruption Policy Erişim zamanı 26 Eylül 2017

1.2.1. Rüşvet

Rüşvet, kamuda çalışanların görevi gereği çeşitli mal ve hizmetleri sunarken para ya da başka bir menfaat istemeleri veya özel kişilerin bu hizmetleri talep ederken para ya da başka bir menfaat önermeleri şeklinde gerçekleşebilmektedir.[73] Rüşvet fiili iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunların ilki, hukuki düzenlemelerle uyumlu biçimde kamu işleminde aksaklık olmayacak şekilde hızlandırmak için muhatabın verdiği ve kamu yetkilisinin aldığı "hızlandırıcı rüşvet" (hafif rüşvet), diğeri ise kamuya ait bir işlemin yasal düzenlemelere uygun olmayacak şekilde yapılması için alınan "cezalandırıcı rüşvet"tir (ağır rüşvettir).

Kamu görevlisinin rüşvet alırken aktif özne olması durumunda rüşvet kavramına ek olarak bir de "haraç" kavramı işin içine girmektedir. Örneğin gümrük sırasında birinin işlemlerinin daha çabuk yapılabilmesi için ilgililere para olarak imkan sağladığı rüşvet (hızlandırıcı rüşvet); gümrükte sorumlu olan görevlinin yapması gereken işlemleri kendi iradesiyle bilinçli olarak yavaşlatacağını belirtmesi yani tehdit ile karşısındakinden açıkça para istemesi ise "haraç"tır.[74]

Aynı zamanda siyasal yolsuzluk türlerinden biri olan rüşvet, en yaygın görülen yolsuzluk çeşididir. Kısaca rüşvet, bir kamu görevlisini etkilemek için para ya da menfaat teklifidir ve sabit bir meblağ, belirli bir sözleşmenin bir yüzdesi ya da ayni paradaki herhangi bir başka iyilik şeklinde gerçekleşebilmektedir. Rüşvetlerle yaptıkları işler karşılığında bir devlet memuruna, iş adamlarına veya müşterilere haksız faydalar sağlanmaktadır.

Rüşvet, bazı durumlarda kayırmacılık gibi diğer yolsuzluk çeşitlerinin içinde de gizlenebilmektedir. Bu durum söz konusu olduğunda, kamu çalışanı ve ilgili taraf arasında, işlerin daha hızlı, sorunsuz ve daha elverişli hale getirilmesi adına belli bir miktar rüşvette anlaşılabilmektedir.

---

73 TEKELİ - ŞAYAN, 1974, s. 100. Erişim zamanı 12 Kesim 2018

74 Berkman, 2009, s. 28. Erişim zamanı 13 Eylül 2018

Rüşvet veren kurumlar; iş adamları aracılığıyla siyasal tercihleri satın alabilmekte, vergi ve çevre düzenlemelerinin yükünden kaçabilmekte, korunan pazarları ve tekelleri, ithalat ve ihracat lisanslarını satın alabilmektedirler. Rüşvet aynı zamanda, kamu görevlileri tarafından normal ödemeye ek gayri resmi bir ödeme talep edilmesi veya bir talebin gerçekleştirilmesi için vatandaşlardan hediye beklenilmesi gibi "yasa dışı vergilendirme" şeklinde de olabilmektedir. Bu türden bir yolsuzluk 2017 yılında Somali'de yapılan son seçimlerde, çoğunlukla politikacıların oy satın almak için yüzlerce dolar harcaması biçiminde görülmüştür. Seçimin adil görünmesi adına rüşvet alan ya da onlara karşı gelmeye zorlanan siyasiler birlikte parlamento yarışlarına girmişlerdir. Ancak birkaç analist, müfettiş ve bazı Batılı diplomatlar, seçimde yapılan yolsuzluğun Somali tarihinin en hileli siyasi olaylarından biri olduğunu ve "Yolsuzlukla Mücadele Örgütü"nün zaten bu olayı en büyük yolsuzluk olarak ifade ettiğini belirtmektedirler. Bazı araştırmalara göre Somali sivil toplum örgütlerinden biri parlamentodaki bazı koltuklar için 500.000 dolardan fazla rüşvet aldıklarını ifade etmiştir.[75]

1.2.2. Kayırmacılık

Kayırmacılık, bazı kamu görevlilerinin haksız yere ve kanunlara karşı korunması ya da kayırılmasıdır. Diğer bir ifadeyle devlet ile özel sektör çalışanları arasında ekonomi ve sosyal yönden kurulan ilişkilerde ilgili kurumların, yasaların ve bireysel ilişkilerin daha çok önemsenmediği durumdur.[76] Kayırmacılık, karar verme yetkisine sahip olan bazı yetkililerin, çeşitli konularda akrabalarını ya da yakın arkadaşlarını hak

[75] Somalia elections: 'Huge corruption' - BBC Newswww.bbc.com/news/world-africa- Erişim zamanı 23 Eylül 2018

[76] Amanda L. Morgan, *"Corruption: Causes, Consequences and Policy plications: A Literature Review*", The Asia Fundation Working Paper, No: 9, October 1998, s. 27. Erişim zamanı 26 Ocak 2018

etmedikleri halde desteklemeleri şeklinde ortaya çıkan diğer bir yaygın yolsuzluk biçimidir.

Parti taraftarı olma veya hizipçilik şeklinde de isimlendirilen bu durum genel anlamda siyasal partilerin gücü ellerine aldıktan sonra kendilerine destek veren seçmenlere ve kendi akrabalarına karşı ayrıcalık sağlayacak şekilde işlem yapmaları, fayda sağlamaları olarak belirmektedir.

Kayırmacılığın bürokratik kamu görevlerini sürdüren kurumlarda fazlaca görüldüğü bilinmektedir.[77] Bu bağlamda bir kimse, başarı gibi unsurlar göz önünde bulundurulmaksızın yalnızca politikacı, bürokrat ve başka kamu görevlileriyle olan akrabalık bağları ön planda değerlendirilerek bir devlet görevine getirebilmekte ya da istediği bir yere tayini yapılabilmektedir. Bir siyasal yolsuzluk türü olan kayırmacılık, özellikle aile bağlarının yoğun olduğu toplumlarda kamu ve özel sektörde oldukça yaygın görülen doğal, insani bir eğilimdir.

Somali'de kayırmacılık uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Günümüzde hala devletin yüksek makamında olanlar ve kamu bürokrasisi tarafından yoğun olarak uygulanmaktadır. Aslında kayırmacılık ya da nepotizm; ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmesini engellemekte ve yöneticilerin yargılarını etkileyebilmektedir. Ayrıca sadece problemler yaratmakla kalmamakta aynı zamanda etik olmayan davranış modellerine de neden olabilmektedir. Varsayım olarak Somali'de kabilenin temsilcisi olarak atanan bir başbakan, ülkenin menfaatini öncelikli olarak kabul etmeyecektir. Onun ilk önceliği yakın akrabaları ve kabile üyeleri olacaktır. Üstelik bu tür kayırmalarda yetkililer asla suçlanmayacaklardır. Yönetim sistemi hatalı olarak her ne kadara kabileler arasında şirket kurmak için tasarlanmış olsa da daha fazla yolsuzluk yarattığı için istenen sonucu henüz üretmemiştir. Dahası politik kadro, onlara bu pozisyonu veren kişilerin fikirlerini

[77] ÖZSEMERCİ, 2005, s. 14. Erişim zamanı 30 Eylül 2018

izleyebildiklerinden, iktidarın bir denge politikası yürütme olasılığı daha azdır. Sonuç olarak yurttaşa sunulan hizmetlerin kalitesi azalacaktır.

1.2.3. Partizanlık ve Siyasal Yandaşlık

Seçim sürecinde, adayların seçimi kazanmasının ardından sürece destek verenlere faklı şekillerde ayrıcalık sağlayacak eylemlerde bulunmak ve bu kimseler için haksız yere yarar gözetilmesi "Political Clientelism" şeklinde isimlendirilmektedir. "Siyasal yandaşlık" ya da "partizanlık" biçiminde de isimlendirilen "siyasal kayırmacılık" eylemimnde siyasal partiler, kendilerini destekleyen kişi ya da grupları seçim sürecinde aldıkları yardımlardan dolayı bir anlamda ödüllendirme eyleminde bulunmaktadırlar. "Siyasal kayırmacılık", bürokrasinin üst kademesinde olduğu gibi alt kademesinde de ülkenin ekonomik ve bürokratik sisteminin zarar görmesine yol açmaktadır. Akraba partizanlığı (zealotry), bilhassa mahalli kamu hizmetlerinin devam ettirildiği hizmet birimlerinde oldukça yaygın rastlanan bir durumdur.[78]

Siyasal bilimcilerin tanımına göre politikacıların kendi partililerıyle ilgili kayırma eylemlerinde bulunmaları ve korumaları "*Siyasal Kollamacılık"* "*Political Clientelism"* veya "*Kollamacı Siyaset*" "*Clientelistim Politics"* ismiyle de anılmaktadır. Kollamacılık faaliyeti, siyasal partinin ya da partiye üye bir siyasetçinin kendi partisinin çıkarlarını ön planda tutması demektir. Son zamanlarda "politik kayırmacılık" ya da "siyasal kollamacılık" pek çok ülke için yaygın hale gelen bir durumdur. Buna göre siyasal partilerin iktidara gelmesinin ardından kamu kurumlarındaki hâlihazırdaki kadroları boşaltarak veya yeni kadrolar tahsis ederek partiye destek verenleri istihdam etme eğilimi olduğu görülmektedir.[79]

---

78 AKTAN, 1999, s. 28- 29. Erişim zamanı 26 Haziran 2018

79 Hakkı Çiftci, "İktisadi Gelişmede Rekabet, Devlet ve Ekonomik Büyüme Politiği", , Yıl: 2005, No: 42, s. 40- 41. Erişim zamanı 12 Ekim 2018

Bir ülkede, seçim olduktan sonra ve siyasal bir partinin iktidara gelmesiyle birlikte kamu kurumlarında görevli *"üst kademe bürokratları"*nın görevlerine son verilmesi ve yerlerine siyasi açıdan kendilerini destekleyen kişiler yönüyle yandaşlık, ideoloji ve kayırmacılık benzeri unsurlar dikkate alınarak yeni isimlerin göreve getirilmesi yaygın uygulama olarak görülebilmektedir. Bu uygulama literatürde *"Patronaj" (patronage)* olarak isimlendirilmektedir. Akraba patronajı; bakanların bazılarının değişik görevlere atamalar yapması, danışman adı altında kişiler istihdam etmesi sınırlanmamış bir otorite ve güç sahibi olması anlamı taşımaktadır. Akraba partizanlığı ve akraba patronajlığı çoğu toplumlarda siyasal yolsuzluğun en bilindik türlerindendir. Ülkemizde patronaj uygulamasına örnek olarak "arpalık sistemi" gösterilebilir. Gerçekte hizmet sunmayan memuriyetler olarak tanımlanabilecek olan "arpalık"lar iktidar mensupları tarafından akrabalarına, yakınlarına ve partililere dağıtılan makam ve mevkilerdir.

Patronaj, genellikle bir yükümlülük duygusuyla karakterize edilen kişisel ve ikili değişimin bir biçimidir ve çoğu zaman söz konusu kişiler arasındaki eşit olmayan bir güç dengesini ifade etmektedir.[80] Kısaca siyasal yolsuzluğun hükümet aracılığıyla nasıl yayıldığını gösteren bir başka araçtır. Patronajda parlamenterler ve siyasal adaylar, göreceli olarak güçsüz ve zengin olmayan "*vatandaşlar*"a oy karşılığında istihdam, koruma veya altyapı gibi faydalar sağlamaya yönelik vaatlerde bulunmakta, bunlara kıyasla daha güçlü ve zengin adaylar ise "*patron-vatandaş"* ilişkileri ile karakterize olmaktadırlar.

Böylece siyasal süreci tanımlayan demokratik ilkeler azalmaktadır. Ayrıca mevcut problemler sadece vatandaşlara verilen sözlerin yerine getirilmediği durumlarda değil, kontrolün sürdürülmesi için baskı ve korku ortamının artırılması nedeniyle de artmaktadır. Bununla birlikte bazı politikacılar seçim öncesi verdikleri sözleri yerine getirmekte başarısız

[80] Eisenstadt, Shmuel and Roniger, Luis (1984). Patrons, Clients and Friends. Interpersonal Relations and the Structure of Trust in Society. Cambridge: Cambridge University Press. Erişim zamanı 12 Aralık 2017

olmaktadırlar. Her kim olursa olsun hırsızlık suçtur ve ister bir siyasi isterse bir güç sahibi tarafından işlensin sıradan bir vatandaş gibi mutlaka cezalandırılmalıdır.

Afrika siyasetinde vatandaş, genellikle "seçici" olarak tanımlanmaktadır. Aslında araştırmacılar, Afrikalı liderlerin siyasal destek karşılığında kişisel tercihlerin dağıtımına güvenme eğiliminde olduklarını, oylamaların çoğu zaman akrabalık ve etnik bağlara dayanan özelleşmiş sadakatlere dayandığını ve faydaların daha ziyade kendi grubuna belirli ölçüde katkıda bulunmak şeklinde olduğunu vurgulamaktadırlar. Temel politika sorumluluğu müşterekliğe dayanırken; kamu yararı veya ulusal çıkarlar, projeler yerine özel transferlere odaklanmaktadır.[81]

Somali'de vatandaş seçiminin genellikle bir kabile boyutuna sahip olduğu öne sürülür. Kabilelere dayanan partiler, kamusal yarar sağlamaktan ziyade kendi gruplarına yeniden dağıtma eğilimindedir ve vatandaşlar vaatlerinden dolayı nitelikleri ne olursa olsun, kabile grubunu temsil eden adaylara oy vermektedirler. Kısaca bürokratikleşmiş yapılara sahip olan organize kabile siyasal liderleri, ev sahipleri ve yerel liderleri patronaj olarak değiştirmektedirler. Ayrıca patronajlar veya kabile grubu oylarının karşılığında, daha yüksek yaşam standartlarına sahip olmak, kamu haklarından yararlanmak ve daha hızlı maddi faydalar sağlamak istemektedirler.

1.2.4. İhtilas

Arapça bir kelime olan ihtilas, kurumlarda çalışan kişilere ya da para işlerinden sorumlu görevlilere imzayla verilen para ya da parasal olmayan unsurları ifade etmektedir. Siyasal terminoloji açısından ihtilas üzerindeki yolsuzluk ise kamuda yetkili kişilerin para ya da mal özelliğindeki kamusal kaynağı, kanunların dışına çıkarak kişisel yararı için kullandırması veya kullanmasıdır. Örnek kamuda görevli bir kişinin devlete

---

81 Lemarchand, R. Political clientelism and ethnicity in tropical Africa: Competing solidarities in nation-building. American Political Science Review, 66(1), 68-90. (1972).Erişim zamanı 24 Şubat 2017

ait bir daktilo veya bilgisayarı kamu görevinin dışında kendi bireysel yararına tahsis etmesi veya kendi özel otomobiline benzin alması ihtilas şeklinde yolsuzluktur. İhtilas kısaca, evrak üzerinde değişiklik yaparak hukuk dışı zimmete para geçirme olarak da ifade edilmektedir. İhtilas üzerinde yolsuzluğu ortaya çıkaran eylemin hileli bir biçimde uygulanması halinde buna ihtilas denilmektedir.[82]

Kamu görevlilerinin ya da sadakatsiz çalışanların kamu ve özel sektördeki işverenlerinden para ya da diğer hükümet mülklerini çalmaları zimmete yol açmaktadır. Kamu sektöründe ihtilas veya zimmete para geçirme söz konusu olduğunda, kamu görevlileri kamu hizmetlerine yönelik kaynakları yanlış kullandıklarından doğrudan masum vatandaşlar etkilenmektedir. Zimmet parayla sınırlı değildir, insanlar için anlamı olan tüm malları içermektedir. Bazen diğer milletvekillerinin yanı sıra parlamenterler ve ilgili personel, zimmete ya da tesadüfi yollarla zimmete para geçirme sürecine katılmaktadırlar.

Örneğin makbuzlar takas edildiğinde, resmi ya da gayri resmi kullanım için devlet mülkü veya personeli kullanıldığında veya her türlü zimmete para geçirmede halk zarar görmektedir. Ancak vatandaşlar böylesi bir durumda genellikle yasal haklarını bilmemektedirler. Benzer şekilde birçok hükümet de zimmete para geçirmenin üstesinden gelme adına bu durumla mücadele edecek yasal kapasitesi olan bağımsız bir yargı sistemine sahip değildir.

Kamuda zimmete para geçirme eylemi gerçekleştiğinde, ulusal bütçenin dengesi bozulmakta ve vatandaşların hak ettikleri mal ve hizmetlere kavuşturması engellenmektedir. Kamu kurumlarının yolsuzluk nedeniyle zayıflatması Somali'de sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Uluslararası Kriz Grubu'na (2011) göre 2009'dan 2010'a kadar ülkede yapılan bağış merkezli yardımların yaklaşık 72 milyon dolardan fazlası çalınmış, ayrıca 250 milyon dolar daha fazla gelir elde edilememiştir.[83]

---

82 AKTAN, 1999, s. 27- 28 Erişim zamanı 17 Ekim 2018

83 International Crisis Group. 2017a. Managing the Disruptive Aftermath of Somalia'sWorst Terror Attack. Erişim zamanı 4 Nısan 2017

1.3. SİYASAL YOLSUZLUĞUN NEDENLERİ

Yolsuzluğa yönelik teorilerde birçoğu, bireysel toplumların ahlaki ve kültürel özelliklerinden türetilmiştir. Söz gelimi yolsuzluk; müzakereler, hediye verme, genişletilmiş aileler, kabileler ve diğer toplumsal gruplar ile koşulsuz dayanışma gibi patrimonyal bir davranış olarak geçmişten miras kalan kültürel değerlerin günümüz politik davranışına taşınmasıdır.[84] Yolsuzluk, tropik yağmur ormanlarının yasa dışı olarak günlüğe kaydedilmesi veya kamu güvenliğinin sağlanması için tasarlanan bina kodlarının gözlemlenmemesi gibi topluma çok fazla zarar verebilir. Yolsuzluğun sık yaşanması güvensiz vatandaşlara, spekülatif siyasetçilere ve büyük fırsatlar, ciddi riskler ve çok fazla baskı arasında sıkışıp kalan yöneticilere yol açabilmektedir. Görüldüğü üzere yolsuzluğun topluma bu gibi birçok olumsuz etkisi olmaktadır.

Yolsuzluğu daha iyi kavrayabilmek ve ortadan kaldırabilmek için ortaya çıkaran ekonomik ve politik nedenlere daha yakından bakmak gerekmektedir. Ancak Somali özelinde meseleye bakıldığından yolsuzluğun hem sosyal hem de ekonomik anlamda birçok nedeni olduğu görülmektedir. Bundan dolayı araştırmanın bu bölümünde yolsuzluğu ortaya çıkaran nedenler ve sonuçlara değinilecektir.

1.3.1. Ekonomik Nedenler

Çeşitli istatistiksel sunumlar, yolsuzluk düzeyinin ekonomik refah düzeyi ile negatif bir ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle bir ülke zenginleştikçe yolsuzluk seviyesi azaltmaktadır. Yolsuzluk değerleri; "Uluslararası Şeffaflık Örgütü"nün son "Yolsuzluk Algıları Endeksi" (CPI) ile Dünya Bankası

[84] Olivier de Sardan, J.P. L'espacepublic introuvable. A Moral Economy of Corruption in Africa. 1999:Erişim zamanı 26 Mart 2017

tarafından yayımlanan son Dünya Geliştirme Raporu'nda yer alan 2018 yılında kişi başına düşen GSMH'den elde edilen gelirden hesaplanmıştır. Buna göre siyasal yolsuzluğun ekonomik büyümeyle belirli bir ilişkisinin bulunduğu ve birbirlerini açıklayıcı durumda olduğu ifade edilebilir. Bazı araştırmacılar siyasal yolsuzluğun ekonomik ve sosyal alanda etkili olabileceğini savunmaktadırlar. Onlara göre katı bürokratik sistemler düzensiz bir şekilde oluşturulduğundan bürokratlar işlerin yapılmasını zorlaştırabilirken, aşırı bürokrasi ve aşırı kaynak tahsisi işletmeleri kârsız ve girişimciliği imkânsız hale getirebilmektedir. Ancak siyasal yolsuzluk devlet bürokrasisinde istikrarsızlığa yol açabilir, yabancı yatırımları azaltabilir, özel girişimciliği verimsiz kılabilir ve neticede ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimi ortadan kaldırabilir.[85]

1.3.1.1. Devletin Ekonomiye Müdahalesi

Devletin ekonomide izlediği politikalar yolsuzluğa sebep olabilmektedir. Bu bağlamda devlet tarafından rekabeti sınırlayan mali kısıtlamalar veya üretim için yapılan ödemelerin, bu üretimin sağladığı faydadan fazla olması rant kollama etkinliklerini arttırmaktadır.

Elliot'a göre yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki söz konusudur.[86] Bilhassa gelişme eğilimindeki ülkelerde devletin ekonomi üzerindeki büyüme etkisi (kamu harcamaları/GSYİH oranı ile ölçülmekte) ne kadar düşük seviyede olursa yolsuzluk seviyesinin de o derece yüksek olacaktır. Öte yandan Lederman gibi

---

85 Toulabor, Finishing with the idea of the Third World :the concept of the political trajectory" in J. Manor, ed.,Rethinking Third World Politics, Londres, Longman, 1991, pp. 51-71.Erişim zamanı 26 Mart

86 EllIot, Kimberly Ann "Corruption as an International Policy Problem: Overview and Recommendations", Institute for International Economics, (1997),p.175- 233 Erişim zamanı 23 Eylül 2018

çoğu siyaset ve iktisat bilimciler yaptıkları çalışmalarda kamu kesiminin ekonomi üzerinde büyümeyi azaltması sonucu yolsuzluğun fazlalaştığını tespit etmişlerdir.[87]

Son zamanlarda birçok ülkede ekonomiye devlet müdahalesinin yaşanması, birden çok kanuni düzenleme ve kurallar kapsamında sürdürülmektedir. Söz konusu kuralların vatandaş açısından karışıklığı bürokratların büyük bir güce sahip olduğunu düşündürmekte ve yolsuzluk oluşmasına neden olmaktadır. Bir ülkede yolsuzluğun fazla olduğunu gösteren unsurlar şunlardır:

- Otoriter bir devlet ve gelişmemiş özel sektör,
- Devletin mal ve hizmetlerin bir kısmını üretmesi,
- Hesap verebilirliğin olmaması
- Yetersiz hesap verme mekanizmalarının varlığı
- Özel sektörün rekabet edebilirliğinin azalması,
- Regülâsyonda yaşanan çokluk,
- Kamu çalışanlarının görevlerinin çok olması,

Bunların yanı sıra devletin tekelci gücü ve ekonomiye müdahalesi nedeniyle kamu hizmetlerinde daha kolay yolsuzluk yapılabilmektedir. Devlet bilhassa gelişmekte olan ülkelerde, sosyal alanda birçok hizmeti yerine getirici ve düzenleyici bir rol oynamakta ve çok önemli ekonomik işlevler yüklenmektedir. Devlet; yasaklar, vergi iadeleri veya ithal izinler, kredi olanakları ve fiyat kontrolleri gibi unsurlar aracılığıyla toplumsal yapıda özel teşebbüslerin gelişmesini bir başka ifadeylesanayi ve özel ticaret gruplarının güçlenmesine yardımvı olmaktadır. Ne ölçüde dışa bağımlı olurlarsa olsunlar tüm bu gruplar sektörde tutunmak ve daha da gelişmek adına devlet ile bağı iyi bir şekilde kurmak zorundadırlar.[88]

---

87 Daniel LEDERMAN Norman LOAYZA- R. Rodrigo SOARES, "Accountability and Corruption: Erişim zamaı 25 Ekim 2017

88 ŞAYLAN, 1975, s. 87. Erişim zamanı 12 Ekim 2018

Yukarıda bahsedilen özelliklerin yanı sıra devletin ekonomik rolü, regülâsyonlar, izin ruhsatları ve devletin harcama kararları, yolsuzluğun her aşamada ekonomik büyümeyi engellemesine sebep olabilmektedir.

Devletin ekonomiye ve piyasalara müdahalesi de yolsuzluğun nedenleri arasında gösterilmektedir. Lapalombara tarafından İskandinav ülkelerinin istisna kabul edildiği bir örneklemde de bu durumlar yolsuzluğa gerekçe olarak gösterilmektedir. Bir hükümetin ekonomiye müdahalesinin ölçüsü, yeniden dağıtım etkinliği ile tasvir edilebilir. Bu ölçü, toplam devlet transferleri ve indirimleriyle daha rahat yakalanabilir.

LaPorta ETEl bu değişkenin yolsuzlukla pozitif korelâsyonunu göstermektedir. Ancak Rose-Ackerman (1999) böyle basit korelâsyonların yanıltıcı olabileceğini öne sürmektedir.[89] Bu nedenle Klitgaard tarafından 83 ülke üzerinde yapılan çalışmada, tersi korelâsyonların hükümet bütçesinin GSYİH'ye oranının yolsuzluk düzeyleriyle azaldığını göstermesi şaşırtıcı değildir. Buna göre yolsuzluğun nedeni olarak hükümetin ekonomideki payından ziyade faaliyet türlerinin daha önemli olabileceği sonucu ortaya çıkmıştır.[90]

Bununla birlikte devlet müdahalesine ve yolsuzluğa ilişkin basit sonuçların bulunması zordur. Bazı araştırmacılar federalizmi yolsuzluğu azaltmanın bir yolu olarak gösterse de genel hükümet bütçesi ikna edici bir şekilde yolsuzluk seviyesiyle ilgili değildir. Fakat federalizm yolsuzluğun azaltılmasında önemli bir etken olsa bile politika reformunu açık bir şekilde ortaya koymadığından, federalizmde belirli kültürel belirleyicilerin her iki değişkeni de yönlendirdiği göz ardı edilemez. Sivil işbirliği ve güvenin yanı sıra iyi gelişmiş alt-ulusal birimler ile karakterize olan topluluklar, aynı

89 LA PORTA, R., F. Lopez-de-Silanes, A. Shleifer, R. Vishny (1999), "The Quality of Government", The Journal of Law, Economics, and Organizations, 15(1), p.222-279. Erişim zamanı 19 Haziran 2018

90 Klitgaard, Robert "Controlling Corruption", University of CaliforniaPress, Ltd. (1991b),Erişim zamanı 26 Nisan 2018

zamanda yapı bozulmasını merkezden uzaklaştırma ve azaltma konumunda olabilmektedirler.

1.3.1.2. Toplumsal Yapı

Günümüzde yolsuzluk çözellikle az gelişmiş ülkelerde bir hayat tarzı olarak değerlendirilmeye başlanmış ve mevcut sistemin bir parçası hâline gelmiştir. Örneğin yolsuzluk, Sudan'da beşinci üretim faktörü olarak değerlendirilirken, Somali ve Sierra Leone'de yolsuzluk kültüründen söz edilmekte, Nijerya'da ise yolsuzluğa bir yaşam tarzı olarak bakılmaktadır.[91] Şayet bir toplumda yapanlar cezalandırılmıyor ve yapılan bu olumsuz eylem neticesinde bazı insanlar gereğinden fazla zenginleşiyor ise işini düzgün yapan dürüst insanların hayatlarını bu gerçeği düşünerek sürdürmelerine neden olacak ve doğal olarak çalışma heveslerini de kıracaktır. Ayrıca bu olumsuz tutumun toplum nezdinde içselleştirilmesi yani kabul edilebilir bir olgu olarak algılanması durumunda ise kamu görevlilerini yolsuzluklardan men edecek nedenler de ortadan kalkmış olacaktır.

Ülkeler arası regresyon çalışmaları, bir toplumun "gayrı resmi kuralları"nın yanı sıra "sosyal sermaye" (Knack ve Keefer 1997), "kültürel değerler" (Licht ve diğerleri 2003) veya etnik heterojenlik (Paskalya ve Levine 1997) gibi değişkenlerin (La Porta ve arkadaşları 1999), yolsuzluk önlemlerinin ve sosyal yapının yetersizliği ile bağıntılıdır. Ayrıca ülkeler arası regresyon yaklaşımı, bu faktörlerin belirli ortamlarda devletin kalitesini nasıl etkilediği konusunda çok az şey ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu sosyal ve kültürel değişkenlerin çoğu dışsal göründüğü için politika çıkarımları elde etmek zor olmaktadır. Birçok sosyal bilimciye göre güçlü aile bağlarına sahip

[91] Osei-Hwendie, B. Z. & Osei-Hwendie, K. Th e political, economic, and cultural bases of corruption in Africa. In K. R. Hope & B. C. Chikulo (Eds.), Corruption and development in Africa: Lessons from country case- studies (2000). (pp. 30-45). London: Macmillan Press.Erişim zamanı 26 Nisan 2018

kültürlerin ve sosyal yapıların, zayıf aile ve toplum bağlarına sahip olanlara göre kamusal yolsuzluk yaşama olasılığı daha yüksektir.

Ülke ekonomisi içten ve dıştan olmak üzere iki yönden etkilenmektedir. Dış etkenler doğrudan diğer ülkelerden kaynaklanırken, iç etkenler arasında yolsuzluklar da yer almaktadır. Ülke ekonomisini etkileyen birçok yolsuzluk türü vardır. En sık karşılaşılan yolsuzluk çeşitleri kayırmacılık, rüşvet, kollama, zimmet ve dolandırıcılıktır. Bu yolsuzlukların yaygınlığı toplumsal yapıya doğrudan etki etmekte ve vatandaşların yaşam standardını düşürmektedir.

Devlet bu noktada, yolsuzluğu önleme adına Weber'in kurallara, anlaşmaya dayalı kuramından hareketle birtakım kanunlar koymuştur. Bu şekilde yolsuzluk azaltılmaya çalışılsa da toplumun geleneksel bir dinamiği olması yönüyle tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmamaktadır. Sporadik veya sosyo-kültürel bozulmalardan sistemik yolsuzluğa kadar yolsuzluğun derecesi ve önemi değişmektedir. Bir toplumun yolsuzluk durumu birçok istatistiki veride olduğu gibi kişisel, ulusal, yerel düzey ve eyalet düzeylerine veya kurum (sağlık ve dışişleri bakanlığı vs. adalet bölümü) ve görevlerine (denetim, hizmet sunumu vb.) göre ayrıştırılabilir.

Aynı noktaların çoğu kültür için de geçerlidir. Önlemler kesin değildir ve tüm ulusal ortalamalar veya sıklıklar gibi ulusal farklılıkları da gizleyebilir. Dahası kültürler ve sosyal kozmetikler kısmen ekonomik, sosyal ve politik kalkınma sonucunda değişmektedir. Sahra Altı Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki geleneksel ve sosyal kültür kurumları hakkında çok az sonuç çıkarılabilir. Somali, Venezuela ve Afganistan gibi yolsuzluğun yoğun olduğu ülkelerden bazılarında memurların yırtıcı açgözlülüğü devletin sosyal yapısını birbirinden ayrıştırmaktadır.[92] Bu toplumların birçoğu, olabildiğince zengin olduklarından hedeflerine ulaşmak için para kazanmanın bu en

[92] Corruption the cancer of the society (Michael, F. Ferguson, A. Karimov,2011, p.4)Erişim zamanı 26 Nisan 2018

kolay yolunu kullanmaktadırlar. Yukarıda bahsi geçen denetçiler, çıkarlarına ulaşmak için yolsuzluk yollarını kullandıklarını belirtmişlerdir.

1.3.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Yetersizliği

Yolsuzlukla mücadele doğrudan devlet tarafından yapılamayacak kadar kapsamlı bir tutumdur. Bu bağlamda devletin yanı sıra STK'lara da önmli görevler düşmektedir. STK'lar yüklendikleri işlevlerle adeta toplumsal yapının kılcal damarları konumundadırlar. Nasıl ki kılcal damarlar, besin yüklü kanın ve oksijen doğrudan vücudun dokuları arasına yayılmasını sağlıyor ise güçlü ve sağlıklı bir toplumsal yapının oluşabilmesi için de dernek, vakıf, meslek odaları ve sendika gibi STK'lara ihtiyaç vardır. Gelişmiş ülkeler arasında yer alan 8 milyon nüfuslu İsveç'te STK'ların üye sayısı yaklaşık 32 milyondur. Ülkenin demokrat bir yapı sergilemesinde bu yoğun üye sayısının önemli bir etkisi vardır.

Bilimsel verilere göre yolsuzluğun en üst düzeyde olduğu ülkeler demokrasinin en fazla geliştiği ülkelerdir. Bu yönüyle İsveç'in yolsuzlukla mücadele karnesi de tıpkı demokrasi karnesi gibi oldukça başarılıdır.[93]

"Uluslararası Şeffaflık Örgütü"nün "Yolsuzluk Algılama" anketlerinde en az kirlenen ülkeler sıralamasında İsveç, daima en üst sıralarda yer almaktadır.

İllegal örgütlenme bireyciliği doğurmakta, kişisel mücadeleler ise "adamını bulma" yaklaşımını gün yüzüne çıkarmaktadır. İsveç, ABD ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerde sivil toplum örgütleri toplumun önemli bir parçası olduğundan yolsuzluk seviyesi da çok az olmaktadır. Somali ise sivil toplum örgütleri yönüyle gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşamadığından, Uluslararası Şeffaflık Örgütü yolsuzluk değerlendirme raporuna göre son yedi yıldır en düşük puanda yer almaktadır.

---

93 Emre Kongar, Kamuda Rüşvetin Toplumsal Nedenleri, Yolsuzluk ile Savaşım Stratejileri Uluslararası Sempozyumu İstanbul Erişim zamanı 26 Nisan 2018

1.3.1.4. Demokrasi Kültürü

Son yirmi yılda özellikle ekonomik büyüme ve sosyal refah açısından ülkeye büyük zararlarının olduğuna dair bilimsel veriler nedeniyle yolsuzluk, günümüzde uluslararası kalkınmanın gündemindeki ana kaygılardan biri haline gelmiştir.[94] Yolsuzluğun standart tanımı; "Dünya Bankası"na göre çalışanların özel kazançları için kamu kazancını kullanmalarıdır. Yöneticiler (hükümet başkanları, devlet bakanları), yasa koyucular, hâkimler vb. kamu çalışanlarının kamu fonlarını ya da diğer devlet kaynaklarını çalmaları, kötüye kullanmaları, bürokratlar dâhil kişisel kullanıma veya aile kullanımına açmaları, özel bilgileri rüşvet, komisyon veya diğer maddi teşvikler karşılığında başka kişilere vermeleri yolsuzluk olarak ifade edilen davranışlardır.

Bu nedenle kültürel demokrasinin bileşenleri ve yolsuzluk seviyeleri, bireylerin yolsuzluğa dâhil olmalarının maliyetleri ve faydaları hakkındaki hesaplamaları ile doğrudan bağlantılıdır. Demokrasinin belirli bileşenlerinin ortaya çıkması veya güçlenmesi, yolsuzluk eylemlerinin maliyetlerini veya faydalarını etkiler. Bireylerin hükümetteki konumları, kültürel demokrasi nedeniyle yolsuzluk, yasama, yürütme, yargı veya kamu sektörünün türünü belirlemektedir.

Tarihsel kurumsal literatür, toplumun etik gelişimi ve tarafsızlık normunun baskınlığı ile karakterize edilen iyi bir rejime geçişin ve düşük bir yolsuzluk dengesine ulaşmanın önemli bir parçası olarak modern demokratikleşmeyi ön plana çıkarmıştır.

Vatandaşlar, kültürel demokrasiyi benimseyemediğinden modern demokratikleşme çok güçlü ve çok etkili olmuştur. Demokratik rejimlerdeki kontrol ve denge mekanizmalarının, devlet yetkililerinin yolsuzluk yapmalarını kısıtlaması beklenmiştir. Ayrıca demokratik özgürlükler ve şeffaflık nedeniyle seçmenlerle ofis sahipleri arasındaki bilgi asimetrisinin azaltılmasına katkıda bulunulması ve bu yolla

---

[94] Holmberg, S., Rothstein, B., & Nasiritousi, N. (2009). Quality of Government: What You Get. Annual Review of Political Science, 12(1), 135–161. doi:10.1146/annurev-polisci100608-104510

seçmenlerin hükümeti izleme yeteneğini geliştirmesi beklenmektedir. Çağdaş demokrasilerde yaşanan ciddi sorunlardan birçoğu siyasal partileri düzenleyen mevzuat ve yasalardaki noksanlıklardan ve yürürlükte olan seçim sisteminin bozukluğundan kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra politika algısı noktasından bazı siyasi liderler, kamu hizmeti için politikaya girmemekte, siyaseti kişisel bir yükseliş ve zengin olma aracı olarak görmektedirler. Bu amaçla iktidara gelen bir siyasi de doğal olarak iktidarını korumak için çevrelerine kişisel çıkarları olan, yolsuzluğu artıran ve ortamı kısır bir döngüye çeviren bireyler toplamaktadırlar.

1.3.1.5. Kamu İstihdamı

Gerek az gelişmiş gerekse gelişmiş ülkelerin ekonomik sistemlerindeki en önemli problemlerden biri istihdamdır. Hangi devlet olursa olsun eğer tam bir istihdam sağlayamadığı sürece sistemdeki diğer iktisadi problemlerin pek bir önemi kalmamaktadır. Şayet talep azlığı nedeniyle bazı kıt kaynaklar bir toplumda kullanılamıyor ise böylesi bir toplumda refah seviyesini yükseltecek en kısa yol, kullanılamayan kaynaklara yönelik talebin artırılmasını sağlamaktır. Söz konusu bu durum gerçekleştirilmez ise mevcut kaynaklar verimli bir şekilde kullanılsa dahi ekonomik anlamda bir refah yaşanmayacak, üstelik istihdam daha da düşecektir. Bu bağlamda "*kaynakların optimal dağılımı*" ve diğer problemler ancak istihdam sorunu tam anlamıyla çözüldükten sonra bir önem kazanacaktır.[95]

Kamu sektöründe yolsuzlukla ilgilenen bir çalışma grubu, bireysel bürokratların yolsuzlukla uğraşmaları gereken teşviklere ve bu tür davranışların sonuçlarına odaklanmaktadır. Literatürdeki en önemli teşviklerden biri, kamu sektöründeki ücret ve

[95] Üstünel; Makro Ekonomi, Mısırlı Matbaacılık A.Ş., Ankara 1990. 155-56) Erişim zamanı 26 Ekim 2018

ücret düzeyleriyle ilgilidir.[96] Diğer çalışmalar, bu ilişkinin gücünden ve nedensellik yönünden etkilenmektedir. Örneğin yolsuzluk, maaşları azaltmanın gerekçesinden ziyade maaşların miktarına neden olan bir faktör olabilir. Çünkü yozlaşmış ülkelerde, memurların yeteri kadar kazandığı varsayılabilir. Yolsuzluktan kaynaklanan gelirin bir sonucu olarak maaşlar düşük tutulmaktadır.[97]

Bu açıdan yolsuzluk, insan kaynaklarına yönelik ,yilik, kayıtsızlık ve ana risk alanları olarak tanımlanan işe alım, eğitim, terfi ve transfer süreçlerinin tüm yönlerini etkileyebilir. Bu da ancak insan kaynakları hizmetlerinin genel yönetiminde denetlenmeyen takdir yetkisi, dürüstlük eksikliği, hesap verebilirlik, kontroller, dengeler ve şeffaflık ile mümkün olmaktadır. Akrabalık bağlarına dayanan politik himaye ve kayırmacılık ya da siyasal bağlılık, gelişmekte olan birçok ülkede de yaygın olarak görülmektedir. Adil ve şeffaf işe alım süreçlerinin yokluğunda, görevliler arkadaşları, akrabaları veya siyasal destekçilerini istihdam etmek için kendi yetkilerini kullanabilirler. Bu nedenle bu tür uygulamalarda kamu sektöründe vasıfsız memurlar istihdam edilmekte, bu da kamu hizmeti içerisindeki yozlaşmış patronaj ağlarının gelişimini körüklemektedir. Bu durum ayrıca güçlü ve verimli bürokrasiler oluşturma hedefini büyük ölçüde zedeleyebilir ve ülkenin ekonomik açıdan büyümesini yavaşlatabilir.

1.3.2. Bürokratik ve Siyasal Nedenler

Yıllar itibarıyla yolsuzluk endeksindeki değişim incelediğinde, siyasal merkezli yolsuzluğun demokrasinin hakim olduğu toplumlarda diğer toplumlara göre daha az olduğu görülmektedir. Paldam'ın (1999) ifade ettiğine demokrasinin etkin olduğu

---

96 Olken, B.; Pande, R. Corruption in Developing Countries. Working Paper No. 17398. Cambridge, MA: NBER. 2011. Erişim zamanı 28Aralık 2018

97 Rose-Ackerman, S.; Søreide T. (eds) International Handbook on the Economics of Corruption, Volume Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 2012. Erişim zamanı 12 şubat 2018

toplumlarda zamanla yerleşik hale gelen yargının tam bağımsızlığı, denetimlerdeki etkinlik ve devlet yönetiminde şeffaflık yolsuzluğun daha az yaşanmasını sağlamaktadır. Paldam (1999) tarafından yapılan ve 85 ülkeyi içeren çalışmadan elde edilen bulgulara göre kişi başına düzen milli gelir düzeyi yolsuzlukları belirleyen en önemli faktördür. Bununla birlikte yolsuzlukların demokratik toplumlarda daha az, ekonomik özgürlüklerin az olduğu ülkelerde ise daha fazla olduğu da ulaşılan diğer bulgulardır.

1998-2000 yıllarını kapsayan ve gelişmiş ve gelişmekte olan 78 ülke için kesit veriler kullanılarak yapılan bir başka analizde ise ekonomik ve siyasal özgürlüklerin (demokratik) düzeyi artış gösterirken, yolsuzluk düzeyinde ise bir azalma olduğu görülmüştür. "Uluslararası Şeffaflık Örgütü"nün hazırladığı yolsuzluklar endeksine göre demokratikleşmeyi yeterince sağlamayan ülkeler de siyasal yolsuzluklar daha fazla, demokratik uluslarda ise daha azdır. Demokratik ülkelerde yolsuzluğun az olmasının temel nedenleri devlet yönetiminde şeffaflık, denetimlerin etkinliği ve yargının tam bağımsız olmasıdır.[98]

1.3.2.1. Bürokrasinin Kapsamı ve Mevzuat Sistemi

Genellikle ekonomik faktörlere dayanan yolsuzluğun nedenleri araştırılırken bürokratik yapının varlığı da dikkat çekmiştir. Bir devletin var olmasını sağlayan unsurların başında bürokratik yapı gelmektedir. Bu yapının yolsuzluk konusunda diğer alanlarda olduğu gibi oldukça etkili olduğu hiçe sayılmamalıdır.

Ülkelerin bürokrasi sisteminde bilinirliğin bir değer olarak korunması büyük önem arz etmektedir. Konuyla ilgi yapılan bir çalışmada yolsuzluğa doğrudan etki eden bürokratik engeller olarak; mülkiyet haklarının korunamaması, hukuk kuralları, siyasal

[98] PALDAM, Martin "The Big Pattern of Corruption: Economics, Culture, and Seesaw Dynamics", Working Paper No. 11, Economics, Department of Economics, University of Aarhus, Denmark. (1999), Erişim zamanı 22 Mart 2017

ve sivil özgürlükler, bürokrasinin kalitesi, devletin ekonomideki büyüklüğü, enflasyon ve regülâsyonların olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca doğal kaynaklardaki zenginlik, rekabet eksikliği, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, iktisadi politikalar, kişi başına düzen milli gelir düzeyi, kamu sektöründeki ücret dengesizliği, etnik farklılık ve dini-kültürel faktörler öne çıkmaktadır. Başka bir araştırmada yolsuzluğa etki eden faktörlerle ilgi olarak ekonomik düzen üzerindeki devlet etkisi incelenmiştir.[99] Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular şunlardır:

- Devletin ekonomideki rolü (devletin GSYH'deki payı ile ölçülmekte): Özellikle gelişmekte olan ülkelerde Lapalombara'nın yapmış olduğu çalışma sonucuna göre devletin ekonomiye müdahalesinin ölçüsüne göre yolsuzluk düzeyinde de artışlar olmaktadır.[100] Hükümetler iktidarlarını devam ettirebilme adına birçok iktisadi sektörü kontrol altında tutmak istemektedirler. Bun bağlı olarak da çapraşık ekonomik ilişkiler meydana gelmektedir.
- Benzer konuda yapılan bir başka çalışmada ise yolsuzluk ile devlet tarafından verilen sübvansiyonlar ve yapılan transfer harcamaları arasında olumsuz bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.
- Fisman ve Gatti'nin yapmış olduğu araştırmada, kamusal harcamalarda yolsuzluk ile kararların yerelleştirilmesi arasında negatif bir ilişkinin olduğu görülmüştür.
- Eliot 83 ülke üzerine yaptığı araştırmasında devletin ekonomideki büyüklüğü ile yolsuzluk arasında olumsuz bir ilişkinin olduğunu belirlemiştir.

---

99 Kaufmann, Daniel "Revisiting Anti-Corruption Strategies: Tilt Towards Incentive-Driven Approaches?", Corruption and Integrity Improvement Initiatives in Developing Countries, United Nations Development Programme and OECD Development Centre Publication.(1998), Erişim zamanı 3 Nisan 2017.

100 Lapalombara, Joseph, *"Structural and Institutional Aspects of Corruption"*, Social Research, Vol: 61, No.2, (1994),Summer, p.325-350. Erişimı Zamanı 5 Nisan 2017

- Treisman'a göre yolsuzluklar merkezi devletlere nazaran federal devletlerde daha fazladır. Federal devletlerde yöneticilerin merkezi yönetime sınırlı düzeyde sorumlu olmasından kaynaklanan bürokratik aksamalar, yönetimde bütçe harcamalarının kontrolünü zorlaştırmaktadır.[101]
- Leite ve Weidemen, Rrant kollama faaliyetleri için ülkelerin sahip olduğu doğal kaynak zenginliğinin bireylere fırsatlar sunduğunu, bu durumun da yolsuzlukları tetiklediğini öne sürmektedir. 72 ülkenin petrol ve maden ihraçlarının GSMH'deki payını inceledikleri çalışmalarında bu pay arttıkça yolsuzlukların da arttığını belirlemişlerdir.[102] Yolsuzlukların seviyesi, ekonomik sistemi uygulayan veya ekonomik özgürlüğe sahip olan (devletin etkisinin az görüldüğü, devlet ekonomisinin ağırlıklı olmadığı) ülkelerde daha düşük olmaktadır. Uluslararası Şeffaflık Enstitüsü tarafından hazırlanan yolsuzluk indekslerine göre kamu kurumları bürokratik yapı içerisinde yolsuzluğun yapılabileceğini ortamlardır. Bürokratik sorunlar olarak görülen kamu kuruluşların yapısındaki aksaklıklar yolsuzluğun nedenleri içerisinde yer almaktadır.

1.3.2.2. İktidarın Kişiselleşmesi, Parti Disiplini ve Lider Diktası

"*İktidarın kişiselleşmesi*" olgusu günümüz modern demokrasilerinde görülen siyasi yolsuzluk çeşitlerinden birisidir. Özellikle son dönemlerde, dünya genelindeki birçok ülkede üst düzeydeki "kuvvetler ayrılığı" ilkesinin yürütmenin lehine değiştiği gözlenmektedir. Yürütmenin "takdir hakkı"nın yanı sıra otorite ve güç noktasında genişl yetkilere sahip olması, zamanla iktidar partisinin kişiselleştiği düşüncesini tartışma

[101] Triesman, Daniel (2000), "The Causes of Corruption: a cross national study " Journal of Public Economics, Vol: 76. Erişim zamanı 9 Nisan 2017

[102] Leite, Carlos and Jens Weidemann "Does Mother Nature Corrupt? Natural Resources, Corruption, and Economic Growth", IMF Working Paper, 85.(1999),Erişim zamanı 5 Nisan

konusu yapmıştır. "İktidarın kişiselleşmesi" tüm devlet yönetiminin bir tek kişi tarafından temsil edildiğinin kabul edilmesi ve mevcut kurumların geri planda kaldığı ve alınan kararların bir lidere veya bir kişiye atfedilmesi anlamına gelmektedir.[103]

Özellikle kitle iletişim araçlarının ve siyasal parti disiplininin iktidarın kişiselleşmesinde son derece etkin rolleri olabilmektedir. "Siyasal parti disiplini", liderin ortaya koyduğu taleplerin partinin milletvekillerince yerine getirilmesi ve kabul edilmesini ifade etmektedir. Günümüzde bu anlayışın etkinliği çerçevesinde milletvekilleri, birer robottan farksız hale gelmişlerdir. Bu disiplin anlayışına uymayarak eleştirilerini ortaya koyan ve kendi düşüncelerini ifade eden milletvekilleri hemen linç edilmekte, daha da aşıtıya gidilerek parti üyeliğinden de ihraç edilebilmektedir.

Kitle iletişim araçları da zaman zaman iktidarın kişiselleşmesine katkı sağlamaktadırlar. Bu noktada özellikle yazılı basında çıkan ve parti liderini insanüstü karizmatik bir lider olarak yansıtan güzellemelerin vatandaş üzerinde ciddi etkileri olabilmektedir. Zaman zaman bu "karizmatik lider", büyük kurtarıcı olarak gösterilebilmekte ve adeta putlaştırılabilmektedir. Ancak *"iktidarın kişiselleşmesi"* ile *"kişisel iktidar"* farklı anlamlardadır. Otokratik bir devlet yönetiminin neticesinde "kişisel iktidar" ortaya çıkmaktadır. Örneğin diktatörlük rejimi bir anlamda kişisel iktidarı ifade etmektedir. İktidarın kişiselleşmesi ise demokratik yönetimlerde görülen bir siyasal yolsuzluk türüdür.[104]

---

[103] AKTAN, 1999, s. 40. Erişim zamanı 5 Ekim 2018

[104] TANZI, Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope and Cures". IMF Working 1998, s. 20.Paper, No: 98/63, 1998. Erişim zamanı 16 Haziran 2017

İKİNCİ BÖLÜM

SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK, YÖNETSEL YAPISI VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİSİ

Bu bölümde Somali'de siyasal ve yönetsel yapı ile birlikte ülkenin ekonomik durumu hakkında genel bir bilgi verilmiş, ardından ülkedeki yolsuzluğun ölçülmesi konusu detaylı olarak ele alınmıştır. Yabancı örgütlerin ülkedeki çalışmaları, yolsuzluk ölçümü ile ilgili çeşitli görüşler ışığında değerlendirilmiş, ekonomik büyüme ile siyasal yolsuzluk arasında görülen ilişkiler, yabancı ve yerli çalışmalardan edinilen veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Siyasal yolsuzluğun ekonomiye etkisi temel alınarak, büyüme üzerindeki etkilerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere hangi şekilde ortaya çıktığı incelenmiştir. Bölümün sonunda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesine olumlu etki eden unsurlar ve Somali'deki siyasal yolsuzluğun nedenleri ele alınmıştır. Ayrıca siyasal yolsuzluğun Somali'nin ekonomik büyümesini nasıl etkilediği, periyodik olarak farklı uluslararası kuruluşlar tarafından açıklanan yolsuzluk göstergeleriyle bu göstergelerde yer alan ülkelerin yıllar itibarıyla yolsuzluk göstergelerindeki değişim ele alınmıştır.

2.1. SOMALİ'NİN SİYASAL VE EKONOMİK HAYATINA GENEL BAKIŞ

Bu çalışma daha önce de belirtildiği üzere siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkilerine odaklanmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi için Somali'nin siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik tarihinin bilinmesi gerekmektedir. Çünkü Somali'yi bugünkü durumuna getiren tarihsel süreç, birçok farklı uğraklardan geçerek şekillenmiştir. Ancak gerek tarihsel sürecin çok uzun olması gerekse bu araştırmanın çalışma alanının merkezi olmaması araştırmanın kısıtları

arasındadır. Bu bağlamda araştırmanın daha sağlıklı olması için öncellikle günümüzle karşılaştırma yapmak amacıyla 1960'lar referans noktası seçilmiş daha sonra da 1991'de başlayan iç savaş döneminden, günümüze kadar siyasal ve ekonomik hayat kısaca incelenmiştir.

2.1.1. Somali ile İlgili Genel Bilgiler

Bu bölümde, ülkenin coğrafyası, demografisi, ekonomik verileri, ithalat ve ihracat faaliyetleri açıklanacaktır.

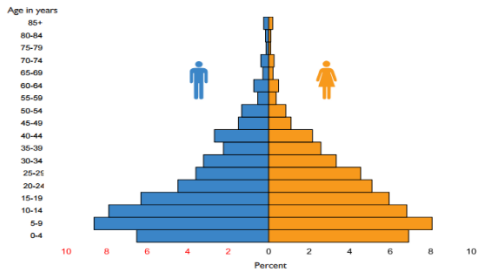
2.1.1.1. Coğrafya

Somali Federal Cumhuriyeti *(Somalice Jamhuuriyadda Federaalkaa Soomaaliya),* Afrika Boynuzu'nda bulunan bir ülkedir. Batıda Etiyopya'ya, kuzeybatıda Cibuti'ye, kuzeyde Aden Körfezi'ne doğuda Hint Okyanusu'na ve güneybatıda Kenya'ya sınırı bulunmaktadır. Somali, Afrika'nın ana karasındaki en uzun sahil şeridine sahiptir ve arazisinde ağırlıklı olarak platolar ovalar ve yaylalar bulunmaktadır. Sıcak hava koşulları, periyodik muson rüzgârları ve düzensiz yağışlar yıl boyunca devam etmektedir. Somali'nin eşsiz coğrafi konumu, doğunun batı ile kuzeyin güneyle buluştuğu dinamik bir buluşma yeridir. Hint Okyanusu'nun beyaz kumlu plajları ile ülkenin güneyine doğru, 637.65 km2'lik bir toprak kütlesi ile Afrika'daki en uzun sahil şeridine sahiptir. Somali'nin yaklaşık 2,100 mil uzunluğundaki sahil şeridine sahip olması, batı ve doğu yarımküreden Hint Okyanusu'na geçen tüm ticaret yollarının kavşak bir noktasında bulunmaktadır. Gemi kargoları, Akdeniz'den geçerek Süveyş Kanalı üzerinden, Kızıl Deniz'e uzanır ve burada Aden ve Hint Okyanusu Körfezi'ne girmeden önce Bab-el-Man-deb Boğazı'ndan geçmektedir.

2.1.1.2. Demografi

Uluslararası çapta tanınan Somali Cumhuriyeti sınırları içinde yer alan Somalili nüfusunun şu anda 12.316.895 milyon olduğu tahmin edilmektedir.[105] Yaklaşık sekiz milyon etnik Somalili, komşu Etiyopya ve Kenya'da yaşamaktadır. Somalice konuşan insanlar, yaklaşık 400.000 mil karelik bir alanda yaşamakta ve ayrıca afrika'daki en büyük etnik bloklardan birini oluşturmaktadır. Somali halkı, kültür ve etniste açısından Hamitic veya Cushitic ailesine aittir. [106]

Somali halkı ortak bir soy, dil, din, kültür ve gelenek paylaşır ve bu paylaşımdan dolayı bir ulus olarak yorumlanabilir. (Adam,1992:12).Aslında Somali halkı, Sahra-altı Afrika'daki en büyük homogen etnik grup olmasa bile hatırı sayılır derecede çoğunluğa sahiptir. (Castgno Vd 2013 12). Yukarıdaki istatistiklere rağmen ortak bir etnik köken, din ve dil paylaşan homojen bir toplum olan dünya çapında yaşayan 2 milyon insan vardır. Somali'nin geleneksel yaşam tarzını; genellikle ticaret kültürlerini komşularına sistematik olarak yaymış olan, nehir ve nehir arası bölgelerde yerleşik göçmen topluluklar, göçebe kırsalcılar oluşturmaktadır. (Somali MFA ve Yatırım Teşviki Raporu2016 3). Aşağıdaki şekil, Somali'nin yaş grubuna ve cinsiyete göre toplam nüfusunu göstermektedir.

Şekil 4.1. Yaş grubu ve cinsite göre Somali toplam nüfusu.

Kaynak: UNFPA, 2014: 43.

[105] (UNPF,2014:22)
[106](Lewis, 1980: 1).

Şekil 4.1'de yaş grubu ve cinsiyete göre Somali'deki toplam nüfusu göstermektedir. Somali nüfusunun çoğu son sayımlara göre gençlerden oluşmaktadır. Nüfusun yaklaşık yarısı (yüzde 45.6) 15 yaşın altında ve nüfusun dörtte üçü (yüzde 75) 30 yaşın altındadır. Dağılım, genç yaşlarda yüksek oranlarda görülmektedir. Nüfus büyüdükçe, yüzde olarak bir azalma görülür. Bu bulgulara göre çeşitli varsayımlar yapılabilir. Bir ülkenin nüfusu genç ise kaçırılan fırsatların önlenmesi için nüfusun bu kesimine önem verilmesi gerekmektedir.

2.1.2. Ekonomik Bilgiler

Tablo 2.1. Somali'nin genel ekonomik görünümü

Yıl	2013	2014	2015	2016	2017
GSYİH (miyar)	2,935	5,352	5,950	6,111	6,336
Reel GSYİH Büyüme (%)	2,6	2,6	3,6	3,6	3,2
Mal ihracat	478,0	639,6	607,8	663,3	647,4
Mal İthalat	1,596.2	1,804.4	2,032.5	2,146.4	2,396.3

Kaynak: EIU Country Report

Somali'nin ulusal yönetim anlamındaki eksikliklerine karşın telekomünikasyon, havale şirketleri ve özellikle canlı hayvana dayanan büyük bir kayıt dışı ekonomisi vardır. Canlı hayvan ticareti, ihracatla ilgili gelirlerinin %50'sini, GSYİH'nin ise yaklaşık %40'ını meydana getirmektedir.

Somali, daha çok tarımsal ürünlerin işlendiği küçük bir sanayiye sahiptir. Bu sanayi günümüzde talan edilmiş bir vaziyettedir ve adeta hurda niyetine satılmaktadır. Ülkedeki belli başlı hayvan ve tarımsal ürünler arasında balık, keçi, koyun, sığır, fasulye, susam tohumu, mango, şeker kamışı, pirinç, hindistan cevizi, mısır ve muz bulunmaktadır.

Ülkedeki hizmet sektörü de sürekli bir gelişme göstermektedir. Bu bağlamda ülkenin geneline telekomünikasyon firmaları tarafından kablosuz hizmet sunulmakta, ayrıca Afrika kıtasındaki en ucuz uluslararası görüşme fiyatları sağlanmaktadır.

Kategori olarak az gelişmiş ülkeler sınıfında yer alan Somali'de, para transfer hizmetleri ve resmi bankacılık sektörü ülke genelinde yaygınlaşmaktadır. Ülkede yılda ortalama 1,6 milyar dolar civarında havale gerçekleştirilmektedir.

Doğu Afrika'nın en yeni iş merkezlerinden biri olan Somali'nin başkenti Mogadişu'da yer alan pazarda, en yeni elektronik araçlardan gıda ürünlerine kadar oldukça çeşitli ürünler yer almaktadır. Doğal gaz, tuz, bakır, boksit, alçıtaşı, kalay, cevheri, demir ve uranyum ülkenin doğal kaynaklarıdır.

2.1.3. Ülkenin İhracat ve İthalatına İlişkin Veriler

Somali, son yirmi beş yıldır ciddi bir gelişme göstermemiştir. Uluslararası ticaret, ekonomik sektörlere zarar veren unsurlardan yalnızca bir tanesi olmuştur. İhracatlar küçülmüş ve ihracatta sadece çiftlik hayvanları önemli bir orana sahip olmuştur. Ancak ülkede ticarette denge sağlanamazken diğer sektörlerde ihracatın devam ediyor olması ya da boşlukların oluşması olağan bir durum değildir. Gelişen ve büyüyen iş gücü sayesinde, ekonomi son altı yıl içinde sürekli büyümektedir. Yine de bu durum ülkenin uluslararası pazarlardaki rolünü etkileyememiştir. Bu etkenlerin başında Somali'nin uluslararası piyasalara entegre olamaması, etkili bir hükümet sisteminin olmaması, bankaların ve uluslararası standartlara sahip finansal kurumların eksikliği zayıf altyapıları ve ihraç edilen ürünlerin kontrol edilmesi için kalite standartları ve kontrollerinin olmaması gibi nedenler gelmektedir.

Somali'nin ana ihracat ürünleri; keçi, koyun, deve ve sığır dahil olmak üzere hayvancılıktır diğer ürünler ise muz, susam, balıktır. Somali'nin ana ihracat ortak ülkelerinin başında Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen, Türkiye ve Brezilyadır. Somali bu ülkelerden aynı zamanda kömür ve odun kömürü de almaktadır.

Öte yandan ana ithalatta yer alan ürünler; yakıt, gıda, şeker, buğday, un, yükselen yemeklik yağ, giysi, elektronik, otomobil, inşaat malzemeleridir. Bu ürünler, Somali'de önem arz eden ithalat ürünleridir. Özellikle şeker en çok ithalatı yapılan önemli bir besin ürünüdür. Somali'nin ithalat ortakları, Dubai uluslararası pazarına hemen hemen Somali'nin tüm mallarını ithal eden Birleşik Arap Emirlikleridir. Devamında Umman, Cibuti, Mısır, Etiyopya, Türkiye, Çin, Kenya, Pakistan ve Hindistan gelmektedir.[107]

Tablo 2.1. Somali dış ticaret göstergeleri

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2009	223,447	823,728	1,0471,75	-600,281
2010	198,985	928,173	1,127,158	-729,188
2011	171,961	793,814	965,775	-621,853
2012	280,947	891,884	1,172,831	-610,937
2013	375,916	1.168,297	1,544,213	-792,381
2014	421,892	1.066,289	1,488,181	-644,397
2015	564,152	1.887,599	2,451,751	-1.323,477
2016	643,646	2,349,582	2,996,228	-1,705,936
2017	689,815	2,340,888	3,030,703	-1,651,073
2018	646,004	2543,045	3,189,049	-897,041

Kaynak: ITC-Trademap (2018: 14)

2.1.4. Siyasal Yapısı

Somali, Afrika boynuzunda sınırlarını Etiyopya, Kenya, Cibuti ve Yemen'in çevrelediği bir ülke olarak tanımlanmakta olup ülke nüfusu, 15 milyondur.[108] 1991 yılındaki iç savaş, ekonomik büyüme üzerinde etkili olduğu için ekonominin neredeyse %25'i tahrip olmuş ve sonraki yıllarda yavaş işleyen bir ekonomik sisteme neden olmuştur. Bundan sonra Somali, hazır giyim endüstrisinde ve dışardan gelen havale

[107] (Ali vd 2017: 111)

[108] Transparency International, "Background Information to the Corruption Perceptions Index," www. transparency. org.de/documents/ cpi/2000/ qanda.html (15 Eylül 2017). Erişim zaman 14 Kesim 2018

katkılarla sağlanan büyük artış sayesinde son on yılda GSYİH'sini artırmaya yönelik gayret göstermiştir.

Somali'deki siyasal yolsuzluğun asıl sebebi, önceki dönemlerde sömürgeleştirilen bir ülke olmasıdır. Sömürgecilikten önce Somali eyaletini oluşturan bölge, ondan fazla farklı kabileden ve sosyal gruptan oluşmuştur. Bununla birlikte bu sosyal grup ve kabileler, aynı dil ve kültürü paylaşmışlardır. [109] Ortak olunan konuların yanı sıra her grup ve kabilenin kendine özgü adetleri, örfleri bulunmakta böylece sosyal işlev yönünden farklılaşmaktadırlar.

Avrupalılar Somali'ye önce köle ticareti yapan tüccarlar olarak gelmişler, sonrasında ise özellikle Britanya ve İtalya başta olmak üzere büyük ticaret filoları oluşturarak Somali'nin sanayi ve tarım sektörlerini domine etmişler ve nihayetinde kurulan düzenin sağlıklı işlemesi için kendilerine özgü yasalar koymuşlardır. Bu tüccarlar geçen zaman içinde ülkede yetişen tarımsal ürünleri dahi Somali'ye tekrar satmaya başlamışlar, bununla kalmayıp hammaddelere el koyarak katma değerli ürünler üretmiş ve bunları yine Somali'ye satmışlardır.[110]

19. yy'da İtalyan ve İngiliz şirketleri, ülkedeki çeşitli etnik gruplar arasında bağlantılar kurmuş hem kuzey hem de güney bölgelerde ekonomik iş birliği anlaşmaları imzalamışlardır. 1888'e gelindiğinde ise hem İtalya hem İngiltere siyasal olarak Somali'yi sömürgeleştirdiklerini resmi olarak ilan etmişler ve 1960'a kadar ülkede kalmışlardır. Bağımsızlık kazanılmadan kısa bir süre önce İtalyan hükümetinin, desteğiyle etnik toprak bölünmelerini de içine alan demokratik bir cumhuriyet kurulmuştur. Kurulan bu hükümetin cumhurbaşkanı olarak A. Abdulle Osman

[109] The Postcolonial State in Africa: Fifty Years of Independence, 1960–2010. Madison: University of Wisconsin Press, 2012. Erişim zamanı 18 Şubat 2017

[110] Galbraith, John S. 1970. "Italy, the British East Africa Company, and the Benadir Coast, 1888-1913." The Journal of Modern History 42(4), 549-563.Erişim zamanı 22 Şubat 2017

seçilmiştir.[111] Merkezi hükümet sistemi başlangıçta ülkenin güney, kuzey, doğu, batı olmak üzere dört köşesini birleştirmeye çalışsa da sonradan bu kadar kolay olmayacağı anlaşılmıştır. Bağımsızlıkla birlikte ülkede nispeten demokratik kurumlar kurulmuş ilk yedi yıl içerisinde Somali dikkate değer bir gelişim ortaya koymuştur.

Somali anayasası ise ilk kez 1964 yılında kabul edilmiş, düzen, demokratik ve hukuk adına önemli bir adım atılmıştır. Ülkenin bağımsızlığının ilk dokuz yılı barış içerisinde merkez yönetim idaresi altında geçmiştir. Sonraki seçimlerde Başkan Aden Adde yenilgiyi kabul etmiştir ve Abdirashid Ali Sharmarke başkan olarak seçilmiştir. Böylece Abdirashid, Afrika'da demokratik yollarla seçilen ilk başkan olarak başa gelmiş ve Somali'nin ikinci devlet başkanı olmuştur. Ancak muhalif güçlerin baskılarını artırması, barış dönemini kesintiye uğratmış ve Başkan Abdirashid ülkenin ilk demokratik döneminden iki yıl sonra suikasta uğramıştır.[112]

Sonrasında siyasal partiler, hükümet kararıyla dağıtılmış ve ülkenin güneydoğu bölgesinden gelen General Mohamed Siyad Barre devlet başkanı olmuştur. Böylece güç dengesi bozulmuş, ülkedeki gerilimler artmış, devlet resmi olarak kuruluşundan 21 yıl geçmesine rağmen askeri darbeyle karşı karşıya gelmiştir. Ancak yine de 21 yıllık istikrar süresince tüm ülkede büyük bir ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte yolsuzluk belirtileri de kendini göstermeye başlamıştır. Merkezi hükümet bir diktatörlük görünümü çizmiş, ülkenin ekonomik ve sosyal hizmetleri sadece merkezde ve büyük şehirlerde yoğunlaşmıştır. Özellikle bu bölgelerin gelişimi için çok daha fazla çaba harcanmış ekonomik kalkınma için daha fazla sanayi ve tarım alanı açılmıştır.[113]

---

111 Hess, Robert L. 1966. Italian Colonialism in Somalia. Chicago: The University of Chicago Press. Erişim zamanı 5 Temmuz 2017

112 Andall, J., & Duncan, D. (Eds.). (2005). Italian colonialism: Legacy and memory. Peter Lang. Aruffo, A. (1994). Dossier Somalia: brevestoria dal mandatoitalian oall'intervento ONU,1948-1993. Datanews. Erişim zamanı 25Temmuz 2017

113 Bertocchi, G., & Canova, F. Did colonization matter for growth?: An empirical exploration into the historical causes of Africa's under development. European economic review,(2002). 46(10), 1851-1871. Erişim zamanı 25 Ekim 2017

Askeri diktatörlük ve demokrasi arasındaki ilişki hakkında tartışma yapılması, Somali'nin siyasal yapısı bakımından önemli olduğunu düşündürmüştür. Hükümetlerin yapısı ülkeler için birincil önceliğe sahiptir. Örneğin askeri diktatörlüğün hüküm sürdüğü bir ülkede yöneticilerin seçimle görevden alınma ihtimali olmadığı için vatandaşlara karşı hesap verilebilmesi imkânsıza yakındır. Diktatörlük rejimi ya iktidarı gönüllü olarak teslim eder ya da daha güçlü bir grup tarafından başka bir darbeye maruz kalır. Hesap verilebilirliğin olmaması, yöneticilerin keyfi uygulamalarına yol açmaktadır. Nitekim bu durum tarihteki diktatörlüklere bakarak anlaşılabilir. Tarihçi ve ahlak filozofu John Emerich Edward Dalberg Acton, Papa Pius IX'un Yanılmazlık Yasası doktrininde 1887 tarihli bir mektupta bir kilise piskoposuna şöyle demiştir: "Tüm güçler yozlaşmaya eğilimlidir, mutlak güçler ise mutlak olarak yozlaşırlar. Büyük adamlar, sadece otoriteler değil, nüfuzları ile de kötü insanlardır, bu otoriter ve nüfusa yolsuzluğu da eklediğinizde daha da fazlasıdır, bu tam yetkiye yolsuzluğun eğilimini veya kesinliğini eklediğinizde, daha da fazlasıdırlar. Bundan daha kötü bir sapkınlık yoktur, devlet iktidarını kötüye kullananlar, halkının gücünü ve güvenliğini de kaybetmişlerdir."[114]

Askeri diktatörlükler, demokrasilerden daha fazla güce sahiptir ama yine de yozlaşmışlardır. Bu fazlalık tüm hükümet şekillerine eşit olarak dağıtılmış yolsuzluktan da daha fazla pay almalarını sağlamıştır. Yani askeri diktatörlükler, demokratik olanlara göre daha fazla güçlü ama daha yozlaşmışlardır. Bu durum demokrasilerde az da olsa yozlaşmanın olduğunun göstergesidir. Demokrasilerin farkı, vatandaşların yönetime katılmasıyla ortaya çıkmaktadır ve bu şekilde vatandaşların seslerini yolsuzluk yapanlara karşı yükseltebilecek ve durumun düzelmesi adına ellerinden geleni yapabilecekleri ortamlar oluşmaktadır. Somali de yukarıda anlatılan durumlara belirli ölçülerde tarihinin farklı dönemlerinde maruz kalmıştır. Bu sebeple 2012'den itibaren

[114] Dalhberg-Acton, John Emerich Edward, *Essays on Freedom and Power.* Boston: Beacon Press, (Dalhberg-Acton 1949, 364) Erişim zamanı 21 Şubat 2017

seçimlere, uluslararası gözlemciler katılmakta ve sonuçlar dünya kamuoyu tarafından meşru kabul edilmektedir. Ancak öncesindeki yasa dışı seçimler, askeri darbeleri uzatan başka askeri darbelere yol açtığından seçimin meşruluğu ve demokratikliği tartışmalıdır. Örneğin 1969 yılı seçimleri, Somali Devrimci partinin Sosyalizm partisiyle oluşturduğu büyük ittifakın hileli olarak algılanması bu seçimin demokratik olmadığını düşündürmüştür.[115]

General Barre, ilk seçimiyle birlikte 21 yıl boyunca devlet başkanı olarak görev yapmış ve bu süreçte birçok farklı siyasal harekete tanık olmuştur. Örneğin 1980'lerde muhalif silahlı hareketlerin yükselişini görmüştür.[116] Bu hareketlerin en büyüğü olarak kabul edilen Somali ulusal hareket, esas olarak bazı kabilelerde yer alan sosyalizmin etkisiyle fikirlerin bir araya gelmesi sonucu oluşmuş ve General Siyad Barre'ye muhalefet etmişlerdir. Bu örgüt, Somali'nin kuzeybatısındaki bölgelerde, devletin marjinalleşmesine yol açmış ve bu durumun kötüye kullanımlarla birlikte kamu görevlilerinden bazılarının tasfiyesini, kimi işyerlerine el koyma, tutuklama, gözaltına alma ve yerel sivillere şiddet gibi birçok alanda faaliyet göstermişlerdir. Mogadişu'da şiddet olayları yaşanırken ülkenin diğer bölgelerinde kabileler ve merkezi milisler arasında çatışmalar başlamıştır.

Mogadişu'da savaşan kabileler, hiçbir başarı elde edememekle birlikte Barre hükümeti de asayişi sağlayamamıştır. Bunun sonucunda 25 yıl sürecek olan bir iç savaş başlarken yaşanan olaylarda milyonlarca kişi yaralanmış ve çok sayıda insan ölmüştür. Savaş sonunda etnik kabilelerin baskısı altında ülke kuzey ve güney olarak ikiye ayrılmıştır. O sırada hükümette olan sosyalizm partisi çökmüş, Abdqasim Salad Hassan geçici bir federal hükümet kurarak cumhurbaşkanı seçilmiş ancak hükümeti düzgün bir şekilde idare edemeyince görevi 2000 yılında Abdulahi Yusuf'a devretmiş ve bu

[115] Lewis,I. M., 'The Politics of the 1969 Somali Coup', in*The Journal of Modern African Studies*(Cambridge), Erişim zamanı 25 Şubat 2017

[116] Samatar, Said S. "How to Run an SNM Gauntlet," Horn of Africa, 13, Nos. 1-2, April-June 1990, 78-87. Erişim zamanı 3 Mart 2018

tarihten itibaren de federal bir yönetim biçimi benimsenerek günümüze kadar gelinmiştir. İç savaştan ve başarısız hükümet girişimlerinden sonra İslami Mahkeme, Cumhurbaşkanı Abdullahi Yusuf'u devirmiş bir yıllığına da olsa ülke istikrarsız bir dönem geçirmiştir. Sonrasında federal bir cumhuriyet olan bir başkanla Somali idare edilmiştir. Ancak devletin başkanı denetleyecek kontrol ve denge mekanizması[117] olmadığından dolayı zaman zaman hükümet ve federal devlet liderlerine karşı siyasal bir yolsuzluğun var olduğu bilinmesine rağmen bir kamu görevlisi veya herhangi bir bürokrat, asla siyasal yolsuzlukla suçlanmamıştır. Yolsuzluk, Somali yasalarında suç olmasına rağmen en yüksek hükümet görevlileri seviyesinde bu yasalar, bir soruşturma konusu edilmemiştir. Bunun yanında ülkede ilgili yargısal kuruluşlar olmasına rağmen yürütme üyelerine karşı yasal kontroller nadiren gerçekleşmektedir. Somali hükümeti bağımsız karar alma noktasında hala en yüksek düzeyde siyasal sorumluluk ya da siyasal güç sahibi olmamaktadır. Böylelikle Somali'ye dayatılan sömürgecilik, bugün Somali'nin statüsüne etki eden, etnik bir mücadelenin, kabile bölünmesinin, askeri yönetimin ve siyasal yolsuzluğun tarihsel bir trajedisine yol açmaktadır.

2.1.5. Ekonomik Sistemi

1960 yılında Muz Geliştirme Monopol Şirketi'nin (Somali ve İtalya ortaklığında tarım üretim endüstrisi ve 1960 yılında İngiliz ve Somali ortaklığında ihracatçı şirket) tarımı kontrol altına almasından önce Somali, temel olarak palmiye, muz, kereste ve diğer emtia cinsinden tarımsal kaynaklı bir ticaret ekonomisine sahipti.[118] 1960 yılında, Palmiye ve kakao çekirdeği gibi tarım ürünleri neredeyse tüm Somali ihracatını

[117] Agence France-Presse (AFP), 31 August 2001, Peace evades Somalia a year after founding of federal government Internet http:// www.reliefweb. int/w/rwb.nsf/6686f45896f 15dbc852567 ae00530132/ b4435e833c4 accessed 4 October 2001. Erişim zamanı 30 Şubat 2017

[118] Janice Hamilton, Somalia in Pictures, (Twenty-First Century Books: 2007), p.70. Erişim zamanı 28 Haziran 2017

oluşturmuştur.[119] 1995 yılında, uzun süreli bağımsızlıktan sonra ve iç savaştan önce Somali'deki muz ihracatı henüz emekleme aşamasındadır ve hükümet gelirlerinin sadece %30'unu oluşturmuştur. Pamuk ve şeker endüstrisinin hükümet tarafından 1970'lerde millileştirilmesiyle devletin, pamuk şirket hisselerinin oranı 1970'te %35'e, 1975'te %55'e, 1979'un ortalarında %60'a ve 1979'da %80'e çıkmıştır.[120] Bugün, tarım, Somali hükümetinin gelirlerinin (maliyetlerden sonra) %85'ini oluşturmaktadır. 2009'dan bu yana devlet, 90 Muz ve Pamuk tarlası, 500 üretim çiftliği, 72 tarımsal paketleme tesisi, 10 tesis ve 3 büyük tarım ihracat limanı bulunan Somali Plantasyon Geliştirme Şirketi ile olan ortak girişiminden yaklaşık 30 milyar dolar kar elde etmiştir.[121]

Agricoltura, Somali hükümetiyle ortak girişimlerde bulunan beş tarım şirketinden sadece bir tanesidir. AGSE, sırasıyla Somali Tarım Geliştirme Şirketi, Somali Ulusal Plantasyon Şirketi (SNPC) (%55), Muz (%30), Pamuk (%10) ve AGSE Agricoltura'esviluppo economico Şirketi'nden (%5) oluşan bir ortak girişimdir. AGSE İtalyan Agricoltura şirketleridir. Tarım ortak girişimi, Somali'nin toplam tarım üretiminin %40'ından fazlasını oluşturmaktadır. Somali Ulusal Tarım Şirketi 2016 yılı itibariyle, günde 2 milyon tona kadar muz üretme kapasitesine sahiptir.[122]En büyük ikinci üretim sahası olan balık üretimi yapan Somali balıkçılık şirketi, tamamen açık denizde tek ana üründe faaliyet gösterir. Somali balıkçılık endüstrisi, ülkenin tam kapasitesiyle denizden 70.000 tondan fazla ürün çıkarmaktadır. Üretim 90 açık deniz platformundan gelmekte, 300 ıstakozla birlikte 700 akıntıya ulaşmakta ve üretim

---

119 Karp, Mark, The Economics of Trusteeship in Somalia (African Studies Program Series.) Boston: Boston University Press, 1960. Erişim zamanı 28 Eylül 2017

120 Somali Democratic Republic, Ministry of Agriculture, Agriculture in the Service of the Nation (Mogadishu: 1974). Erişim zamanı 16 Ekim 2017

121 World Bank, Somalia: Agricultural Sector Survey (Washington, D.C. 1987), p. 27; A. Vahcic, "Jowhar Sugar Factory," in A Case book of Public Enterprise Studies, eds. P. Fernandes and V. Kreacic (Ljubljana, 1982) Erişim zamanı 25 Ekim 2017.

122 International Labour Office, "EconomicTransformation in Socialist Framework" (AddisAbaba, 1977); and N. Dastane, Salinity and Other Production Problems and their Solution in Somalia (Rome: FAO, 1985).Erişim zamanı Kesim 2017

kapasitesiyle günde yaklaşık 60.000 ton kral balık, kondensat ve doğal kaynaktan oluşmaktadır.[123]

Somali'deki tarım gelirleri, plantasyon endüstrisinin millileştirilmesinden sonra önemli ölçüde artmış olsa da uluslararası ekonomik arzdaki bozulmalar, 1973'te Arap-İsrail Savaşı ve 1979'da yaşanan İran Devrimi gibi politik olaylar, küresel sistemi etkilediği için ekonomi nispeten bozulmuştur. Arz talep dengesinin bozulması, tarımda fiyatların büyük ölçüde artmasına neden olmuştur. Sonrasında yüksek fiyatlar, talepte düşüşe neden olmuş ve artan üretim, piyasada tarım fazlası yaratmıştır. Muzun fiyatı 1980 yılının Nisan ayında ton başına 39.50$'a yükselmiş enflasyonla birlikte 108,32$'a çıkmış, 1980'lerin ortasında ise ton başına 20$'ın altına düşmüştür. Somali hükümeti, tarım ve hayvancılık gelirlerine büyük ölçüde bağımlı olduğundan bu durum ciddi mali kayıplara neden olmuştur.[124]

1985'e gelindiğinde Somali, 5 milyon dolarlık bir ticaret açığı ile karşılaşmış ve Uluslararası Para Fonu (IMF)'na 2,5 milyon dolarlık bir kredi başvurusunda bulunmuştur.[125] Ekonomik yardım karşılığında IMF, Somali ekonomi politikasında bir "yapısal düzenlemenin" zorunlu olarak yerine getirilmesini isteyen yapısal bir uyum programı (SAP) anlamına gelen on yedi koşulu talep etmiştir. Bu uyum programı, muza aşırı bağımlılığı ortadan kaldırıp hayvancılık ihracatını destekleme, tüketici ve üretici mallarının ithalatını kısıtlama "ekonomik verimliliği ve uzun vadeli büyümeyi teşvik etme" amaçlarını taşısa da sonuç beklentilere uygun gelişmemiş aksine programın

---

123 D. Woodwardand G. Stockton, "A Study of the Profitability of the Somali Exports" (Mogadishu: USAID, 1989). Erişim zamanı 12 Ocak 2018

124 International Labor Office "EconomicTransformation in Socialist Framework" (AddisAbaba, 1977); and N. Dastane, Salinity and Other Production Problems and their Solution in Somalia (Rome: FAO, 1985) Erişim zamanı 30 Ocak 2018.

125 IMF (International Monetary Fund). 1991. Somalia: Staff Report forthe 1991 Article IV Consultation. Washington, DC: IMF. Erişim zamanı 12 Şubat 2018.

standartlaştırılması ciddi enflasyona yol açmış ve bu durum da ekonomik ve sosyal sorunlara neden olmuştur.[126]

Somali için kritik önem taşıyan yapısal uyum paketi şunları içermektedir: Dış borç yönetimi stratejileri, döviz piyasası işlemleri, tarımsal üretim ve paket istasyonlarının azaltılması, ticaretin serbestleştirmesi ve faiz regülâsyonu olmuştur. Somali hakkındaki ekonomik analizlerde, bu yapısal uyum politikalarının, gelir dağılımında eşitsizliği daha da kötüleştirdiğini, yerli ürünlere olan talebin ve tasarrufların azaldığını göstermiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın devamında belirtildiği gibi siyasal yolsuzluk sadece Somali'nin sosyal ve ekonomik sorunlarından kaynaklanmamakta, genel bir kalkınma sorunu olarak göze çarpmaktadır.

Somali'nin iktisadi yapısının tarihsel bir sonucu olarak tüm hükümet gelirlerinin %80'ini tarım ve hayvancılık gelirleri oluşturmaktadır. 1978'de Somali'nin GSYİH'si 6.217 milyon dolarlık ve üç yıl sonra Somali'nin GSYİH'si 13.965,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Somali'nin GSYİH'si, 2009 yılında daha da yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. Bu rakam 46.909.4 milyar dolar olmuş ancak küresel ekonomik durgunluk nedeniyle yükseliş hızı sonraki dönemde düşmüştür.[127]

Eleştirmenler, ülkenin tarım ve hayvancılık üretimine yoğunlaşmasının, ülke ekonomisi için etkileri çok önemli olan petrol, balıkçılık ve imalat sanayi gibi diğer sektörlerin ihmal edildiğini belirtmektedirler. Üretim sektöründe artık ihracatçılık yerine gıda ürünlerinin ithalatının yapıldığı noktaya gerilemiştir.[128] Tarım ve insani yardım gelirlerindeki milyonlara ulaşım, siyasal hesap verebilirlik eksikliği ile birleşince, Somali vatandaşı için zorunlu bir sonuç olarak siyasal yolsuzluk başlamıştır.

---

126 A. Samatar, "Merchant Capital, International Livestock Trade and Pastoral Development in Somalia,"Canadian Journal of African Studies 21, no. 3 (1987): 355–374. Erişim zamanı 29 Şubat 2018.

127 Determinants of Economic Growth: Evidence from Somalia (Vol. 9, No. 6; 2017 S,2002 Erişim zamanı 22 Kasım 2017)

128 World Bank Atlas, 1983. Washington, D.C.: World Bank, 1983.Erişim zamanı 15Mart 2018 .

2.2. SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK

Son zamanlarda yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk tüm dünyada sıkıntılı bir olgu olarak görülmektedir. Siyasal yolsuzluk özel ve kamu sektöründe olmakla birlikte çoğunlukla yönetim ve hükümet kurumlarının "*bürokrasinin*" içerisinde var olmaktadır. Siyasal yolsuzluk, antik çağlardan beri tartışılan bir konudur. Antik çağda, Platon, Sokrates ve Aristo gibi Yunan filozofları yolsuzluk ve hükümet arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir.[129] 1400 yıl önce İslam Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v), yolsuzluğu yasaklamış ve yolsuzluk faaliyetlerine katılırlarsa kıyamet gününde ağır cezalar göreceği hususunda Müslümanları uyarmıştır.[130]

Ancak, 1991'de sosyalizmle otoriter rejimin çöküşünden beri Somali Federal Cumhuriyeti, işleyen bir devleti yeniden kurmak için çabalamıştır. Ancak Somali'nin siyasal sistemi "Kabile temelli bir güç paylaşım yöntemi" olmuştur. Ortaya çıkan siyasal kırılganlık, hem ekonomik olarak etkiye açık hem de medya ve sivil toplum aktörlerinin özgürlüğü bakımından da negatif bir görüntü sergilemiştir.[131]

Somali'deki iç savaşın 1991'de başlaması ve hükümet kurumlarının çöküşü sırasında, komşu ülkeler de dâhil olmak üzere uluslararası toplum, Somali'de bir kabile çatışması perspektifinden defalarca barış ve istikrarı yeniden tesis etmeye çalışmışlardır. Ancak bu çabalar, anarşi durumundaki zayıf ve savunmasız vatandaşların güçsüzlüğü ekonomik olarak büyüyen kabile odaklı savaş ağları nedeniyle başarısız olmuştur. Somali'deki ihtilaf sadece kabile çatışmaları değil aynı zamanda güç mücadelesinin, kaynakların kontrolünün ve aşiret mücadelelerinin karmaşık ilişkilerinde var olmuştur.

---

[129] Leslie, M. (2011P. 1). *Engaging Corrupt Somalia.* Waikato, New Zealand : Unpublished, Univerty of Waikato. Retrieved Nov 19, 2015, Erişim zamanı 14 Agustos 2018

[130] White-collarcrimes, corruption and bribery in Islamic criminal law: Lacuna and conceivable Paths Mohamed A. 'Arafa S,3-5 Erişim zamanı 27 Kesim 2017

[131] Freedom House. Somalia. https:// freedom house. org/report/ freedomworld 2016. somalia Erişim zamanı 22 Hasıran 2017

Dün olduğu gibi bugün de Somali yurttaşlarının karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan biri siyasal yolsuzluklardır. İyi yönetime zarar vermeye ve kamu politikasını bozmaya, kaynakların yanlış tahsisine yol açmaya ve yavaş ekonomik büyümeye neden olan siyasal yolsuzluk, yerli ve yabancı yatırımcıları da korkutmuş ve ülkeden kaçırmıştır.[132] Ancak siyasal yolsuzluk Somali'de karmaşık bir olgudur. Hükümetin neredeyse tüm kurumlarına ve şubelerine nüfuz etmiştir. Hükümetin en yüksek bürokratları dahi rüşvet, kayırmacılık ve hükümet varlıklarını zimmetine geçirmeyi düşünmüşlerdir. Devlet, zaman zaman maaşlar ödeyemediği için bu durum yapılan yolsuzluk eylemlerini haklı çıkarmıştır. Öte yandan vatandaşlar yolsuzluğu kabullenmiştir. Hükümet yetkilileri, yolsuzlukla ya da yasaları çiğnemekle suçlanmayı kendi kabilelerinin korunmasına tercih etmektedirler. Bu nedenle Somali'deki siyasal yolsuzluk kurumsallaşmış, yerleşmiş ve yarı yasallaştırılmıştır. Dünya Bankasının tanımına göre yolsuzluk, "kamu menfaatlerinin kişisel amaçlar doğrultusunda kullanılmasıdır."[133] şeklinde belirtilmektedir. Somali'de kamu menfaatleri, kişisel menfaatlerle aynı anlama gelmeye başlamıştır.

Yolsuzluk aynı zamanda özel kazançlar için emanet edilen gücün kullanımı olarak da tanımlanmaktadır. Somali'nin kamuya yönelik yolsuzluğu, hükümet kurumları, uluslararası yardımlar ve özel sektör de dâhil olmak üzere neredeyse tüm yaşam alanlarını etkilemiştir. Somali'de en çok etkilenen yolsuzluk alanları şunlardır: kamu sektörleri, havaalanları ve "Mogadişu, Bossaso, Kismayo, Berbera" gibi limanlar, hükümet vergileri, göç, kamu istihdamı, eğitim, uluslararası yardım, parlamento, bakan ve başbakan da dâhil olmak üzere akla gelebilecek her kurumdur. Somali'de var olan yolsuzluk biçimlerini tam olarak kavramak amacıyla ve ülkedeki yasaları ve düzeni

[132] Yusuf Ahmed Nur, "Reviving the Somali Economy: Business Regulation and Development Opportunities Associated with Globalization 2008 P176-77" Erişim zamanı 24 Nisan 2018

[133] Leslie, M.. *Engaging Corrupt Somalia.* Waikato, New Zealand : Unpublished, Univerty of Waikato. Retrieved Nov 19, 2015, from http://research commons. waikato.ac.nz/handle/10289/9213 Erişim zamanı 23 Mayıs 2018

gözlemleyebilecek federal hükümetin ekonomik büyümesinin, gelişmesinin nasıl zayıflatıldığını anlamak için Somali'nin son yirmi yıldaki sosyal yapısı (anarşi ve iç savaş) kısaca ele alınmıştır.

Sömürgecilik öncesi dönemlerde Somali yurttaşı ağırlıklı olarak göçebedir. Su ve otlak gibi kıt kaynaklar üzerinde çatışma yaygınlaşmıştır. Doğal kaynaklar ve diğer sorunlar üzerindeki bu anlaşmazlıklar çoğunlukla iki kabilenin yaşlıları tarafından "Xeer" olarak bilinen bir sistem aracılığıyla çözülmüştür. Geleneksel yasalar Xeer, sanığın ve davacının argümanlarını desteklemek için Xeer'in bölümlerine başvurabileceği yazılı bir anayasa veya belge değildir. Ama çoğunlukla anlaşmazlıkta yer alan iki kabile arasındaki emsallere dayanır. Diğer bir ifadeyle bu geleneksel yasa, Somali'nin eski anayasası kabul edilebilir.[134]

Bu nedenle kabile üyeleri neredeyse sosyal hayattın her alanında birbirlerini desteklemektedirler. Ekonomik, politik ve sosyal olarak birbirlerine yardım etmek, kabile için normal bir sözleşmedir ve kabileler de tüm olaylar da birbirlerine bağlıdır. Örneğin, bir kabile üyeleri ciddi mali kayıpta veya ağır hastalıkta, kabile liderleri, etkilenen kişinin acılarını hafifletmeye katkıda bulunmak için kabile üyelerine konuşma yapar ve yapabileceklerine bakarlar. Somali'de ve yurt dışında yaşayan Somalililer arasında kabileler arası karşılıklı bağımlılık ilişkisi vardır.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü'ne göre Somali, Yolsuzluk Algı Endeksinde (İT) 180 üzerinden 9 puan alarak 180 ülke arasında 180'inci olup dünyanın en çok yolsuzluk yapılan ülkesi olarak kabul edilmiştir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü, yedi yıl boyunca dünyadaki en çok yolsuzluk yapılan ülke olarak Somali'yi göstermiştir. Rüşvet,

[134] Marleen Renders, Appropriate 'Governance-Technology'-2007 GIGA Institute of African Affairs, Hamburg. Somali Clan elders and institutions in the making of the 'Republic of Somaliland 'Xeer: Traditional Mediation in Somalia"S,9-15) Erişim zamanı 14 Ekim2018

dolandırıcılık, kayırmacılık ve kamu mülkiyetini zimmete geçirme devam etmiştir.[135] Bütün bu zorluklara rağmen uluslararası toplum, ülkenin zorlukların üstesinden gelmesine, terörizmle mücadele etmesine ve ulus inşasına ve hükümet kurumlarını kurmasına yardım etmeye çalışmaktadır.

Somali, sürekli olarak Uluslararası Şeffaflık Örgütü yıllık yolsuzluk endeksinin sonlarında sıralanmıştır. Aynı zamanda Dünya Bankası'nın dünya çapında yönetiminde de kötü performans sergilemiştir. Dahası Somali, yolsuzluğun kontrolü, hukukun üstünlüğü, hükümet etkinliği ve siyasal istikrar açısından da son sıralardadır. Sonuç olarak, uluslararası destekli hükümet ve uluslararası toplum, yolsuzluğu önlemek için gerekli adımları atmaya çalışmışlardır. Yolsuzluğun ortadan kaldırılmasında ve yolsuzluk seviyesinin iyileştirilmesinde, çoğunlukla mevzuat ve hükümet stratejileri önem kazanmaktadır. Cumhurbaşkanı, ayrıca uluslararası topluluğa yolsuzlukla mücadele ve yolsuzluğa savaş kampanyasını destekleme çağrısında bulunmuştur. Yeni kurulan komisyon, hükümetin ana bakanlıklarının kurumlarının denetimlerini gerçekleştirmiştir. Somali'deki siyasal yolsuzluğun yaygınlığına rağmen hiç kimse yolsuzluk iddialarından hüküm giymemiştir. Bu, komisyonun etkisizliğinin bir kanıtıdır. Somali Dışişleri Bakanlığına göre, 2017 yılında Somali, kamu mali yönetiminde şeffaflığın geliştirilmesi için kamu mali yönetiminin uygulanması, devlet gelirlerinin ve harcamalarının denetlenmesi gibi önemli adımlar atmıştır. Ancak hala ülkenin kamu yolsuzluğu devam etmektedir.[136]

Son yıllarda sosyo-ekonomik göstergelerin iyileştirilmesi, yoksulluk seviyesinin azaltılması, sosyal refahın ve okur-yazarlık oranının yükseltilmesi ve birkaç doğal felaket, politik istikrarsızlık ve diğer çekilişlere rağmen gelişim hedeflerinin bir kısmına

---

[135] Leslie, M.. *Engaging Corrupt Somalia.* Waikato, New Zealand : Unpublished, Univerty of Waikato. Retrieved (2011)Nov 19, 2015, Erişim zamanı 22 Ekim 2018

[136] BUREAU OF INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS. (2014). Retrieved from www.state.gov: http://www.state.gov /j/inl/rls/nrcrpt/2014/vol2/222821.htm Erişim zaman 14 Kesim 2018

ulaşması yönüyle nispeten iyi bir performans göstermiştir. Bununla birlikte "Dünya Bankası"nın ekonomik büyüme sınıflandırmasına göre Somali, her ne kadar ekonomik durumunu iyileştirse de düşük gelirli ülke kategorisine girmektedir. Ülkenin GSYH'si 7,4 milyar Amerikan doları, önceki rakam ise 2016 yılında 6,2 milyar Amerikan doları olarak belirlenmiştir.[137] Halen ülkenin yaşam standardı düşük ve nüfusun ise yaklaşık %51'i yoksulluk sınırının altındadır. Ayrıca Somali, benzer özelliklere sahip ülkelerle kıyaslanarak ekonomik büyüme anlamında geride kalmıştır. Somali'nin ekonomik yeteneklerini uygun bir şekilde kullanmasıyla kendini, 2025 yılına kadar mevcut kategorisinden orta gelirli ülke düzeyine ilerletebileceği tartışılmaktadır.[138]

Somali'de siyasal yolsuzluk, ekonomik büyümenin yolundaki en büyük engellerden biri olarak görülmüştür. 1991 yılında merkezi hükümetin çöküşünden bu yana toplumun her yerinde yaygınlaşmıştır. Genel olarak, yolsuzluk bir şekilde Somali'deki kitleler arasında bir yaşam biçimi olarak kabul edilir. 1991'de askeri nitelikli bir hükümetten sonra meclis demokrasisine dayalı bir hükümetin yeniden kurulması, siyasal yolsuzluğun niteliği ve kapsamı üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Siyasal yolsuzluk, Somali'nin kamu sektöründe uluslararası bir perspektiften bakıldığında da ciddi bir sorundur. Ayrıca, Somali, 2011'den 2016'ya ve geçen sene 2017'de Şeffaflık Uluslararası Yolsuzluk Algıları Endeksi'nde (IT) en çok yozlaşmış ülke olarak sıralanmıştır. Uluslararası Ülke Risk Rehberi'nin (IRCG) endeksine göre Somali, 2011-2017 yılları boyunca dünyanın 180 ülkesinden en yozlaşmış üç ülke arasındadır. Aşağıdaki Tablo1, iki yolsuzluk endeksine dayanan Somali'nin karşılaştırmalı puanını sunmaktadır:

[137]Sources: WDI, IM F, UNFPA and Macro Poverty Outlook. Notes. 2016 Somalia High Frequency Survey; Life expectancy for 2014 from WDI; UNICEF 2012 Erişim zamanı 25 Agustos 2018

[138]Sources: WDI, IM F, UNFPA and Macro Poverty Outlook. Notes. 2016 Somalia High Frequency Survey; Life expectancy for 2014 from WDI; UNICEF 2012 Erişim zamanı 25 Agustos 2018

Tablo 2.3. Uluslararası yolsuzluk algılar endeksi

Uluslararası Yolsuzluk Algıları Endeksi		Uluslararası Ülke Risk Rehberi Endeksi
Yıl	**Puan 0-100 0-10= En yolsuzluk**	**Puan 0-6 0= En yolsuzluk**
2012	8	0
2013	8	1
2014	8	1
2015	9	1
2016	8	1
2017	10	2
2018	10	4

Somali'deki algı temelli yolsuzluk düzeyinin 2011-2015 döneminde çok düşük kaldığı tablodan açıkça görülmüş, bununla birlikte uluslararası örgütlerin yolsuzluk ölçümüne göre, son iki yılda ülkenin durumunda düzelme görülmüştür. Toplumsal yolsuzluk, toplumun her alanını bir hastalık gibi sararken ülkenin genel sosyal ve ekonomik büyümesi üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip olmuştur. Yardım eden örgütler ve yabancı yatırımcılar, kendi aralarında ülkenin yolsuzluk ve ekonomik durumunu ciddi bir şekilde değerlendirmişlerdir. Somali'deki siyasal yolsuzluk, kamu kaynaklarını verimden çıkarmış ve bazı sektörleri verimsiz hatta atıl bir hale getirmiştir. Öte yandan yolsuzluk, ülkenin gelişmesi yönünde kamu görevlilerinin çabasını azaltmakta, hükümeti iyi bürokratik uygulamalardan alıkoymakta, hükümete ve kamuya duyulan güveni azaltmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) *"yolsuzluk ve iyi yönetişim"* başlıklı raporda "Somali, bürokrasisinin güvenilirliğini ve yetkinliğini geliştirmek istiyorsa, yatırımını %20den fazla yükseltmeli ve yıllık GSYİH oranını da %50 artırmalıdır."[139] Çeşitli kamu sektörlerinde siyasal yolsuzluğa bağlı para kaybının

[139] UNDP Somalia Strengthening Governance and Rule of Law in Somalia 2012-2015 Erişim zamanı 28 Agustos 2017

miktarını bildiren 2006 yılında gazetelerde yayınlanan makalelere dayanarak Somali'nin uluslararası şeffaflığı, hükümetin aynı mali yıl için GSYİH'nin %3,7'sine denk gelen 200 Milyon Amerikan dolarlık bir zarara uğradığını hesaplamıştır. Daha önce de değinildiği gibi Somali nüfusunun büyük bir kısmı hala yoksulluk seviyesinde yaşamaktadır. Somali, her yıl yoksulluğun azaltılması için bir miktar mali dış yardım ve hibe alırken bu yardımın yaklaşık %75'i bir kamu fonu olarak istismar edilmiş ve bu yardım yoksulluk azaltma hedefleri için kullanılmamıştır[140]. Bu nedenle kamuya açık yolsuzluk, kamu ve özel sektör yatırımlarını olumsuz yönde etkileyerek kıt kaynakların kötüye kullanılmasını, insanların güvenini moralini bozarak ve genel bir geçim sıkıntısına yol açarak ülkenin büyümesini ve gelişmesini tehlikeye atmıştır.

2.3. SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUĞUN NEDENLERİ

Siyasal yolsuzluğu ortaya çıkaran sebeplerin arasında sosyal ve ekonomik anlayış, önemli yer tutmaktadır. Toplumun kültürel, ahlaki ve sosyal yapısı, ekonomideki gelir dağılımı, devletin ekonomik piyasalara etkide bulunması ve kamu istihdamı gibi etkenler yolsuzluğun oluşumuna ve yolsuzluğun yaşandığı tüm ülkelerde olduğu gibi yaygınlaşmasına zemin hazırlayabilir. Somali'de de siyasal yolsuzluk hem sosyal hem de ekonomik alanı etkiler. Bu etki ve sonuçlar aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

2.3.1. Ekonomik Nedenler

Somali gibi gelişmekte olan ülkelerde siyasal yolsuzluk olgusu yaygındır. Üst düzeyde yolsuzluğun olduğu bu ülkede kamu çalışanlarının düşük maaşlar alması

[140] UNDP Somalia Strengthening Governance and Rule of Law in Somalia 2012-2015 Erişim zamanı 28 Agustos 2017

sebebiyle gelir elde etme motivasyonu aşırı seviyede yüksektir, bu durum yolsuzluk için uygun koşullar oluşturmaktadır. Somali dünyanın en düşük gelirlerin olduğu ülkelerden biridir. 2008 ile 2015 arasında daha nitelikli bir yaşam olmamış ve yoksulluk sınırının altında yaşayan kişi sayısı tahmini olarak nüfusun %71'ine denk gelmektedir[141] Yoksulluk verileri, ulusal düzeyde incelendiğinde 2015 yılında tüm ülkelerde olduğu gibi alınan bazı tedbirlere rağmen %73 gibi yüksek bir oranla karşılaşılmıştır.[142]

Dünya Bankasının 2016 raporuna göre Somali, dünyanın en yoksul kırk birinci ülkesi olarak listelenmektedir. UN DP'ye göre Somali'de, nüfusun %70'inin 30 yaşın altında olması ve Somali'deki gençlerin işsizlik oranının %67 olması bu sonucu destekler niteliktedir. %67 oranı, dünya genelinde yüksek bir oran olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, her türlü hastalık riski, kaza ve işsizlik oranları da yüksektir ve insanlar genellikle daha zengin ülkelerde bulunan sigortacılık vb. gibi birçok risk yayma mekanizmasından yoksundurlar.[143] Bu nedenle, siyasal yolsuzluk olgusu, çoğu zaman ülkede geçerli olan sosyal, ekonomik ve yönetişim koşullarının sonucudur. Yoksulluk, açlık, temel hizmetlere erişim eksikliği, aşırı bürokratik kurumların bilgi eksikliği ve devlet memurlarının düşük teşvikleri gibi faktörler yolsuzluğa yol açmaktadır. Sonuç olarak Somali'deki siyasal yolsuzluğun ekonomik nedenlerini şu şekilde açıklamak mümkündür:

2.3.1.1. Devletin Ekonomiye Müdahalesi

Normalde siyasal yolsuzluğun devletin tekel ve takdir yetkisine yol açan faaliyetlerinden doğması nedeniyle idari veya kurumsal faktörler vardır. İyi yönetim sistemi, bürokrasi kalitesini ve ekonomik şeffaflığı beraberinde getirir. Aynı zamanda

141 World Bank in Somalia poverty rate 2017 Erişim zamanı 29 Mart 2017
142 Somali National Bureau of Statistics 2016 Erişim zamanı 29 Mart 2017
143 World Bank Somalia Economic update, October 2015 and IMF Staff monitored report (http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr16136.pdf) (May 2016)

kötü idare yanlış yönetime, yolsuzluğa neden olmakta bu da kötü hizmetlere yol açmakta ve teslimat açısından taktikleri geciktirmektedir. Ancak bu faktörlerin analizinden önce, ekonomiye devlet müdahalesinin ağırlığının altını çizmek önemlidir.

Ampirik araştırmalardan elde edilen kanıtlar (Gurgur ve Shah, 2000), büyük devletlerin ekonomik katılımı ile karakterize bir ülkenin yolsuzlukla karşılaşabileceğini göstermektedir. Devlet, ekonomideki kaynakları ve kiraları yeniden dağıtma yetkisine sahip olduğundan otorite, kişisel kazançlar için kullanılabilir.[144] Hükümet yetkilileri, yeni yatırımlar için izinleri reddedebilir, ithalat izinleri için evrakı geciktirebilir, işleri kapatmak için güvenlik standartlarını kullanabilir, döviz veya banka kredisi taleplerini reddetmek için ekonomik düzenlemelere farklı anlamlar verebilir. Aksi takdirde, devlet piyasalarının işleyişine müdahale ettikçe, yolsuzluk için daha fazla fırsat düzenlemelere ve kaynakların tahsis edilmesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, açık bir ekonomi mevcut kiraların seviyesini düşürür ve bu da ekonomideki yolsuzluk miktarının azalmasına yol açar. Buna göre, genellikle yolsuzluk olayını etkileyen hükümetin büyüklüğü değil, hükümet faaliyetlerinin kapsamıdır.

Sosyal devlet sistemini benimseyen ülkelerde devletin ekonomiye müdahalesi yaygın bir şey olarak değerlendirilmektedir. Benzer şekilde ülkemizde de eski sosyalizmle devlet ekonomik rolü almış olduğu için devletin ekonomiye müdahalesi söz konusudur. 1999 yılı anayasasının sosyal ve ekonomik konulardaki maddeleri, devletin kriterlerinden biri olan sosyal devlet ilkesine göre şekillendirilmiştir. Buna göre refah devleti ya da sosyal devlet anlayışı, sosyal adaleti ve sosyal barışı sağlama adına devletin ekonomik ve sosyal yaşama doğrudan müdahale etmesini gerekli ve meşru gören bir yaklaşımdır.

---

[144] Gurgur, and A. Shah Localization and Corruption: Panacea or Pandora's Box? In EhtishamA hmad and VitoTanzi, editors, Managing Fiscal Decentralization, pp. 46–67. RoutledgePress, Londonand New York. (2002). Erişim zamanı 29 Mart 2018

Günümüzde devletler farklı gerekçelerle ekonomik hayata müdahale edebilmektedirler. Bu müdahaleler sonucunda bürokrasiyi arttırması ve kanunlar çerçevesinde yeni kurallar koyması, bürokratları daha güçlü yapmıştır. Bürokratlara verilen bu güç doğal olarak yolsuzluğu da hızlandırmıştır. Devletin ekonomiye müdahalesi ve süreçteki rolü (kontroller, regülasyonlar), ekonomik fırsatların ve kaynakların nasıl ve kimlere dağıtılacağı hususunda kamu görevlilerine takdir hakkı ve monopol gücü vermektedir.[145] Ülkemizin ekonomik alanda güçlü bir ülke olmaması ve terörle mücadelenin devam etmesi nedeniyle piyasa müdahalesinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda kırtasiyecilik ve bürokrasi sistemi de oldukça yaygın bir problem olarak görülmektedir. Sonuç olarak bürokrasi, yolsuzluk ve rüşvete daha fazla olanak sunmaktadır. Bürokrasideki çeşitli engellere takılan birçok vatandaş, bu sıkıntılı süreçten kurtulma ve işini çabucak halletme adına yolsuzluk ve rüşvete bulaşmaktadır.

Bürokratik formalitelerin yoğunluğu ve Getz- Volkeman'a göre kamu görevlilerinde kontrolsüz bir rekabetin doğmasına ve rüşvet konusunda bir piyasasının oluşmasına neden olmaktadır. Son olarak ülkemizde ekonomik özgürlük yetersiz ve düşük düzeyde olduğu için ülkemizde siyasal yolsuzluk olgusuna daha kolay rastlanabilmektedir.[146]

Bazı araştırmacılar federalizmi yolsuzluğu azaltmanın bir yolu olarak gösterse de genel hükümet bütçesi ikna edici bir şekilde yolsuzluk seviyesiyle ilgili olamaz. Fakat federalizm yolsuzluğu azaltılan bir etki yaratsa da politika reformunu açık bir şekilde ortaya koymadığı gibi, belirli kültürel belirleyicilerin her iki değişkeni de yönlendirdiğini göz ardı edemez. Aralarında sivil iş birliği ve güvenin yanı sıra iyi gelişmiş alt-ulusal birimler ile karakterize olan topluluklar aynı zamanda yapı

---

[145] Klitgaard, Robert "Adjusting to Reality: Beyond "State versus Market" in Economic Development", California USA: ICS Pres (1991a), Erişim zamanı 23 Mart 2018

[146] Getz, K.A. ve Volkema, R.J. (2001). Culture, Perceived Corruption and Economics: A Model of Predictors and Outcomes, Business and Society, 40(1), 7-30.

bozulmasını merkezden uzaklaştırma ve azaltma konumunda olabilirler. Somali'deki hükümetin ekonomiye ve pazarlara katılımı, yüzyıllar öncesine dayanmakta olup genellikle bir yolsuzluk kaynağı şeklinde değerlendirilmektedir. Bu nedenle hükümet bütçesinin GSYİH'ye oranla genel büyüklüğünün bu bağlamdaki yolsuzluk seviyesi ile negatif ilişkili olabileceği öne sürülmüştür. Bazı bürokratlar, hükümetin ekonomi ve pazarlara müdahalesinin her zaman ülkedeki yolsuzluğun temel ekonomik sebebi olduğunu, federal hükümetin ülkenin sadece bir bölümünü kontrol ettiğini ve resmi ekonomik faaliyetin büyük ölçüde kentsel alanlarla veya Mogadişu gibi büyük şehirlerle sınırlı olduğunu öne sürmektedir.

Yolsuzluk sistemi altında, ayrıcalıklı ve iyi ilişkileri olanlar ekonomik rantın tadını çıkarır. Ekonomik rant, tanım gereği, anormal veya tekel kârını temsil eder ve büyük faydalar sağlayabilir. Bu nedenle gelir dağılımı oldukça eşitsiz hale gelir. Buna ek olarak, yolsuzluk yükü yoksullara daha fazla düşmektedir çünkü çocuklarını iyi bir okula göndermek ve uygun sağlık hizmeti almak için gerekli rüşvetleri karşılayamazlar ya da devletin verdiği tedarik, su, elektrik, sağlık ve toplum atık bertaraf tesisleri gibi hükümet hizmetlerini yeterli kullanım hakkına sahip değillerdir. Ancak Somali Federal devletinin gelirinin ana kaynağı havalimanından, Mogadişu limanından, tarım ve hayvancılığın yaygın olduğu bölgelerden gelmektedir. Uluslararası Kriz Grubu'nun 2011 raporuna göre "genel vergi merkezlerinin çoğu devlet gelirlerin Mogadişu limanında, Aden Ade uluslararası havaalanı ve diğer tarım ve hayvancılık bölgeler şeffaflığın olmadığını ortaya koymuştur." Ayrıca bu iki alandan "Uluslararası liman ve havalimanında" toplanan gelirlerde şeffaflık olmadığını belirtmişlerdir. Uluslararası Kriz Grubu, Şubat 2012 raporuna göre eski Başbakan Sharmaarke, yolsuzluk yapan görevlileri temizlemeye çalışmış yeni yönetim ve yönetimsel değişiklikler oluşturmaya çaba göstermiş ancak daha yüksek siyasal yolsuzluk ağının varlığı nedeniyle

yolsuzlukla mücadele başarılı olamamış bu da onları reforma karşı düşmanca davranmaya zorlamıştır[147]

2.3.1.2. Toplumsal Yapı

Sosyal sistemin yapısındaki değişme hızı toplumsal değişkenlerden birisidir. Toplumsal değerler, farklı seviyelerde kurumsallaşan ve yasa, töre, adet vb. farklı şekiller alabilmektedir. Bu değerler teknolojik gelişmeler, modernleşme, sanayileşme, çekişmeler ve toplumdaki güç dengelerinden etkilenmektedir. Bu etkilerle birlikte zamanla yeni değerler de ortaya çıkmaktadır. Fakat küresel anlamdaki gelişmelerle birlikte değerlerin belirsiz hale geldiği günümüzde, kurallardan bağımsız hareket eden göreceli bir ortam oluşmaktadır. Böylesi bir ortamda yolsuzluklar daha kolay işlenebilmektedir.[148]

Yolsuzluk eğilimleri ile küreselleşme hızı arasında bir paralellik vardır. Buna göre değişim ne kadar hızlı ise yolsuzluklar da o oranda artış göstermektedir. Buna karşın değişimin yavaşlamasıyla birlikte sistem içerisinde de bir kararlılık ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bu kararlı duruşun yolsuzluklarla mücadele noktasında çeşitli mekanizmaların oluşmasını sağlayacağı söylenebilir.[149] Buna göre toplumsal yapıdaki değişimlerin hızlı olduğu günümüz az gelişmiş toplumlarında da buna bağlı olarak yolsuzluk ihtimalinin artacağı öngörülebilmektedir.

Özellikle Somali toplumunda kolay yoldan zengin olmak ile ilgili birtakım kavramlar yolsuzluğu teşvik ekmektedir. "Mel hoo u bahan hadal waxba kama taro" gibi deyimler halkı birden zengin olma konusunda özendirmekte ve teşvik etmektedir. Buna bağlı olarak kolay yoldan ve hızlıca para kazanmaya, zengin olmaya çalışan

147 International Crisis Group, 2012, *Somalia:* http:// www. crisisgroup.org/~/media/ Files/africa/horn-ofafrica/Somalia/b87-somalia-an-opportunity-that-should-notbe-missed.pdf Erişim zamanı 30 Mart 2017

148 Berkman, 2009, s. 61. Erişim zamanı 30 Ekim 2018

149 Şaylan, 1975, s. 95. Erişim zamanı Ekim2018

toplumlarda yolsuzluk daha fazla görülmektedir. Toplumsal yapıda görülen eksikliklerin yolsuzluklara neden olduğu bir diğer durum ise toplumda kamu yararı bilincinin olmamasıdır. Halk kamu hizmetinden faydalanmayı "yardım" yerine bir vatandaşlık görevi olarak bilmelidir. Vatandaşın devlet hizmetini bu şekilde algılamamasına, buna bürokratların bilgi eksikliğinin de eklenmesi yolsuzluk ve rüşvet ihtimalini artırmaktadır.

2.3.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Yetersizliği

Kamusal yönetim üzerinde etkin bir denetim sisteminin olmaması, STK'ların Somali'de zayıf olduğunu göstermektedir. Bu tarz toplumsal güç odaklarının ülkede zayıf olması nedeniyle çeşitli çıkar odaklı gruplar, tercihlerini karar verici konumundaki siyasilere tam olarak iletememektedirler. Başlangıçta tercihlerini tam olarak iletemediklerin ancak uygulama aşamasına gelindiğinde söz konusu siyasileri ve bürokratları etki altına alarak çözme yoluna gitmektedirler. Bir diğer ifadeyle tercihler, sistemde kurallı düzenlemlerin yapılmasından önce değil, sonradan ortaya konulduğundan yolsuzluk olgusuna da önemli bir alan oluşmaktadır.[150]

Sivil toplumun pasifize edilmesi ve yolsuzluğu dile getiren kuruluşların eksikliği yolsuzluğa özellikle medya eliyle fırsat verebilmektedir. Somali'de özgürlük basını ya da sivil toplum hareketinin olasılığı sınırlıdır. Bazen basın baskı ve bezdirmelere maruz kalmıştır. İnsan Gelişme Raporuna göre (2017) "çoğu gazete 1000-2000 kopya basmış ve esas olarak sermaye içinde dolaştırılmıştır.[151]

Ayrıca nüfusun düşük satın alma gücü ve az gelişmiş reklamcılık sistemi, basının kötü mali performansına katkıda bulunmuş ve bu da Somali'deki serbest basın gelişimini engellenmiştir. "Devlete ait kurumların gazete basımı ve dağıtım tesislerinde

[150] Berkman, 1994, s. 7. Erişim zamanı 13 Eylül 2018

[151] Human Rights Watch. 2017. Somalia. world report /2017/country chapters/somalia Erişim zamanı 12 Nisan 2017

tekel vardır ve çoğu gazeteler sürekli olarak matbaalara borçludur. Devlet, baskı ve dağıtım ağının mülkiyetiyle muhalefet pozisyonunda çok sert yaklaşımları olan gazeteleri kapatma veya başka şekilde baskılama potansiyeline sahiptir. En çok görülen televizyon kanalları devlet televizyonuna aittir, yetkililer ve faaliyetlerle ilgili olarak olumlu bir görünüm sunma eğilimindedir. Dolayısıyla bu sınırlı alan göz önüne alındığında, sivil toplum örgütlerinin siyasal meselelerle meşgul olmaları, konuşulmaları ve yolsuzluk halleri konusunda uyanık olmaları son derece zor ve muhtemelen tehlikeli olabilmektedir.[152]

Johnston'a (1998) göre, sosyal güçlendirme, yolsuzluğun önlenmesi için temel bir unsurdur. Toplumsal güçlendirme, "bireyler ve devlet arasındaki alanda faaliyet gösteren sivil toplumları örgütleyen, işleten ve gayrı resmi sosyal ağları oluşturan grupların ve çıkarların güçlendirilmesini" içerir.[153] Sivil toplumun zayıf olduğu hallerde, vatandaşlar sömürüye saygı duyarlar ve polis için gerekli olan koordinasyon mekanizmasını kuramazlar ve sivil toplumun güçlü olduğu yerlerde, vatandaşlar koordinasyon mekanizmaları kurabilirler. Bu nedenle kitlesel siyasal katılımın gücü, özellikle de devletin sivil toplumunun gücü, siyasal yolsuzluğun önlenmesi için anahtar mekanizmadır.

Somali'de siyasal yolsuzlukla mücadele maalesef sadece yolsuzluk mücadele komisyonu ve diğer yolsuzluk ile ilgili devlet kurumları yönü ile görülmektedir ve bu anlamda yolsuzluk sıkıntısını ortadan kaldırmak sadece devlet kurumlarının ve devletin bir meselesi olarak değerlendirilmektedir. Ama şu ana kadar yolsuzlukla mücadelenin başarısızlığı, sivil toplum örgütlerinin oluşturulması ve özgür bırakılmasının ihmal edilmiş olmasındandır. fakat STK'ların ülkenin toplumsal ve demokratik yaşamına

---

[152] Freedom House, *Freedom of the Press Somalia country report* ,http://www. freedom house.org/report/freedompress/ 2011/Somalia Erişim zamanı 12 Mayıs 2017

[153] Johnston, Michael: "These archfor definitions: the vitality of politics and the issue of corruption" in International Social Science Journal, vol.48, no.3, Sept. 1996, S,.321-340 Erişim zamanı Aralık 232017

olumlu katkılar sunabilmeleri ve bu eksikliklerini giderebilmeleri için yönetim biçimlerinin çıkar amaçlı değil özveriye dayalı, saydam, güvenilir ve özellikle her türlü yozlaşmadan arınmış olmalıdır. Ülkemizdeki sivil toplum yapısının güçlü bir özelliğe kavuşturulması, şeffaf olması ve yolsuzlukların ortadan kaldırılmış olması siyasal yapılanmadaki çarpıklıkların etkisinin azaltılmasıyla ilgilidir.

2.3.1.4. Demokrasi Kültürü

Günümüzde demokrasinin en temel kurallarından biri, ortak eylem ve kararlardan etkilenen kişilerin karar alma süreçlerine doğrudan katılımlarıdır. Bı noktada karardan etkilenen kişilerin bu sürece dahil edilmemesi kısaca "yolsuzluk" olarak ifade edilmektedir. Bireylerin bu sürece dahil olmaması, kendi çıkarlarını da kapsayan "kamu çıkarı"nın ve kendi faydalarını da kapsayan "kamu yararı"nın muhafazasını sağladığını algılayamamaktır.

Demokrasinin özellikle partiler aracılığıyla var olan siyasal sistem içerisinde, kendi yandaşlarına çıkar sağlama, adam kayırma ve kişisel çıkar gibi yolsuzluk çeşitlerinin bir aracı haline gelmesi, seçmen ve yurttaş kimliklerinin gereği olan hususların gerçekleştirilmemesinin en önemli nedenidir.

Demokratikleşme ve yolsuzluk arasında günümüzde çift yönlü bir ilişki vardır. Yolsuzluk arttıkça demokratikleşme azalmakta, demokratik krtiterler toplumun her kademesine hakim oldukça da yolzuzluk azalmaktadır. Dolayısıyla bir devlette yolsuzluğun artması demokrasinin meşruluğunu ve piyasa ekonomisini olumsuz etkilemketdir. Genellikle para ile ilgili bir husus olduğundan özellikle piyasa ekonomisine geçmeye çalışan ülkelerde hem bu sisteme hem de demokrasiye yönelik eleştirilerin temelinde yolsuzluk olgusu yer almaktadır.

Bu tür toplumlarda siyasi liderlerin önemli bir bölümünün siyasete girme amacı, topluma hizmetten ziyade bu yapıyı zengin olmanın ve kişisel olarak yükselmenin bir

vasıtası olarak görmesindendir. Bu nedenle yönetime geldikleri durumlarda genellikle çevrelerine iktidarını sürdürebilme adına kendisi gibi kişisel çıkarlarını ön plana çıkaran bireyleri toplamaktadırlar. Bu da doğal olarak kısır bir döngüye dönüşmekte ve yolsuzlukları artırmaktadır. Kısaca bu tarz liderler çıkarcı çevre oluştururken, bu çıkarcı çevre de onlara bu imkanı veren liderlerini koşulsuz desteklemektdirler.

Bu nedenle, mevcut bürokratik yapı ve siyasal lider arasında bir çıkar birlikteliği oluşmakta ve bu birliktelik parti ayrımı yapmadan bütün siyasi sisteme hatta bütün ülkeye etki etmektedir. Böyle bir yapı tüm ülkeye yerleşince de doğal olarak yolsuzluk ve rüşvet konusunda herhangi bir hesap sorulamamaktadır. 1968'de Huntington, bireyin ailesinin, kabilenin veya kabilenin menfaatinin baskın olduğu yerlerde, yolsuzluğun daha yüksek olduğunu belirttiği zaman, kültürü siyasal yolsuzluğun bir nedeni olarak öne çıkarır. Benzer şekilde Scott ve Johnston gibi diğer yolsuzlukla ilgili araştırma yapan akademisyenler de akrabalık, toplumun duyuları ile ilgili olarak demokratik kültüre bakmaktadırlar. Bu, yolsuzluğun açıklanmasında önemli bir değişkendir. Somali'nin demokrasisi kabile, akrabalık ve duyuların egemenliğindedir. Sömürgecilik döneminden önce bile Somalili topluluklar kabilizm olarak tanımlanmış ve her kabilenin "Ugas, Sultan, vb" denilen liderleri kabilenin geleceğine karar vermişlerdir. Somali'nin mevcut durumu, kabilenin dayandığı ideolojiye dayandırılmaktadır. Ülkenin meclis üyelerinin belirli bir kabileden gelmiş olmasına dikkat edilmektedir. Üyeler, mevcut hükümetteki kabilenin temsilcisidir. Ülkedeki siyasal yolsuzluğun devam etmesinin nedenlerinden biri de budur.

2.3.1.5. Kamu İstihdamı

Normalde kamu ve özel sektör görevlerinin seçiminde liyakat sistemine dikkat edilmemesi rasyonellik ve ülkenin ekonomik ve sosyal büyümesi, diğer gelişmelerin

sağlanamamasına sebep olmaktadır. Liyakata göre işe alınanlara kıyasla dürüst ve yetenekli olmayan bu tarz bireyler, siyasal yolsuzluğa daha çok eğimli olacaklardır.

İşsizliğin ortadan kaldırılmasının ana unsuru olarak iş istihdamı kabul edildiğinde, bu durumda istihdamın dağılımında miktar ve kalite açısından bir dengenin oluşturulması ve çalışan bireylerin performans kriterlerinin net bir şekilde ortaya konması olanaksız hale gelmektedir. Devlet bünyesindeki bazı kurum ve kuruluşların şiddetli bir şekilde uygun olan personel ihtiyacı varken bazılarında ise akraba ya da ikili ilişkilerden dolayı istihdam görülebilmektedir.[154] Rasyonel istihdam politikalarının oluşturulmaması, yolsuzluğun oluşması için uygun ortamlar yaratılmasına sebep olabilmektedir. Somali Anayasasının 142. maddesinde kamu personelinin kimler olduğu ortaya konmuştur.[155]

Devletin tüzel kişilik sahibi olan tüm kurum kuruluşlarının yükümlülüklerinde olan bütün kamusal hizmetler ve bunların gerektirdiği tüm vazifeler memurlar ve başka görevliler tarafından yürütülür.

Kamu yolsuzluklarını tetikleyen bir diğer faktör, kamu istihdam problemlerinde kamu sektöründeki maaşların az olmasıdır. Düşük maaşlar, niteliği düşük kamu görevlilerinin istihdamına yol açmaktadır. Kamu personelinin istihdamı ya da terfiinin sağlamasındaki adil olmayan uygulamalar huzursuzlukları artıracak ve kamu görevlileri arasında eşitsizliğe yol açacaktır. Meslek, deneyim, bilgi, birikim ve kabiliyet bakımından değerlendirilmeksizin kayırmacılık veya menfaat mukabilinde görevlendirmeler yapılması farklı türde yolsuzluklara da sebep olacaktır. Hak ettiği vazifelerde görevlendirilmeyen görevliler de aynı yolları deneyecek ve kamu yasa hâkimiyeti yerine öznel değerlendirmeye dayanan kayırmacılık yerleşecektir. Ayrıca hakkı olmadığı halde belli bir vazifeye atanan kamu görevlisinde göreve getirilmesini

[154] TARHAN vd, 2006, s. 53. Erişim zaman 24 Ekim 2017

[155] Somali Federal constitution, chapter 12, public employment, article 115. Erişim zamanı 1Nisan 2017

sağlayan usule aykırı davranmayacak ve bu usule dayanarak kendisini kayıranları kayıracaktır. Çünkü bu görevlinin varlık nedeni kayırmacılık sistemidir.

2.3.2. Bürokratik ve Siyasal Nedenler

2.3.2.1. Bürokrasinin Kapsamı ve Mevzuat Sistemi

Sanayileşmiş ülkelerde bürokrasi, siyasal iktidarların ya da mevcut siyasal partilerin bir uzantısı olmaktan ziyade doğrudan devletin yapısal istemine bağlı bir örgüt konumundadır. Bürokratlar daha çok teknik yönü ağır basan ve politikacıların vermiş oldukları kararları uygulayan bir grubu temsil etmektedir. Bürokrasi kesimi gelişmiş ülkelerde, bu sağlam konumları nedeniyle rüşvet, rant kollama, kayırmacılık ve siyasal yozlaşmanın önünde bir engel oluşturmuştur. Ancak gelişmekte olan ülkeler hala bunlarla mücadele etmeye devam etmektedir.[156] Ülkemize baktığımızda siyasetin bürokrasi üzerindeki etkisi yadsınamaz bir hale gelmiş, siyaset ve bürokrasi iç içe geçmiş ve ülkenin gelişmesi zor bir hal almıştır.

Ülkemizde devlet biçimi federal bir sistem olmasına rağmen sivilleşme, yetki devri ve yerinden yönetim anlayışlarına fırsat vermemekte ve vatandaş karşısında devleti korumaktadır. Yetki ve sorumluluk noktasında üstlerin astlarına herhangi bir görev vermemesi, beraberinde katı bürokratik kuralların oluşmasına neden olmaktadır. Görev verme ve kaynak aktarmada merkezi yönetimin yerel birimlere cimri bir tutum göstermesi, merkezi yönetime olan bağımlılığın artmasına neden olmaktadır.

Bu koşulsuz bağımlılık, merkezi yönetimdeki üst düzey görevlilerin ve siyasilerin isteklerinin etkinlik, tutumluluk ve verimlilik gibi hususlarla mukayese edilmede gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

---

[156] Berkman, A. Ümit, Azgelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet, Ankara: TODAİE yayınları, 1983 Erişim zamani , 12 Ekim 2018

İktidara gelen her siyasal grup, üst düzey liderlerin bürokratik yapı üzerindeki etkilerinden dolayı, genellikle örev anlamında ciddi değişiklikler yapmaktadırlar. Bu açıdan ülkemizde bürokrasinin liyakati ön planda tutmadığıu görülmektedir.

Toplumsal ve siyasal alanda ciddi yetkilere sahip olması, ülkemiz bürokrasinin en önemli özelliklerinden biridir. Eş dost ilişkileri, akrabalık ve siyasi kayırmacılık gibi yaklaşımlarda belli vazifelere getirilen birçok bürokrat, daha yetkili konumda olan siyasiler ve bürokratlar tarafından kollanmakta ve korunmaktadırlar.[157] Böylesi bir durumda kendilerine verilen yetkileri farklı noktalarda kullanan bürokratlar, kamu erkiyle ilişkilerde ya da kamu hizmetlerinden faydalanılmasında vatandaşlar arasındaki mevcut eşitsizliği daha da körüklemekte ve kamusal hizmetin asli unsuru olan "herkese eşit muamele" ilkesini çiğnemektedir. Buolumsuz yaklaşımı bürokratların asli vazifelerinin bir parçası olarak görmeleri, bu çarpık sistemi daha da körleştirmektedir.

Somali'de, yolsuzluk üzerinden vatandaşlarla devlet arasındaki ilişkilerde etkili olan güvensizlik, bürokratik işlemlerin fazlalığı ve kamusal hizmetlerden yararlanma konusundaki karmaşıklık, bürokratları hizmet verme yerine lütuf dağıtır hale getirmekte ve takdir yetkisinin keyfi olarak kullanımına sebebiyet vermektedir.[158] Konum olarak eşir durumda olmayan bu kişiler arasındaki ilişkiler, doğal olarak yasa dışı her çeşit eyleme de bir ortam hazırlamaktadır. Somali'de bürokratik yetkilerin oldukça geniş çerçevede kullanıldığı yatırım teşviki, dış ticaret, gümrük ve ihale konularında yolsuzluklar yaşanması tesadüfi değildir.

Örgütsel amaçların etkin olarak ve kısa sürede gerçekleştirilmesi ve önceden kabul edilmiş yazılı kurallara göre idari işlemlerin yürütülmesi bürokratik yapının en önemli özelliklerinden biridir. Bu yaklaşım tarzı süreklilik, istikrar, verimlilik, hızlılık

---

157 Gould, D.J., and Tshia bukole B. Mukendi, "Bureaucratic Corruption in Africa: Causes, Consequences, and Remedies," International Journal of Public Administration 12: 427-457 (1989).

158 Dia, Mamadou, A Governance Approach to Civil Service Reform in Sub saharan Africa, World Bank Technical Paper No. 225, Washington DC, 1993. Erişim zamanı 29 haziran 2018

ve tarafsızlık gibi ilkeleri içermesinin yanı sıra hukuksal olarak da bir gerekliliktir. Çünkü yönetimle ilgili işlem ve eylemler neticesinde oluşan yükümlülüğün belirlenmesinin yanı sıra yönetim anlamında her işlem ve eylemin yasalara uygun olarak yapılması veya yasal bir dayanağının bulunması gereklidir.[159] Hukuksal sistemler bütününün değişen ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlere uyum sağlaması gerekir. Uyum sağlamadığı durumda ortaya çıkan uyumsuzluk hem rüşvet başta olmak üzere diğer yolsuzlukların önlenmesinde yetersiz kalmakta hem de bürokrasinin sağlıklı işleyememesine sebep olmaktadır. Sistemin yasakçı ve engelleyici özellikte olması, vatandaşların bürokratik sisteme karşı güvensizliği ve hukuki sistemin aşırı kuralcı oluşu etkinlikler açısından oldukça zararlı bir durumdur.

Savcı ve hakimlerin yasama ve yürütme yetkiini eklinde bulunduran siyasi yapı ile herhangi bir açıdan ilişkisinin olmaması gerekmektedir. Görev icabı oluşabilecek bir ilişkinin dışında çıkar amaçlı ilişkilerin olması verilecek kararların tarafsızlığına gölge düşürecektir. Hukuksal anlamda yeterli düzeyde düzenlemeler olsa dahi rüşvet uygulamasının kabul gördüğü bir düzende, hukuk sistemi içerinde vazife yapan görevlilerin de rüşvete bulkaşma ihtimalleri her zaman olacaktır. Yasalar rüşveti yasaklasa dahi adli makamları işgal eden görevlilerin rüşvete eğilimli olmaları, bürokratik yapının diğer alanlarında görev yapan kamu görevlilerinin de bu çarka dahil olmalarına sebep olmaktadır.[160]

Yöneticilerin ölçüsüz bir şekilde korunduğu yasalar da bürokratların rüşvet konusunda daha rahat davranmasının sebeplerinden biridir. Yasaların dışına çıkmanın

---

159 Araslı, H. ve Tümer, M. (2008), Nepotism, Favoritism and Cronyism: A study of their effects on job stres sand job satisfaction in the banking industry of north Cyprus, Social Behavior and Personality, Vol.36, No.9, pp.1237-1250. Erişim zamanı 24 Mayis 2018

160 Tanrıseven, H. Hukuksal ve Yönetsel Açıdan Rüşvet: Nedenleri ve Çözüm Önerileri, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.(2006),

bir yaptırımının olmaması ya da yeterince güçlü olmayan kanunların varlığı, bürokratları kolaylıkla rüşvet alma davranışına yöneltebilir.

Ayrıca Somali Ceza Hukuku'ndaki son değişikliklerde rüşvetle ilgili olarak şu hususlar dikkat çekmektedir:[161] Rüşvet alan bürokratın alacağı ceza dört yıl arasında hapis cezasıdır. Bu kamu görevlisi gib rüşvet veren kişi cezalandırılmaktadır. Şayet şuç tam olarak gerçekleşmemiş ama rüşvet konusunda bir anlaşmaya varılmış ise bu durumda da suç teşkil eden eylem tamamlanmış gibi cezai hüküm verilir. Eğer rüşvet konusunda anlaşmaya varan ya da doğrudan alan kişi yeminli mali müşavir, noter, bilirkişi ya da hakim gibi yargısal görev yapan biri ise bu durumda verilecek ceza, birinci fıkra uyarınca üçte bir oranından yarısına kadar artırılmaktadır.

Adlî, idarî ya da yasamaya bağlı bir görevi yürüten kamu kurum ya da kuruluşlarındaki görevli memurlardan yabancı bir ülkede atanmış ya da seçilmiş olanlara, bir işi haksız veya taraflı yapmaları durumunda iki yıla kadar hapis cezası verilmekte ve ülkeden çıkartılmaktadır.

Demokrasinin işlerliği açısından siyasal yolsuzluğun türlerinden olan rüşvet ve kayırmacılık gibi yasal ve ahlaki olarak suç kabul edilen yozlaşma türleri, farklı sebepleri olsa da mutlaka çözümlenmesi gereken problemlerdir.

Adalet ve hukuk devletinin ilkesi temelinde, adalet sistemi ve isleyişinden kaynaklanan sorunları ele almak daha uygundur. Yaşanan birtakım olaylar adalet duygusunu zedeleyen boyutlara ulaşarak son yıllarda yargıya olan inancı sarsmıştır. Bununla birlikte bir hukuk devleti olup olmama açısından Somali'nin sorgulamasına sebep olmuştur. Özellikle adalet sisteminde son yıllarda yaşanan gecikmeler ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır. "Korsan mafyası", "Alshabab Terörü" örneklerinde görüldüğü gibi bu durum o kadar ciddi boyutlardadır ki adalet, insanların kendi adalet

[161] Provisional Constitution Reorm of the Federal Republic of Somalia, Schedule One (C): Proposed Amendments to the Constitution in the First term of the Federal, Erişim zamanı 24 Mayis 2018

anlayışlarını yargı dışı güçler aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışmalarına neden olmuştur.[162]

Somali'nin hukuk sistemine göre yolsuzluğun nedenleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:[163]

- Cezaların yeteri kadar caydırıcı olmaması, yolsuzluk yapanların hak ettikleri cezalara çarptırılmamaları,
- Hukukun ve kanunun üstünlüğünün mahkemelerin aşırı iş yükü nedeniyle gereğince benimsenmemesi,.
- Bilirkişi uygulanmasının tam olarak yürütülmemesi ve mahkemelerin çok uzun sürmesi,
- Adliyelerimizin fiziki anlamda da yetersiz oluşu hâkim ve savcı sayısının da yetersiz olması,
- Bazı kanun görevlilerini yargılamak için izin şartının olması,
- Yürüklükte bulunan yasal düzenlemeler ve uygulamalarda karşılaşılan, pürüzlerin giderilememesi.

2.3.2.2. İktidarın Kişiselleşmesi, Parti Disiplini ve Lider Diktası

Geçmişten günümüze kadar karmaşıklaşan siyasal yapı içerisinde, siyasal rejimlerde ortaya çıkan birçok temel hükümet modelinden bahsetmek mümkündür. Bu tür hükümet modellerine; Monarşi, Anayasa Hükümeti, Demokrasi, Diktatörlük ya da

---

[162] International Institute for Security Studies (2002) Somalia and the"War" on Terrorism: A haven for al-Qaeda? Strategic Comments.[Online].8(1). Available from http://www.iiss.org/publications/strategic-comments/past-issues/volume-8---2002/volume-8-- -issue-1/somalia-and-the-war-on-terrorism/ [Accessed 20 September 2009], ThePirates of Somalia, book in 2010. Erişim zamanı 6 Nisan 2018

[163] THE SOMALI FEDERAL REPUBLIC, Provisional Constitution, Mogadishu, 2012,August (http://unpos.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=CqsW6PVYC4%3d&tabid=9708&language=en-US) Erişim zamanı 23 Eylül 2017

iktidar kişiselleşme, Kurumun Dağıtımı, Federal Sistemler ve Üniter devletler rejimi örnek gösterilebilir. Hangisinin daha etkin, yararlı ve istikrarlı bir hükümet yönetiminin aracı olduğu ise son zamanlarda tartışmalı bir konu olmuştur. İktidarda kişiselleştirme, hükümet sürecinin hem aşağıdan yukarı hem de yukarıdan aşağı alanlarında oldukça önemli hale gelmiştir. İktidar kişiselleşmesi ve lider diktası diğer hükümet sistemlerinden daha önemli şekillerde farklılık gösterir. Ayrıca büyük bir araştırma yapısının gösterdiği gibi bu farklılıklar, davranışları ve diktatör devlette kararların alınmasını etkiler.[164]

Persson, Roland ve Tabellini 1997; Linz ve Stepan 1996; Lederman ve diğ. 2001; Djankov vd. 2001, araştırmalarına göre diktatörlük rejiminin yok edilmesi, sık sık şeffaf seçimlere sahip demokrasilerde güçlerin ayrılması ve serbest baskı yapılması durumunda, bu kurumların yolsuzluk düzeylerinin ekonomik ve sosyal kalkınmada düşük etkiye sahip olmalarını sağlayabilmesi nedeniyle yozlaşmış yetkilileri açığa vurarak cezalandırabilir.

Bratton ve van de Walle (1997), (W'nin) S (büyük) oranının tek parti otokrasilerinde, askeri rejimlerde veya monarşilerde olduğundan daha küçük olduğu kişisel diktatörlüklerde yolsuzluğun daha sık olacağını beklediğini düşünmektedir. Sezgisel olarak, kişisel rejimlerde yolsuzluğun en şiddetli olması gerektiği de olası görünmektedir.

Singleparty diktatörlüklerinin askeri cuntalar ve monarşilerden daha büyük seçmenleri vardır. Bueno de Mesquita et al. tek partili otoriter devletlerde seçmenlerin büyüklüğünün toplam vatandaşın %10'u kadar olabileceğini düşündürmektedir.

Literatürde diktatörlüklerin, rejime zararlı olduğu düşünülen çok çeşitli kamu davranışlarını engellemede son derece etkili olabileceği görülmüştür. Bazı diktatörlükler, dini liderleri, ayrımcılık yapanları, siyasal muhalifleri, kamu kaynaklarını

[164] Weeks, Jessica.. Dictators at warand peace. Ithica, NY: Cornell University Press.2014 Erişim zamanı 24 Mayis 2018

kötüye kullananları veya uyuşturucu kaçakçılarını yakalamak ve kovuşturmak için yetkilerini kullanır. Aynı zamanda diğer bazı diktatörlükler de yozlaşmış davranışlarda bulunan kişileri daha katı cezalandırmayı seçmektedirler. Bu bağlamda askeri diktatörlüklerin güçlerini korumak için baskıya güvenmeleri ve halkın tekrar kötüye kullanmasının politik yolsuzluğa yol açabileceği yönündeki güvencelerini kötüye kullanma olasılıkları daha yüksektir.

Hükümetin görevden alınamaması, askeri diktatörlüklerin vatandaşlarına karşı sorumlu olmamaları hükümetlerin yapısı için önemlidir. Diktatörler ya gönüllü olarak gücü teslim eder ya da daha güçlü bir grup tarafından darbeye zorlanır. Hesap verebilirlik olmadan, hükümetler istedikleri gibi serbestçe hüküm sürmektedir ve tarih, eğer şans verilirse güçlerini kötüye kullanacaklarını kanıtlar. Askeri diktatörlükler, açıkça yozlaşmış davranışları engellemek amacıyla hükümet kolları arasında eşit olarak dağıtılan güç dengesinin olduğu demokrasilerden çok daha fazla güce sahiptir. Bu, siyasal yolsuzluğun demokraside olmadığı, sadece çok daha az zararlı bir derecede var olduğu anlamına gelmemektedir.

Somali'nin siyasal sisteminin farklı bir geçmişi vardır. Somali'deki farklı siyasal sistemin kökleri genel olarak Somali'nin sömürgecilik tarihine dayanmaktadır. Bu dönem sömürgeci Somali'nin geleneksel hükümet sistemine sahip olmasından önceki zamana işaret eder. Bağımsızlığı yeniden kazanmadan kısa bir süre önce, İngiltere ve İtalya hükümeti, ülkenin tüm bölgelerinde merkezi bir demokratik yönetim sistemi kurmuştur.[165]

Dokuz yıllık bağımsızlık mücadelesinin ardından ülke ekonomik ve sosyal kalkınmaya ulaşmıştır. Güç yapısı üzerinde daha fazla gerginlik yaşanması ve ulusun 1969'da ilk askeri diktatörlüğünü yaşaması yirmi yıl sürmüş, askeri diktatörlük

[165] Carnegie Endowment for International Peace, March 1959. ."Somali Republic."Pages 512-59 in James S. Coleman Erişim zamanı 25Temmuz 2018

hükümeti yavaş bir şekilde gücü yoğunlaştırmıştır.[166] Ülkenin doğu ve batı bölgelerinin gücünü zayıflatmak için daha fazla askeri devlet gücü kullanılmıştır. Somali'de yirmi yıl sosyalizm etkisinde sürdürülen askeri diktatörlük döneminde bazı siyasal yolsuzluklar ve kamu kaynaklarının kötüye kullanımı oluşmuştur. 1990'da merkezi yönetimin çöküşünden sonra ülkenin siyasal sistemi değişerek federal sistem getirilmiş fakat hiçbir düzelme olmadığı gibi siyasal yolsuzluk da iki katına çıkmıştır.

2.4. EKONOMİK BÜYÜMEYİ ARTIRAN FAKTÖRLER

Ekonomik büyümeyi artıran faktörler birbiriyle ilişkilidir ve her biri ekonominin büyüme hızını etkilemektedir. Son yıllarda, ekonomik büyüme konusu hem teorik hem de deneysel araştırmalarda giderek daha fazla dikkat çekmiştir. Bir ekonominin makro-ekonomik hedeflerinden biri daha yüksek büyüme oranı elde etmektir. Her ne kadar ekonomik büyümeyi artıran pek çok önemli etken olsa da araştırmacıların her zaman öncelik verdikleri asıl konular: ekonomik büyümeyle devlet harcamaları, ekonomik büyümeyle yatırım, ekonomik büyümeyle insan sermayesi ve ekonomik büyümeyle teknoloji arasındaki ilişkilerdir. Bu nedenle, bu faktörler aşağıda tartışılmıştır.

2.4.1. Devlet Harcamaları

Devlet harcamaları, ülkenin ekonomik büyümesine ilham verecek etkin bir araç olabilir. Paro (1990), üretken ve üretken olmayan hükümet harcamalarının genel anlamda ekonominin büyümesine ciddi bir etkisinin olacağını belirtmiştir. Ayrıca ekonomik büyüme üzerinde altyapı ve özellikle ulaşıma yönelik devlet harcamalarının da büyük atkısının olacağını ifade etmiştir. Easterly ve Rebele (1993), daha iyi ulaşım

[166] "Somalia's Military Government and Scientific Socialism."Pages 174-206 in Carl G. Rosbergand Thomas M. Callaghy (eds.), Socialism in Sub-Saharan Africa: A New Assessment. Berkeley: Institute of International Studies, University of California Press, 1979

altyapısının daha düşük üretim maliyetlerine ve daha yüksek üretkenliğe yol açtığını iddia etmektedirler. Devletin sağlık ve eğitim harcamaları, işgücünün yüksek kalitesi ve verimliliğini artırarak ekonomik büyümeyi sağlayabilir.[167] Chude, (2013), kârlı bir kamu harcamalarının bir ülkede düşük işsizlik oranına yol açtığını öngörmüştür. Örneğin, hükümet altyapı projeleri için çok sayıda inşaat işçisi görevlendirmek zorundadır, bu nedenle işsizler işten faydalanacak ve daha fazla kazanca sahip olabileceklerdir.

Diğer ifadeyle Ihugba'a göre (2014), devlet harcamaları yasası faaliyete başladığından dolayı hükümet harcamaları artmıştır; buna bağlı olarak hükümet harcamalarının verimli hale geldiğini belirtmiştir.[168] Mevcut hükümet harcamalarının merkezde üretken olduğunu ancak merkez dışında ekstra hükümet harcamalarının verimli hale gelebileceğini belirtmiştir. Devlet harcamaları, harcamaların doğru tahsis edilmesini gerektirir ki bu da ülkenin ekonomik büyümesini faydalı bir hale getirebilir. Wiggins ve Brooks (2010), hibelerin kamu hizmetine düzensiz aktarımının hükümetin beklenen karını azalttığını belirtmişlerdir. Mishan (1963) hükümet harcamalarının vergi ve borçlanmanın artmasıyla desteklendiğini kabul etmiştir.[169] Bu durum, kamu tüketiminin çıktı büyümesi ile verginin önemli ölçüde borçlanmayla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu farklı argümanlar, hükümet gelirindeki bir ekonomik artışın, toplumu harcama yapmaktan ziyade tasarruf yapmaya ve borçlanmaktan kaçınmaya teşvik etmesinin bir sonucu olduğunu ortaya koymuştur.

---

[167] Glomm, G.,& Ravikumar, B..Productive government expenditure and long-rungrowth .*Journal of Economic Dynamic and Control,* (1997)*21*, 183-204.Erişim zamanı 2 Ocak 2018)

[168] Ihugba, O. A. (2014). Nigerians total government expenditure: it's relationship with economic growth. Mediterranean Journal of Social Sciences, S, 67-76 Erişim zamanı 27 Aralık 2017.

[169] Mishan, E. J. (1963). How tomake a burden of the public debt. Journal of Political Economy, 6, S,529-542 Erişim zamanı Mayis 2018.

2.4.2. Yatırım

Ekonomik teori, Doğrudan Yabancı Yatırımların (DFI) ülkenin ödemeler dengesini düzenlemek için önemli bir işlevi olduğunu göstermektedir. Çıktı, verimlilik ve ihracat artışı olmuştur. Zuzana (2014), Doğrudan Yabancı Yatırım "DFI" ve ihracatın ülkenin değerine olan etkisini sürdürdüğünü ifade etmektedir. Bu, ihracat sayesinde çıktı seviyesini artırıp ekonomik büyümeyle sağlanabilir.[170]Aynı zamanda, Zuzana mevsimsel değişimler sebebiyle değer ve ihracatın değişebildiğini belirtmiştir. Bengoa ve Robles (2003), ekonomik insan sermayesinin, ticari açıklığın, politik ve ekonomik istikrarın koşulları nedeniyle yatırımın ekonomik ilerlemeyi artırdığını belirtmişlerdir.[171]

Mello (1997), yerli firmaların gücünün DFI ile korelâsyona sahip olduğunu ve yatırım sahibi olan ülkenin ekonomik büyümesini sürdürdüğünü açıklamıştır. Çoğu araştırmacı, gelecekteki büyümenin zaman tercihinin doğruluğuna, yerli sermayenin üretkenliğine ve yerli, yabancı sermaye arasındaki karşılıklı ticaret ilişkisine bağlı olduğunu, ortak bir şekilde kabul etmektedirler. Boyd ve Smith (1992), DFI'nin, kaynakların yetersiz tahsisi veya ticarette bulunan deformasyonlar nedeniyle ekonomik süreç üzerinde bir etkisi olabileceğini ilan etmişlerdir.[172]

Vuksic (2005), uluslararası ticarete ya da güncellenmiş makinelerin eksikliğine getirilen kısıtlamaların yatırım ve ekonomik değer arasındaki bağlantı üzerinde etkili

---

[170] Zuzana, S. (2014). A causal relationship between foreign direct investment, economic growth and export for Slovakia. Procedia Economics and Finance, S, 123–128 Erişim zamanı 21 Haziran, 2017

[171] Bengoa, M.,&Robles, B., (2003). FDI, economic freedom, and growth: New evidence from Latin America. *Eur. J. Polit. Econ.,S 19*, 529–545 Erişim zamanı 30 Eylül 2017

[172] Boyd, J. H.,& Smith, B. D. (1992). Intermediation and the equilibrium allocation of investment capital: Implications for economic development. Journal of Monetary Economics, 30,S, 409-432. Erişim zamanı 27 Ocak 2018)

olabileceğini iddia etmiştir.[173] Şüphesiz ki yabancı yatırımın hem ülkeyi ekonomik düzeyde yükselttiği hem de yolsuzluk derecesini azalttığı anlaşılmıştır.

2.4.3. İnsan Sermayesi

İnsan sermayesi ya da insan sermayesinin kalitesine yatırımın geri dönüşünün, ülkelerin tamamında farklı olduğu düşünüldüğünde, bu sermayenin ekonomik büyümeye olan katkısını netleştirmek için brüt işgücü oranları veya ortalama eğitim süresi incelenmelidir. Benhabib ve Spiegel Iron (1994) tarafından belirtiğine göre ekonomik süreç ile ülkeler arasındaki öğretim başarısı arasında zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.[174]

Knowles ve Owen (1995), yaşam beklentisi ve kişi başına düşen dönem çıktısı büyüme modeline dâhil edildiğinde istatistiksel olarak insan sermayesinin anlamsız olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte Bils ve Klenow (2000), Temple (1999), McMahon (1998) ve Barro ve Martin (1995) insan sermayesinin yaratılmasının hiç şüphesiz ülkeler genelinde büyüme oranı ve kişi başına düşen GSYİH ile bağlantılı olduğunu keşfetmişlerdir. Haldar (2009) ayrıca üç farklı ekonomik büyüme modelinin şunları geliştirdiğini belirlemiştir: fiziki sermaye, insani sermaye ve ihracatta artış. İnsan sermayesi birikimi, zaman serisi istatistiklerinin kullanımı yoluyla büyüme modeli versiyonunun herhangi bir ülkedeki ekonomik sistemle daha fazla ilintili olmasını sağlamıştır. Haldar ve Mallik (2010), insan sermayesine yapılan yatırımın, gelişmekte olan tüm ülkelerde 1960'dan 2006'ya kadar zaman serileri istatistiklerinin

[173] Vuksic, G. (2005). Impact of foreign direct investment on Croatia nmanufacturing exports. Financial Theory and Practice, 29(2), S, 131-158 Erişim zamanı 11 Şubat 2018)

[174] Benhabib, J.,& Spiegel, M. (1994). The role of human capital in economic development: Evidence from aggregate cross country data. Journal of Monetary Economics, S, 143-173.Erişim zamanı 14 Mart 2018

kullanılmasıyla uzun vadede GSMH'yi önemli ölçüde etkilediğini belirlemişlerdir.[175] Bunun nedeni, insan sermayesine yapılan yüksek yatırımın daha yüksek üretkenlik ve bireysel gelir ile sonuçlanmasıdır. Bu, Lucas (1988) ve Mankiw, Romer ve Weil (1992) tarafından, insan sermayesi birikiminin diğer faktörlerde üretkenliği artıracağını ve sonuç olarak mali bir artışa yol açacağını gözlemleyerek desteklemişlerdir.[176]

2.4.4. Teknoloji

Teknoloji ile ekonomik süreç arasındaki ilişki neredeyse yarım yüzyıl kadar çok çeşitli biçimsel modellerde açıklanmıştır. Solow'un (1956)[177]ortaya attığı gibi neoklasik modeller, ekonomideki uzun vadeli büyümenin yalnızca (dışsal) teknik modifikasyona bağlı olduğunu ve teknik değişimin oksijen bir değişken olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Teknolojiyi varsayımsal öğrenme ile özdeşleştiren Arrow (1962), bu durumun acımasız bir oranda büyüdüğünü ve yarı-kalıcı ekonomik sürecin büyük ölçüde büyümeye bağlı olduğunu belirtmiştir. 1960'lar içindeki alternatif yaşamsal katkılar Shell (1967), Conlisk (1967, 1969), Phelps (1966) ve Uzawa (1965) tarafından geliştirilmiştir. En son teknolojiler ve kavramlar olayına adanmış bazı spesifikasyon destekli kaynağa bağlı tüm süreçler belirli bir teknoloji artışını gösterir. Aghion ve Howitt (1992) ile Grossman ve Helpman (1991a, 1991b) en son teknolojilerin üretilmesi için harcanan kaynaklardaki sürekli artışın, ekonomik büyümede artan oranlı artışla sonuçlandığını göstermektedir. Toplumların nihai amacı, refah seviyesini

---

175 Haldar, S. K.,& Malik, G. (2010). Does human capital cause economic growth? A casestudy of India. International Journal of Economic Sciences and Applied Research, S, 7-25. Erişim zamanı 29 Haziran 2017

176 Bils, M. & Klenow, P. J. (2000). Does Schooling Cause Growth?,*The American Economic Review, 90*(5), 1160-1183 Erişim zamanı 30 Haziran 2017

177 Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. Oxford University Press. doi: http://dx.doi.org/10.2307/188451330 Erişim zamanı Haziran 2017

artırmak için ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamaktır. Bu amaç, toplum içinde üretilen ürün ve hizmetlerin niceliğini ve niteliğini artırmaya ihtiyaç duymaktadır. Ancak, montaj faktörlerinin miktarı ve potansiyeldeki artış teknolojik gelişmelere bağlıdır.[178]

Bu nedenle, belirli bir dönemde ortaya çıkan toplam artış, ekonomideki genişlemeyi temsil etmektedir. Büyüme, bir ülkenin ekonomisindeki sayısal varyasyonları dikkate alır, ancak ekonomik, sosyal, şirket yapıları ve alternatif yapılardaki sayılar ile özetlenemeyen bu varyasyonlar göz ardı edilmiştir. Ekonomik sürecin teknolojik dönüşümü, yalnızca ulusun zenginliğini genişletmenin en basit yolu anlamına gelmemiştir. Ancak, bu noktada yapmamaları gereken şeyleri denemeye ve yapmaya gayret ederler. Böylece, yenilik tüm yaşam kalitesinin gelişip gelişmeyeceğini belirler.[179]

Bu günlerde bilimsel ve teknolojik düzenlemeler, belirli ekonomik büyüme ve gelişme için izlenen bilimsel ve finansal düzenlemelerin motive edici gücünü şekillendirmektedir. Son zamanlarda teknolojik gelişmeler ekonomik büyümeyi sağlamaktadır. Bununla birlikte, kazançları ve zenginlikleri arttırarak bir yandan sosyal zenginlikleri artırır diğer yandan da sosyal durumları güçlendirir. Teknolojik gelişme, kamu hizmeti, ekonomik, kültürel ve sosyal hayata önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak bu olumlu gelişmelere rağmen teknolojik gelişme ile sanayi sektöründe ortaya çıkan dalgalanmalar ve sorunlar, çalışanların iş pozisyonlarında belirsizliğe neden olmuştur. Diğer bir yönüyle teknolojik gelişme, kişiye bağlı olan yoğun teknik işleri ve çalışma alanlarını ortadan kaldırmış ve işçiler daha kolay sistem dışına çıkabilir hale

---

178 Aghion, P. And Howitt, H., 'A Model of Growth through Creative Destruction', *Econometric a*60 (1992), pp. 323-351. Erişim zamanı 12 Eylül 2018

179 Soete, L., 'Uncertainty and Technological Change: Discussion'. In: Fuhrer, J.C. and Sneddon Little, J. (ed.), *Technology andGrowth: Conference Proceedings*, Federal Reserve Bank ofBoston, Boston, 1996, pp. 119-125 Erişim zamanı 18 Eylül 2018

gelmişlerdir. Bir yandan yeni iş fırsatları yaratırken diğer taraftan da işsizliğe yol açarak yeni bir düzen oluşturmuştur.

2.5. SİYASAL YOLSUZLUK VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ

Daha önceki çalışmalarda çoğunlukla siyasal yolsuzluğun ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği kabul edilmiştir. Dridi (2013), 1980'den 2002'ye kadar olan süreci üç aşamalı en küçük kareler yaklaşımını kullanarak, 82 ülkenin siyasal hayatlarından alınan bir kesiti için çok sayıda değişkenle kamu yolsuzluğunun ekonomik büyümeye zararlı olduğunu belirlemiştir.[180] Yolsuzluk ve ekonomik süreç arasındaki olumsuz ilişkiyi gösteren önceki analizlere benzer şekilde sonuçları bir araya getiren çok sayıda deneysel çalışma ortaya konulmaktadır.

Wankwo (2014) ayrıca, siyasal yolsuzluğun Nijerya'nın ekonomik sürecini olumsuz etkilediğini de belirlemiştir. Ülkenin doğal kaynaklarının çok çeşitli olmasına rağmen Nijerya, artan kamuoyu baskısına bağlı olarak ülkenin kalkınmasını azaltan yanlış uygulamaları belirlemiş, ekonomik kalkınma için hızla gelişmesi gereken sektörleri araştırmıştır. Literatürdeki birçok deneysel çalışma, siyasal yolsuzluğun ekonomik süreç üzerindeki etkisinin devletlerin kurumsal ve özel bir çerçevesinin yokluğuyla özdeşleştiğine işaret etmektedir.[181] Çeşitli çalışmalarda, yolsuzluğun ekonomik süreç üzerindeki etkisi nedeniyle birçok ülkede yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin olumsuzluğu, yönetim, kalkınma ve kurum kalitesine verdiği verimsizlik olarak gösterilmiştir.

---

[180] Dridi, M. (2013). Corruption and economic growth: the transmission channels. Retrieved fromhttps://mpra.ub.uni-muenchen.de/47873 Erişim zamanı 29 Ekim 2018

[181] Nwanko, O. (2014). Impact of corruption on economic growth in Nigeria. Journal of social science, 5(6), 41-46. Erişim zamanı 23 Hzaıran 2017

Aidt, Dutta ve Sena (2008), yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin, siyasal kurumların standardı tarafından belirlendiğini belirterek yolsuzluğun, kaliteli kurumlara sahip ülkelerdeki ekonomik süreç üzerinde bile büyük bir olumsuz etki yarattığını iddia etmişlerdir.[182] Bu durum, yolsuzluğun kaliteli kurumlara sahip olan ülkelerde ekonomik büyüme üzerinde daha fazla olumsuz etkisi olduğu anlamına gelmektedir. Yine de yolsuzluk ile ekonomik büyüme arasındaki etkili bir korelasyonun belirlenmesinde kurumların var olan rolü Heckelman ve Powell (2010) tarafından da çalışılmıştır.[183] Bu çalışma, siyasal yolsuzluğun, vatandaşın verimsiz kamu politikalarına alışmasına neden olarak ekonomik süreç üzerinde olumsuz bir etki yaratacağını göstermiştir. Aynı zamanda ülke boyutu, uluslararası ticaret özgürlüğü, kredi, iş ve ticaret düzenlemeleri gibi alanlardaki farklılaşmaya bağlı olarak değişik sonuçları ortaya koyabilir. Diğer bir ifadeyle Leff (1964) ve Huntington (1968) yolsuzluğun, verimsiz kuralları, bürokratik gecikmeleri önlemek ve kuyruklarda sıra bekleme süresinin kısaltılması için insanların rüşvet vermesine izin verilmesinin ekonomik büyümeye de engel olduğunu ortaya koymuşlardır.[184] Rock ve Bonnett (2004), devletlerin büyüklüğünün, siyasal yolsuzluk, sanayi ve iş hayatındaki yolsuzluklardan etkilendiğini, devletin gelecekteki stratejilerinin, yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasındaki bağlantı üzerinde etkili olabilecek hayati belirleyiciler olduğunu belirtmişlerdir. Siyasal yolsuzluk ile ekonomik büyüme arasında olumsuz ilişki olmasına rağmen aşağıdaki analizi incelemiştir.

---

182 Aidt, T., Dutta, J., & Sena, V. (2008). Governance regimes, corruption and growth: theory and evidence. Journal of Comparative Economics, 36(2), 195-220 Erişim zamanı 18 Ekim 2017

183 Heckelman, J.C.,&Powell, B. (2010). Corruption and the institutional environment for growth. Comparative Economic Studies, 52(3), 351-378. Erişim zamanı 29 Ekim 2017

184 Leff, N. (1964). Economic development through bureaucratic corruption. American Behavioral Scientist, 82, 337-41.Erişim zamanı 26 Aralık 2017

2.5.1. Siyasal Yolsuzluğun Ekonomik Alanlar Üzerindeki Etkisi

Daha önce açıklandığı gibi çeşitli deneysel çalışmalar, ekonomik büyüme ve siyasal yolsuzluk arasında negatif yönde bir ilişkinin bulunduğunu belirtmiştir. Bazı araştırmacılar, siyasal yolsuzluğun, belirsiz bir durum yaratabilecek şekilde ekonomik ilerlemeyi sarstığını ileri sürmüşlerdir. Bu yüzden yatırım azalır ve hükümet daha az vergilendirme ve "kayıt dışı maliyet" uygulamasının alternatif kurumu etkisiz hale getirmesi durumunda kamu projesinde daha az harcama yapar.[185]Siyasal yolsuzluk, sadece kurumun etkinliğini azaltmaz; bununla birlikte, bir ülkenin ekonomik büyümesini ve sosyal gelişimini de yok etmektedir[186]

Mounts, Wei (1999)'yle aynı görüşle ekonomideki düşük büyümenin yüksek yolsuzluk seviyesinden kaynaklandığını belirtmiştir. Yolsuzluğun bedeli, ekonomik, politik, sosyal ve çevresel olarak dört büyük ana gruba ayrılmıştır. Ancak yolsuzluğun en önemli iki etki alanı ekonomi ve sosyal büyüme üzerindeki etkilidir. Yolsuzluk, rant arayışı için çok büyük itici güç olarak görülmektedir ve yolsuzluk yapan kişiler zenginleşme ve konumlarını iyileştirme için bu durumu fırsat sayabilmektedirler. Çok bozulmuş bir sistemde, nakit akışı, farklı endüstrilere, sektörlere veya özel pozisyonlar da dâhil kanalize olabilmektedir. Bu sektör ve endüstri yöneticileri yani siyasal ve ekonomik elitler, potansiyel kişisel gelirlerini artırma amaçlı hareket edecekleri için yozlaşma geri döndürülemeyecek seviyelere gelecektir. Finansal varlığa sahip olma dürtüsü bu bahsedilen seçkinlerin rant arayışını hızlandırabilir hatta bu emeklerini gerçekleştirmek için büyük yolsuzluk faaliyetlerine girişerek bozulmayı tüm ülkeye yaymaktan çekinmeyebilirler. Bu nedenle ülkenin her sektörde manipülasyonlara açık

[185] Diaby, A.,& Sylwester, K. (2014). Bureaucratic competition and public corruption: Evidence from transition countries. *European Journal of Politica lEconomy, 35*, 75–87. Erişim zamanı 29 Aralık 2017

[186] Mounts, M. E. (2010).*Economic growth and the Asian paradox: A study on the differential effect of corruption in India.* Unpublished doctoral dissertation, University of North Carolina Wilmington. Erişim zamanı 3 Şubat 2018

olduğundan, yanlış yönlendirilmelerin ve desteklenmelerin gelişim adına olumsuz bir durum yaratacağından dolayı durum, sürekli izlenmeli, kontrol edilmeli ve denetlenmelidir.[187]

Kamu yolsuzluğuna ek olarak yolsuzluğun bir ekonomiyi bozabileceği diğer bir yol da yatırımlardır. Yolsuzluk, geri dönüşü mümkün olmayan ve beyan edilmeyen bir vergi olarak düşünülebilir. Bir girişimcinin bir işletme kuruluşuna rüşvet vermesi gerekiyorsa, rüşvet ücreti işletme başarısız olsa bile kazanç kaybı olarak kabul edilemez. Rüşvetle alma halinde sonuçlanan nakit akışı şimdi kamu kaynaklarında kullanılmamaktadır. Buna ek olarak gizli rüşvet aynı zamanda yetkililer için vergi gelirlerinin azaltılması anlamına gelmektedir. Bu durum siyasal yolsuzluğa ek olarak, bir kırsal kalkınmayı, piyasa fiyat değerini ve verimli projeleri de olumsuz etkiler, yönlendirir.[188]

İlgili yatırım geliri, sosyal kazançlar yerine kişisel kazanım potansiyelini de olumlu yönde destekleyebilir. Bu nedenle, yatırımlar fazlalaşacak ve muhtemelen sağlık ve eğitime karşılık gelen çok sayıda hayati konuda yardımseverlere yatırım imkânı sağlayacaktır. Kamuya yapılan yatırım örnekleri, büyük çaplı bir altyapı gelirine ve ulusal savunmaya yapılan yatırımlara bürünmektedir. Ayrıca, siyasal yolsuzluk aynı zamanda ekonomideki denge seviyesine zarar verip rekabeti de bozabilir çünkü bu durum, mal ve hizmetlerin talebini ve arzını değiştiren yolsuzluk miktarına dayanarak gerçek dengesinden ayrılacaktır. Devlet çalışanları, nüfuzu olan kişi ve çıkar grupları için bazı malların başkalarının yerine geçmesi için ithalatını sınırlandırabilir veya yasaklayabilirler. Eğer bu mallarda rüşvet daha kolay elde ediliyorsa, bu yol seçilir. Belirli yabancı malların ithalatı, yerli sanayinin korunması için tarifelere tabi olabilir.

---

187 Lauritzen, E. G.,& Sondergaard, M. (2012).*The effect of corruption on growth.* Retrieved February 21, 2015, from Erişim zamanı 6 Nisan 2018

188 Mounts, M. E. (2010).*Economic growth and the Asian paradox: A study on the differential effect of corruption in India.* Unpublished doctoral dissertation, University of North Carolina Wilmington. Erişim zamanı 25 Eylül 2017

Bu tür tarifeleri değerlendirmekle sorumlu hükümet yetkililerine rüşvet vererek yerel sanayi tekelini ve böylelikle bu tekel ile bağlantılı ekonomik rantı hedefleyebilirler. İthalat yasağı, rekabetin iyi bir şekilde sağlanmasını sınırlandırdığı ve rekabeti engellediği için bu durum ekonomi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olabilir. Hükümet, toplumsal kazanımlardan ziyade özel kazanım gücünü yanlış kullanabilir. Bunu yaparak hem halkın güvenini kaybedecek hem de ülkede giderek zorlaşan politik ve sosyal ortama yol açabilecektir. Böylece toplumun daha az yozlaşmış bir topluma dönüşmesi gittikçe zorlaşır. Siyasal yolsuzluk aynı zamanda eşitsizliğe de yol açabilir çünkü "toplumda daha eşit olmayan bir gelir ve servet dağılımı nedeniyle yoksullara yardım etmek için tasarlanan programlar yok olabilir."[189]

Mauro, yolsuzluğun yoğun olduğu ekonomiler, yatırımın GSYH'ye oranının önemli ölçüde olumsuz etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu fikirler, yolsuzluğun ekonomik büyümeye zarar verdiği görüşü ile tutarlıdır. Ancak yolsuzluğun ekonomik büyümeyi etkilediği ince kanallar deneysel olarak çözümlenmez. Eski araştırmacıların fikirleri ve veri toplama çalışmalarına dayanarak bu sistematik çalışmanın sonucu, yolsuzluk endeksinde oluşan standart sapmadaki azalmasının yıllık GSYİH büyümesinde bir azalmaya yol açtığını göstermektedir.[190] Başka bir çalışmada, Mauro (1997), hükümet harcamalarının hacminin ve dağılımının yolsuzluktan büyük ölçüde etkilendiğini göstermektedir. Bu nedenle ekonomik büyüme ile siyasetin yozlaşması arasındaki ilişkinin negatif doğrultuda geliştiği görülmüştür. Siyasal yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki aşağıdaki bölümlerde ayrıntıları olarak verilmiştir.

---

189 Lauritzen, E. G.,& Sondergaard, M. (2012).*The effect of corruption on growth.* Retrieved February 21, 2015, from (P,167) Erişim zamanı 28 Nisan 2018

190 Mauro, P. (1995-198). Corruption and growth. Quarterly Journal of Economics, 110(3), 681-712. Erişim zamanı 23 Ekim 2017

2.5.1.1. Siyasal Yolsuzluk ve Gelir

Ekonomik büyüme ile siyasal yolsuzluk arasındaki ilişki çoğu araştırmacının belirttiği gibi daha olumsuz bir şekilde görülmektedir. Gelirin ve zenginliğin olumsuz tarafını ifade eden Hicks (1939) geliri "Hafta sonunda, başlangıçta olduğu gibi bir insanın harcayabileceği maksimum miktar" olarak tanımlamıştır.[191] Yolsuzluk, her zaman kamu gelirinin farklı alanlarına zarar verip sonunda ekonomik büyümeyi azaltmaktadır.

Svensson'a (2005) göre, siyasal yolsuzluk ve gelir arasında güçlü bir olumsuz ilişki vardır.[192] Yolsuzluk, gelirlerin elde edilme biçimini de değiştirebilir örneğin, vergi gelirlerinin bir kısmı hükümete tahakkuk etmediğinde veya verginin Blackburn, Neanidis ve Haque (2008)'de olduğu gibi gasp edilmesi durumunda, vergiden senyoraj gelirlerine geçilir. Ayrıca Tanzi ve Davoodi (1997, 2000), İmam ve Jacobs (2007) ile Ghura (1998) kamuya açık yolsuzluğun neredeyse tüm vergilendirilebilir kaynaklardan (gelirler, karlar, mülk, sermaye kazançları, vb. dâhil) elde edilen gelirleri azaltarak toplam gelir vergisini de azalttığı sonucuna varmışlardır.[193]

Gelir de son derece değişken olabilir ve bir yıllık süreç içerisinde bile önemli ölçüde dalgalanabilir. Gelir, kişilerin yaşına da bağımlıdır. Emeklilerin çoğu zaman kazançlardan gelirleri yoktur. Gelirin tüm kaynaklardan (ör. Yasa dışı faaliyet, devlet teşviki) para olarak mı yoksa meşru çalışmalardan elde edilen kazançlar mı olması gerektiği belirsizdir. Sonuç olarak gelir yalnızca satın alma gücünü yansıtan bir gösterge değil aynı zamanda zenginliğe yol açan bir değişkendir. Bu anlamıyla gelir ve zenginlik

---

191 Hicks, John R. 1939. Value and Capital: An Inquiry Into Some Fundamental Principles of Economic Theory. Oxford: Clarendon Press. Erişim zaman 14 Haziran 2018

192 Svensson, J. (2005). Eight questions about corruption. Journal of Economic Perspectives, 19(3), 19-42. Erişim zaman 12 Eylül 2018

193 Tanzi, V.,& Davoodi, H. R. (2002). Corruption, Public investment, and growth. In Goerge, T. Abed. & Sanjeev Gupta (Ed.), Governance, Corruption and Economic Performance, International Monetary Fund . Washington, D.C: Publication Services. Erişim zaman 3 Ekim 2018

aynı değil ama ilişkilidir. Zenginliğe ulaşmanın yolu gelirin artırılmasından o da çoğunlukla yolsuzluktan geçer.[194] Öyleyse bir kaynak akışını yansıtan gelirden farklı olarak servet, bir kaynak finansmanı temsil etmektedir.

Gelir ve zenginlikler kendilerini banka hesaplarında, hisse senetlerinde, tahvillerde, gayrimenkullerde ve işletme mülkiyetlerinde gösterir. Ancak, zenginlik genellikle bir yaşam süresi boyunca biriktirilir ve mümkün olduğunda çeşitli miras mekanizmaları aracılığıyla gelecek nesillere aktarılır. Teorik olarak gelir, bir ülkenin sosyo-ekonomik statüsünün mükemmel bir ölçüsüdür. Zenginliğin pratikte ölçülmesi son derece zordur. Zengin olanlar neredeyse her zaman sosyo-ekonomik statü ve daha yüksek bir yaşam sahibi olan kişilerdir. Ancak Somali'de hükümetin toplam gelir vergisi, son yirmi yıl içinde siyasal yolsuzluk sorunu nedeniyle düşmüştür çünkü bazı bölgelerin gelir vergileri temin edilememiştir. Somali'de kamu görevlilerinin gerçek bir sorumluluğu olmamasından dolayı ülkenin vergi gelirlerinde ve ekonomik göstergelerinde ilerleme kaydedilmemiştir. Öte yandan son yıllarda Uluslararası ticaret vergisi geliri 2012 yılında 24 milyon dolardan 2014'te 64 milyon dolara yükselmiş, diğer bir ifadeyle bu oran %60'dan fazla artmıştır. Ancak son yıllarda hükümetlerin bölgesel otorite geliştirdikçe daha fazla vergi toplayabilecekleri beklenmektedir.[195]

2013 Nisan ayından bu yana Somali federal hükümeti Mogadişu limanından, havalimanından ve diğer yerlerden 84 milyon dolara kadar vergi toplamıştır. 2013 yılında, tüm vergi gelirlerinin %90'ı uluslararası ticaret vergisinden elde edilmiştir. Ancak bu oran 2014'te toplam vergi gelirlerinin %87'sine düşmüştür.[196] Ancak Somali'yi bölgenin diğer ülkeleriyle kıyasladığımızda, mali yönetimin temel normları,

---

194 http://www.esourceresearch.org) Michael Oakesand Jay S. Kaufman. San Francisco: Jossey-Bass / Wiley.2006). Erişim zamanı 4 Nisan 2018

195 Broadway, Robin, Sandra Roberts, and Anwar Shah. 1994. "Fiscal Federalism Dimensions of Tax Reform in Developing Counties."Policy Research Working Paper 1385, World Bank, Washington, DC. Erişim zamanı Aralık 2017

196 IMF (International MonetaryFund). 2014. "Regional Economic Outlook, Sub-Sahara Africa." Washington, DC. Erişim zamanı 20 Ocak 2018

zayıf harcamalar, siyasal yolsuzluk, personel kontrollerinin eksikliği ve geçici nakit tahsisi ile birleştirilen gerçekçi olmayan gelir tahminleri arasındaki ilişkinin zayıf olduğu görülmektedir. Bu, federal düzeyde yapısal bütçe açığına ve bütçe güvenilirliğini zayıflatan birikmiş borçlanmalara yol açmıştır: Somali federal hükümetinin borç stoku 2014'ten 2016'ya kadar 30,4 milyon dolara ulaşmıştır.[197] Halkın, gelir oranlarında özellikle de eyaletlerde Somali'deki kamu yolsuzluğunun artması önemli bir rol oynamaktadır. Sonuçlara baktığımızda ekonomi ve gelir, yolsuzlukla negatif ilişkilidir. Çoğu devlet kurumlarında rüşvet alınması nedeniyle ülkenin tüm ekonomik ve sosyal gelişmeleri daha az gerçekleşmiştir.

2.5.1.2. Siyasal Yolsuzluk ve GSYİH

Yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki olumlu ve olumsuz yönleri farklı bir perspektiften değerlendirildiğinde, kamu çalışanları arasındaki siyasal yolsuzluğun, GSYİH ve ekonomi üzerinde olumsuz bir etki yarattığı sonucuna ulaşılmaktadır. Rehman ve Naveed (2007), "ülkenin verimlilik azalmasını" göz önünde bulundurarak yolsuzluğun verimliliğe zararlı bir etkisi olduğunu belirtirler.[198] Bu, genellikle yatırımcıların üretkenlik kaybına yol açacak yatırımı azaltmasıyla ilişkilidir. Ayrıca, siyasal yolsuzluk, zenginler ile yoksullar arasındaki uçurumu arttırmış ve yeniliğe yönelik mümkün olabilecek herhangi bir teşviki yok etmiştir. Diğer bir ifadeyle siyasal yolsuzluk, ekonomik büyüme ve diğer sosyal alanlarda gelişmeyi engeller ve siyasal istikrarsızlığın boyutunu artırır.

---

197 World Bank. 2006. Somalia: From Resilience to wards Recovery and Development. A Country Economic Memorandum for Somalia. January, Washington, DC, 2015 Erişim zamanı 23 Ocak 2018

198 Rehman, H. And Naveed, A. (2007) Determinants of corruption and its relationton GDP (A panel study), Journal of Political Studies, 12, pp. 27-59. Eriim zamanı 2 Şubat 2018

Kaufman ve Wei (1998), Gyimah- Brempong'a (2002) göre, yolsuzluk, kaynakların yanlış tahribatına, inovasyonun kaybına, üretken faaliyetlerden rant arayışına geçişe ve üretimin ilave maliyetlerine neden olmakta ve bu da yatırımı caydırmaktadır. Buna paralel olarak rüşvetin zaman ve sermaye maliyeti üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Onlar, etkin bir verimlilik hipotezine karşı çıkmışlardır çünkü rüşvet verenlerin bürokratlarla daha yüksek bir sermaye maliyetiyle müzakere etmek için daha fazla zaman harcadıklarını görmüşlerdir. Son olarak büyüme ve yolsuzluğun güçlü bir negatif ilişki sergilediği görülmektedir.[199]

Siyasal yolsuzluk ile GSYİH düzeyi arasında karşılıklı nedensellik vardır. Görüldüğü gibi yolsuzluk ve GSYİH düzeyi arasındaki ilişki negatif yönlüdür. Bu da daha yüksek düzeyde bir yolsuzluğun daha düşük bir GSYİH düzeyinde sonuçlanması anlamına gelmektedir. Ülkelerin çoğunda yüksek ekonomik büyümenin devam etmesi için yolsuzluğun düşürülmesi çok önemlidir ama sadece düşük düzeyde bir yolsuzluk, yüksek ekonomik büyümenin tek nedeni değildir. Yolsuzluğun GSYİH üzerindeki büyümeye olumsuz etkisi ile ülkelerdeki liderler, politik ekonomik faktörler, kullanıldığı şekiller (yatırım, insan sermayesi, kamu maliyesi vb.) ve rüşvet alan memurlara yönelik faaliyetlerin yoğunluğu ilişkilidir

Ancak daha önce de belirtildiği gibi yayınlanmış eserlerin çoğunluğunun ortak noktası, yolsuzluk ve GSYİH arasındaki negatif bağlantı olmuştur. Dünya Bankası, IMF ve diğer uluslararası örgütler yolsuzluğun GSYİH büyümesi üzerinde önemli ölçüde olumsuz etkileri olduğunu varsaymaktadır.[200]Yolsuzluk, hukukun üstünlüğünü çarpıtarak ve ekonomik büyümenin bağlı olduğu kurumsal temeli zayıflatarak gelişmeyi baltalamaktadır. Benzer bir şekilde IMF, "yolsuzluğun nedenlerinin birçoğu ekonomiktir ve bunun sonucu olarak zayıf yönetişimin ekonomik faaliyet ve refah

[199] Wei, S. J. (2000). How taxing is corruption on international investors? *Review of Economics andStatistics, 82* 1–11. Erişim zamanı 17 Haziran 2017

[200] World Bank. 2015. "Somalia Economic Update." Washington, DC. Erişim zamanı 13 Hzaıran 2017

açısından zararlı olduğu açıktır" demektedir. Günümüzde daha yüksek bir siyasal risk seviyesi, ekonomik büyümeye zarar verebilir, dolayısıyla kişi başına düşen GSYİH ve politik risk arasındaki ilişkinin belirleyicisi yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasındaki olumsuz ilişkidir.[201]

Somali, 1991'de Siad Barre'nin sosyalizmle hükümeti çöktükten sonra yirmi yıldan fazla süren ülkeyi parçalayan, meşru kurumları zayıflatıp neredeyse yok eden ve genel ekonomik yetersizlik yaratan, anarşiyi içeren uzun ve kanlı bir çatışmanın yaşandığı iç savaş geçirmiştir. Siyasal ve ekonomik zorluklara rağmen Somali federal hükümetinin kurulmasından bu yana çok fazla ilerleme ve gelişme kaydedilmiştir. Somali'de son yıllarda özellikle 2015 yılında genel ekonomide, gelir toplama ve vergilerin alınmasındaki zorluklara rağmen istikrarlı ekonomik büyüme ve düşük enflasyon ile birlikte küçük çaplı iyileşmeler yaşanmıştır.[202]

Somali'nin ekonomisi büyük ölçüde tarımsaldır. Tarım, GSYİH'nin yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır ve işgücünün en az %55'ini istihdam etmektedir. Maalesef devletin ekonomik politikası güçsüz olduğundan Somali ekonomisine birçok zararı olmuştur. Ekonomik aktivite ağırlıklı olarak hayvancılık, tarım, havale /para transferi ve iletişime dayanmaktadır.[203]

Ülkenin uluslararası ticaretinin büyük çoğunluğu, tipik olarak büyük siyasal gruplara veya milislere bağlı az sayıdaki varlıklı iş insanının egemenliğindedir. Bu nedenle rüşvet, genel olarak patronaj ağlarına dayanan, piyasaya hâkim olan sıkı kontrol edilen tekeller ile tüm sektörlerde yaygın bir yerdedir. Ayrıca iş adamları, kamu

---

201 IMF (1997), Good Governance – theIMF's Role, Washington DC: IMF, accessible at: http://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/govern/govindex.htm Erişim zamanı 27 Haziran 2017

202 Little, Peter (2003) Somalia: Economy Without a State. Bloomington, IN: Indiana UniversityPress. Erişim zamanı 12 Mayıs 2017

203 Ahmed, Ismail, 2000. Remittances and their economic impact in post-war Somaliland. Disasters 24, 380–389. Erişim zamanı 6 Nisan 2017

görevlileriyle çatıştıklarında yüksek rüşvet riskiyle karşı karşıya gelmekteler.[204] Eğer ülkenin GSYİH'sindeki büyümesi yolsuzluk sebebiyle düşerse ülkenin sermayesi ve kişi başına GSYİH azalacaktır. Ancak ülkemizde GSYİH'nin 2017 yılında 7,4 milyar dolara, kişi başına düşen GSYİH'nin 5,35 dolara ve %51,6'lık yoksulluk oranına ulaşması beklenmektedir. Bu nedenle yolsuzluktaki artış, GSYİH'nin büyüme oranlarını, yılda 0,75 ve 0,9 puan ve kişi başına düşen gelir artış oranını 0,3 ile 0,41 puan arasında azaltmaktadır. Aslında yolsuzluk, mevcut kaynakların azaltılmış verimliliği ve fiziksel sermayeye yapılan yatırımların azalması yoluyla doğrudan gelir artış hızını azaltmaktadır.[205]Bu nedenle Dünya Bankası, Somali'nin ekonomik büyümesi ilgili aşağıdaki tabloda yıllık olarak bir değerlendirme yapmaktadır.

Tablo 2.4. Somali'nin Genel Ekonomik Büyüme Görünümü

Gerçek GSYİH Büyümesi		Oranı
GSYİH cari ($)		7.4%
Kişi başına GSYİH		235%
Yoksulluk Oranı (günde $2,4)		51.6%

Kaynak:*WDI, IM F, UNFPA*

Genellikle, ülkemizin Dünya Bankası tahmin edilen GSYİH'si olarak bölgenin diğer ülkelerine göre düşüktür, çünkü bazı siyasal yandaşlık "political clientelism" bulunmakta ve ekonomik politikası ise iyi yönetilememektedir. Siyasal yolsuzluk sadece ekonomik büyümeye zarar vermeyebilir aynı zamanda diğer sektörler olan sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında da olumsuz bir etkiye neden olabilir.

[204] Venugopalan, H. 2017. Somalia: A Failed State? Observe Research Foundation. http://www.orfonline.org/research/somalia-afailed-state/ Erişim zamanı 2 Mayis 2017

[205] Rose-Ackerman, S. (1997) Corruption and Development. In Pleskovic, B. and J. Stiglitz, (eds.) Annual World Bank Conference on Development Economics, 1997. World Bank, Washington D.C Erişim zamanı 12 Ekim 2017

2.5.1.3. Siyasal Yolsuzluk ve İstihdam

Kamudaki istihdamda verimliliğin ve rasyonelliğin birincil sırada olmaması ve kamu ile özel sektörde çalışan görevlileri seçerken liyakat ilkelerinin göz önünde bulundurulmamasına rağmen son zamanlarda siyasal yolsuzluk konusunda, kamu ve özel kadrolarda bir iyileşme gözlenmektedir. Siyasal yolsuzluk ve istihdam arasında olumsuz bir ilişki vardır. Özellikle devlet memurlarına ve işçilere iş verilirken akraba, arkadaş ve yakınlık dereceleri önemli görülmektedir. Siyasal yolsuzluk ve kamu istihdamı arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok deneysel araştırmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre siyasal yolsuzluğun kamu istihdamı üzerindeki etkisinin olumsuz olduğu ve yolsuzluk olan ülkelerde kurumsal çerçevenin daha zayıf olduğu görlmüştür.

Çalışmaların çoğunda yolsuzluğun, kamu istihdamı ve ekonomik büyümeye farklı birçok alanda etkisinin olduğunu göstermektedir. Yolsuzluk, verimsizlik yarattığından, iş yaratımı ile yolsuzluk (özellikle kayırmacılık) oranı arasında doğrudan olumsuz bir ilişki olmuştur. Böylelikle yolsuzluk, yurttaşın istihdamını etkileyen ve hükümete olan güvensizliği yaratan tek güçtür.[206]

Somali'nin siyasal liderleri ve zengin iş insanları, özel ve kamu kurumlarında istihdama farklı şekillerde katkıda bulunma konusunda etkilidir. Örneğin ülkenin tüm sektörlerinde yeni çalışanları işe almak, kamu yönetiminde ve bakanlıklarda yönetim kadrosunda istihdamı ve diğer devlet içi pozisyonları ittifak yapmış gibi paylaşmaktadırlar.

Birleşmiş Milletler'e (2012) göre şu anda Somali, reformda sivil idarenin inşası ve devamında, Avrupa kriterlerine tamamen uymaya çalışmakta ve tüm yönetimi

[206] SADOZAI, A. M., Zaman, H. M., Marri, M. Y. And Ramay, M. I. (2012). Impact of Favoritism, Nepotism and Cronyism on Job Satisfaction: A Study From Public Sector of Pakistan. Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 4 (6), 760 - 771. Erişim zamanı 21 Ekim 2017

hukukileştirmeye yaklaşmaktadır.[207] Ancak bu yeni süreç ülkedeki derinleşmiş ekonomik, politik ve sosyal gelişme sebebiyle zor olacaktır. Çünkü hem Somali'nin devlet biçimi federal sistemdir hem de ülkede muhafazakârlık fazladır. Politikacıların akrabalarını ve yakınlarını yerleştirmek için iktidardaki siyasal partilerini ve yıllar boyunca oluşturdukları nüfuzu kullandıkları görülmektedir. Uygun olmayan istihdam, ekonomi üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.[208] Bu nedenle istihdam için belirlenmiş bir ön ölçüt bulunmamaktadır. İstihdamdaki grup, kabile ya da akraba etkisi, doğrudan kendi kimliğiyle başvuran insanların hak ederek bir yerlere gelişini etkilemektedir. Kayırmacılık, ekonomi, sosyal adalet ve toplum üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmeye devam etmektedir.

İstihdamda belirli ölçütlerin olmaması, hangi ölçütlerin uygulanacağının bilinmemesi, temel kriterleri yerine getirmemesine rağmen çeşitli firmalarla iş ilişkileri kurulması ülkedeki istihdam dengesini bozmuştur. İstihdam ülkede neredeyse hiçbir dönem düzgün bir şekilde gerçekleştirilmemiştir. Herhangi bir organizasyonun ilerlemesi ve kamu sektörünün gelişimi bu şekilde mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla kriterlerde kayırmacılık ya da nepotizm uygun olmuş, profesyonellik konusunda geri kalınmış uygun otoriteleri, devlet portföylerini ve profesyonel idareyi kurmak ise mümkün olmamıştır. Ancak çoğu zaman kayırmacılık ve işe almadaki yolsuzluk, halkın örgütlenmesini sağlamada bir kıvılcım yaratmıştır. Boadi'ye (2000) göre bu tür olumsuzluklara karşı gelişmiş ülkeler önleyici tedbir mahiyetindeki yasaları kabul ederken, gelişmekte olan ülkelerde ise günlük yaşamın bir parçası olarak kabul edilmekte ve herhangi bir tedbir alınmamaktadır.[209]

---

[207] Somalia Human Development Report 2012 Empowering Youth for Peace and Development Erişim zamanı 2 Eylül 2017

[208] United Nations Development Programme Somalia(2012) Erişim zamanı 12 Haziran 2017

[209] Boadi, G. E. (2000). Conflict of Interest, Nepotism and Cronyism. Source Book 5: 195-204 Erişim zamanı 23 Agustos 2017

Kayırmacılık ya da Nepotizm kelimesinin dar bir anlamı vardır. Akraba, arkadaş ve yakınları öne çıkarma anlamına gelmektedir. Bu anlayışta genel olarak birey ya da siyasal partiler, yakınlarını belli konumlara getirme eğilimindedir. Somali üzerine yapılan bazı araştırmalar, son yıllarda özellikle 1991 iç savaşından sonra bu olumsuz ilişkinin çok büyük hızla yayıldığına inanmaktadır. Buna rağmen nepotizm ve akrabaları işe alma, Somali'de kamu ve özel istihdamda yeni bir olgu olarak görülmemektedir. Bu yılın son çeyreğinde yayımlanan UNDP 2018 raporu, gelecekte Somali gençliğinin büyük oranda işsizlik yaşayacağını göstermiştir. Aynı zamanda araştırma, 30 yaşın altındaki Somali nüfusunun, toplam nüfusun %70'ini oluşturduğunu ve yaklaşık üçte ikisinin işsizlik sorunundan dolayı ülkeyi terk etmek istediğini de ortaya koymuştur. Somali'deki genç işsiz oranının dünyadaki en yüksek oranlardan biri olduğunu ve bu oranın, 16 ila 29 yaş arasında %67 gibi şaşırtıcı derecede yüksek bir oranda olduğunu ortaya koymuştur.[210] Somali gençlerinin yalnızca %40'ının aktif olarak iş aradığını, umutsuz ve vazgeçmiş bir çoğunluğun ise artık vaz geçtiğini belirtmiştir.[211]

Ülkedeki iş fırsatları devlet işleri, uluslararası organizasyon işleri ve özel örgütlerin işleri şeklinde üç alana bölünmüş durumdadır. Bunlardan özel örgütler ve devlet işleri çoğunlukla kabile merkezli kayırmacılık yüzünden tüm gençlere hitap etmemektedir.

2.5.1.4. Siyasal Yolsuzluk ve Yoksulluk

Bu bölümde yoksulluk ve siyasal yolsuzluğun ilişkileri tartışılacaktır. "Yoksulluk", son derece karmaşık bir olgudur. Bu bağlamda ilgili literatürde bir.ok

[210] Wilson, Timothy (2015). Economic recovery in Somalia. Bildhaan: An International Journal of Somali Studies, vol. 15, p. 46. Erişim zaman 29 Agustos 2017

[211] UNDP Report published by lattes human development report, 2018 Erişim zamanı 31 Agustos 2017

tanımı bulunmaktadır. Bu kavram genel anlamda, bir birey veya grubun satın alma açısından günlük kazanması gereken paradan daha az para elde etmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Yoksulluk vir başka ifade ile düşük sağlık durumu, düşük eğitim ve düşük gelirdir. Birçok sosyal ve politik meselede olduğu gibi yoksulluk ile ilgili de farklı ve çeşitli tanımlar yapılmıştır. Dünya Bankası, yoksulluğu "düşük gelir ve onurla hayatta kalmak için gerekli temel mal ve hizmetleri elde edememe de dâhil olmak üzere, refahta mahrumiyet" olarak tanımlar.[212] Dolayısıyla yoksulluk, altyapı seviyesi ile derinden bağlantılıdır çünkü hayatta kalmak için gerekli olan temel mal ve hizmetlerin çoğunu sağlayan altyapıdır.

Aslında bir ülkede işsizlik oranı arttığında yoksulluk da otomatik olarak artmaktadır. Yolsuzluk ve yoksulluk arasındaki ilişki üzerine deneysel ve teorik literatürün çoğu, 1990'ların ortalarından itibaren geliştirilmiştir. "Uluslararası Şeffaflık Örgütü" (IT) gibi birtakım STK'lar, vatandaşların siyasal, ekonomik ve sosyal gelişim süreçlerine katılma hakları ve yolsuzluk sorunlarına odaklanmıştır.[213] Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesi noktasında Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlar da yardımcı olmuş ve yolsuzluğun azaltılması için çalışmalar yapmışlardır. Siyasal yolsuzluk sadece ekonomik büyüme ve iş etkinliklerinde etkili olmamış, güvenlik ve sosyal hizmetlerde özellikle de fakir insanları etkilemiştir. Aynı zamanda ülkenin mevcut ve sosyal harcamaların finansmanı gibi konular üzerinde de etkili olmuş ve sonunda ülkenin yoksullukla karşı karşıya gelebileceğini ortaya koymuştur.

Yoksulluk, aynı zamanda bir kişinin geliriyle ve yaşam maliyetleriyle ölçülür. Örneğin Birleşik Devletleri'nde yılda 20.000 dolar maaş olarak gelir elde eden bir aile yoksulluk sınırında sayılabilirken, Somali'de bu kadar geliri olan kişi zengin olarak

---

[212] World Bank Poverty, 2010. http://web. World bank.org/ WBSITE/ EXTERNAL/ TOPICS/EXTPOVERTY/0,,contentMDK:22569747~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:336992,00.html (accessed May 18, 2011). Erişim zamanı 2 Eylül 2017

[213] Transparency International Organization, official website, available athttp: //www.transparency.org Erişim zamanı 3 Ekim 2017

sayılmaktadır. Çünkü ülkelere göre yaşam maliyetleri ve yaşam standartları farklılık göstermektedir. Kişi başına düşen gelir olarak belirtilen bireysel gelir, genellikle ulusal GSYİH veya "Gayri Safi Milli Hasıla"nın (GSMH) nüfusa bölünmesi ile ölçülür. Bu tedbirler biraz farklı olabilir çünkü GSYİH, bir ülkenin kendi sınırları içindeki toplam yabancı ve yerli ürünlerinin içerirken, GSMİH, bir ülkenin yerel ürününün toplamı ve diğer ülkelerdeki yatırımları, diğer ülkeler tarafından sınırları dâhilinde bulunan az yabancı yatırımları içerir. İnsanların yaşam maliyeti ülkelere göre ve hatta ülke içinde dahi değişmektedir, bu yüzden nerede yaşandığına bağlı olarak farklı yoksulluk sınırları var olmaktadır. Kırsal alanlara göre kentsel alanlardaki yaşam maliyeti de genellikle daha yüksektir.

Dünyadaki her ülkede normal anlamda yoksulluk mevcutur. Ancak bazı ülkelerde yüzyıllar öncesine göre daha az olduğu görülmektedir. "1820'de, insanların yaklaşık %75'i yoksulluk yaşamış; bugün ise yaklaşık %20'si bu yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır."[214]

Afrika dünyanın son gelişmekte olan kıtası olarak kabul edilmiş ve insanların yaşamlarının daha da zorlaşmış olduğu belirtilmektedir. Afrika ülkelerinden Somali ise 2010 yılında kişi başına düşen gelir değerlendirildiğinde, Afrika'daki düşük gelirli ve ekonomik büyümesi zayıf ülkelerden biri olarak görülmektedir. Dünya Bankası'nın yoksulluk analizine göre küresel yoksulluk oranı 1981'de 1,9 milyar iken 2008'de 1,4 milyar olmuştur.[215] Ancak, Sahra-altı Afrika'da, "günlük yaşam maliyeti az olduğu için yoksulluk oranı, 1981'den bu yana tüm dönem boyunca sürekli bir düşüş göstermiş ve yıllar boyunca %50 civarında sabitlenmiştir."[216] Bu nedenle Sahra-altı Afrika'da

---

214 Vasquez, Ian. *Individual Liberty, Free Markets and Peace: Ending Mass Poverty*. September 2001. http://www.cato.org/research/articles/vas-0109.html (accessed May 18, 2011). Erişim zamanı 2 Ocak 2018

215 World Bank. 2011. World Development Report 2012: Genderand Development. Washington, DC: World Bank. Erişim zamanı 12 Nisan 2018

216 *Where Is the Wealth of Nations? Measuring Capital for the XXI Century*. World Bank, 2006. Erişim zamanı 22 Mayıs 2017

yoksulluk oranı sabit kalırken, nüfus artmış böylece yoksul insanların sayısı artmıştır. Nüfus artışının hesaba katılmaması, yoksulluğun yanıltıcı olmasıyla ilgili ilk istatistikleri oluşturmuştur.

Birleşmiş Milletler Somali'deki yoksulluk oranının %30'dan %51'e çıkarak 1991'den 2009'a kadar ikiye katlandığını gösteren istatistiksel veriler sunmuştur.[217] Bu dönemde nüfus artışı da göz önüne alındığında, yoksul insanların sayısındaki artış daha da yüksek olmuştur. Somali'deki yoksulluk eyalet, bölge ve mahalleye göre değişir. Veriler, yoksulluğun kırsal alanlarda kentsel alanlardan yaklaşık bir buçuk kat daha fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca son yirmi yıl içinde, yoksulluk kırsal alanlarda daha hızlı artmıştır. Somali'de işsizlik yoksulluğa bağlıdır; işsizlerin fakirleşme ihtimali daha yüksektir. Kırsal bölgelerde işsizlik oranı yaklaşık %4 daha yüksektir ve 15-30 yaş arasında gençlerin işsizlik oranı %15'ten daha fazladır.[218] Diğer bir ifadeyle, Somali'deki yoksulluk yeni bir olgu değildir. Siyasal yolsuzluğun kanıtı yoksulluğun azaltılmasındaki başarısızlıktır.

1960'da sömürgecilikten, bağımsızlığa geçildiği dönemde bile bazı bölgelerde yoksulluğun mevcut olduğu görülmüştür. Dünya Bankası verilerine göre 1970 yılında kişi başına düşen GSYİH sadece 3.16 dolardır. 2010 yılında, bu sayı sadece 5.35.2 $'a yükselmiş, günde yaklaşık ise 3.26 $ olmuştur.[219] Bununla birlikte Somali hükümeti tarafından, ekonomik yardım karşılığında uluslararası finansal kuruluşlarca zorlanan yapısal uyum programları hayata geçirilmiştir.

Somali'de siyasal yolsuzluk 1991'lerde askeri yönetimin çöküşünden sonra zirveye ulaşmıştır. Dolayısıyla Somali'nin yoksulluğunun sebebini sadece bir faktör

---

[217] UN (United Nations). 2015. The Millennium Development Goals Report 2015. New York: United Nations. Erişim zamanı 28 Mayıs 2017

[218] World Development Indicators. Database. World Bank, Washington, DC. http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators. Erişim zamanı 12 Haziran 2017

[219] World Bank. (1970 Somalia GDP growth). Retrieved May 12, 2017, from http://www.worldbank.org; http://www.worldbank.org Erişim zamanı 28 Agustos 2018

değil, yoksulluğa katkıda bulunan çok fazla faktör oluşturmaktadır. Bununla birlikte Somali'de yoksulluğun azaltılmasının sağlanması mümkün olabilir. Bu kapsamda siyasal yolsuzlukla mücadele; ekonomik politikayı güçlendirme ve ülkenin enflasyon kontrolü gibi faktörlerle düzenlenirse yoksulluğun sıkıntısı yönetilebilir. Kişi başına düşen GSYİH, 1960'tan sonra artmasına, 1991'deki iç savaştan bu yana dört katına çıkmasına ve daha da önemlisi doğal kaynak zenginliğine rağmen hala beklenen seviyede değildir. Dolayısıyla, siyasal yolsuzluk Somali'de mutlaka yoksulluk yaratmasa da ülkenin ekonomik büyümesini engelleyerek yoksulluğun azaltılmasını engellemiştir.

Sonuç olarak birçok çalışma, siyasal yolsuzluğun Somali'deki ekonomik ve politik kalkınma üzerinde, bölgedeki diğer ülkeler gibi çok zararlı bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Gerçekten de yolsuzluk Somali toplumunu büyük ölçüde etkilemiştir. Zorlayıcı yolsuzluğun üstesinden gelmek için başarılı olabilecek demokratik kurumların oluşturulması çok önemli bir aşamadır. Somali federal hükümeti yaygın yolsuzluğu yönetmeye çalışmaktadır. Ancak özellikle yönetişim reformlarının uygulanması ve kamu kurumlarının zayıf performansının artırılması noktasında, hükümetin karşı karşıya kaldığı birçok zorluk bulunmaktadır.

2.6. YOLSUZLUĞUN EKONOMETRİK VE YÖNETSEL YAPISININ ETKİLERİ

Yolsuzluk konusunda apılan ilk araştırmalar, sosyoloji ve kamu yönetimi alanlarına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Yolsuzluğun ekonomiye ve yönetim alanına ciddi etkileri olması üzerine kamu yönetimi ve ekonomi biliminin de ilgilndiği bir alan haline gelmiştir. Ekonomistler açısından sosyal bir olgu olarak değerlendirilen yolsuzlukla mücadele konusunda, uluslararası örgütler tarafından istatistikî verilerin

yayınlanması, yolsuzlukla ilgili ekonometrik analizlerin yapılabileceği fikrinin oluşmasını sağlamıştır.

Bunun neticesi olarak ekonomiyle ilgili çalışan akademisyenler ve ekonomistler; enflasyon, doğrudan yabancı yatırımlar, beşeri sermaye, kamu gelirleri, kamu harcamaları ve büyüme gibi yolsuzlukla ilgili istatistikî verileri kullanarak birtakım ekonometrik model oluşturmuşlardır.

Yolsuzlukların ekonomiyi olumlu ya da olumsuz ne şekilde etkilediği ile ilgili olarak bu modeller çerçevesinde çeşitli değerlendirmeler yapmışlardır. Bu bağlamda ekonomiye etkisine dair yolsuzlukla ilgili literatürde birçok deneysel çalışma yapılmıştır. Bu araştırmalar çalışmanın ilgili bölümlerinde referans olarak kullanılmıştır. Leff, Beck ve Maher ile Lien yapmış oldukları çalışmalar neticesinde yolsuzlukların ekonomiyi olumlu etkilediğine dair görüşler ileri sürmüşlerdir. Onlara göre rüşvet verenler açısından kamusal bir işin alınabilmesi için ödenen rüşvet, şirket bütçesine ek bir maliyet getireceğinden bu kişiler daha verimli ve etkin çalışacak ve bunun sonucunda ekonomide verimlilik artacaktır.[220]

Benzer düşüncede olanlardan biri de Bayley'dir (1966). Ona göre rüşvet veren kişiye nazaran rüşvet alan kişi, düşük düzeyde bir marjinal tüketim eğilimine buna karşın yüksek bir yatırım eğilimina sahiptir. Bu da yolsuzlukların yatırımları arttırabileceğini göstermektedir.[221] Egger ve Winner (2005) tarafından yapılan çalışmada, az gelişmiş ve gelişmiş düzeydeki 73 ülkeye ait veriler incelenmiştir. Buna göre yabancı yatırımlar için yolsuzluğun doğrudan olumlu bir uyarıcı olduğu sonucu ulaşılmıştır.[222] Bununla birlikte son dönemlerde konuyla ilgili gerçekleştirilen

[220] Başar, a.g.m., s. 69.
[221] Bailey, David H.;"The Effects of Corruption in a Developing Nation", Political Research Quarterly, 19 Aralık 1966, pp:721.
[222] S.Aidt, Toke; "Corruption, Institutions, And Economic Development", Oxford Review of Economic Policy, Cilt XXV, Sayı 2, 2009, pp. 273.

araştırmalarda, yolsuzluğun yönetsel yapıya, büyümeye ve ekonomik kalkınmaya bazı olumsuz etkilerinni olabileceğine yönlik düşüncelerde de bir artma gözlenmektedir.[223]

Özellikle 1990'lı yıllarda Uzak Doğu ülkelerinde yaşanan şiddetli finansal krizler sonrasında yolsuzluğun ülkelerin kalkınmasını olumsuz etkilediği ile ilgili düşünceler sorgulanmaya başlamıştır. Dolayısıyla yolsuzluğun olumsuz yanları 1990 sonrası süreçte yaşanan bu finanasal krizlerle ortaya çıkmıştır.

Bazı yolsuzluk endeksleri kullanılarak 1995 sonrasında gerçekleştirilen çalışmalarda; yolsuzlukların para politikalarının etkin olarak uygulanmasını engellediği, enflasyona yol açtığı, firmaları kayıt dışı çalışmaya yönelttiği, eğitim ve sağlık harcamalarına ayrılan payı kamu harcamalarının etkin yapılmasını engelleyerek azalttığı, gelir dağılımını olumsuz etkilediği, yurt içi yatırımları ve büyümeyi azalttığına dair yeni bulgulara ulaşılmıştır.[224]

Ekonomiye yolsuzluğun nasıl bir etkisinin olduğuna dair teorik anlamdaki ilk tartışmalar 1960'lı yıllarda başlamıştır. Ancak bu çalışmalardan iktisadi nitelikte olanların sayı olarak yetersiz olduğu ifade edilmektedir. "Uluslararası Şeffaflık Örgütü"nün 2001 tarihinde yayımladığı rapora göre yolsuzlukla ilgili 1990-2000 arasındaki çalışmaların yalnızca %4'ü ise iktisat ilgilidir. %74'ü ise kamu yönetimi ve siyaset alanında gerçekleştirilmiştir.

1995 yılında Mauro tarafından yapılan çalışma ise yolsuzlukların etkilerine ve ekonomik nedenlerine yönelik ilk uygulamalı çalışmadır. Bu çalışma sonrasında uyglamalı çalışmalar da yapılmaya başlamıştır.[225] Mauro, bu alandaki ilk ampirik çalışma olma özelliği gösteren bu araştırmasında, 1980-1983 yılları arasını kapsayan zaman diliminde 70 ülkeye ait yolsuzluk verilerinin analizini yapmıştır. Araştırmanın sonucunda yolsuzluğun yoğun yaşandığı ülkelerde büyümenin yavaşladığı ve özel

---

223 Tanzi, Vito; Davoodi, Hamid; "Corruption, Growth and Public Finances", IMF Working Paper, WP/00/182, 2000, pp. 2.

224 Aksu, Başar, a.g.m., s. 290.

225 Aksu, Başar, a.g.m., s. 286.

sektör yatırımlarının azaldığını tespit emiştir.[226] Bu araştırmadan elde edilen verilere göre yolsuzluk endeksinde 1 standart sapmalık iyileşme olması durumunda yatırımlarda, GSYİH'nin %5'i kadar bir artış yaşanacağı, bununla birlikte GSYİH'da yer alan kişi başı yıllık büyüme oranını da %0,5 arttıracağı belirlenmiştir.[227]

1990'larda yolsuzluğun ekonomik etkileri konusunda Mauro dışında Davoodi, Tanzi ve Wei tarafından da bir çalışma yapılmıştır. Araştırma neticesinde, yolsuzluğun

alt yapı, eğitim, sağlık ve diğer sosyal amaçlı kamu harcamalarında görülecek azalmaların sosyal refah kaybına neden olacağı, ekonomiye genel etkilerinin olacağı ve yatırımları ve ekonomik büyümeyi olumsuz olarak etkileyeceği belirtilmiştir.[228] Ayrıca 58 ülkedeki yaklaşık 2400 firma üzerine Kaufman ve Wei (1998) tarafından yapılan araştırma neticesinde, yolsuzluğun ciddi boyutlarda olduğu ülkelerde firmalar içerisinde çok rüşvet verenlerin sermaye maliyetlerinin arttığı ve bürokratlarla daha fazla zaman harcadıkları tespit edilmiş ve bu bağlamda etkin yağ hipotezine karşı çıkılmıştır.[229]

Son dönemlerde tüm araştırmacıların fikir birliği yaptığı temel husus, yolsuzluğun ülke ekonomileri için olumsuz bir unsur olduğudur. Özellikle ekonomiyle ilgili kurum ve kuruluşlar olmak üzere kamu mali dengesi, kayıt dışı ekonomi, enflasyon, doğrudan yabancı yatırımlar, gelir dağılımı, ekonomik büyüme ile kalkınma ve makro ekonomik istikrar gibi çeşitli alanların yolsuzluklardan olumsuz etkilendiği;

---

226 Çağlar, a.g.m., s. 20-21.

227 Yolsuzluk; Nedenleri, Ekonomik Etkileri ve Mücadele Yolları, Asomedya Ocak 2003.Erişimhttp://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedya/ocak2003/dosyaocak2003.htm l, 20 Haziran 2013, Bölüm 4.

228 Asiedu, Elizabeth; Freeman, James; "The Effect of Corruption on Investment Growth: Evidence from Firms in Latin America, Sub-Saharan Africa and Transition Countries", Review of Development Economics, Volume:13, Issue:2, Mayıs 2008, pp:203.

229 Kaufmann, Daniel; Wei, Shang-Jin; "Does 'Grease Payment' Speed Up the Wheels of Commerce?", NBER Working Paper 7093, April 1999, pp:1-29.

yolsuzluğun bütçe açıklarına neden olduğu, kamu gelirlerini azalttığı buna karşın harcamaları arttırdığına yönelik ilgili literatürde birçok çalışma mevcuttur.[230]

Göktan (2009) tarafından aktarılan IMF'nin yapmış olduğu araştırmanın verilerine göre bir ülkedeki yolsuzluklara yönelik vatandaşın algılama endeksindeki 0 ila 10 arasındaki bir puanlık olumsuz artış;

- %0,3 ila 1,8 oranında kişi başına düşen GSYİH'da düşüşe,
- %1 ila 2,8 oranında yatırımların GSMH'ya oranında düşüşe,
- %2 ila 10 arasında yoksulların gelirinde düşüşe,
- %0,7 ila 0,9 arasında kamu eğitim harcamalarının GSMH'ya oranında azalmaya,
- %0,6 ila 1,7 arasında kamu sağlık harcamalarının GSMH'ya oranında azalmaya, ayrıca binde 1,1 ila 2,7 arasında bebek ölüm oranlarında artışa sebep olduğu belirlenmiştir.[231]

Ekonomiye yolsuzluğun etkileri incelendiğinde, gelir dağılımını bir kenara bırakırsak diğer tüm etkilerin doğrudan veya dolaylı olarak kalkınma ve ekonomi üzerine olduğu görülmektedir.[232] Yukarıda da ifade edildiği gibi ekonomik büyüme ve yolsuzluk arasındaki ilişkiye yönelik ilgili literatürde yolsuzluğun ekonomiye "olumlu" ve "olumsuz" şekilde iki farklı etkisinin olduğu ifade edilmektedir. Olumlu katkısının olduğunu iddia edenler, özellikle Keynes mantığıyla hareket etmekte ve yolsuzluğun sıermaye birikimini belirli kişilerde toplanmasına sebep olduğundan büyümeye etki edeceği ve yatırımlara ivme kazandıracağı iddia edilmektedir. Buna karşın etkinlik arttırıcı bir işlev görerek ekonomik büyümeyi olumlu etkileyeceği ve büyümeye yönelik

---

230 Dökmen, Gökhan; Yolsuzlukların "Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi: Dinamik Panel Veri Analizi", Doğuş Üniversitesi Dergisi, Sayı 13, 2012, s. 41.

231 Göktan, Alper; "Yolsuzluğun Büyüme Üzerindeki Etkileri Ve Yolsuzluğu Önleme Stratejileri", Çimento İşveren Dergisi, cilt XXIII, sayı 4, Temmuz 2009, s.22.

232 Yakar, Soner; Cebeci, Kemal; "Yolsuzluğun Ekonomik Büyümeye Etkileri Üzerine Teorik Bir İnceleme", Çimento İşveren Dergisi, cilt XXI, sayı 4, Temmuz 2007, s.25.

ekonomik kararlarla çatışan ve yatırımları engelleyen kamusal katılıkları (dolaylı bir şekilde) ortadan kaldıracağı da iddia edilmiştir.[233]

Ekonomik anlamda kalkınmaya çalışan ülkelerde, gelir dağılımının bozulmasına, özellikle devlete ait kamu iktisadi teşekküllerinin özelleştirilmesinde yaşanan yolsuzluklar büyük oranda etki etmektedir. Yolsuzluklar, ülkenin gelir dağılımında bozulmalara sebep olmaktadır. buna bağlı olarak bir ülkenin yolsuzluk düzeyinde düşüş yaşandığında ekonomik kalkınmada da bir artış gözlenmektedir. 1996 yılında Harvard Üniversitesi'nde gelişmekte olan 63 ülkeden gelen 150 yöneticiye bir anket yapılmıştır. Bu ankette söz konusu yöneticilere sorulan "ülkenizde kalkınmanın önündeki en önemli engel nedir?" sorusuna verilen en çarpıcı cevap "kamudaki yolsuzluklar" olmuştur.[234]

Ekonominin büyümesine değişik kanal, şekil ve yollarla etki eden yolsuzluklar, ekonomideki gelişmenin kalitesini de büyük oranda düşürmektedir. Bununla birlikte yolsuzluklar vergi gibi bir rol oynayarak yatırımları olumsuz etkilemekte ve karar birimlerinin yerel ya da merkezi yöneticilerden kaynak elde edebilme becerisinin artmasına neden olabilecektir. Bunun bir sonucu olarak da hükümet harcamalarının dağılımının değişmesine ve kamusal kaynaklarının verimsiz alanlara kaymasına neden olabilecektir.[235]

Mauro'nun (1995) tarafından yapılan çalışmada ise 1980-1983 arası dönemi kapsayan süreçte 70 ülkenin yolsuzluk verileri incelenmiştir. ayrıca çalışmada yolsuzluğun ve diğer kurumsal unsurların ekonomideki büyümeye etki eden kanalları tanımlanmış ve bu etkilerin büyüklüğü ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma neticesinde yolsuzluğun, bürokratik katılıkların çok ağır olduğu ülkelerde dahi özel yatırımlarda azalmalara neden olduğu, böylelikle ülkenin ekonomik büyümesini düşürdüğü

---

233 Gerni 'v.d', a.g.m. s.131.

234 Aydın, Süleyman; Yılmazer, Yakup; "Yolsuzluk ve Mali Suçlar", 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.60

235 Baldemir, Ercan; Özkoç, Hatice; İşçi, Öznur; "MIMIC Model ve Yolsuzluk Üzerine Türkiye Uygulaması", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt XXIV, sayı 2, 2009, s. 54.

belirlenmiş ve ekonomik büyüme açısından yolsuzlukla mücadelenin ne kadar önemili olduğu vurgulanmıştır.[236] Yolsuzlukla büyüme arasında negatif yönde bir ilişkinin tespit edildiği bu araştırmada, bürokratik anlamda etkinliklerin artırılarak özellikle yabancı yatırımların artmasının sağlanacağı, yolsuzlukla yapılan mücadelenin ekonomik anlamda büyümeyi olumlu etkileyeceği ve böylece ülkenin ekonomik anlamda büyümesine olumlu katkılarının olacağı vurgulanmıştır.[237]

Wei'nin farklı zamanlarda (1997, 1998, 2001) yapmış olduğu bu çalışmalarda ekonomik büyüme ile yolsuzluk arasındaki ilişki üç başlık altında değerlendirilmiştir:

- ✓ ***Ekonomik büyümenin oranı;*** bir ülkede yolsuzlukların yoğun ve açık bşir şekilde yaşanması yabancı yatırımcıların bu ülkelerden uzak durmakarına neden olmaktadır.
- ✓ ***Şirket düzeyindeki kanıtlar;*** rüşvetin yoğun yaşandığı ülkelerde daha çok rüşvet ödeyen şirketlerin uzlaşma konusunda kamu görevlileri ile daha fazla zaman kaybettikleri ortaya çıkarılmış, böylelikle rüşvetin "tekerlekleri yağlama hipotezi" reddedilmiştir.
- ✓ ***Büyümenin kalitesi;*** Yolsuzluğun yoğun yaşanması ekonomik anlamda büyümeyi yavaşlatmanın yanı sıra mevcut kaynakların yanlış değerlendirilmesine d sebep olacaktır. Bu durumun banka borçları ve yatırım fonlarının gereksiz bir şekilde hiç bir geri dönüşü olmayan ve daha riskli projelere yönlendirileceği, bu yatırımların ve banka borçlarının paylaşılmasının şirket yöneticilerinin yeterliliklerinden ziyade bireysel argümanlara bağlı olacağı ve büyümenin kalitesinde de negatif bir etki oluşturacağı belirlenmiştir.[238]

---

[236] Gerni 'v.d', a.g.m. s.133.

[237] Mauro Paolo; "Corruption anad Growth", The Quarterly Journal of Economics, Volume:110, No:3, Aug 1995, pp: 681-712.

[238] Yüksel, Harun; "Yolsuzluk ve Ekonomik Büyüme", Akademik Araştırmalar Dergisi, sayı 43 Kasım 2009-Ocak 2010, s. 41-47.

Tanzi ve Davoodi'nin (1998) yapmış olduğu çalışmada ise yatırımların gerçekleştirilmesinin milli gelir içindeki payı artırmakla birlikte, bu süreçte yaşanacak yolsuzluk hadiselerin yatırımların verimliliğini düşüreceği, bunun da ülkenin mevcut ekonomik büyümesini yavaşlatacağı belirlenmiştir. Daha kısa bir ifadeyle yaşanan yolsuzluklar yatırımların etkinliğini ve kalitesini azaltacak, neticede de ekonomideki büyüme oranını düşürecektir.[239]

Silva ve diğerlerinin (1998) 81 ülke üzerine yapmış oldukları çalışmalarında yolsuzlukların bir ülkenin sermaye verimliliğini ve refah düzeyini azaltıp kalkınmasını yavaşlattığından ekonomideki büyümeyi de olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir.[240]

Salisu'nun (2000) yolsuzluğun Nijerya ekonomisine etkisini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada ilk olarak kayıt dışı ekonomi tahmininde bulunulmuştur. Çünkü yapılmış kayıt dışı ekonomi yolsuzluğa en yakın ölçüm aracı olarak görülmektedir. Daha sonra önceden kurulmuş olan büyüme modelinden yola çıkarak mevcut veriler değerlendirilmiştir. Buna göre yolsuzluklar arttıkça Nijerya'nın büyüme oranında da negatif yönde bir etkinin oluştuğu belirlenmiştir.[241]

Fisman ve Svensson (2000) tarafından yapılan çalışmada Uganda'nın 1995-97 verileri değerlendirilmiştir. Buna göre şirketlerin büyümeleri, vergiler ve rüşvet arasında negatif anlamda bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Neticede rüşvetlerin büyüme üzerinde

---

239 Tanzi, Vito; Davoodi, Hamid; "Roads to Nowhere: How Corruption in Public Investment Hurts Growth", Economic Issues12, IMF 1998, pp:12

240 Gonçalves da Silva, Marcos, Fernandes; Garcia, Fernando; Bandeira, Camara, Andrea; "How does corruption hurt growth? Evidences about the effects of corruption on factors productivity and per capita income", Escola De Economia De Sao Paulo, Getulio Vargas Foundation (Brazil) İn İts Series Textos Para Discussao, sayı 103, 2001, pp: 1-24.

241 Salisu, Muhammed; "Corruption in Nigeria", Lancaster University, Management School, Working Paper, 2000/006, 2000, pp:1-26.

vergilere nazaran üç kat daha fazla olumsuz etkiye neden olduğu ve rüşvetlerdeki %1'lik bir artışın büyümeye %3 oranında olumsuz etki ettiği belirlenmiştir.[242]

Monte ve Papagni'nin (2001) yapmış olduğu çalışmada ise yolsuzlukların bürokratlar tarafından kamusal kaynakların kamu mal ya da hizmeti üretme gayesiyle kullanıldığı durumlarda yükseldiği görülmüştür. Bu durumun da özel sektöre sağlanan kamusal hizmet ve altyapı imkanlarının miktar ve kalitesini azaltarak ekonomik büyümeyi negatif şekilde etkilediği ve devletin aynı malları özel sektöre kıyasla daha yüksek fiyatla veya düşük kaliteli malları onlarla aynı fiyata sunabileceği belirlenmiştir. Ayrıca kamu harcamalarının etkinliğini bürokratların geniş imkânlara sahip olduğu gelişmemiş ülkelerde yapılabilecek bu tür yolsuzlukların azaltacağı, Kamusal harcamaların büyük oranda halktan toplanan vergilerle karşılandığı ve devletin bu noktada çok da etkin olmadığı tespit edilmiştir.

Ellis ve Fender'in (2003) yapmış olduğu çalışmada "Ramsey tipi ekonomik büyüme modeli" kurulmuştur. Bu model çerçevesinde yolsuzluk ve kamu sermaye birikimi arasındaki ilişki incelenmiş, neticede yolsuzluk ile büyüme arasında negatif anlamda bir ilişkinin varlığı belirlenmiştir.

Akai ve diğerlerinin (2005) yapmış olduğa çalışmada ise yolsuzlukların "kısa dönem (1998-2000)", "orta dönem (1995-2000)" ve "uzun dönem (1991-2000)"de büyümeye etkisi incelenmiştir. Araştırma neticesinde iki yıllık bir süreyi kapsayan kısa dönemde yolsuzluk ile büyüme arasında anlamlı bir ilişki belirlenememiştir. Ancak orta ve uzun dönemde yolsuzluğun ekonomiye olumsuz anlamda etki ettiği görülmüştür.

Svensson'un (2005) yapmış olduğu çalışmada ise Mauro tarafından yapılan araştırmada kullanılan veriler güncellenmiş ancak büyüme ile yolsuzluk arasında anlamlı düzeyde bir ilişki belirlenememiştir.

---

[242] Fisman, Raymond; Svensson, Jakob; Are Corruption and Taxation Really Harmful to Growth? Firm Level Evidence, World Bank, Development Research Group, Washington, DC, Draft, May 2000, pp:1-24

Kutan ve diğerleri de çalışmalarında yolsuzluğun ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Latin Amerika ülkeleri ve MENA ülkelerinde yolsuzlukların incelendiği bu çalışmada farklı bölgelerdeki yolsuzluk ile ekonomik kalkınma arasında anlamlı yönde bir ilişki belirlenmemiştir.

Gyimah-Brempong ve Camacho (2006) ile Guetat'ın (2006) yapmış oldukları çalışmalarda da Latin Amerika ve MENA ülkelerinde yaşanan yolsuzluklar incelenmiştir. Araştırma neticesinde Kutan ve diğerleri'nde olduğu gibi yolsuzlukların ekonomik büyüme üzerinde caydırıcı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.[243]

Drury ve diğerleri'nin (2006) yapmış oldukları çalışmada da 1982-1997 dönemini kapsayan ve demokratik olan ve olmayan 100'den fazla ülkenin verilerinin değerlendirildiği çalışmada ekonomik büyümeye yolsuzluğun ne oranda etki ettiği araştırılmıştır. Neticede yolsuzluğun demokratik ülkelerin ekonomik büyümesinde anlamlı düzeyde bir etkisi görülmemiş ancak ancak demoktarik olmayan rejimlerde ekonominin yolsuzluk hadiselerinden ciddi düzeylerde etkilendiği görülmüştür.[244]

Swaleheen ve Stansel'in (2007) yapmış olduğu çalışmada 60 ülkenin yolsuzluk ekonomi ilişkisi incelenmiştir. Buna göre ekonomik özgürlüklerin yüksek düzeyde olduğu ülkelerde yolsuzlukların ekonominin büyümesine olumlu etki ettiği, ekonomik anlamda özgürlüğün kısıtlı olduğu ülkelerde ise büyümeye negatif bir etkisinin olduğu belirlenmilştir.[245]

Everhart ve diğerleri (2009) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise ekonomik büyüme ve yolsuzlukların belirleyicileri arasında yer alan kamusal, özel ve beşeri

---

243 Baldemir, Özkoç, İşçi, a.g.m., s.54.

244 Drury, A.Cooper; Krieckhaus, Jonathan; Lusztig, Mıchael; "Corruption, Democracy And Economic Growth", International Political Science Association, Vol. 27, 2006, No.2, pp.121-136. 131 Swaleheen, Mushfiq Us; Stansel, Dean; "Economic Freedom, Corruption, and Growth", Academic journal article from The Cato Journal, Vol. 27, No. 3, 2007, pp.343-358.

245 Swaleheen, Mushfiq Us; Stansel, Dean; "Economic Freedom, Corruption, and Growth", Academic journal article from The Cato Journal, Vol. 27, No. 3, 2007, pp.343-358.

sermaye arasında bulunan teorik ilişki araştırmıştır. Bu belirleyiciler arasındaki bağlantıların ne oranda geçerli olduğu test edilmiştir.

Bunu belirleme 1984-1999 arasını kapsayan zaman dilimindeki yükselen ekonomiye sahip 50 ülkenin verileri incelenmiştir. araştırma neticesinde kamusal yatırım ile yolsuzluk arasındaki etkileşime "dışlama etkisi"nin de dahil edilmesinin özel yatırımları büyük oranda kaçırdığı belirlenmiştir. Devlet yönetimi üzerinde yolsuzlukların negatif yönde bir etkisinin olduğu, bu nedenle de ekonomik büyümeyi engelleyici bir etkide bulunduğu belirlenmiştir.[246]

Yolsuzluğun ve siyasi sistemlerinin ekonomik büyüme üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunun incelendiği araştırmalarda yolsuzluğun ekonomik büyümeyi olumsuz şekilde ve doğrudan etkilediği, demokratik rejimlerin büyüme üzerinde dolaylı etkilernin olduğu görülmektedir. Ayrıca demokratik rejimler haricindeki rejimlerde yaşanan yolsuzlukların ekonomik büyümeye etkisinin incelendiği mukayeseli araştırmalar da vardır.

Assiotis ve Sylwester'ın (2010) yapmış olduğu araştırmada 1984 ve 2007 yıllarını kapsayan dönemde farklı siyasi rejimleri olan ülkelerdeki yolsuzluklşar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma neticesinde demokratik ve otoriter rejimlere sahip ülkelerde yolsuzlukların ekonomiye etkilerinin farklı farklı olduğu, yolsuzluğun azaltılması durumunda ekonomiye olumlu etkinin demokratik ülkelere nazaran otoriter rejimlerde daha fazla olacağı tespit edilmiştir.[247]

Gerni ve diğerleri (2012) tarafından yapılan araştırma 2002-2010 arasını kapsayan dönemde ve yolsuzluğun belirleyicileri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin boyutunun belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda geçiş ekonomisine sahip 23 ülke grubunun verileri incelenmiştir. Panel veri regresyon

---

246 Gerni 'v.d.', a.g.m. s.133.

247 Assiotis, Andreas; Sylwester, Kevin; "Do the Effects of Corruption upon Growth Differ across Political Regimes?", Southern Illinois Universty Carbondale Open SIUC Discussion Paper, 09. 2010, pp:1-38.

analizlerinin yapıldığı bu araştırma neticesinde sosyalist sistemdekikamuya yapılan ağır müdahalelerden kurtulma gayretlerine paralel olarak liberalleşme ve buna bağlı olarak ülke ekonomisini dışa açma çalışmalarının yolsuzlukları en aza indirdiği belirlenmiştir. Bunun dışında yolsuzluk algısındaki zayıflatmanın ekonomik büyümeye uyarıcı bir etki yaptığı geri beslemeyi artırdığı da tespit edilmiştir.[248]

Neticede devlet kurumlarında yaşanan yolsuzluklar, kaynakların yanlış dağıtılmasına yol açarak büyümenin kalitesinde negatif bir etki oluşturmakta, ayrıca devletin ihtiyaç duyduğu mali gelirleri azalttığından ekonometrik büyümeyi de olumsuz yönde etkilemektedir.

2.7. SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu çalışma, siyasal yolsuzlukların nedenlerinin ülke ekonomisindeki anlamını ve etkisini, nedenlerini, toplum üzerindeki dış etkilerini ve toplumun imhasına yol açabilecek sebepleri daha iyi anlama girişiminde bulunmaktadır. Yolsuzluk olarak kabul edilebilecek eylemlerin, ortaya çıktıkları alanlarda organik içeriğin bir parçası olarak yorumlanmasıyla daha iyi anlaşılacağını ileri sürmektedir. Bu tür davranışlarda yer alan ya da bunlardan kaçınanların, sosyal dünyalarını tasavvur ettikleri ve yolsuzluk eylemlerine yol açan tutumlarında kayma olarak sosyal ilişkilerini incelendiğinde, bu tür uygulamaları ortadan kaldırmak mümkün olabilir.

Yolsuzluğun ekonomik etkileri küçük ve büyük olarak kategorize edilebilir. Bununla birlikte her ikisi de birey, topluluk ve ülke üzerinde ciddi etkiye sahiptir. Ulusal zenginliğin tükenmesine yol açan çoğu politik yolsuzluk için artan mal ve hizmet maliyetlerinden, okul, hastaneler ve yollar, içme suyu dağıtımı ve kamu malvarlığının özel ve şahsi mülkiyete dönüştürülmesi ve kaynakların yanlış tahsis edilmesi gibi örnekler

[248] Gerni 'v.d', a.g.m. s.134.

incelenmelidir. Bu alandaki fazla yüksek masraflar projelerin kamuoyuna fazla maliyetlerle yansıtılmasına, enflasyondan, dengesiz ekonomik büyüme, zayıf iş ahlakından, rekabetin caydırıcı etkisi ile piyasa yapılarında ve sağlık rekabetinde adil gelişimin engellenmesinden kaynaklanmaktadır.

Siyasal yolsuzluğun ekonomi politiğe etkileriyle ilgili birçok gösterge vardır. Siyasal yolsuzluk siyasal alanda demokrasi ve hukukun rolünü engellemektedir. Demokratik sistemde, kamu kurum ve kuruluşları, özel çıkarlar için güçlerini kötüye kullandıklarında meşruiyetlerini kaybetmektedir. Siyasal yolsuzluk, aynı zamanda kinizmle mücadele, politik katılım, siyasal istikrarsızlık ve siyasal bileşimin, siyasal kalkınmayı bozan siyasal karar verme şeffaflığını azaltması ve patronaj müşteri-işçiliği ve parayla ilgili temel faaliyetlerin sürdürülmesi gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. [249]

Birçok yazarın soruşturmasına göre yolsuzluğun akrabalar söz konusu olduğunda hoşgörüyle karşılanması, sosyal ve ekonomik büyüme üzerinde ciddi olumsuz etkilere neden olabilmektedir. John L. Mikesell'e göre "Bütçe, hükümetin makbuz ve harcamalarının bir finansal muhasebesi değil, aynı zamanda kamu ve özel sektörler arasında ve kamu sektöründe ulusal hedeflere ulaşmak için kaynak tahsisi yapan bir plandır. Bu nedenle bütçe hazırlama, tartışma ve iyileştirme, kamusal karar verme sürecinin merkezinde olmalıdır.[250] Bir piyasa ekonomisinde bütçe, temel ulusal ekonomik planı ve ulusal kaynakların kamu ve özel sektör kullanımının seçilen karışımını temsil etmektedir. Siyasal yolsuzluğun ekonomik ve sosyal büyüme üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyarken, aynı zamanda devlet harcamalarını, sosyal alanlardan, gereksiz projelerin inşasına ya da altyapıya yapılan daha düşük kaliteli yatırımların yapılmasına doğru kaydırmasından bahsetmek gerekmektedir. Yolsuzluk yapan ülkelerin çoğunda

[249] *International* transparence Somalia, 2012 Erişim zamanı 30 Ağustos 2017

[250] Mikesell, John L. 2007a. "Developing Options for the Administration of Local Taxes: An International Review."Public Budgeting & Finance 27 (Spring 2002): 41–68 Erişim zamanı 23 Eylül 2017

yolsuzluk yapan politikacılar, kendi ekonomik değerleri olarak rüşvet, kayırmacılık ve geri tepme fırsatlarını değerlendiren yatırım projelerini tercih etme eğilimindedirler.[251]

Vito Tanzi (1995), kamu harcamalarındaki yolsuzluğun düzgün bir şekilde ele alınması için politik veya üst düzey yolsuzluk ile idari veya bürokratik yolsuzluk arasında ayrım yapmaktadır. Siyasal yolsuzluk, bütçe konusunda politik kararlar alındığında gerçekleşirken idari yolsuzluk ise bütçe uygulaması sırasında gerçekleşmektedir. Siyasal yolsuzluk, kaynakların tahsisi üzerinde özellikle zarar verici etkiler yaratmaktadır. Çünkü kaynakları, yolsuzluğun yokluğunda tahsis edecekleri işlevden uzaklaştırma eğilimi göstermektedir.

Tanzi ve Davoodi, "yolsuzluğun yüksek kamu yatırımları ile ilişkili olabileceğini ve yüksek yolsuzlukların devlet gelirlerini azaltabileceğini, bunun yerine kamu yatırımları da dâhil olmak üzere harcamaları finanse etmek için mevcut kaynakların azaltıldığını" belirtmektedirler. Yüksek yolsuzluk, aynı zamanda altyapının kalitesizliğiyle de ilişkili olabilir, bu da sonuca olan katkısını azaltır. Tanzi ve Davoodi'nin fikirleri, büyük ölçekli yolsuzluğun hem ekonomik büyüme hem de kamu yatırımının niteliği ve miktarı üzerinde güçlü etkileri olduğunu göstermektedir. Çünkü hükümetler tarafından yapılan çoğu harcama, kamu borçları ve maaşları üzerindeki faiz ödemeleri ve emeklilik maaşları gibi konularda belirli istekleri önceleyebilecekleri ve politikacıların sübvansiyonları, kısa vadede kendi amaçları için kullanabilme konusunda sınırlı da olsa oldukları bilinen bir olgudur. Buna karşılık, sermaye yatırımı ve bileşimi sürekli bir şekilde olmayabilir. Sermaye harcamaları yüksek oranda isteğe bağlıdır. Sermaye yatırımlarını formüle ederken, üst düzey politik kurumlar temel kararları almaktadır. Bu kararlar, toplam kamu yatırım bütçesinin büyüklüğünü, bu bütçenin genel bileşimini, belirli projelerin seçimini, coğrafi konumlarını ve hatta her bir projenin tasarımını belirler. Üst düzey yetkililer,

[251] Tanzi, Vito. (1995) Corruption, Government Activities, and Markets. In the Economics of Organized Crime, edited by Gianduca Fiorentini and San Pettrman, Cambridge: Cambridge University Press. Erişim zamanı 2 Ağustos 2018

özellikle bir ülkenin kontrol veya denetim kurumları iyi gelişmediği ve kurumsal kontrolün zayıf olduğu durumlarda, bu kararlar üzerinde tam bir takdir yetkisine sahip olabilirler.

Somali'de farklı yolsuzluk biçimleri bulunmaktadır. bunlar limanların, havaalanlarının, vergi idare ve gümrük gelirlerinin toplanması, göç, iletişim ve yardım kaynaklarının yönetimi ekonominin ve sosyal alanlar gibi önemli sektörlerin gelişmesini engellemiştir. Somali için OAGS, OIAI, OIOS denetimi gibi bazı bağımsız denetim kuruluşları vardır. OAGS ofisinin genel başkanına göre Somali'deki denetim kurumları henüz yeterince gelişmemiş durumdadır. OAGS ağırlıklı olarak bankalar ve bazı özel kurumlar gibi kamu ve özel sektörde denetim yapmaktadır.[252] Denetim sonuçları, OAGS kararları esas alınarak Somali'ye yatırım yapan diğer uluslararası örgütlerle paylaşılmaktadır. OAGS genel başkan yardımcısının ifadesiyle "Her devlet yapısında denetim ve üst düzey devlet kurumlarının hesap verebilirliğinin kontrolü yapılmalıdır".[253]

Bu açıdan Somali'de kamu harcamalarını kontrol etmek için bağımsız bir izleme sistemi ve gelir tahsilâtının kontrolü için bir denetim kurumunun olmadığı söylenebilir. Somali'de dâhil olmak üzere gelişmekte olan ülkelerdeki kamu sektörü projeleri ile ilgili deneyimlerde, örneğin tamamlanmasından kısa bir süre sonra yapılan yollar ile tekrar veya yeniden kurulan santrallerde sorun meydana gelmiştir. Somali Merkez Bankası Başkanı Bashiir Isse'ye göre karayolları gibi kamusal alanların yeniden inşasına yönelik projeler için büyük miktarda bütçe ayrılmış ancak bu miktarın önemli bir kısmı üst düzey yetkililer tarafından zimmete geçirilmiştir. Kamu görevlileri tarafından devlet menfaatlerinin kötüye kullanılması, son yıllarda Somali'de normal bir olay haline gelmiştir. Örneğin Merkez Bankası, devlet hesaplarından çekilen paraların %80'inin üst

[252] FTI Consulting, Inc; Shulman, Rogers, Gandal, Pordy & Ecker, P.A. . (2013). The Federal Government of Somalia's response to annex 5.2 of the report of the United Nations Monitoring Group on Somalia and Eritrea. Erişim zamanı 9 Ağustos 2018

[253] Office of the Auditor General. 2017. Audit Authority – Office of the Auditor General, Somalia. http://oag.gov.so/about-us/audit-authority/. Erişim zamanı 28 Hzaıran 2018

düzey yetkililer tarafından çekildiğini, devlet işlerini finanse etmek için kullanılmadığını, dolayısıyla kamu hizmetlerinin sağlanmadığını saptamıştır.[254]

Yabancı devletlerin, Ulusal Federal Geçici Komisyonu ve uluslararası örgütlerin kredi raporları, ülkenin Merkez Bankası'na verilen 60.000 $ kredinin 30.000 dolarının zimmete geçirildiğini ortaya koymuştur.[255] Yolsuzluk yapan kişiler bir yatırım projesinin onayını etkilediğinde, maliyet-fayda analizi ile hesaplanan getiri oranı, proje seçim kriterleri önemini yitirir. Projelerin seçiminde yolsuzluk rol oynadığında, bazı projeler tamamlanmakta ancak hiç kullanılmamaktadır. Diğerleri ise sürekli onarım gerektirecek kadar zayıf inşa edilmiştir. Bu şartlarda sermaye harcamalarının ekonomik büyümeyi sağlamada başarısız olması normal karşılanmalıdır. Somali'de siyasal yolsuzluk neredeyse hükümet kurumlarının tüm sektörlerini etkilemiştir. Diğer bir ifadeyle başbakan, parlamento, belediye başkanı, güvenlik kurumları ve uluslararası yardımların görevlerini etkilemiştir. Kayırmacılık, rüşvet ve kamu kaynaklarının çalınmasının pratiği ile birleştirilmiştir. Bu yetkili olan, kişiler kendilerini zenginleştirmek için kamu görevlerini kötüye kullanıp ve kamu yararına ve yurttaşların haklarına önem vermemektedir. Somali'nin siyasal sisteminden yararlanılmak istenerek yolsuzluk problemi çözülebilir. Öte yandan bu 4,5 formül en iyi seçenek olmasa da devletin başarısızlığını önlemek için uygulanmaya çalışılmıştır.[256] Eleştirmenler, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün sağlanmasını, yozlaşmış kişiler ve kabile odaklı savaş ağalarına karşı bir zafer olarak görmektedir. Ayrıca, seçim veya atanma yoluyla hükümette üst düzey görev alan kabile üyeleri, kabilenin devlete karşı koruyucusu olarak kabul

[254] Bertelsmann Stiftung. 2016. Somalia Country Report. https: //www. Bti project.org/fileadmin/files/BTI/Downloads/Reports/ 2016/pdf/BTI_2016_Somalia.pdf Erişim zamanı 3 Nisan 2017

[255] Marqaati. 2017a. 2016 State of Accountability in Somalia: Unrestrained Corruption. https://marqaati.org/en/2017/02/ state-of accountability-in-somaliain-2016-unrestrained-corruption/. Erişim zamanı 6 Mayıs 2017

[256] Soliman, A. 2017. Is Democracy Emerging in Somalia? https:// www. chatham house.org/expert/comment/d emocracy-emerging-somalia Erişim zamanı 20 Temmuz 2017

edilmiştir.[257] Örneğin bakanlık kadroları ve diğer devlet pozisyonları kabileler arasında paylaşılmaktadır. Bu nedenle bakanlar sekreter, danışman ve diğer önemli görevlerde kendi kabilelerini ve yakınlarını ön planda tutmaktadırlar.

Devlet memurları yetkinlik ve liyakat yerine kabile ve kayırmacılık kriterlerine göre atanmaktadır. Benzer şekilde ödüllendirici sözleşmeler, iş ruhsatları ve diğer devlet yardımları veren üst düzey yetkililerin basit bir şekilde kabile üyelerini kayırdıkları görülmektedir. Yetkililer, kabile üyelerinin işe alınması için ofislerinin gücünü kullanırlar ve başkalarının fırsatlarını kısıtlayabilirler. Hatta belediye başkanlarının, milletvekillerinin, valilerin, federal başkanlarının ve diğer üst düzey hükümet yetkililerinin uluslararası örgütler tarafından yolsuzluk yaptıkları kanıtlansa da bu yolsuzluk ile ilgili hiçbir görevli hapse girmemiş veya makamlarını kaybetmemişlerdir. Örneğin bazı Körfez ülkeleri, Avrupa Birliği ve diğer gelişmekte olan ülkelerden olmak üzere, alınan özellikle çift taraflı bağış fonları, yasa dışı göçmen kaçakçılığı, örtülü belgesiz finansal gelirler gibi büyük çaplı kamu yolsuzluğuyla suçlamışlardır.[258]

Diğer bir ifadeyle Somali'nin siyasal yolsuzluğu sadece kamu kaynaklarının bütçesi üzerinde etkili olmamış, aynı zamanda insani yardım gibi başka sektörler de doğrudan etkilenmiştir. Somali'de çalışan Birleşmiş Milletler örgütü çalışanları, Somali'nin yardıma ihtiyaç duyduğu kesimleri tespit ederek STK'ları ve yardım kurumlarını buralara yönlendirilmesine rağmen yapılan yardımların yerlerine ulaşmadığı dahi tespit edilmiştir. MSF, WHO, WFP ve Oxfam gibi bağımsız yardım kurumlarının da Somali'de ofisleri bulunmaktadır. Bu kurumlar Somali'de sosyal ve coğrafi olarak sınırlı bilgi sahibi olduklarından, hizmetlerini sunmak için yerel örgütler ve STK'larla işbirliği yapmaktadır. Onların görevi, yardımların amaçlanan ihtiyaç sahiplerine ulaşması iken

---

[257] Brain J, H. (2010, Aug 25). Introduction: The myth of 'Somalia'. *Journal of Contemporary African Studies, 3*(28), 247-259. Retrieved Nov 21, 2015, from http://dx.doi.org/10.1080/02589001.2010.499232Erişim zamanı 2 Agustos 2018

[258] Ridgwell, H. 2017. A Lifeline for Millions in Somalia, Money Remittance Industry Seeks More Support. https://www.voanews.com/a/somalia-moneyremittance-industry-support/4076055.html Erişim zamanı 30 Agustos 2017

tüm yardımların sadece %25'i ulaştırılabilmiştir. Buna göre yardımların ancak %25'i yerlerine ulaşmış, bir kısmı satılmış bir kısmı da ortadan kaybolmuştur.[259]

2011 yılında, BM'nin Dünya Gıda Programı, durumu saptamış ve Somali'deki gıda hırsızlığı hakkında bir soruşturma başlatmıştır. Aynı zamanda açlığın fazlalığı da göz önünde bulundurulduğunda gıda yardımının askıya alınmasına izin vermeyeceğini de belirtmiştir. Bağımsız kurumlar, olası gıda hırsızlığı iddialarını incelerken 2008'den bu yana Somali'de 14 WFP çalışanının öldürülmesinin bu gıda hırsızlığı ile ilişkili olduğunu ve tehlikeli bir faaliyet olduğu kanıtlamıştır.[260] Yardım yapmak isteyen örgütler terör gruplarının kontrol ettikleri bölgelere yardım götürmekte zorlandıklarını belirtmişler hem güvenlilik hem de yolsuzluk tehlikeleriyle karşılaşmışlardır.[261]

Ancak kamu gücünü kötüye kullanan kamu görevlilerinin fazlalığı ve bir kişiye saygıdaki azalma sosyal gelişmeyi ve ekonomik büyümeyi durdurmamalıdır. Siyasal yolsuzluk ülkenin siyasetine, kültürüne, sosyal ve ekonomik alanlarına açık bir şekilde sirayet etmiş ve insanların çoğunda önemli bir tartışma konusu olmuştur. Yerel ve uluslararası medya da dâhil olmak üzere bütün medya kuruluşları, yolsuzlukla ilgili haberleri nadiren rapor etmekte ya da yapılan haberleri yolsuzlukla ilişkilendirmemektedirler.[262] Somali özelinde yapılan yolsuzluklar, Somali halkının her kesimine zarar vermektedir. Savaş ağaları vergiden kaçarak, alkol ve uyuşturucu satarak, devlet karşıtı gücü sürdürerek ve normalde kamu sektöründe yer alan bölgelerden servet elde ederek çerçeveyi yasa dışılık boyutuna dönüştürmüşlerdir.

---

259 FAO GIEWS: http://www.fao.org/3/a-i5258e.pdf, http://www.fao.org/giews /english/index.htm Erişim zamanı 12 Nisan 2017

260 MacAskill, E. (2011, Aug 15). *http://www.theguardian.com/world/2011/aug/15/un-theft-somalia-food-aid*. Retrieved from The Gurdian : http://www.theguardian.com

261 HOURELD, K. (2011, 20 Sep). *The Associated Press*. Retrieved from Bloomberg Business: http://www.businessweek.com/ap/financialnews/D9PSD5200.htmErişim zaman ı28 Ekim 2017

262 WFP SomalilandFood Security Assessment, 2007; WFP Puntland Food Security Assessment, 2008; WFP Central Food Security Assessment, 2011 Erişim zamanı 28 Ekim 2017

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOMALİ'DE SİYASAL YOLSUZLUK ÜZERİNE BÜROKRATLARLA VE SİVİL TOPLUMLA YAPILAN YÜZ YÜZE GÖRÜŞME

21. Yüzyılda Somali gibi gelişmekte olan ülkelerdeki siyasal yolsuzluk üzerine olan herhangi bir araştırmanın ilk amacı yolsuzluğun varlığını ortaya koymaktır ancak bu araştırmalar, yolsuzluğun nasıl temellendiğini açıklamamaktadır. Bu sorunun azalması için yapılması gereken, sürdürülebilir kalkınmanın yolunu açmak için çeşitli yolsuzluk biçimlerini, oranlarını ve örneklerini ortaya koymak, özellikle de pratik yollarını tespit etmeye çalışmaktır. Yaygın olarak Dünya Bankasının kullandığı yolsuzluk tanımı; "görevini kötüye kullanma veya hatalı kullanarak kişisel kazanç elde etme olguları" üzerine inşa edilmektedir. Bu tanım sadece kamusal alanda meydana gelen yolsuzluk değil özel sektör başta olmak üzere bilimin diğer sektörlerinde de bir tehdit olarak yolsuzluk kapsamında ele alınmaktadır. Bununla birlikte kabaca baktığımızda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde siyasal yolsuzluğun hem kamu hem de özel sektörde rastlanabilir olduğu görülmektedir. Somali'deki kamusal yolsuzluk hakkındaki mevcut bilgi, kamu, devlet-merkezli, resmi, ekonomik ve bürokrasinin doğasından gelen özel, toplumsal, devlet dışı, makro ve resmi olmayan alanın ihmal edilmesine kadar uzanır.

Akademisyenler ve halkla ilişkiler analistlerinin sık sık ihmal ettikleri siyasal yolsuzlukların resmi olmayan tarafı ya da alanında, devlet tarafından bilinen kamusal yolsuzluklardan çok daha fazla sonuç çıkmıştır. Somali devleti ve ondan daha geniş olarak toplumu, rejimin ve hükümet çöküşünün yaşandığı yıldan en son yaşanan olaylara kadar akıllara durgunluk veren ve yaşananlara benzemeyen yolsuzluk olgusuyla boğuşmak zorunda kalmıştır. Gerçekten de son üç federal hükümetin verimsizliği/etkisizliği siyasal yolsuzluk ile bağlantılıyken şu an federal cumhuriyetin

bu yolsuzluk eğilimi, hükümeti ciddi bir sorun altında bırakmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, Somali'deki siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisine genel bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi siyasal yolsuzluğun ekonomik büyümenin artırılması üzerinde ciddi bir etkisi var olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, siyasal yolsuzluğun Somali'nin ekonomik büyümesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Birinci ve ikinci bölümlerde sırayla mevcut araştırma değişkenlerinin teorik ve deneysel literatürü ve aynı şekilde araştırma sorununa ve hedeflerine dayanarak geliştirilen hipotezlerin yanı sıra siyasal yolsuzluğun sonuçları ele alınmıştır. Bu nedenle bu bölüm, mevcut çalışmanın kavramsal çerçevesini çeşitli araştırma evreni ve örneklem, araştırma prosedürlerini içeren araştırma yönetimine odaklanmış olup son kısımda da mülakat sonuçları analiz edilmektedir.

3.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Günümüz koşullarında bir ürün ya da hizmetin kullanıcısıyla arasındaki ilişkisinin duygusal boyutlarını ölçmek önemli bir olgudur. Burada önemli olan kişinin ürün ya da hizmete verdiği duygusal değerdir. Böyle bir değerin ölçümü ancak niteleyici araştırma ile yapılabilir. Bu çalışmada, sayısal verilerle çoğunluk ya da azınlık fikirlere ulaşmayı amaçlamadan, seçilen hedef kitleyi tanımaya ve anlamaya yönelik bir yöntem olan niteleyici araştırma yöntemi benimsenmiş olup olaya hedef kitlenin bakış açısından bakarak kendi algısında konu hakkındaki görüşlerinden derinlemesine bilgi edinmeye çalışılmıştır.

Kalitatif araştırma yönteminin tercih edilmesinin sebebi, bu yöntemle olayın kolayca görülemeyen gerçek yönlerinin açığa çıkartılabilmesi ve bunların derinlemesine analizine imkân verebilmesidir. Basitçe ifade etmek gerekirse bu çalışmada kişilerin bakış açısından yapılan çalışmalar hakkındaki kendi düşüncelerinin anlaşılması hedeflenmiştir.

Nitel araştırmalar, araştırmacıya ilişkin olan önyargılı bakış açısı ile özellikle de araştırmacının araştırma sonucunun ne olacağını kestiremediği kritik konularda nicel araştırmalardan daha zor olmaktadır. Santhakumaran ve Sargunamary'ye göre bir araştırma yöntemi, önerilen bir araştırma çalışması ile bağlantılı olarak gerçekleştirilecek bir hareket planını açıklamaktadır. Bu hareket planı araştırma sorusunun sunulmasını, veri toplamada kullanılan teknikleri, çalışılan evren ve analiz yöntemleri gibi prosedürleri içermektedir. Creswell, araştırmacı tarafından kullanılan nicel veri toplama stratejilerini ana hatlarıyla açıklamak için bir araştırma yöntemi açıklamaktadır. Wilson'a göre iki ana araştırma yöntemi/stratejisi; nicel ve nitel araştırma yöntemi bulunmaktadır.

Denzin ve Lincoln değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin açıklamasını ve analizini vurgulayan çalışmalar olarak nitel araştırma yöntemlerine atıf yapmaktadır. Bu yöntem temel olarak altta yatan nedenlere, görüşlere ve motivasyonlara anlam kazandırmak ve düşünce ve görüşlerdeki problemi daha detaylı anlamak ve çözebilmek için kullanılmaktadır. Malhotra'ya göre niceliksel araştırma yöntemlerinin birincil amacı, olguyla ilgili gözlemleri ve görüş modelleri ve teorileri geliştirmek, tasarlamaktır. Niceliksel bir araştırma yöntemi, ilgili evrenden geniş ve temsili bir örneklemin alınmasına izin vermesi, bu örneklemin davranışını ve özelliklerini gözlemlemesinin yanı sıra tüm evrenle ilgili genellemeler oluşturma girişiminin mümkün olması açısından önemlidir.

Santhakumaran ve Sargunamary'a göre nitel araştırmayı, araştırmacının içgüdüleri ve izlenimlerinin yani nitel araştırma olmayan ya da nicel araştırmaya bağlı olmayan sonuçların oluşturduğu bir işlev olarak tanımlamaktadır. Mevcut çalışmada, Somali'deki siyasal yolsuzluğunun ekonomik büyüme üzerindeki etkisiyle ilgili yeni fikirlerin oluşturulmasına yardımcı olan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Buna ek olarak nitel araştırma yöntemi, hipotez için kullanışlılığı ve öznelliğinden dolayı mevcut çalışmada güvenilir ve geçerli araştırmanın analizi için uygundur. Bu nedenle nitel

araştırma yöntemi bu çalışma için uygundur ancak bu gerçeklerle ilgili Rossman ve Rallis (1998)'in "*evrensel bilgiyi oluşturan az sayıda gerçek vardır; yanı sıra dünya hakkında birçok bakış açısı var olmaktadır.*" ifadesi de dikkat çekici bir açıklamadır. Kamusal yolsuzluk ile ilgili deneyimleri olan bireylerin algılarını keşfederek, kamusal yolsuzluk anlayışımızı daha ileri götürebilecek "çoklu bakış açıları" elde etmek mümkündür. Her birey belirli bir durumu, belirli özellikleri ve nitelikleri içerir. Bu çalışmada siyasal yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasındaki özel durum yorumlanarak ortaya çıkan sonuç üzerindeki anlamlar üzerinde durulmak istenmektedir.

3.2. AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı, Somali devletinin 1991'de çöküş olduktan sonra (sosyalizmle devletin yıkılması) ülkedeki siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemektir. Bu çalışmanın genel amacı şunlardır:

- ✓ Siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini inceleyerek bu etkiyi yatırım, beşerî sermaye ve devlet harcamaları gibi çeşitli aktarım kanallarıyla tanımlamak ve açıklamak.
- ✓ Somali'de rüşvetin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemek.
- ✓ Somali'deki ihtilasın ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemek.
- ✓ Somali'deki kayırmacılığın ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ve Somali'deki partizanlık ve siyasal yandaşlığın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi incelemek.

3.2.1. Araştırma Soruları

1. Somali'de siyasal yolsuzluk ekonomik büyümeyi nasıl etkilemektedir?
2. Somali'de rüşvetin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi nedir?
3. Somali'de ihtilasın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi nedir?

4. Siyasal yolsuzluk bağlamında, kayırmacılık Somali'deki ekonomik büyümeyi, geliri, GSYİH, istihdamı ve yoksulluğu nasıl etkilemektedir?
5. Somali'de siyasal yolsuzluk özellikle partizanlık ve siyasal yandaşlık bağlamında, Somali'deki ekonomik büyümeyi, geliri, GSYİH, istihdamı ve yoksulluğu nasıl etkilemektedir?

3.2.2. Kavramsal Çerçeve

Suzan Rose-Ackerman (2010) *Karşılaştırmalı Kamu Hukuku* kitabında; asıl-vekil teorisi, vatandaşlar, devlet memurları ve işçiler arasındaki ilişkinin yolsuzluk için fırsat sağladığını varsaymaktadır. Bu teori, kamu görevlilerinin sorumluluğunun kamu yararını en üst düzeye çıkarmanın ötesinde ve kamu görevlisinin kamu yararının üzerine kişisel çıkarlarını koyması durumunda yolsuzluğun meydana geleceği varsayımına dayanmaktadır.

Siyasal yolsuzluk tanımlanması zor bir kavramdır; siyasal yolsuzluğu diğer yolsuzluk türlerinden ayıran resmi bir tanım da yoktur. Merriam Webster'ın İngilizce Dil Sözlüğü, yolsuzluk kelimesinin kökeninin Latince "rumpere" kelimesinden yani bozmak fiilinden geldiğini açıklar. Dolayısıyla normalde doğru ve saf olarak kabul edilen bir davranış kuralının bozulduğu anlamına gelmektedir. Dünya Bankası ve IMF yolsuzluğu, "*kişisel kazanç için kamu görevini kötüye kullanma*" olarak tanımlar. Osoba (1996)'ya göre anti-sosyal davranış olarak yolsuzluk, yasal ve normal normlara aykırı bir şekilde yarar sağlama ve yetkililerin tüm vatandaşların refahını güvence altına kapasitesini baltalarken; Todaro ve Stephen'a göre de yolsuzluk, kamu güveninin suiistimal edilmesidir.

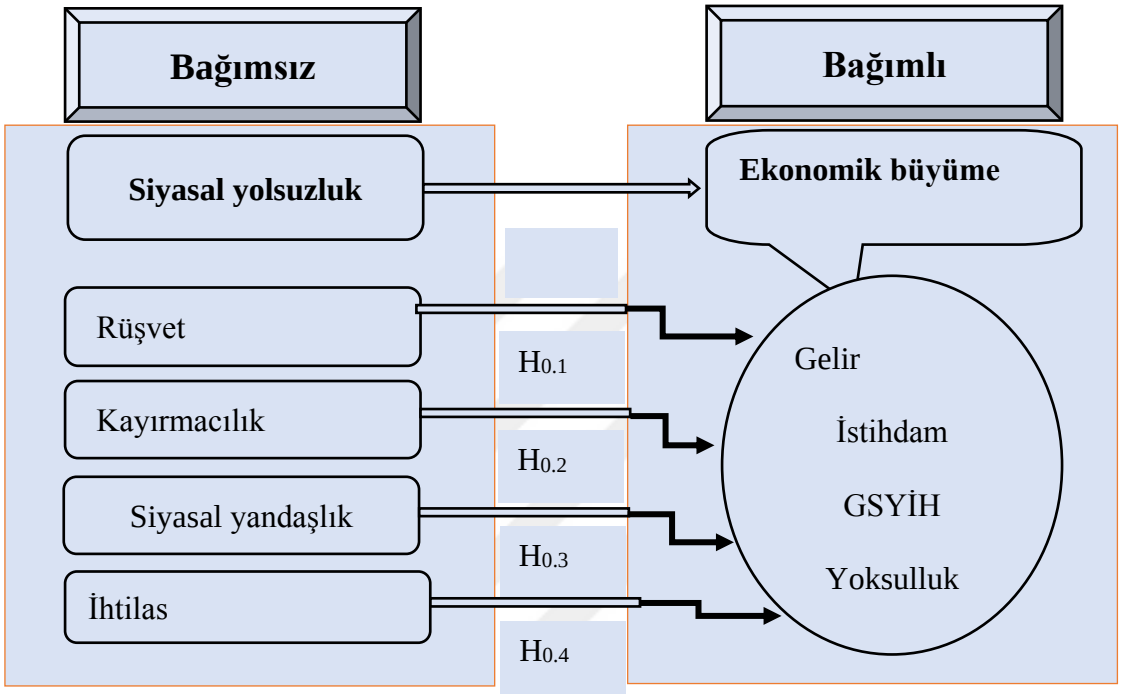
Goldsmith siyasal yolsuzluğu, "*kamu fonlarının yolsuzluk, rüşvet ve ihtilas de dâhil olmak üzere kişisel kazanç elde etmek için kamu görevlerine olan güvenin suistimal edilmesi*" olarak tanımlamaktadır. Siyasal yolsuzluğun birçok biçimi bulunmaktadır; "*Kamu görevi rüşvet, yolsuzluk, sahtekârlık, ihtilas, kayırmacılık,*

partizanlık ve siyasal yandaşlık ve içeriden bilgi satılması ile kötüye kullanılabilir." Bu olgu siyaset ya da ekonominin yapısal sorunu olarak ya da kültürel ve bireysel ahlaki sorun olarak görülmektedir. Yolsuzluk son derece karmaşık bir sosyal davranıştır ve çeşitli sosyal bilimleri birleştiren araçlarla analiz edilir. Siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, hukuk ve antropoloji alanlarının perspektifleri analiz için önemli bilgiler sunmaktadır.

Gerçekten de yolsuzluğun yayılmasında sorumlu olan birçok faktör bulunmaktadır. Ana faktörler, şu anda dünya çapında büyüyen yolsuzluk endişesini açıklamaktadır. Yolsuzluğun evrensel olduğu, yolsuzluk savlarının ve suçlamalarının artık siyaset içinde herhangi bir zamanda olduğundan daha önemli bir rol oynadığı ve yozlaşmanın ekonomik, kültürel, eğitim alanı ve sosyal büyüme sürecinde ve ülkelerin modernleşmesinde önemli bir engel oluşturduğu konusunda fikir birliği sağlanmıştır. Alamabi ve Olamade'a atıfta bulunarak ekonomik büyümenin, ekonominin üretken kapasitesindeki uzun vadeli değişim olduğu düşünülmektedir. Ekonominin üretken kapasitesi, tüm ekonominin kaynaklarının tam ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi halinde üretilebilecek çıktıdır. Bu tanım, ekonomik büyümeyi potansiyel çıktı oranına bağlamaktadır ki bu da işgücünün ve üretkenliğin büyüme oranına bağlıdır. Bununla birlikte Somali'de merkezi yönetimin çöküşünden sonra ülke iç savaş haline girmiştir. Ülkede yirmi yıldan daha fazla iç savaş süresi olması ülkenin ekonomik ve sosyal hizmetlerinin yıkılması, doğal kaynakları iktidarda olan kişilerin çıkartması ve çoğunlukla Somalili vatandaşlara karşı hesap vermemesi önemli bir rol oynamaktadır. Öte yandan son federal hükümet ve uluslararası sivil toplum örgütleri ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimini tekrar artırmak için çaba göstermiştir.

Ülkenin 1989 yılında yapılan "yapısal düzenleme programları" olarak bilinen uluslararası kuruluşlardan gelen ekonomik destek karşılığında ülkede hükümetlerin birbirini izleyen politikaları uygulanmamış, ek olarak son zamanlardaki siyasal yolsuzluk bugün, Somali'deki ekonomik büyüme ile ilgili trajik durumu yaratmıştır. Somali'deki siyasal yozlaşmanın büyüme üzerindeki etkisini konu edinen çalışmada

aşağıdaki tablo, bu iki değişken arasındaki bağlantının nasıl kurulduğunu, siyasal yolsuzluk sonucu oluşan ekonomik büyümedeki eksikliğin hayatta kalmak için daha gerekli olan sosyal yolsuzluğun farklı biçimlerini doğurabileceğini anlatmaktadır. Diğer bir ifadeyle siyasal yolsuzluk, sosyal ve ekonomik büyümenin zayıflamasına ve ülkenin yoksulluğuna yol açabilmektedir.

3.2.3. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışma Somali'deki siyasal yolsuzluğun seviyesini ve ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Çalışma, Somali'deki özel kurumlara ve kamu kurumlarına, diğer sivil toplum örgütlerine odaklanarak 2017 yılından 2018 yılına kadar devlet memurları, iş adamları, yerel güç grupları, sivil toplum örgütü, kolluk kuvvetleri, meclis üyeleri ve Somali toplumundakilerle kısa görüşmeler halinde yapılmıştır.

Siyasal yolsuzluğun büyüme üzerindeki etkisini anlatan yeterli çalışma bulunarak çoğu Afrika ülkeleri olmak üzere Latin Amerika ve diğer gelişmekte olan ülkelere de odaklanılmaktadır. Bu nedenle, siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelerken ilerleyen bölümde araştırmanın sınırlılıkları ele

alınacaktır. Araştırmacılar için Somali'de olan siyasal yolsuzluğun hacmini ölçebilecek çok az veri bulunmaktadır. Sonuç olarak *Yolsuzluk Algısı Endeksi* ülke içindeki yolsuzluk seviyesini ölçmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Rüşvet, siyasal yolsuzluk içindeki en yaygın türdür ve Somali'de ölçülebilir ekonomik maliyet için temel eylemdir. Somali'de yolsuzluk ölçme sistemi olmadığı için bu çalışmada *Uluslararası Şeffaflık Örgütü Endeksi*nin yıllık değerlendirmelerine uygun olarak saptama yapılmaktadır.

Yolsuzluk Algı Endeksinin (TI) bu faaliyetleri içermesi, yolsuzluğun teorik açıdan etkilerini değerlendirme konusunda veriler sunmaktadır. Somali'deki yolsuzluk koşullarının değerlendirilmesi, siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ilişkilendirmede hangi teorilerin ve çalışmaların kullanılacağını belirleyecektir. Buna ek olarak, seçilen örneklem büyüklüğü, örneklem çerçevesi performans uygulamasında gerçeği sağlayacak şekilde çalışma prosedürü ve sistemine sahiptir. Dıştan gelen değişkenler; bu araştırmacının kontrolünün ötesinde, araştırmacının dürüstlüğünü, önyargılarını ve çalışmanın kontrolsüz ortamını anlatmaktadır. Aynı zamanda çalışmada en büyük engel dil sorunu olmuştur ve katılımcılara sorulacak sorular araştırmacı tarafından Somali diline çevrilmiştir. Ayrıca bu çalışma kamu kurumlarının yolsuzluk düzeyini tek tek incelemiş ancak sektördeki ekonomik büyümeye detaylı etkisini göz ardı etmiş ama ülkenin genel olarak bir çerçevesini çizmiştir. Araştırmacıya, araştırmanın gerektirdiği verileri doğru bir şekilde toplamak için dışardan herhangi bir destek ya da mali destek olmamıştır. Çalışmanın sınırlıklarının birisi de zamandır çünkü böyle bir çalışmanın yapılma süresi normalde bir yıldan fazla sürmektedir ama bu çalışmanın süresi sadece bir buçuk yıl olmuştur.

3.2.4. Araştırma Evreni ve Örneklem

Kolen ve Brennan tarafından tanımlanan evren, araştırmacının çıkarım yapmak istediği unsurların (insan veya nesneler) toplanması ve çalışma konusuna katılmaları istenebilecek toplam kişi grubudur.[263] Kamu çalışanları, bürokratik uzmanlar, sivil toplum örgütü ve Somali sivil toplumu dâhil olmak üzere sosyal ve iş çevrelerinden Somali'nin ekonomik ve siyasal koşullarının farkında olanlar, bu çalışmanın hedef evreni olmuştur.

Yolsuzluğu ve kamusal yolsuzluğu inceleyen diğer araştırmacılar, nitel araştırma tekniklerinden örnek olarak inceleme yöntemini kullanmıştır. Bu araştırma da diğerleri gibi siyasal yolsuzluğun Somali'nin ekonomik büyümesi üzerindeki etkisini bireysel ve grup algısını, deneyimlerini ve görüşlerini yansıtmak için nitel bir araştırma yöntemi kullanmıştır. Nitel araştırma yöntemine dayalı bu araştırmada, yorumcu ve natüralist bir yaklaşım benimsenmekte ve nitel araştırmacılar olguları doğal ortamlarında incelemekte, insanların kendilerine getirdikleri olguları anlamlandırma ve yorumlama girişiminde bulunmaya çalışmaktadır. Ayrıca bu çalışmada, Somali vatandaşları, Türkiye'ye gelen hükümet yetkilileri ve bazı milletvekilleri, Somali büyükelçiliği memurları, Türkiye'de yaşayan sivil toplum grupları, iş adamları, yerel güç grupları ve Somali toplumu üyeleri olan otuz kişiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılmış olan görüşmeler kategorize edilerek sekiz sektör olarak ayrılmış ve katılımcıları aşağıda sunulan sektörlerden alınmıştır.

[263]Kolen,M.J.&Brennan,R.L.(2004).Testequating, Scaling and Linking .Methods and Practices.S econd edition. NewYork :Springer- Verlag.S,20-29Erişim zamanı 29Ağustos2018

Tablo 3.1. Mülakata yapılan katılımcıların seçilmiş sektörler

NO	SEKTÖR	GEREKÇE
1	Kolluk kuvvetleri	Somali'nin adalet sistemi, yolsuzluk vakalarının soruşturulması ve kovuşturulmasından sorumludur ve aynı zamanda yolsuzluk uygulamalarına birinci elden tanık olmuşlardır.
2	Medya kurumları	Medya, kamuoyunun belirlenmesinde çok önemli bir rol oynamakta ve Somali'deki yolsuzluk ile mücadelede de kilit bir rol oynamaktadır.
3	Yerel güç grupları	Tutum değişikliğini ve sürekliliğini sağlayan aynı zamanda kanaat önderi olarak güvenilen bu kişiyle, yolsuzluk söz konusu olduğunda seçkinlerin ve önemli kişilerin davranış ve duygularına etki etmede başarılı oluyorlardır.
4	Sivil toplum örgütleri	Barışı, sosyal adaleti ve şeffaflığı savunmaktan sorumludur. Aynı zamanda Somali'de yolsuzluk ile mücadelede çok önemli bir rol oynamaktadırlar.
5	Meclis	Ülkedeki yolsuzluk durumundan sorumlu olarak algılanan ve ülkedeki yolsuzlukla mücadelede yeni komisyonla her zaman çalışan siyasilerden oluşmaktadır.
6	Memurlar	Ülkenin kamu hizmetlerinin gereğini sağlamakla yükümlü ve halkın devletin içerisindeki görünümü olan insanlardan oluşmaktadır.
7	İş adamları	Kayırmacılık ve rüşvet gibi yolsuzlukların gerçekleştiği kamu hizmetleri ve görevlerinde yolsuzluğun derinleştiği düşünülmektedir.
8	Toplum	Hırsızlık, kayırmacılık ve rüşvet gibi yolsuzlukların yaşandığı devlet memurları ve kamu kurumları ile olan ilişkiler; aynı zamanda proje ve sözleşme için onay bekleyen çok sayıdaki rakiplerinin önünde bulunmaktadır.

Örneklem büyüklüğü, hedef evrenden seçilen 30 katılımcıdan oluşmuş ve sekiz sektörde toplam otuz kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden sektörlerdeki görüşmeler içlerindeki öneme göre ayrılmış ve her sektör için belli sayıda katılımcı seçilmiş; kolluk kuvvetlerinden üç kişi ve parlamento üyelerinden üç kişi olmak üzere altı katılımcı seçilmiş, geriye kalan yirmi dört kişi altı sektöre eşit şekilde dağıtılmış ve her katılımcıya yedi soru sorulmuştur. Bu çalışmada tesadüfî olmayan bir örneklem, özellikle de uygun olan bir örneklem kullanılmıştır, esas teşkil etmesi için ulaşılabilir kişiler seçilmiştir. Her ne kadar bu çalışma Somali hakkında yürütülen bir çalışma olsa da mülakat ve veri analizi Türkiye'de yapılmış çünkü Somalili kamu çalışanları, bürokratlar, iş adamları, sivil toplum örgütleri ve hatta parlamento üyeleri hem eğitim hem de konferans gibi değişik amaçlarla Türkiye'ye gelmişlerdir.

Uygun örneklem için ulaşılabilir kişiler seçilmiştir. Özneleri belirli karakteristikler temelinde ele almalıyız çünkü birden çok grup seçmek grupların

büyüklüklerinin dengesini sağlar. Uygun örneklem, kolay ulaşılabilirlikleri ve araştırmacıya yakınlıkları nedeniyle katılımcıların seçildiği tesadüfî olmayan örneklem yöntemidir. Çoğu araştırmacının, örneklem türlerinden en yaygını olan uygun örneklem tekniğine güvenmesinin sebebi budur. Çoğu araştırmacı hızlı, güvenilir, kolay ve ulaşılabilir olduğu için bu örneklem yöntemini tercih etmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÜRÜTÜLMESİ

Mülakata Yapılan Katılımcıların Görev ve Unvanları

Bu çalışmada kapsamındaki değinilen 4 süreç içerisinde görev alan toplam 30 kişi kendilerine verilen kod adları, çalıştıkları unvanları, birimlerdeki görevleri ile birlikte aşağıdaki tablo listelenmiştir. Bu listedeki bürokratik ve sivil toplum çalışanların bazıları kendi birimlerinde yönetici ve çalışan olarak görev yapmaktadır. Araştırma örnekleminin seçiminde gönüllülük esasının yanında temsil yeteneği yüksek olan çalışanlara yer verilmesine dikkat edilmiştir.

Araştırma yöntemi ile açık uçlu yedi sorudan oluşan bu tabloda kodlama yapılarak unvanı, birimi ve görev üzerinde oluşturulmuştur. Mülakat sırasında standart olarak her kamu çalışanına aynı sorular yöneltilmiş ve bunlar kişiye özel herhangi bir bilgi içermeyen siyasal yolsuzluk ekonomik büyüme üzerindeki etkisi kamuda farklı çalışan güvenliği odağında işleyişi ve işleyişinden duyulan memnuniyeti ölçmeyi hedefleyerek hazırlanmış bir araştırma olmuştur. Ancak verilen mülakat sorularının amacı kamu ve özel sektörler çalışanlarının kendi ve ülkelerinin güvenlikleri, sosyal gelişimi ve ekonomik kalkınma açısından yolsuzluk zararlarını değerlendirebilecekleri şekilde hazırlanmıştır.

Tablo 3.2. Nitel analiz kapsamında mülakat yapılan görevlilerin kurumu, unvanı, birimi ve görevleri

KOD ADI	ÜNVANI	BİRİMİ	GÖREVİ
Sahil Güvenlik müdürlüğü	Müdür	Bilgi Müdürlüğü	Yönetici
Müdür Yrd. A	Müdür Yrd.	Destek Hizmetler	Çalışan
Polis memuru	Memur	Destek Hizmetler	Çalışan
Memur A	Memur	Vergi Toplama Daire Başkanı	Çalışan
Şef A	Şef	Büyükelçi	Yönetici
Yönetici	Yönetici	Özel Sektör Finans	Yönetici
Teknisyen	Teknisyen	Ulusal TV. Bilgi İşletme	Çalışan
Yönetici A	Yönetici	Özel Ticaret	Yönetici
Memur D	Memur	Kalkınma Ajans Hizmetleri	Çalışan
Müdür	Müdür	Federal Bölge kalkınma Müdür	Yönetici
Şef B	Şef	Eski Bölge hazine Müdürlüğü	Uzman
Milletvekili	Milletvekili	Maliye Hesap vermek Üyesi	Uzman
Milletvekili Yrd.	Milletvekili Yrd.	Milletvekili Sözleşme birimi	Sekreter
Eski Milletvekili	Milletvekili	Senatör	Gözlemci
Avukat	Memur	Bölge Mahkeme Başkanı	Uzman
Yönetici B	Yönetici	Sivil Toplum başkanı	Yönetici
Memur B	Memur	Diş işleri bakanlığı Genel Sekreterliği	Çalışan
Bölge Hazine Müdürü	Müdür	Federal Hazine Müdürlüğü	Yönetici
Bölge Gıda sektör Müdürü	Müdür	Merkez Bank Şube Müdürlüğü	Yönetici
Bölge Vergi Müdürü	Müdür	Kuzey Federal Bölge Müdürlü	Yönetici
Maliye Müdür A	Müdür	Liman vergi daire Müdürlüğü	Çalışan
Müdür Yrd.	Müdür Yrd.	Federal Bölge Harp Okulu	Yönetici
Sivil Toplum Üyesi A	Sosyal Gelişimi	Sosyal Adalet	Çalışan
Sivil Toplum Üyesi B	Sosyal adaleti	Sosyal Adalet	Çalışan
Memur A	Memur	Ticaret Ataşesi	Çalışan
Gümrük Muhafaza Müdür	Müdür	Ticaret Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü	Yönetici
Müdür Yrd.	Müdür Yrd.	Bölge İhracat Genel Müdürlük	Yönetici
Sivil Toplum Üyesi C	Sosyal Adaleti	Sosyal Adalet	Çalışan
Merkez Bank Müdürü A	İletişim Birimi	Şube Müdürlüğü	Yönetici
Merkez Bank Müdürü B	Bölge Müdürü	Federal Bütçe Müdürlüğü	Uzman

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.3. ÇALIŞMA PROSEDÜRÜ

Araştırmanın danışmanı ve araştırmacı, çalışma için örnek nüfustan görüşme katılımcılarını belirlemiş ve karar almışlardır. Görüşmeler sekiz hafta boyunca gerçekleştirilmiş ve hafta dört gün çalışılmıştır. Görüşmelerin yeri, ofisler ve ofis binaları, kafeteryalar, evler gibi yerlerdeki katılımcıların durumlarına göre değişmektedir. Mekân katılımcıların uygunluğu ve eğilimlerine göre belirlenmiştir. En uzun görüşme oturumu yaklaşık 30 dakika sürmüş, en kısa süre ise 15 dakika olmuştur. Görüşme katılımcıları, her sektör için 3 ila 4 katılımcıdan oluşmuştur, cinsiyet ayrımı yapılmamıştır ama unvan olarak ayrım yapılmıştır. Katılımcılar, memurlar, STK

çalışanları, toplum, meclis, medya kuruluşları, iş adamları ve dini/yerel güç grupları gibi çeşitli kurumlardan seçilmiştir. Katılımcıların bu çeşitliliği konuyla ilgili daha geniş bir perspektif ve algı elde etmeyi kolaylaştırmıştır.

3.4. VERİ ANALİZİ

Veri analizi, sağlanan verilerin her bir bileşenini incelemek için mantıksal akıl yürütme kullanarak verilerin değerlendirilmesi sürecidir. Bu analiz biçimi, bir araştırma yürütürken tamamlanması gereken birçok adımdan biridir.[264] Çeşitli kaynaklardan elde edilen veriler toplanır, gözden geçirilir ve daha sonra bir tür bulgu veya sonuç çıkarmak için analiz edilir. Veri analizi, nicel veya nitel bir araştırma olabilir. Metodoloji bölümünde bahsedildiği gibi çalışmanın yürütülmesi için niteliksel bir veri toplaması ve analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel verileri, Somali'de farklı kamu ve özel sektörde çalışanlar başta olmak üzere Türkiye'de yaşayan Somali sivil toplum, diğer sosyal örgütler, yerel güç grupları ve Türkiye'de Somali Büyükelçiliğinde memurlar ve diğer kamu sektörlerinde çalışan olmak üzere otuz kişiye sorulan yedi açık uçlu soruyla gerçekleştirilmiştir. Bu niteliksel çalışmanın veri analizi, kavramsal kategorilerin ortaya çıkmasını sağlayan kaliteli bir araştırma prosedürleri temelli teori olan "Grounded theory" kullanılarak yapılmıştır. Bu kategoriler, katılımcıların temel kaygısını tutarlı bir şekilde çözen çalışmanın (eylemlerin) teorik bir açıklaması olarak birbirleriyle bağlantılıdır.[265]

Veriler sınıflandırıldıktan sonra kodlanmış, analiz edilmiş ve sonunda yorumlanmıştır. Mülakat yoluyla toplanan verileri oluşturma süreci, araştırmacının,

---

[264] Life,R.S.(1994).Qualitativedataanalysis.Erişimzaman28Kasım2017

[265] Strauss,A.,&Corbin,J.(1994).Grounded theory methodology.*Hand book of qualitative research,17*,273-85.Erişim zamanı23Kasım2018

verileri dinleyip okuma konusu hakkında daha fazla bilgi edinmesine ve daha fazla bilgi almasına yardımcı olmuştur. Verileri kaydedip analiz ettikten sonra kodlama verileri yazılmış ve tüm veriler buna göre kategorilere ayrılmıştır. Ardından araştırmacı, verileri kodlama süreci ile ortaya çıkan konu ve alt başlıklara göre analiz etmiş, kategorilere ayırmış ve organize etmiştir. Son olarak araştırmacı verileri açıklamış verileri benzerlik ve farklılıklarını vurgulayarak tanımlamıştır.

3.5. GÖRÜŞME SONUÇLARI

"Somali'de Siyasal Yolsuzluk Olgusu: Ekonomik Büyümesi ve Yönetsel Yapının Yolsuzluk Üzerindeki Etkisi"başlıklı anket, yukarıdaki bölümde unvanları, birimleri ve görevleri verilmiş olan kamu çalışanlarıyla mülakat şeklinde yapılmıştır. Yolsuzluk konusuna bürokratik sistemdeki çalışanlar açısından bakıldığında kendi menfaatleri, ülkenin güvenliği ve ekonomik kalkınma algılarına ne gibi etkileri olduğunun anlaşılabilmesi için hazırlanmış olan sorulara verilen cevaplar bu bölümde tartışılacaktır. Ancak bu bölümde mülakat sorularına verilen tüm cevaplar herhangi özel bir soru seçimi yapılmaksızın verilmeyecektir. Bunun yerine mülakat soruları ile ön plana çıkarılan belirli bazı fikirler seviyelerinin ve algı düzeylerinin ilgili konu başlıkları dâhilinde değerlendirilmesi yapılacaktır.

Bu çalışma, Somali'deki siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme ve yönetsel yapının yolsuzluk üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Siyasal yolsuzluk, kaynakların kötüye kullanılmasına, ekonomik verimsizliğe, rüşvet alma, kayırmacılık yapma ve zimmete para geçirilmesine yol açarak yabancı yatırımların ve ülkenin doğal kaynaklarının yok edilmesi gibi önemli sonuçlar doğurmaktadır. Çalışmanın örneklem büyüklüğü ise farklı sektörlerden gelen otuz kişiden olmuştur. Bu çalışma, dört hedefi gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk amacı, siyasal yolsuzluğun Somali'deki ekonomik büyüme ve yönetsel yapının yolsuzluk üzerindeki etkisini

belirlemektir. İkinci amacı, Somali'de rüşvetin ekonomik büyüme ve yönetsel yapının yolsuzluk üzerindeki etkisini belirtmektir. Üçüncü hedef ise Somali'deki ekonomik büyümenin kayırmacılık üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Çalışmanın nihai amacıysa zimmete para geçirmenin Somali'deki büyüme ve yönetsel yapının yolsuzluk üzerindeki etkisini araştırmaktır.

Katılımcıların çoğu, siyasal yolsuzluğun sadece Somali'ye özgü olmadığını aynı zamanda diğer gelişmekte olan ülkelerde de olduğunu kabul etmektedir. Siyasal yolsuzluk, yavaşça Somali'nin kamu sistemine girmiş ve Somali ekonomisinin her sektöründe ve ülkenin kamu hizmetinin tümünde hızlı bir şekilde etkili olmuştur. Tüm katılımcılar ya doğrudan ya da dolaylı olarak siyasal yozlaşmanın bir şekilde kurbanı olduklarını kabul etmektedirler. Katılımcılar, yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk arasındaki farklı tanımları vurgulamıştırlar. Aynı zamanda haklar, tutum ve değişikliklerin hem bireysel hem de daha önemlisi kolektif olarak gerçekleştirilmesi durumunda yolsuzluğa karşı mücadelenin kazanılabileceği umudunu tamamı kabul etmişlerdir. Ancak bazı katılımcılar, siyasal yolsuzluğun Somali'nin sisteminden hiçbir zaman tam olarak temizlenmeyeceğini yalnızca katlanılabilir bir asgari seviyeye getirilebileceğini düşünmektedirler. Tüm katılımcıların Somali'deki siyasal yolsuzluk ve ekonomik büyümenin arasındaki etkiler konusundaki görüşleri aşağıda sunulmuştur.

3.5.1. Yolsuzluk ve Siyasal Yolsuzlukla İlgili Genel Görüş

Katılımcılar, genellikle yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk olduğuna inandıklarıyla ilgili birkaç tanımdan daha fazlasını ortaya koydular. Mülakata katılanların çoğu, yolsuzluğun ve siyasal yolsuzluğun geniş bir tanıma sahip olduğunu ve başka bir suç olarak görülebileceğini düşünmektedirler. Bu nedenle, yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk için verilen genel tanımlar, yasaya göre cezalandırılabilen diğer suç tanımlarına uymaktadır. Katılımcılardan gelen genel görüş, yolsuzluğun, bir birey veya grubun,

başkalarının hakkına, bazı bireylere veya gruplara ödül, kaynak veya avantaj getirerek adil olmayan ve gereksiz yere uygun şekilde uyguladığı bilinçli bir eylem, süreç veya prosedür olduğu yönündedir. Hem yolsuzluk hem de siyasal yolsuzluk konusunda farklı tanımlar vermişlerdir. Katılımcılar, siyasal yolsuzluğun Somali'nin sistemini içten çürüten ve tüketen bir ağaç kurdu gibi göründüğüne dikkat çekmişlerdir.

Çoğu katılımcı, yolsuzluk ve siyasal yolsuzluğu kamu görevlilerinin kamusal yetkilerinden kaynaklanan ve makamlarını özel menfaatleri için haksız kullanmaları sonucu ortaya çıkan, etiğin ve ahlakın bozulduğu bir durum olarak tanımlamışlardır. Katılımcılar ayrıca siyasal yolsuzluğun sadece finans alanında olmadığını, tüm sektörlerde olduğunu ve karakter, düşünce, ilişki ve aile içinde de ifade edilebileceğini vurgulamışlardır. Farklı sektörlerdeki katılımcıların mülakat boyunca siyasal yolsuzluğa ilişkin görüşlerinde gözle görülür farklılıklar bulunmamakta ve ayrıca yaş ve cinsiyet sınırlaması gözlenmemektedir. Çoğu katılımcının fikri, aslında yolsuzluk ve siyasal yolsuzluğun aç gözlülüğün sadece farkı şekli olduğu ve bu iki tanım arasında küçük farklılıklar bulunduğu yönündedir. Ancak az sayıda katılımcı yolsuzluğun ve siyasal yolsuzluğun aynı olduğuna ve aynı tanımlara sahip olduğuna inanmaktadır. Bu açıdan katılımcıların soruyla ilgili farklı tanımları aşağıda verilmiştir.

Sahil Güvenlik müdürlüğünde görev yapan Müdür ve Kalkınma Ajans Hizmetleri *Memur D* konuyla ilgili yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk kamuda çalışanların kamu menfaatlerinin dikkat çekmemiş olmasına rağmen kamu menfaatleri kişisel kazanç olarak kullanması olduğunda hemfikirlerdir. *Merkez Bankası Müdürü B* ve *Sivil Toplum Üyesi A* siyasal yolsuzluğun ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmesine olumsuz etkisi olduğunu ve üst düzeyde gelen problem olarak ifade ederken Bölge Vergi Müdürü ve *Merkez Bankası Müdürü A*, siyasal yolsuzluğun ülkeyi tamamen tehlikeli bir yere sürükleyeceğini belirtmektedirler.

Gümrük Muhafaza Müdür, *Sivil Toplum Üyesi B* ve *Yönetici B*'ye göre yolsuzluk, haksızlık ve aldatma anlamına gelmektedir. Siyasal yolsuzluk ise, yetkilendirilmiş otoritenin özel kazanç için yanlış kullanılması ve kamu görevlilerinin veya çalışanlarının, kendilerine, arkadaşlarına ve akrabalarına kişisel ya da politik menfaatlerine tahakkuk eden parasal ya da parasal olmayan kazanç için devlet memuru olarak aldıkları güveni kötüye kullandıkları zamanda oluşur. *Avukat* ve *Şef A*, yolsuzluğu toplumun hayati işleyişini tahrip eden ve sosyal ve ekonomik gelişmeyi yok eden bir sıkıntı olarak düşünmektedirler. Siyasal yolsuzluğu ise özel ve kamu sektörü aktörleri arasında kolektif malların gayri meşru bir şekilde özel karşılıklara dönüştürüldüğü bir işlem olarak ifade etmektedir.

Memur B, Eski Milletvekili, Polis memuru ve Bölge Hazine Müdürü, yolsuzluk bir kişinin hakkı olmayan bir şeyin özel kazanç amacıyla kullanması ve asıl kötü kısım, onun kültürel bir boyut içeresinde olduğunu ifade etmektedirler. Ayna zamanda siyasal yolsuzluk kurumların ve prosedür kurallarının manipüle edilmesidir bundan dolayı da hükümet kurumları ve siyasal sistem etkilenmekte ve sıklıkla kurumsal ve ekonomik büyümenin gecikmesine yol açmaktadır. Sivil Toplum Üyesi C ve Merkez Bank Müdürü B'nin ifadelerinde yolsuzluk ve siyasal yolsuzluk kelimesi, aynı kavram olarak düşünülmekte ve bir ülkenin genel menfaatinin kötüye kullanılmasını belirtmektedir. Sonuç olarak yukarıdaki açıklanan çeşitli görüşler, çalışanların geneli tarafından yolsuzluk ve siyasal yolsuzluğun olumsuz bir olgu olarak ele alındığı göstermektedir.

3.5.2. Somali'de Siyasal Yolsuzluk Hakkında Genel Görüş

Katılımcılar, Somali'nin siyasal yolsuzluğun zirvede olduğu bir ülke olduğuna inanmış, yolsuzluğun insanların finansal kazançlarının bir aracı olduğunu vurgulamış ve toplumda yaşadıkları konuma dayanarak bir bireye değer verilmesine yol açtığı ve toplumda güvensiz bir inanç yaratıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar,

Somali'deki ekonominin ve hükümetin tüm sektörlerinin yolsuzluk içerisinde olduğu konusunda hemfikirdirler. Ayrıca katılımcılar, siyasal yolsuzluğun Somali ekonomisinde rüşvet, kayırmacılık ve zimmete para geçirme alanında iyi yönetim sisteminde derinden etkili olduğunu belirtmektedir. Tüm katılımcılar, hem kamu sektöründe hem de özel sektörde, aile, kurum, kamu hizmeti, yargı, polis, meclis ve diğer sistemde Somali'de siyasal yolsuzluğa maruz kaldıklarını düşünmektedirler. Kamu sektöründe çalışmayan katılımcılardan biri, siyasal yolsuzluğu Somali sisteminin derinliklerine yerleşen bir *salgın hastalık* olarak görmüş ve bu problemin ülkenin gelişmesine zararlı bir etkisinin olduğunu söylemiştir. Bu katılımcılar, bildirdikleri görüşlerine ek olarak ülkedeki son yirmi yıl içerisinde gerçekleşen iç savaşta daha fazla yatırım yapması gereken önceki yönetimin ihmali olarak değerlendirmiş ve sosyal ve ekonomik çeşitlendirmenin bir yolu olarak mevcut siyasal iktidarı suçladığını ele almıştır.

Katılımcıların birçoğu, ülkenin ekonomik, kültürel ve sosyal gelişiminin yavaşlamasının sebebi olarak yolsuzluğu ve devletin doğal kaynakları ihmal etmesini göstermiştir. Bazı katılımcılar, kamu görevlilerinin yolsuzlukla mücadeleyi kendi açılarından desteklememek suretiyle çalıştıkları ilgili makamlara bu mücadele çerçevesinde yardım etmeyerek siyasal yolsuzluğa katkıda bulunduğuna ifade etmektedir. Bazı katılımcılar, halkın özellikle kamu görevlilerinin yolsuzluk ve şekiller hakkında bahsetmeyi bile reddettiklerini söylemiştir. Aynı zamanda birkaç katılımcı siyasilerin ve kamu çalışanlarının seçimlerde oy vermeden önce politikacılardan rüşvet almalarıyla yolsuzluğa katkıda bulunduklarını düşünmektedirler. Genel olarak, bir yurttaş olarak yapılması gerekenin yerine getirilmemesi ya da yanlış yapılması ülkedeki yolsuzluğa artıracağı yönünde fikir birliği sağlanmıştır. Ancak katılımcıların çoğu yozlaşmaya karşı yönetimin yolsuzlukla mücadelesi konusunda umutlular.

Somali'de kamu sektöründe farklı bölümlerde görev yapan çalışanlara Somali hakkında geçişte ya da süreç boyunca siyasal yolsuzluk tarihi ile ilgili genel düşünceleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların incelenmesi tezin amacı olan ülkenin ekonomik, yönetsel yapının ve sosyal gelişim algısının ortaya çıkarılması açısından oldukça önem arz etmektedir. Zira kamuda çalışanlar özellikle bürokratlar, Somali'yi siyasal yolsuzluğun zirvede olduğu bir ülke olarak belirtmektedir, kısaca;

Merkez Bank Müdürü A, Sivil Toplum Üyesi A ve Memur B, yolsuzluk dünyanın her bölgesinde görülen ve gelişmekte olan ülkeler özellikle Somali gibi ülkelerde ekonomik ve sosyal büyümeyi olumsuz bir şekilde etkileyen yönüyle yolsuzluğun oldukça yaygın bir olgu olduğunu belirtmektedirler. Milletvekili ve Yönetici A, görevlerine ve risk tanımlarına bağlı olarak Somali'de siyasal yolsuzluğun eski bir olgu olduğunu ve ülkedeki son yirmi yıl içerisinde gerçekleşen iç savaşta daha fazla yatırım yapılması gerektiğini belirtmiş ve önceki yönetimin ihmalini dile getirmiştir.

Şef B, Teknisyen ve Polis memuru, Somali'deki siyasal yolsuzluğun vatandaşların yaşam kalitesini azaltması yönüyle ve ekonomiyi verimsiz bir şekilde yükselten bir sistem olarak ele almaktadırlar. Eski Milletvekili, Yönetici B, Memur D ve Şef A, Somali'deki ekonominin yolsuzluktan etkilendiği, hükümetin tüm sektörlerinin siyasal yolsuzluk içerisinde olduğu konusunda hemfikirdirler. Bölge Hazine Müdürü, Bölge Vergi Müdürü, Gümrük Muhafaza Müdürü ve Bölge İhracat Genel Müdürlüğü Somali'de siyasal yolsuzluk hakkında düşüncelerinde, ülkede siyasal ve bürokratik yolsuzluk bir sistem olduğu için insanların yaşam kalitesinin düşük olduğunu belirtmiştir.

3.5.3. Siyasal Yolsuzlukla Mücadeleyi Kazanmak İçin Kısıtlar ve Tavsiyeler

Katılımcılar, Somali'nin siyasal yolsuzluğa karşı verilen mücadeleyi kazanma noktasında farklı görüşlere sahiptirler. Bazı katılımcılar, yolsuzlukları önlemek ve suçluları cezalandırmak için ciddi önlemler alındığı takdirde yolsuzluğa karşı mücadelenin kazanılabileceğine inanırken, diğerleri de yolsuzlukla mücadele edilemeyeceğine inanmaktadır. Katılımcıların ortak korkusu, Somali'nin yolsuzluk yoluyla kurulan aynı kurumları, sistemleri, insanları ve uygulamaları kullanarak yolsuzlukla mücadele ettiği ve büyük ölçüde yolsuzluktan fayda gördüğü yönündedir. Katılımcılar, yolsuzlukla mücadelede anlamlı bir başarı kaydedilmeden önce Somali'nin kamu personeli ve bürokratik sistemi temizlemesinin gerektiğine inanmaktadırlar. Katılımcıların çoğu bunun güçlü liderlik ve yolsuzlukla mücadeleye bağlılık ile yüzde doksan başarılabileceğini ortaya koymaktadırlar. Bu görüşlerden bazıları özetle şu şekildedir:

Katılımcıların çoğu yolsuzluk yapan memurlar ve suçlu oldukları kanıtlanmış kişiler için daha caydırıcı cezaların kullanılmasını kabul etmiştir. Ayrıca yolsuzlukla mücadele komisyonu, polis, yargı ve medya gibi yolsuzlukla mücadele eden ve edebilecek kurumların güçlendirilmesiyle de yolsuzluğa karşı daha dirençli olunabilir. Bazı katılımcılar, yolsuzlukla mücadele savaşının, yolsuzluğu yenme şansını artıracak yeni politikalar, anayasa değişiklikleri ve liderlik tarafından verilen destekle yürütülmesi gereken bir politika olduğunu düşünmektedir.

Çoğunluğun düşüncesi, aç gözlülüğün bireylerin yolsuzluk yapmalarında yüksek motivasyona neden olduğu yönündedir. Diğer motivasyon unsurlarının bazıları yoksulluk, ekonomik sıkıntı, yüksek makam ve tanınma arayışı, akran baskısı, aileden gelen baskı ve diğer etkenler arasında güç arayışıdır. Bazıları yozlaşmış kişilere verilen yumuşak cezaların, insanların kendilerini şımartmak için büyük bir hırs unsuru olarak etki ettiğine inanmaktadır. Katılımcılar, yolsuzlukla mücadele eden ilgili kurum veya

kuruluşların güçlendirilmesi gerektiği konusunda fikir birliğine varmışlardır. Daha da önemlisi, bu kurumlarda yozlaşmış üyeler için güçlü kontroller yapılmalıdır. Görüşmelere katılanlar ayrıca, Somali'deki yolsuzlukla mücadelenin önündeki engellere de ışık tutmaktadır. Bu görüşlerden bazıları özetle şu şekildedir:

Bu kısımda çoğu katılımcılar, fikirsel anlamda farklı sektörleri sivil toplum, yerel güç grupları, üst düzey devlet kurumları ve kamu çalışanları Somali'de siyasal yolsuzluk mücadelesini kazanmak için iki farklı düşünce belirtmektedirler. Katılımcıların kendi söylemlerinden hareketle bazı küçük istisnalar dışında hemen herkesin görev, yetki ve sorumluluklarına bağlı olarak işlerini yapması durumunda siyasal yolsuzluk ortadan kalkacaktır. Farklı katılımcıların bu soru verdikleri cevapların değerlendirmesi şu şekildedir:

Sahil Güvenlik Müdürü, Polis Memuru, Şef A ve Milletvekili, ülkenin siyasal yolsuzluk mücadelesi prosedürlerini bildiğini ve bunların kısmen uygulandığını düşünmektedirler. Yolsuzlukla mücadelede, ilgili prosedürlerde belirtilen güvenlik önlemlerine uyduğu sürece güvende olacağını düşünmektedir. Bu düşüncesi mücadele algısının, doğrudan yolsuzluk mücadelesi kapsamında uygulanan ülkenin ekonomik ve sosyal gelişim prosedürlerinden etkilendiğini ve desteklendiğini göstermektedir.

Yönetici A, memur D ve Teknisyen'e göre yolsuzlukla mücadele uyglanabilecek bir sistemdir ancak her şey ülkenin bir numarası olan devlet kurumuna bağlıdır. Devlet kendisi yolsuzlukla mücadele stratejisi belirlediğinde ve kanunlarla cezaları düzgün bir şekilde hazırladığında bu mücadelede başarı elde edebilecektir.

Memur B, Bölge Hazine Müdürü, Bölge Gıda Sektör Müdürü ve Sivil Toplum Üyesi B'ye göre yolsuzluk yapan memurlar ve suçlu oldukları kanıtlanmış kişiler için daha caydırıcı cezaların kullanılması gerekmektedir. Ayrıca, yolsuzlukla Mücadele komisyonu, polis, yargı ve medya gibi yolsuzlukla mücadele eden kurumların güçlendirilmesiyle de yolsuzluğa karşı daha dirençli olunacaktır. Yolsuzlukla mücadele,

yolsuzluğu yenme şansımızı artıracak yeni politikalar ve anayasa değişiklikleri ile liderlik tarafından da desteklenmesi gereken bir politikadır.

Merkez Bank Müdürü B, Merkez Bank Müdürü A, Maliye Müdür A ve Sivil Toplum Üyesi C'ye göre aç gözlülük bireylerin yolsuzluk yapmalarında etkili olmaktadır. Diğer etkin unsurlar ise yoksulluk, ekonomik sıkıntı, yüksek makam ve tanınma arayışı, akran baskısı, aileden gelen baskı, güç arayışı vb. etkenlerdir. Diğerleri ise yozlaşmış kişilere verilen yumuşak cezaların insanların kendilerini şımartmak için büyük bir hırs unsuruna dönüştüğünü ifade etmektedirler. Katılımcılar yolsuzlukla mücadele eden ilgili kurum veya kuruluşların güçlendirilmesi gerektiği konusunda fikir birliğine varmışlardır. Daha da önemlisi, bu kurumlarda yozlaşmış üyeler için güçlü kontroller yapılmalıdır. Görüşmelere katılanlar, ayrıca Somali'deki yolsuzlukla mücadelenin önündeki engellere de ışık tutmaktadır.

3.5.4. Siyasal Yolsuzluk Bağlamında: İhtilasın"Zimmete Geçirme" Somali'deki Ekonomik Büyümeye Gelir, GSYİH, İstihdam ve Yoksulluk Açısından Etkisi

Mülakatlarda, siyasal yolsuzluk yapılmasının ülkenin ekonomik, yönetsel ve sosyal gelişmesi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu hakkında birçok yorum yapılmıştır. Ancak katılımcıların yorumları, zimmete para geçirmenin GSYİH, gelir ve zenginlik, istihdam ve yoksulluk gibi çeşitli alanlarda önemli bir etkisi olduğunu kanıtlamaktadır. Katılımcılar, ihtilas ya da zimmete para geçirmenin hükümet yetkilileri tarafından işlenen bir suç olduğu konusunda hem fikirlerdir. Ancak Somali'de yolsuzlukla mücadele komitesi gibi bağımsız kurumlar kurulmuştur ve düzgün bir şekilde çalışması hususunda çaba gösterilmektedir. Somali'deki yasa dışılık, işlevsel kurumların eksikliği ve hesap verebilirlik beklentisini ortaya çıkaracak düzenleyici

çerçevenin bulunmaması nedeniyle kamuya açılan yolsuzluk davaları soruşturulmamıştır.

Diğer bir ifadeyle mülakata katılanlar, federal parlamentonun mevcut yasasının, şeffaflığı ele alan ve ekonomik büyümeyi destekleyen yeni bir yolsuzlukla mücadele yasası haline getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda yolsuzlukla mücadele ilkelerinin, kamu kurumları arasında stratejileri uygulamak ve etkin mücadele sağlamak için yasal güce sahip olması gerektiğini de eklemişlerdir. Katılımcıların bahsettiği gibi genel olarak siyasal yolsuzluk algısının ulusal istihdam, GSYİH, yoksulluk ve gelirle ilişkili olduğu, bu yüzden ülkenin ekonomik ve sosyal gelişiminin nereye ulaşacağını merak etmektedirler.

Gelir kalemine bakıldığında, ekonomik olmayan koşullar nedeniyle ortaya çıkan eşitsizlikler son derece sorunludur. Katılımcılar, siyasal yolsuzluğun, yabancı yatırım eksikliği, güvensizlik ve ülkenin siyasal istikrarsızlığı göz önüne alındığında, gelir üzerinde olumsuz bir etki yarattığını ifade etmişlerdir. Mülakata katılanların görüşlerine göre ülkede iç savaş çıktıktan sonra tüm kamu sistemi yıkılmış, kabile liderleri ve diğer geçici siyasal güçler klanizmi, kayırmacılığı, rüşveti, yolsuzluğu arttırmış güvensiz bir ortamın ülkede ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır. Gerçekten de durum böyle olduğundan ülke, dünyadaki en düşük gelir seviyesine ve yoksul yaşam standartlarına sahip olmuştur. İnsanların önemli bir bölümü yoksulluk sınırının altındadır. Siyasal yolsuzluk, ekonomik büyüme ve yönetsel yapının önündeaki en büyük sorunlardan biri olarak kabul edilmiştir. Ancak siyasal yolsuzluk, GSYİH, istihdam, yoksulluk ve gelir konularında katılımcılar arasında farklı fikirler bulunmaktadır. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevapların ve bireysel algılarının değerlendirmesi şu şekildedir:

Sahil Güvenlik Müdürlüğü, Polis memuru ve Teknisyen; kamusal malların çalınması, kamu mallarının yanlış yönetilmesi ve iktidarı kötü kullanmanın ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmesinin önünde büyük bir engel olduğunu ifade etmektedir.

Eski Milletvekili, Yönetici B, Bölge Maliye Müdürlüğü ve Avukat'a göre kamusal mülklerin yağmalanması siyasal yolsuzluğun bir parçasıdır. Aynı zamanda hükümetin bütçesi, yabancı yatırım, dış yardım ve ülkenin diğer kaynakları gibi hükümetin farklı kısımlarını da etkilemiştir. Bazı kamu görevlileri ülkenin kaynaklarının tamamını yönetirse sürekli olduğu gibi ülkede kesinlikle ekonomik düşüş olur ve bu ikisi gerçekleşirse ülkedeki yoksulluk daha da artar.

Bölge Vergi Müdürü, Sivil Toplum Üyesi B, Gümrük Muhafaza Müdür ve Merkez Bank Müdürü B'ye göre yolsuzluk olgusu bugün dünyanın her yerinde görülmüşmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmasını etkilemiş ve ancak diğer gelişmiş ülkelerin yardımıyla ayakta kalmasına neden olmuştur. Ancak bir idari personel olarak belirgin bir fayda görmediklerini ifade etmektedirler. Aynı zamanda Merkez Bank Müdürü A, Sivil Toplum Üyesi A, Şef B ve Yönetici A da ülkenin gelişmesi konusunda zimmete para geçirme konusunda getirilen standartlar ve düzenlemelerin ülkenin güvenlik ve sosyal mücadelesinde etkili olduğunu belirtmektedirler.

Diğer bir ifadeyle günümüz dünyasında yolsuzluk, en önemli sorunlardan biri olarak algılanmaktadır. İkincil toplumlarda, eşit olmayan bir etki ile birlikte istikrarlı ekonomik büyümenin büyük bir engelidir. Çalışmanın ana analizi, siyasal yolsuzluğun çeşitli alanlarda ekonomik büyümeye olan etkisinin bir sonucu olarak siyasal yolsuzluk ile iş fırsatlarının eksikliği arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Siyasal yolsuzluk biçimlerinden, özellikle iş alımlarda görülen kayırmacılık, istihdamın başarısızlığa uğramasına neden olmaktadır. Somali federal hükümeti yolsuzluğa neden olan faktörlerin üstesinden gelmek için gerekli adımları atmadığı sürece, ülkede siyasal yolsuzluğun ve diğer sosyal gelişim problemlerinin azaltılması mümkün değildir.

Çalışmanın sonucunda Somali'de kamu kurumlarındaki yaygın yolsuzluğun uzun iç savaşın, yoksulluğun ve fırsat eksikliğinin bir sonucu olduğu belirlenmiştir.

Yolsuzluk, küresel olarak uygunsuz bir davranış olarak görülmesine rağmen ülkede normal görülmektedir, çünkü hiç kimse yolsuzluk olgusu yüzünden tutuklanmamış veya suçlanmamıştır. Öte yandan çoğu katılımcılar, Somali'nin merkezi hükümetinin yıkılmasının, her bir kabile ya da alt düzey kabilelerin, kamu kaynaklarının güç ya da konumundan yararlanmalarına etki ettiğini iddia etmişlerdir. Bu durumda da ekonomik büyüme, sosyal kültürel ve kolluk kuvvetlerinden etkilenmiştir.

3.5.5. Somali'de Devam Eden Yolsuzlukla Mücadele Sürecine İlişkin Görüşler

Katılımcıların niyetlerine, ahlaki duyarlılıklarına ya da savaşta aldıkları konuma göre yolsuzlukla mücadele etme istekleri değişse de çoğu sürecin tamamını destekleme eğilimindedirler. Meclis üyeleri ve kanun uygulayıcı kurumlardan gelen katılımcılar, görüşmenin başında geleceğe dair umutlu olsa da bu sürecin Somali'de uygulanabileceğine inanmamışlardır.

Katılımcıların küçük bir kısmı, Somali'deki yolsuzluğa karşı devam eden mücadeleden etkilenmektedir. Aynı zamanda birçok katılımcı özellikle sivil toplum ve kolluk kuvvetleri mensupları ise mücadeleden umutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum sadece belirli bölgelerde hüküm süren yeni hükümete ve mecliste federal hükümeti destekleyenlerin varlığına dayandırılabilir. Bazı katılımcılar mücadeleyi sadece bir göz boyama çabası olarak görmektedirler. Hem mahkemeler tarafından kefaletle serbest bırakılan suçlular hem de delillerin göz ardı edilerek yasaya aykırı tutuklamaların olması nedeniyle katılımcılar, kanunun üstünlüğüne yeterince inanmadıkları için iyi bir sonuç beklememektedirler. Az sayıdaki katılımcı ise son zamanlardaki yolsuzlukla mücadele denemesinin ve Somali'deki ekonomik, siyasal ve sosyal gelişmelerin ülkeyi çöküşten kurtaracağını ümit etmektedirler. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Sahil Güvenlik müdürlüğü, Müdür Yd. A ve Polis Memuru soruyla ilgili ülkenin devlet kurumları için gerekli olan yolsuzlukla mücadele sisteminin ülkedeki bürokratik sisteminin yetersizliklerinden dolayı başarılı olmasını daha zor olacağını belirtmektedirler.

Şef A, Yönetici, Memur D, Milletvekili ve Avukat'a göre yeni yolsuzlukla mücadele modelinin başarılı olması -kimilerinin çok faydalı olacağını inanmasına karşın- her alanda kendini gösterilmedikçe tam anlamıyla başarılı olamaz. Milyonlarca dolarlık silah skandalından tutun da sosyal güvenlik bürolarına kadar her kurumda, zimmete para geçirme hakkında raporlar vardır. Yönetici A ve Polis Memuru'na göre ise bu sistem, küresel açıdan bir denklik ve süreçler arası uyumun ön planda tutulduğu bir toplam kalite yönetimi aracıdır.

Bölge Vergi Müdürü, Maliye Müdür A ve Gümrük Muhafaza Müdürü'ne göre ülkenin şimdiye kadar siyasal yolsuzlukla mücadele programını daha güvenli hale getirdiğini düşündüğünü belirtirken kendisinin yüksek risk altında görev yapmakta olduğunu ve ülkenin ekonomik gelişmesi açısından etkili olduğunu belirtmektedir. Öncellikle bu istek sahaya yansıtılıp yediden yetmişe herkes eğitilerek bu mücadele gerçek bir başarı hikâyesine dönüştürülebilir.

Merkez Bank Müdürü B, Merkez Bank Müdürü A, Sivil toplum Üyesi A ve Yönetici'ye göre yolsuzlukla mücadele kamu çalışanlarında ve vatandaşlarda kişisel bir fayda yaratmakta ancak uygulanması beklenen zorunlulukların yerine getirilmesi için yeterli eleman olmadığı için eksik kalmaktadır. Ancak yolsuzlukla savaşabiliriz, yargı, işleri tersine çevirmeye çalışır, eğer yargı yoluna gidilebilir ve yargı eski yolsuzluklar temizlenebilir. Ancak bu şekilde yolsuzlukla mücadelenin başarılı olabileceğine inanmaktadır.

3.5.6. Siyasal yolsuzluk Bağlamında: "Rüşvetin" Somali'deki Ekonomik Büyümeye Gelir, GSYİH, İstihdam ve Yoksulluk Açısından Etkisi

Birçok katılımcı, siyasal yolsuzluğun özellikle siyasal rüşvetin genel olarak ekonomi, yönetsel yapı ve toplumun yaşamı üzerinde büyük etkileri olduğunu söylemişlerdir. Bu çalışma için görüşülen kişilerin çoğu, gelişmekte olan ülkelerde sınıflar arasında gelir ve refah eşitsizliğine güçlü bir sebep olarak rüşveti ve yolsuzluğu göstermektedir. Bazıları siyasal yolsuzluğu, bir ulusun yönetim sistemini zayıflatan, kamu değerlerini ve iyi davranışları yok eden etik bir kanser olarak tanımlamışlardır. Rüşvet gibi şüpheli ve hileli eylemler yoluyla iktidar arayışının, toplumda bir yozlaşma yarattığı kuşkusuzdur. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevapların ve bireysel algılarının değerlendirmesi şu şekildedir:

Merkez Bank Müdürü B, Merkez Bank Müdürü A ve Sivil Toplum Üyesi A, rüşvet konusunda gelişmekte olan ülkelerin diğer gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, rekabet ve ekonomi politikası yönünden geri kalmış olduğunda hemfikirdir. Aynı zamanda dünyadaki en fakir ülkelerin yolsuzluk endeksi listesinin en üstünde olmaları ironik bir durum ortaya koymuştur. Bu ülkeler, temel olarak kurumlarının biçimsel yetersizliğinden dolayı bu tür yüksek kamusal yolsuzluğa sahiptir. Rüşvet veren ülkeler, istihdam oranlarının yükseltilmesi, GSYİH'nin artırılması ve yoksulluğun ortadan kaldırılması tüm kamu sektörü kalkınmasının sağlanamaması gibi çıkmazların içerisindedirler.

Bölge Vergi Müdürü, Maliye Müdür A ve Gümrük Muhafaza Müdürü'ne göre ülkenin zenginlik ve geliri eşit dağılmadığından ve genç işsizliğinin fazla olması onları terör örgütlerine yönlendirmektedir. Aynı zamanda bu eşitsizlik, insanların büyük bir bölümünü yoksulluk içinde ve daha düşük bir yaşam standardı seviyesinde tutar. Yukarıda belirtildiği gibi eşitsizlik, ülkenin tüm sektörlerinde kendini göstermiş, çeşitli

yolsuzluklara yol açarak ekonomiyi ve sosyal gelişmeyi sarsmıştır. Sonuçta da yoksul insanlarla, açgözlü yetkililer arasında güvensizlik artmıştır.

Yönetici, Müdür, Eski Milletvekili ve Polis Memuru'na göre rüşvet verme farklı şekillerde olabilir. Ülkemizde seçim dönemlerinde yerel güç gruplarının veya diğer insanların verdikleri büyük paralar dolaşıma girerek enflasyonu artmıştır. Böylece yerel halkın zaten az olan parası iyice değersizleşerek ekonomik ve toplumsal yıkımı tetiklemiştir. Sonuca baktığımızda aslında kimse kazanmamış olmaktadır. Şef B'YE göre Somali'de federal bir sistem olduğundan beri yolsuzluk yoğunlaşmış durumundadır. Çünkü federal bölgelerde başkanı asgari denetleme yetkisi olan yetkililer, bu yetkililerini kullanmayarak yolsuzluğa meydana vermektedirler.

Tartışmalı sonuçlar gösteren şeffaflık endeksi, Somali'yi tüm dünyadaki en yozlaşmış ülke olarak adlandırmaktadır. Açıkça diğer bölümlerde görüldüğü gibi ülkede yaşayan nüfusun çoğu yolsuzluk nedeniyle yoksulluk riski altındadır.

Katılımcıların az bir kısmı,siyasal yolsuzluğun özellikle rüşvet vermenin ülkedeki tüm ekonomik ve sosyal sorunların ve yoksulluğun kaynağı olduğunu belirtmektedirler. Buna ek olarak bu az sayıdaki katılımcı, rüşvetle etkin mücadele adına istihdamın artırılmasının ve ekonomik büyümenin yolsuzluğun sonlandırılmasına olumlu etki yapabileceğine, daha zengin, refah ve adil bir topluma ulaşılacağına inanmaktadırlar. Böylece GSYİH artacak, yoksulluğa ve yoksulluğa, doğrudan etkisini gösterecektir. Bu görüşlerin bazıları aşağıdadır:

Sivil Toplum Üyesi A, Memur A ve Müdür Yardımcısı'na göre toplumdaki ilerlemenin kısa vade de bir etki göstermesi gerekmektedirler. Ufacık bir ilerleme birçok durumda halkın genelinin davranışını etkiler. Ancak böyle bir etki olmazsa rüşvet kabul edilebilir bir araç haline gelir ve kimse rüşvet vermede ya da rüşvet almada kendisini suçlu hissetmez. Bu sebeple rüşvet, ülkenin ekonomik büyümesinin dışında kalarak insanların günlük yaşamının bir parçası haline gelir. Bu durum bir süre sonra her ne

kadar etkenin büyümesine etki etmiyormuş gibi görünse de hane halkların gelirlerinden oluşan ülke ekonomisine dolaylı olarak olumsuz yansıması kaçınılmaz olacaktır.

Sonuç olarak yukarıda görüşlerini açıklayan kamu çalışanlarının çoğu açısından yolsuzluk özellikle rüşvet olumsuz bir kavramdır.

3.5.7. Siyasal Yolsuzluk Bağlamında Kayırmacılığın Somali'deki Ekonomik Büyümeye Gelir, GSYIH, İstihdam ve Yoksulluk Açısından Etkisi

Katılımcıların çoğunluğu siyasal yolsuzluğun, toplumun yaşam standardı ve ekonomik büyümenin farklı yönlerini derinden etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca, siyasal yolsuzluğa karışan herhangi bir siyasi şahsın anayasa hukuku kapsamında suçlu sayılması gerektiğinin altını çizmektedirler. Buna ek olarak bazıları, yolsuzluğa dâhil olmanın sonucunun sadece ülke ekonomisinin bozulmasına yol açmayacağını, aynı zamanda ahlaki olarak da halkın kutsal bir şekilde cezalandırıldığını eklemişlerdir. Katılımcılar nepotizm veya kayırmacılığın GSYİH ve istihdamı nasıl etkilediğini vurgulamişlardır. Kayırmacılık, belirli bir sistem yöntemiyle işlenmiş bir suçtur. Etkili konumdakiler kaynakları akrabalarına ya da en sevdiği arkadaşlarına harcarlar. Bu kimi zaman iş verme yöntemiyken kimi zamanda çeşitli ödülleri temin etmek olarak kendini gösterir. Bu durum topluma zarar verirken, kayırmacılık yoluyla yolsuzluğun ne kadar kötüye gidebileceği konusunda ise önemli bir örnek olabilir.

Ayrıca bazı katılımcılar, kayırmacılığı Somali'yi tüketen yozlaşmış siyasal figürleri, bir ağacı içinden tüketen ağaç kurdu gibi betimlemişlerdir. Kayırmacılık, kendi ulusal pay ve haklarından kendi adil payına sahip olma hakkı da dâhil olmak üzere, bireyin anayasal haklarını engellemektedir. Katılımcılar kayırmacılığın düşük istihdam oranı, mali kriz ve hükümetlerin ilerlemesinin gecikmesine neden olduğunun farkındadırlar. Aynı zamanda ülkenin sosyal alt yapısında da büyük gerilemelere neden olduğunu belirtmişlerdir. Kişisel karakterin, ideolojinin ve aile üyeleri arasındaki ilişki

ve etkileşimin düzeyini ve safhasını gösteren ilişkiler yumağı olarak kayırmacılığı anlatmaya çalışmışlardır. Son olarak, katılımcıların yanıtları ile siyasal yolsuzluğa, özellikle kayırmacılığın ve GSYİH, istihdam ve yoksulluk oranının artması üzerindeki etkisine, yönelik bakış açıları arasında bazı farklılıklar vardır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri:

Sahil Güvenlik müdürlüğü, Müdür Yd. A. ve Şef B.'ye göre kayırmacılık veya iltimas gösteren bürokratlar, toplum arasında büyüyen ve yaygın olan projeler planlarken, ülkenin anayasasını gözetmemişler. Bu nedenle kayırmacılık toplumumuzun gelişimini zorlayan bir engel olmaktadır. Aynı zamanda akrabalarımız, arkadaşlarımız ve yakınlarımız devlet kurumlarında oldukça kamu yönetiminde verimsizlik meydana gelmektedir ve sonunda düşük bir istihdam oranına, ekonomik yetersizliğe ve yoksulluğa neden olabilmektedir.

Polis memuru, Memur A ve Teknisyen, kayırmacılıkla ilgili kötü bir sosyal alışkanlık olduğunu belirtmektedirler. Örneğin, devlette ya da herhangi bir devlet kurumunda çalışmayı istiyorsanız, o alanda çalışan birini tanımış olmalısınız ya da bağlantılarınız olmalıdır. Ailenizin herhangi bir üyesinin böyle bir kurumda veya devletin üst düzey herhangi bir kurumunda nüfusu varsa, bu pozisyonu kazanmak daha kolay gelecektir. Dolayısıyla kayırmacılık ekonomik ve sosyal yaşama her yönden kötü bir engel olmaktadır. Şef A., Yönetici ve Memur D., kayırmacılığı ülkenin ekonomik kalitesinin artmasına ve verimliliğin yükselmesine bir engel olarak ele almaktadır.

Milletvekili, Milletvekili Yrd, Avukat ve Bölge Hazine Müdürü, kayırmacılığın ekonomik büyüme üzerine hiçbir olumlu etkisi olmayan bir problem olduğunu belirtmektedir. Kamu görevlilerini gözlemleyerek kayırmacılıkla iş sahibi olmuş insanların vasıfsızlığı ve yetersizliği net bir şekilde ortaya konulabilmektedir.

Bölge Vergi Müdürü, Sivil Toplum Üyesi A ve Gümrük Muhafaza Müdürü'ne göre kayırmacılık siyasal yolsuzluğun en yaygın türlerden biridir. Ekonomik büyümeyi

etkileyen bir faktör olarak kayırmacılık, nüfuslu insanların iş alım sürecinde, adayların ne kadar çalışkan ve becerikli olduklarını ihmal ederek, yakın ilişki içerisinde olduklarına öncelik tanımalarıdır. Kanun verimliliği, duygulardan ziyade akrabalarımıza ve arkadaşlarımıza karşı sahip olduğumuz sevgi ve bağlılığın ardındaki neden olmaktadır. Bu durum, ülkenin ekonomik çöküşüne ve uzun süren yoksulluğa yol açabilmektedir.

Müdür Yrd., Sivil Toplum Üyesi C. ve Merkez Bank Müdürü B. kayırmacılığın uzun zamandan beri bürokraside var olan sosyal bir olgu olduğuna işaret etmektedirler. Bununla birlikte yerleşik bürokrasiye iç savaştan beri büyük zararlar vermiş ve hala da vermektedir. Bu da bürokraside en azından kayırmacılık anlamında bazı şeylerin değiştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Eğer bunu başarabilirsek kamuda ve özel sektörlerde iş etiğine sahip olmayan vasıfsız çalışanlar yerine eğitimli, liyakatli, dürüst insanları ekonominin içine sokarak hem toplumsal hayatı hem de ekonomik hayatı düzenleyebilir, ülkemiz olarak hak ettiğimiz yerlere gelebiliriz.

Genel Değerlendirme

Araştırmaya katılan çalışanların siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin güvenlik algılarında yarattığı hisler kanaat puanlarına çevrilerek derecelendirilmiş ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Kanaat puanları olumsuz, olumlu ve kararsız olarak değerlendirilmiştir. Bu tablonun amacı araştırmanın katılımcıların fikirlerine göre değerlendirilmesidir.

Tablo 3.3. Mülakata Yapılan Değerlendirme Görev ve KANAAT

KOD ADI	ÜNVANI	BİRİMİ	KANAAT
Sahil Güvenlik Müd.	Müdür	Somali'nin siyasal yolsuzluk ekonomik büyümesi üzerindeki etkisi var mı?	Olumsuz
Müdür Yd. A	Müdür Yrd.	Evet	Olumsuz
Polis memuru	Memur	Evet	Olumsuz
Memur A	Memur	Evet	Olumsuz
Şef A	Şef	Evet	Olumsuz
Yönetici	Yönetici	Evet	Olumsuz
Teknisyen	Teknisyen	Evet	Olumsuz
Yönetici A	Yönetici	Evet	Olumsuz
Memur D	Memur	Evet	Olumsuz
Müdür	Müdür	Evet	Olumsuz
Şef B	Şef	Evet	Olumsuz
Milletvekili	Milletvekili	Evet	Olumsuz
Milletvekili Yrd.	Milletvekili	Evet	Olumsuz
Eski Milletvekili	Milletvekili	Evet	Olumsuz
Avukat	Memur	Evet	Olumsuz
Yönetici B	Yönetici	Evet	Olumsuz
Memur B	Memur	Evet	Olumsuz
Bölge Hazine Müdürü	Müdür	Evet	Olumlu
Bölge Gıda sektör Müdürü	Müdür	Hayır	Kararsız
Bölge Vergi Müdürü	Müdür	Evet	Olumsuz
Maliye Müdür A	Müdür	Evet	Olumsuz
Müdür Yrd.	Müdür Yrd.	Evet	Olumsuz
Sivil Toplum Üyesi A	Üye	Evet	Olumsuz
Sivil Toplum Üyesi B	Üye	Evet	Olumsuz
Memur A	Memur	Evet	Olumsuz
Gümrük Muhafaza Müdür	Müdür	Evet	Olumlu
Müdür Yrd.	Müdür Yrd.	Evet	Olumsuz
Sivil Toplum Üyesi C	Üye	Evet	Olumsuz
Merkez Bank Müdürü A	İletişim Birimi	Evet	Olumsuz
Merkez Bank Müdürü B	Bölge Müdürü	Evet	Olumsuz

SONUÇ

Son zamanlarda özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen en önemli sorunlardan biri de yüksek yolsuzluk düzeyidir. Yolsuzluktaki artış, diğer ülkelerin ekonomik yaşamları için onarılamaz sonuçlara yol açmış ve olumsuz etkileri halen devam etmektedir. Bu bağlamda yolsuzluk, uzun zamandır siyaset ve akademi dünyasının ilgi konusu olmuştur. Diğer yandan Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve OECD gibi büyük dünya kurumlarının da hassasiyet gösterdiği bir sorunsal olmuştur. Bu bağlamda yolsuzluğu azaltmak ve kontrol altına almak için denetim, kurallar ve cezalar getirilmiştir.

Ülkelerde sürekli hale gelmeye başlayan yolsuzluğu, çeşitli araştırmalar ve endeksler yoluyla ölçen birçok kuruluş ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlardan biri olan "Uluslararası Şeffaflık Örgütü", bu konuda çalışmalarını uzun yıllar sürdürmüş ve oldukça önemli ve değerli sonuçlar elde etmiştir. Yolsuzluğun özellikle gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere nazaran daha fazla yaşandığı görülmektedir. Somali, "Uluslararası Şeffaflık Örgütü"nün yayımladığı "Yolsuzluk Algılama Endeksi"ne göre özellikle son dönemlerde sıralama ve endeks puanları noktasında oldukça geri bir durumdadır. Bu sonuçlar, bize yolsuzlukla mücadele etmek, yolsuzluk hakkında araştırmalar yapmak ve örneğin yolsuzlukla mücadele edecek bir komisyon kurmak gibi yapısal önlemlerin hızlı uygulanması gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışma da siyasal yolsuzluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Siyasal yolsuzluk, ülkenin kaynaklarını kötüye kullanmaya ve kaynakların verimsizliğine yol açacak yabancı yatırımlara caydırıcı bir etki göstermektedir. Çalışma sırasında; rüşvet, kayırmacılık, ihtilas gibi kavramlar açıklanmaya çalışılmış, partizanlık ve siyasal yandaşlığın bu kavramlarla bağlantısı izah edilmiştir. Bu çerçevede kişiselleşmiş iktidar yapısının ve buna bağlı olarak gerçekleşen lider diktasının etkilerinden bahsedilmiştir. Siyasal yolsuzluğun nedenleri; toplumsal

yapı içerisinde mikro temelden makro düzeye doğru tespit edilmeye çalışılmıştır. Siyasal yolsuzluk ile gelir, GSYİH, istihdam ve yoksulluk ilişkisi kavranmak istenmiştir. İddia edilen etki ve sonuçlar doğrultusunda durumun gözler önüne serilebilmesi amacıyla bir araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğü, farklı sektörlerde yüksek düzeyde olan kamu çalışanlarından ve diğer sektörlerden toplamda 30 kişiden oluşmaktadır. Çalışma şu dört amacı incelemek ve tartışmak için yapılmıştır: Siyasal yolsuzluğun Somali'deki ekonomik büyüme üzerindeki etkisini tespit etmek, Somali'deki rüşvetin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemek, Somali'deki kayırmacılığın ekonomik büyüme üzerindeki etkisini değerlendirmek ve ihtilas ya da zimmete para geçirmenin Somali'deki ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmaktır.

Çalışmada daha gerçek bir sonuç çıkartmak için analitik tekniği ile özellikle bu konu hakkında bilgi ve deneyime sahip olan kişiler kullanılarak deneysel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın ilk amacı, yapılan görüşme sonuçlarına dayanarak, siyasal yolsuzluğun Somali'deki ekonomik büyüme üzerindeki etkisini belirlemektir. Sonuçlar siyasal yolsuzluğun, ülke ekonomisinde açık ticaret ve devlet harcamalarında, kamusal alanlarda federal bölgelerin bütçesi ve vergilendirme gibi farklı sektörlerde ekonomik büyüme üzerindeki olumsuz etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle siyasal yolsuzluk, gayrı resmi kanallar aracılığıyla para alma, harcama ve gönderme faaliyetleri yoluyla Somali'nin ekonomik büyümesi engellenmiştir. Siyasal rant elde etme, rüşvet, kayırmacılık ve zimmete parası geçirme gibi siyasal yolsuzluklar ekonomik büyümeyi önemli ölçüde negatif olarak etkilemiştir. Görüşülen tüm kişiler siyasal yolsuzluğun artmasıyla ekonomik büyümenin azalması arasında bir bağlantı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle bu bulgular daha önce yapılmış akademik çalışmalar ve uluslararası örgütler tarafından yapılmış çeşitli çalışmalar tarafından desteklenmektedir.

Bu çalışmalardan biri Mauro (1997) tarafından yapılan bir araştırmayı içermektedir. Bu çalışma siyasal yolsuzluğun yatırımın GSYH'ye oranını olumsuz olarak ve siyasal yolsuzluğun toplumun ekonomik durumunu kötü yönde etkilediğini göstermektedir. Bu çalışma, rüşvetin ekonomik büyüme ve yönetsel yapı üzerindeki etkisini belirlemiştir. Bulgular, rüşvetin ülkenin ekonomik büyümesi üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir. Görüşülen kişilerle yapılan çalışma sonucunda Somali'deki rüşvet uygulamalarındaki artışların ekonomik büyümeyi azaltacağı görülmüştür. Ancak, bazı katılımcılara göre rüşvet bazen mikro düzeyde ekonomik yönden olumlu olarak karşılanmıştır. Az sayıdaki katılımcı rüşvetin bürokratik bir olgu olduğunu ve onlardan öncekilerin rüşvetle bir yerlere geldiğini belirtmişler ancak bu durumu eleştirmişlerdir.

Yapmış olduğumuz mülakatlrda da kayırmacılığın Somali'deki ekonomik büyüme üzerindeki etkisi değerlendirilmektedir. Bu konuda katılımcıların farklı görüşleri bulunmaktadır. Ancak araştırmacıları çoğu, kayırmacılığın ekonomik büyümeye olumsuz bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Abdalla, Maghrabi ve Raggad (1998) ve diğer bazı araştırmacılar, çalışmalarında kayırmacılığın hem az gelişmiş ülkeler hem de gelişmekte olan ülkeler açısından bir problem olduğunu, kayırmacılığın vasıflı insanları istihdamına engel olduğunu ve sonrasında ekonomik büyümenin azalmasına yol açtığını tespit etmişlerdir.

Kayırmacılığın artışının ülkenin ekonomik büyümesinin azalmasına yol açtığı belirtilmiştir. Son olarak siyasal yolsuzluğun özellikle zimmete para geçirmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisine dair tartışma, istihdamdan ülkenin GSYH'sına kadar uzanmaktadır. Katılımcıların çoğu, zimmete para geçirmenin artması durumunun, yüksek işsizlik oranlarına ve GSYİH büyümesinde düşüşe neden olacağını belirtmiştir. Buna ek olarak Donald Cressey, zimmete para geçirme suçunu maddi güven ihlali olarak nitelendirmiştir. Çalışanlar tarafından yapılan hırsızlık, bugünkü hükümet

kuruluşlarının özel ya da kamu tarafından karşı karşıya kaldığı en yaygın ve maliyetli sorunlardan biri olarak çözülmesi gereken büyük bir problemdir.

Zimmet suçu, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte ürünlerin, malzemelerin, fonların, verilerin, bilgilerin veya fikri mülkiyetin kaldırılmasını da içerir. Zimmete para geçirme ya da ihtilas sadece büyük işletmeleri etkisi altına almamakta aynı zamanda küçük işletmeleri, devlet kurumlarını ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları da etkilemektedir. Bu nedenle bu bulgu diğer ilgili çalışmalar tarafından desteklenmektedir. Mauro (1997) tarafından yapılmış olan çalışmada, yolsuzluğun, yatırımın GSYH'ye oranını önemli ölçüde olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Bu göstergeler, siyasal yolsuzluğun toplumdaki ekonomik durumu kesinlikle etkileyeceğine işaret etmektedir.

Özetle literatürde, siyasal yolsuzluğun Somali'de yetersiz ekonomik büyümenin temel nedeni olduğu konusunda yaygın bir fikir birliği vardır. Siyasal yolsuzluk, Somali'de sosyal ve ekonomik büyümeyi büyük ölçüde engellemekte ve sağlık hizmeti yetersizliği, temiz içme suyu eksikliği, hastalık, yüksek ölüm oranı, suç, etnik şiddet ve çevresel bozulma nedeniyle yoksulluk ve salgın gibi bir dizi sosyal soruna neden olmaktadır. Bu durum, uzun vadede yükselen ülke servetine rağmen Somali halkının yaşam standartında bir düşüşe neden olmuştur.

Bu çalışma Somali'deki siyasal yolsuzluğun görünümü, deneyimleri ve örnekleri hakkında bilgi sağlamıştır. Katılımcılar hem zengin hem de yoksulları etkileyen, siyasal yolsuzluğun Somali'de yaygın olduğuna oldukça ikna olmuş durumdadır. Ülkenin altyapısının ve yönetiminin hali hazırdaki mevcut durumu, kamu, özel ve hatta kabile düzeyindeki yolsuzlukla doğrudan bağlantılı olduğunu ifade etmişlerdir. Ahlak ve değer sistemimizi değiştirmek, devlet memurları ve kolluk kuvvetleri için sosyal yardım paketlerini iyileştirmek ve failler için daha sert cezalar sağlamak gibi yolsuzlukla mücadele için çeşitli öneriler ortaya atılmıştır. Çalışmada, Somali'nin yolsuzluktan

kurtulması için devletin mücadeleye önderlik etmesi ve ihlâller sırasında yolsuzluğa sıfır tolerans göstermesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Yolsuzlukla mücadele kurumlarının yargılamaya ve cezalandırmaya yönelik olarak yetkilendirildiği ve desteklendiği takdirde, yakın gelecekte yolsuzlukla mücadelede çok fazla başarı sağlanacaktır. Hükümlü suçlular için azami cezalar elde etmek için Somali Anayasası'nın gözden geçirilmesi gerekli olabilir. Buna ek olarak yolsuzlukla mücadelenin bireyden ve aileden başlaması gerekir. Sonuçta ahlaklı iyi ve temiz bir geçmişe sahip kişilerin karar mercilerinde bulunmalarını ve doğru kararlar almalarını sağlayacaktır.

Öte yandan Somali'deki siyasal yolsuzluk, kayırmacılık, rüşvet, ihtilas ve para sahtekârlığı ekonomik ve sosyal gerileme ile kendisini göstermektedir. Güvenilir bir sosyal ve ekonomik büyüme elde etmek bu durumda zor olacaktır. Ayrıca, siyasal yolsuzluğu ortaya çıkaran birkaç sebep vardır. Bu sebepler içerisinde kuralların zayıf uygulanması, mülkiyet hakları, aşırı bürokrasi, idari işlemlerin yapılmasında gecikmeler, kamu sektöründeki görevlilerin takdir yetkisinin geniş olması, kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi, kamudaki yüksek rantlar ve bürokratların benzer pozisyonlardaki özel sektör veya kamu çalışanlarına göre yetersiz maaş almaları gibi nedenler yer almaktadır.

Ancak Somali'de yolsuzlukla mücadelede uygun yapısal durumlara çözümler üretilmeye çalışılmalıdır. Bu bağlamda yurttaşların hükümet ile iyi ilişkiler sağlaması, görevlilerin çalışma ortamı ve maaşlarının iyileştirilmesi, yolsuzlukla mücadele eden kurumlar ya da kişilerin desteklenmesi, yaptırım gücü yüksek kanuni düzenlemelerin oluşturulması, kamusal teşviklerin düzgün şekilde dağıtılması ve bürokratik işlemlerdeki aşırılığın azaltılması vb. düzenlemeler yapılarak yolsuzlukla yapılan mücadelede başarıyı artırılabilecektir.

Çözüm, devlet görevlilerinin yolsuzlukla mücadele yasalarını uygulamalarında ve bu tür suçları caydırmak için kanunları ihlal edenleri uzun süre hapsedebilecek

siyasal irade ve bunu uygulayacak yargısal reformları hayata geçirmede yatmaktadır. Reform yapmaya ve yolsuzlukla mücadeleye kendini adamış olan siyasal liderlerle Somali'deki yolsuzluğun aslında gerilemeye başlaması muhtemeldir. Bir bireyin hükümeti ve toplumu yeniden biçimlendirmek için yetersiz olduğu bunun için ortak bir çaba gerektiği aşikârdır. Siyasal yolsuzluğun kontrolü doğal olarak sadece işsizlik oranının ve yoksulluğun azalması ile sağlanmaz, bunların yanında ülkenin her alanında yapılacak olan müdahalelerle ancak rüşvetin önüne geçilebilir. Siyasal yolsuzluğun Somali'nin ekonomisi ve sosyal gelişimi üzerindeki etkilerini tersine çevirmek yıllar sürecektir. Ancak katılımcıların çoğuna göre siyasal yolsuzluğun önemli ölçüde azaltılması başlangıç olarak olumlu sonuçlar doğuracaktır. Somali hükümeti, öncelikle iyi bir örnek oluşturarak ülkede reform yapmaya başlayabilir. İlerleme yavaş olacaktır ancak hükümet internette finansal ve tarihsel verileri yayınlayarak bir miktar şeffaflık sağlamalıdır. Neticede yolsuzluklarla mücadele konusunda idari ve kanuni tedbirlerin alınmasıyla devlet ve yurttaş bütünlüğü en iyi şekilde sağlanmalı, ahlaki değerler yeniden inşa edilmeli, kamusal yönetimde hesap verebilirlik şeffaflık daha fazla sağlanmalıdır.

Öneriler

- Yolsuzluğa kayıtsız kalan insanların tutumu, yolsuzluğun olumsuz sonuçları konusunda eğitimler verilerek değiştirilmelidir.
- Nepotizm yerine eşit fırsat ilkeleri, kamu hizmeti adaylarına işe alımdan önce sağlanmalıdır.
- Sahtekârlık, kabile siyasetinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden sistematik, elektronik veri tabanının kullanıldığı 'tek adam, bir oy' seçim süreci olmalıdır.

- Hükümet çalışanını, aşiret ve nepotizm temelinde değil, yeterlilik ve deneyim temelinde işe almalıdır.
- Finansal ödeme, eldeki nakit yerine kredi transferi veya başka bir elektronik yöntemle yapılmalıdır.
- Yolsuzluğun sürdürülmemesi, tamamen ortadan kaldırılması ve yok edilmesi için katı yasalar konulmalı ve uygulanmalıdır.
- Yolsuzlukla mücadele komiteleri özerk olmalı ve hükümetin diğer yetki ve şubelerinden muaf tutulmalıdır.

KAYNAKÇA

A REPORT implemented by the Namibia institute for democracy (NID), 2006.Bayley, H. David. (1966) the Effects of Corruption in a Developing Nation. Western Political

A. SAMATAR, "Merchant Capital, International Livestock Trade and Pastoral Development in Somalia," Canadian Journal of African Studies 21, no. 3 (1987): 355–374.

ABDIWELI, M. Ali (2001), "Political Instability, Policy Uncertainty, and Economic Growth: An Emprical Investigation", Atlantic Economic Journal, Vol: 29, 87–106.

ABED, GEORGE T. / Gupta, Sanjeev (eds.) (2002): Governance, Corruption & Economic Performance, Washington, D.C.

ABED, GEORGE T., ve Hamid R. Davoodi 2000. Corruption, Structural Reforms, And Economic Performance in the Transition Economies", IMF Working Papers, p.1-47.

ADENİKE, E. T. (2013). An econometric analysis of the impact of corruption on economicgrowth in Nigeria. *Journals of Business Management Economics, 4*, 54-65.

AFYARE ABDI ELMI and ABDULLAHI BARISE, 'The Somali Conflict: Root Causes, Obstacles, and Peace-building Strategies', in African Security Review 15.1 (Institute for Security Studies: 2006), p. 33.

AGENCE FRANCE-Presse (AFP), 31 August 2001, Peace evades Somalia a year after founding of federal government Internet: http://

AID, M. (2016, March 11). Why Al-Shabaab survives: Somali security forces still corrupt and not combat ready. Retrieved August 14, 2016,

fromhttp://www.matthewaid.com/post/140850667581/why-al-shabaab-survives-somalisecurity-forces.

AIDT, T.S. (2003) 'Economic analysis of corruption: a survey', *The Economic Journal*, Vol. 113,

AIDT, TOKE, Jayasari Dutta, andVania Sena (2008), "Governanceregimes, corruption and growth: Theory and evidence", *Journal of Comparative Economics*, 36, pp. 195 – 220.

AISEN, A. AND VEIGA, F.J. (2011). How Does Political Instability Affect Economic Growth?. IMF Working Paper, WP/11/12, 1-29.

AKAI N, Horiuchi Y, Sakata M (2005). *Short-run and Long-run Effects of Corruption on Economic Growth: Evidence from State Level Cross- Section data for the United States.* Osaka: Osaka InternationalUniversityPress.

AKÇAY, S. (2002) "Corruption and Economic Growth: A cross-National Study", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 57 (1)

AKÇAY, S. (2006): "Corruption and Human Development". *Cato Journal*,26, No. 1

Al-SADIG, Ali, 2009. The Effects of Corruption on FDI Inflows. CatoJournal, 29(2), p.267-294.

ANDERSON, C. And Tverdova, Y. (2003) 'Corruption, political allegiances, and attitudes toward

ANDERSON, S.,& Heywood, P. M. (2009). "*The politics of perception: Use and abuse or transparency*

ANDREW HODGE Sriram Shankar D. S. PrasadaRao ve Alan Duhs, 2011. "Exploring the Links Between Corruption and Growth", Review of Development Economics, 15(3), p.474-490.

ANORUO, Emmanuel ve HabtuBraha, 2005. “Corruption and Economic Growth: The African Experience” Journal of Sustainable Development in Africa 7(1), p.43-55.

AY, AHMET, Oktay Kizilkaya ve Tuba Akar, 2016. “Gelismekte Olan Ülkelerde Yolsuzluk ve Demokrasi’nin DYY Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir İnceleme” Business and Economics Research Journal 7(3), p.73.

BAĞDİGEN, Muhlis ve Ahmet BEŞKAYA (2005), “The Impact of Corruption on Government Revenues: The Turkish Case”, Yapı Kredi Economic Review, Vol: 16, Number:2, 31-54.

BARDHAN, P. (1997) ‘Corruption and development: a review of the issues’, *Journal of Economic*

BARDHAN, Pranab (1997): “Corruption and Development: A Review of Issues”, in: Heidenheimer, Arnold J. / Johnston, Michael (eds.) (2002): Political Corruption: Concepts & Contexts, New Brunswick, pp. 321 ff.

BARNEY, J. (1991) ‘Firm resources and sustained competitive advantage’, *Journal of Management*,

BARRETO, R. A. (2001). *Endogenous corruption, inequality and growth: Econometric evidence*. School of Economics, Adelaide University, Working Paper No. 01-2, Adelaide.

BAYLEY, D. (1966) “The effects of corruption in a developing nation”, The Western Political Quarterly, Vol. 19 No.4, pp.719-32.

BEYLEY, H. David. (1966) the Effects of Corruption in a Developing Nation Western Political Campaign and Legitimation Crisis, New York: Oxford University Press Country analysis. Washington DC: Institutefor International Economics

BERNER, E., Gomez, G. And Knorringa, P. (2012) ‘Helping a large number of people become a little

BEŞEL, FURKAN ve Fatih Savaşan, 2014. "Türkiye'de Yapısal Kırılmalar Altında Yolsuzluk-Ekonomik Büyüme İlişkisi.", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27, p.73-86.

BESLEY, Timothy and John McLaren (1993), "TaxesandBribery: The Role of WageIncentives,"

BIRLEŞMİŞ MiLLETLER Kalkınma Programı, Human Development Report 2003, New York and Oxford: Oxford UniversityPress, 2003.

BİRMİNGHAM, David. KwameNkrumah: The Father of African Nationalism. Athens: Ohio University Press, 1998.

BLACKBURN, K., Forgues-Puccio, G.F. (2009), Why is corruption less harmful in some countries than in others?,Journal of Economic Behavior & Organization, Vol. 72, 797-810.

BOSMA, N., Wennekers, S. andAmorós, J.E. (2012) *Global Entrepreneurship Monitor: 2011*

BOTHA, A.,&Abdile, M. (2014). Radicalisation and al-Shabaab recruitment in Somalia. Institute for Security Studies Papers (266), 20 p.-20 p.

BRAUN, M.,&DiTella, R. (2004). Inflation, InflationVariability, and Corruption. Economics and Politics, 16(1), 77-100.

BRAUN, V.,&Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative research in psychology, 3(2), 77-101.

CAETANO, J. ve Calelro, A.(2009). Is there a relationship between transparency in economic and political systems andf oreign direct ınvestment flows? The Icfai University Journal of Applied Economics, 8(2),45-58.

CARDEN, A. andVerdon, L. (2010) 'When is corruption a substitute for economic freedom?', *The*

CASTRO, C., ve Nunes, P. (2013). Does corruption ınhibit foreign direct ınvestment? Political Revista de Ciencia Politica, 51(1),61-83

ÇELEN, M.(2007), Yolsuzluk Ekonomisi, Kamusal Bir Kötülük Olarak Yolsuzluğun Ekonomik Analizi, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirleri Odası, Yayın No 77, İstanbul.

CENTRAL BANK OF SOMALİA. (2013). Preliminery Respons eto Allegations of Corruption. Chene, M. (2012). Overview of Corruption and Anti-corruption in Somalia.

CHANDER, Parkash ve Louis Wilde. 1992. Corruption in tax administration. Journal of Public Economics 49(3), 333-349.

CHANG, E. andChu, Y. (2006) 'Corruption and trust: exceptionalism in Asian democracies?', *The* China', *Journal of Business Ethics*, Vol. 32, No. 3, pp.191–204.Chinese Financial System," *The China Quarterly*, 163: 655-76.

COOLİDGE, Jacqueline / Rose-Ackerman, Susan (2000): "Kleptocracy and Reform in African Regimes: Theory and Examples", in: Hope, Kempe Ronald / Chikulo, Bornwell C. (eds.): Corruptionand Development in Africa: Lessons from Country Case Studies, Basing stoke, pp. 57 ff.corruption on firmentry', *PublicChoice*, DOI: 10.1007/s11127-011-9871-2.

CRAİGWELL, R. Ve Wright A. (2011). Foreign direct investment and corruption in developing economies: Evidence from linear and non-linear panel Granger causality tests. Economics Bulletin, 31(3), 2272-2283.

D. WOODWARD AND G. STOCKTON, "A Study of the Profitability of the Somali Exports" (Mogadishu: USAID, 1989).

DALHBERG- Acton, John Emerich Edward, *Essays on Freedom and Power*. Boston: Beacon Press, (Dalhberg-Acton 1949, 364)

DANA, L.P. (2011) ‘Entrepreneurship in Bolivia: an ethnographicenquiry’, *Int. J. Business and*

DARBY, J., Li, C.W. and Muscatelli, V.A. (2004). Political Uncertainty, Public Expenditure And Growth. European Journal of Political Economy, 20(1), 153-179.

DAVİD M. Anderson, ‘The New Piracy: The Local Context’, in: Forum: The New Piracy: Three Contexts (IISS: London, 2010), Survival No. 52, p. 48.

DEL MONTE Alfredo ve Erasmo Papagni, 2001. “Public Expenditure, Corruption and Economic Growth: The Case of Italy”, European Journal of Political Economy, 17(1), 1-16.

DEL MONTE, A. and E. Papagni (2001): “Public expenditure, corruption, and economic growth: thecase of Italy”. *European Journal of Political Economy*17, 1–16.

DELLA PORTA, Donatella ve AlbertoVanucci, Corrupt Exchanges: Actors, Resources, and Mechanisms of Political Corruption (Yolsuz Değişimler: Aktörler, Kaynaklar ve Siyasi Yolsuzluk Mekanizmaları), New York: Walter de Gruyter, 1999.

DİNG, X.L. (2000) “Systemic Irregularity and Spontaneous Property Transformation in the Dragunova, E. (2006) ‘National features of Russian entrepreneurs’, *International Journal of*

DREHER, A. And Gassebner, M. (2011) ‘Greasing the wheels? The impact of regulations and Dunfee, T. And Warren, D. (2001) ‘Is guanxiethical? A normative analysis of doing business in the world.

DÜNYA BANKASI (The World Bank), HelpingCountries Combat Corruption Program at the World Bank since 1997 (1997’den Bu Yana Dünya Bankası’nın Yolsuzlukla Mücadele Eden Ülkelere Yardım Programı), 2000.

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ (World TradeOrganization), Transparency (Saydamlık), WT/WGTI/W/109, 2015

Economic Journal, 103(416): 119-141. *Economics of Governance*, Vol. 3, No. 3, pp.183–209.

EGGER, P. AND Winner, H. (2005) 'Evidence on corruption as an incentive for foreign direct

EHRLİCH, I.,&Lui, F. T. (1999). Bureaucratic corruption and endogenous economic growth. Journal of Political Economy, 107(S6), S270-S293.

EKPO, Monday U. (1979): "Gift-giving and Bureaucratic Corruption in Nigeria", in: Ibid. (ed.): Bureaucratic Corruption in Sub-Saharan Africa toward a Search for Causes and Consequences, Washington, pp. 161 ff.

ELLİOTT, Kimberly, Corruption as an International Policy Problem; Overview and Recommendations, (Yolsuzluk, Uluslararası Bir Siyasa Sorunu: Değerlendirme ve Öneriler), Washington, D.C.: Institutefor International Economics, 1997.

ELLİOTT, Kimberly, Corruption as an International Policy Problem; Overview and Recommendations, (Yolsuzluk, Uluslararası Bir Siyasa Sorunu: Değerlendirme ve Öneriler), Washington, D.C.: Institutefor International Economics, 1997. *Emerging Markets*, Vol. 3, No. 1, pp.75–88.*Entrepreneurship and Small Business*, Vol. 3, No. 5, pp.607–620.

EVRENSEL, A. Y. (2010). Corruption, growth, and growth volatility. International Review of Economics & Finance, 19(3), 501-514.

EVRENSEL, A. Y. (2010). Institutional and economic determinants of corruption: a cross-section analysis. Applied Economics Letters, 17(6), 551-554. *Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe*, Babson F.A.O. 1996, pp. 5–10.

FACKLER, T. and T. Lin, 1995, Political corruption and presidential elections, 1929–1992. Journal of Politics 57, 971–993.for the Markkula Center for Applied Ethics program in Government Ethics in Santa Clara University. Retrieved on September 10, 2012, from

FOSU, A.K. (2001). Political Instability And Economic Growth in Developing Economies: Some Specification Empirics. Economics Letters, 70(2), 289-294.

FREEDOM HOUSE, 2011, *Freedom of the Press Somalia country report* ,http://www.freedom house.org/report/freedompress/ 2011/Somalia

Friedrich, J, Carl. (1966) Political Pathology. The political Quarterly. Vol.37 No 1 pp. 70-85

GHURA, Dhaneshwar (1998), "Tax Revenue İn Sub-Saharan Africa: Effects Of Economic Policies And Corruption, IMF working paper, wp/98/135, 1-25.

GİRLİNG, J. (1997). *Corruption, capitalism and democracy*. London: Routledge.

GJİNOVCİ, A. (2016). Nepotism and economic crime, The role of nepotism and corruption in theeconomy. Lambert Academic Publishing.

GOERKE, Laszlo. 2008. Bureaucratic corruption and profit taxevasion. Economics of Governance 9(2), 177–196.Government in contemporary democracies', *American Journal of Political Science*, Vol. 47,

GUETAT, I. (2006). Theeffects of corruption on growth performance of the MENA countries. *Journal of Economics and Finance, 30,* 208–221.

GUPTA, S., DAVOODĠ.H., TERME,R. (1998). "Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?" http://www.imf.org /external/pubs/ ft/wp/wp9876.pdf

GYİMAH-BREmMPONG, K. (2002) 'Corruption, economic growth, and income inequality in Africa',

HABİB, M., ZURAWİCKİ, L. (2001), Country Level Investments and the effect of corruption – some empirical evidence, International Business Review, Vol. 10, 687-700.

HAVRYLYSHYN, O. (2001) 'Recovery and growth in transition: a decade of evidence', *IMF Staff*

Heidenheimer, A.J., Johnston, M. andLeVine, V. (Eds.) (1989) *Political Corruption: A Handbook*,

HEİDENHEİMER, Arnold J. (1970): "Introduction", in: Ibid. (ed.) Political Corruption: Readings in Comparative Analysis, New York.

HEİMANN, FRİTZ F., Combatting International Corruption: the Role of The Business Community (Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele: İş Dünyasının Rolü, Washington, D.C. :Institute For International Economics, 1997.

HEYWOOD, P. (1997) 'Political corruption: problems and perspectives', *Political Studies*, Vol. 45,

HEYWOOD, P. (ed.) (1997): "Political Corruption", Special Issue of Political Studies, 45(3), pp. 417 ff.

HOPE SR, K. R. (2015). Police Corruption and Police Reforms in Developing Societies: CRC Press.

http://www.encyclopedia.com/topic/Somalia.aspx a.d (4/6/2016), World PopulationProspects (2017 Revision) - United Nations populationestimatesand projectionshttp://www.scu.edu/ethics/practicing/focusareas/governmentethics/introduction/crony ism.html http://www.ti-bangladesh.org/Accessed on 11/29/2004 https://www.povertyactionlab.org/doc/governance-review-paper-section-v-what-determines corruption

HUANG, C. J. (2012). Corruption, economic growth, and income inequality: evidence from ten countries in Asia. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, *66*, 2012.

HUNTER, Justine (2006): Zero Tolerance for Corruption: Actual Instances of Corruption 2004- 2006, as Reported in theNamibian Print Media, Windhoek.

HUTTER, J. &Shah, A. (2000). Anti corruption policies and programmes: A Framework for evaluation [World Bank policy research working paper, No. 2501], Washington: World Bank.

IMF (International MonetaryFund). 1991. Somalia: Staff Report forthe 1991 Article IV Consultation. Washington, DC: IMF.

INTERNATIONAL ANTİ-CORRUPTİON Conference. Lima, Peru: September 7-11, 1997.

INTERNATIONAL CRISIS Group, 'Can the Somali Crisis Be Contained?', Africa Report No. 116 (ICG: Brussels, 2006), p. 15.

International Crisis Group, 2012, *Somalia:* http:// www. Crisis group. org/~/media/Files/africa/horn-ofafrica/Somalia/b87-somalia-an-opportunity-that-should-notbe- missed.pdf

INTERNATIONAL LABOUR Office "Economic Transformation in Socialist Framework" (Addis Ababa, 1977); and N. Dastane, Salinity and Other Production Problems and their Solution in Somalia (Rome: FAO, 1985)

JAMES R. HİNES, Jr. 1995. "Forbidden Payment: Foreign Bribery andAmerican Business After 1977", National Bureau Of Economic Research (NBER) Working Paper, No:5266, p.1-21.

JANICE HAMILTON, *Somalia in Pictures*, (Twenty-First Century Books: 2007), p.70.

JOHNSTON, MICHAEL ve VICTOR T. LeVine (derleyenler), PoliticalCorruption-A Handbook (Siyasi Yosuzluk-El Kitabı), İkinci Baskı, New Brunswick ve London: TransactionPublishers, 1990.

JOHNSTON, MICHAEL, Public Officials, Private Interests and Sustainable Democracy; When Politics and Corruption Meet (Kamu Görevlileri, Özel Çıkar ve Sürdürülebilir Demokrasi, Siyaset ve Yolsuzluk Nerede Karşı Karşıya Gelir), Washington, D.C.: Institute For International Economics, 1997.

JONG-A-PIN, R. (2009). On The Measurement of Political Instability and ItsImpact on Economic Growth. European Journal of Political Economy, 25(1), 15-29.

Journal of Comparative Economics 29, 66–79 (2001)doi:10.1006/jcec.2000.1703, availableonline at http://www.idealibrary.com*Journal of Politics*, Vol. 68, No. 2, pp.259–271.

JUSTMAN, M.,&Teubal M. (1991). "A Structuralist Perspective on the Role of Technology in Economic Growth and Development",

KARACA, Yüksel, "Yolsuzluklar Büyümeye Nasıl Zarar Verir?" Maliye Dergisi, 133, 2000.

KARP, Mark, *the Economics of Trusteeship in Somalia* (African Studies Program Series.) Boston: Boston UniversityPress, 1960.

KATO, Damian (1998): "The Responsibilities of the Government, the Media and the Public in Combating Corruption", in: Ruzindana, Augustine et al. (eds.) (1998a): Fighting Corruption in Uganda: The Process of Building a National Integrity System, Kampala, pp. 70 ff.

KHAN, M. (1996), A typology of corrupt transactions in developing countries IDS Bulletin, Liberalization and the New Corruption, 27 (2): 12–21.

KHAN, MUSHTAQ H. (2002b). "CorruptionandGovernance in EarlyCapitalism: World Bank StrategiesandtheirLimitations". InJonathanPincus,

andJeffreyWinters [eds].*Reinventingthe World Bank*. Cornell UniversityPress, Ithaca.

KLITGAARD, R. (1988). *Controllingcorruption*. Berkeley, CA: University of California Press. *Lawand Development Review*, Vol. 3, No. 1, pp.40–63.

LEDERMAN, D., Loayza, N. V., &Soares, R. R. (2005). Accountabilityandcorruption: Politicalinstitutionsmatter. *EconomicsandPolitical*, *17*(1), 1-35.

LEDERMAN, Daniel, Norman V. LoayzaandRodrigo R. Soares, "AccountabilityandCorruption: PoliticalInstitutionsMatter", Economics&Politics, Vol: 17, No: 1, 2005, 1-35.

LEE, JOON-SUK (2008), "Favoritism in asymmetricprocurementauctions", International *Journal of IndustrialOrganization*, Vol. 26, pp.1407–1424.

LeFF, N. (1964), Economic Development throughBureaucraticCorruption, AmericanBehavioralScientist, 1964.

LeFF, N. (1979) Economic Development throughBureaucraticCorruption. Washington DC.

LEITE, C., Weidman, J. (1999), DoesMother Nature Corrupt? Natural Resources, Corruption, andEconomicGrowth, IMF WorkingPaper, WP/99/85, July.lesspoor: thelogic of survivalentrepreneurs', *European Journal of Development Research*,

LEWIS, I. M., 'ThePolitics of the 1969 Somali Coup', in *theJournal of Modern AfricanStudies*(Cambridge),

Li, H. Lixin, C. XuandZou, H.F. (2000): "Corruption, Income Distribution, andGrowth". *EconomicsandPolitics, 12 (2)*, 155-182

LIEBENSTEIN, H. (1966), AllocativeEfficiency vs. X-Efficiency, TheAmericanEconomicReview, Vol. 56, No. 3., 392-415.

LINDAUER, D.L. (1994): "Government Pay andEmploymentPoliciesandEconomicPerformance", in: Lindauer, D.L. / Nunberg, B. (eds.): RehabilitatingGovernment: Pay andEmployment Reform in Africa, Washington, D.C.*Literature*, Vol. 35, No. 3, pp.1320–1346.Little, Peter D. 2003. Somalia: Economywithout a State. Indiana UniversityPress

LITTLE, W. and Posada, E. C. (1996), "Introduction", in Littleand Posada – Carbo, eds, PoliticalCorruption in Europe and Latin America, New York, St. Martin'sPress.

LOUGH, R.,& Abdi, S. (2013). Somalia's security forceshamstrungbycorruption, infiltrators. Retrievedfromhttp://www.reuters.com/article/us-somalia-securityidUSBRE9420OU20130503.

LUI, F. (1985), An Equilibrium Queuing Model of Bribery, Journal of PoliticalEconomy, Vol 93 No 4, 760-781.

MACRAE, J. (1982), UnderdevelopmentandtheEconomics of Corruption: A Game TheoryApproach, World Development, Vol.10, No.8, 677-687.

MAFUNISA, M. John, "Developing a workethic in publicsector," Ömer Bozkurt ve J.V. Moniz (derleyenler), PoliticalandAdministrativeCorruption (Siyasal ve İdari Yolsuzluk), Brussels: International Instiute of AdministrativeSciences, 1999.

MANDAL, B., Marjit, S. (2010), CorruptionandWageInequality, International Review of Economicsand Finance, Vol. 19, 166-172.

MANION, M. (1996). Corruptionbydesign: Bribery in Chineseenterpriselicensing. *Journal of Law, Economics, andOrganization, 12*(1), 167-195.

MAURO, P (1997). TheEffects of Corruption on Growth, InvestmentandGovernmentExpenditure: A cross

MAURO, P. (1995). Corruptionandgrowth, *QuarterlyJournal of Economics, 110*(3), 681-712.

MAURO, P. (1997), Corruptionandthe Global Economy, TheEffects of Corruption on Growth, Investment, andGovernmentExpenditure: A Cross-Country Analysis, EditedByKimberlyAnn ELLIOTT, Institutefor International Economics, Washington DC, USA.

MAURO, Paolo (1995): "CorruptionandGrowth", QuarterlyJournal of Economics, 110(3), pp. 681 ff. Mauro, Paolo (1997): "WhyWorryAboutCorruption?", IMF EconomicIssues No. 6, http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues6/index.htm.

MAURO, Paolo. 1996. "TheEffects of Corruption on Growth, Investment, andGovernmentExpenditure", IMF WorkingPapers, No 96/98, p.1-28.

MAURO, Paolo. 2002. "Thepersistence of corruptionandsloweconomicgrowth", IMF WorkingPapers, No 02/213, p.1-23.

MEDARD F. Jean, Corruption in Neo-PatrimonialStates of Sub-SaharanAfrica, in A. J. Heidenheimerand M. Johnston (eds), PoliticalCorruption: ConceptsandContexts, Transaction, New Brunswick, 2002, 379-402.

MEHRARA, M., Firouzjaee, B.A. (2011), GrangerCausalityRelationshipbetweenexportgrowthand GDP growth in developingcountries: Panel CointegrationApproach, International Journal of HumanitiesandSocialScience, Vol. 1, No. 16, November, 223-231.

MENDEZ, F., Sepulveda, F. (2006), Corruption, growthandpoliticalregimes: Cross countryevidence, European Journal of PoliticalEconomy, Vol.22, 82-98.

MICHAELJohnston; and Victor T. Le Vine. (1993) Political Corruption. Nw Jersey: Transaction Publishers

MICHAILOVA, J., Melnykovska, I.(2009), Gender, corruption and sustainable growth in transition countries, MPRA Munich Personal RePEc Archive, May. 1-25.

Minutes of Negotiation Meeting held on August 6 & 7, 2014 between the Delegation of the Republic of Somalia and theNegotiating Team of the World Bank for RCRF Project (P148428).

MKANDAWIRE, Thandika. "Adjustment, Political Conditionality and Democratization in Africa." In Democratisation Processes in Africa: Problems and Prospects, edited by Eshetu Chole and Jibrin Ibrahim, 83–99. Dakar, Africa: CODESRIA, 1995

MO, PAK HUNG, 2000. "Income Inequality and Economic Growth", Kyklos, 53(3), p.293-315.

MO, PAK HUNG, 2001. "Corruption and Economic Growth", Journal of Comparative Economics, 29(1), p.66- 79.

MUSHFIQ us Swaleheen ve Stansel Dean, 2007. "Economic Freedom, Corruption, and Growth." Cato J. 27, p.343.

MUSTAFA, S. (1997):"Corruption Costs Millions, says UNDP", Financial Express July, 31.

MYINT U (2000). Corruption: Causes, Consequences and Cures. Asia- Pacific Develop. J. 7(2): 33-58.

NADLER J., Schulman M., (2006). Favoritism, Cronyism, and Nepotism. Material sprepared

NDONGA, S. (2016, March 22). Don'tblamepolice, stop bribingthem -Nkaissery - capitalnews. Kenya. Retrievedfromhttp://www.capitalfm.co.ke/news/2016/03/dont-blame- police-stop-bribing-nkaissery/

NELTON, S., "The Bright Side of Nepotism." *Nation's Business*, May 1998, p.72

NYAPENDI, Keto (1998): "The Role of the Auditor General in Fighting Corruption", in: Friedrich Ebert Stiftung (ed.): The Crusade against Corruption in Uganda: A Collection of Papers, Kampala, pp. 27 ff.

OECD. (2008). "Corruption A Glossary of International Standards in CriminalLaw",http://www.oecd.org/corruption/acn/library/41650182. Pdf

OGUNDIYA, I. S. (2009), "Political Corruption in Nigeria: Theoretical Perspectives and some Explanations, The Anthropologist, vol. 11, No. 4, pp. 281 – 292

OKONKWO, R. (2007). Corruption in Nigeria: A Historical Perspective (1947 – 2002). In African Unchained. Retrieved from http://africaunchained.blogspot.com/2007/09/corruption-in-nigeriahistorical.html

OLIVIER DE SARDAN, J.P. 1999: L'espacepublic introuvable. A Moral Economy of Corruption in Africa

PAIDERS, J. (2008) *Relationship between corruption level changes and economic growth in theworldend Europe*. International scientific conference: Research for Rural Development 2008, 14,Jelgava(Latvia), 21-23., May 2008.

PALDAM, M. (2001). "*Corruption and religion*", Adding to the economic model. *Kyklos, 54*, 383–414.

PALDAM, M.,&Gundlach, E. (2008). Twoviews on institutions and development: The grandtransition vsthe primacy of institutions. *Kyklos, 61*, 65–100. *Papers*, Vol. 48, special issue, pp.53–87.Park, MA. *Political Quarterly*, Vol. 19 No.4, pp.719-32

POWELL, Benjamin, G.P. Manish ve Malavika Nair, 2010. "Corruption, Crime and Economic Growth", Handbook on theEconomics of Crime, p.328-339.

PRIMORAC, Dinko ve Smoljic, Mirko, 2011. "Impact of Corruption on Foreign Direct Investment. Megatrend Review, 8(2), p.169-190.

PURPOSIVE SAMPLING. PubMed, 105-11.Quarterly XIX, 4 December 1966 pp.719-32 Quoted in Heidenheimer, J. Arnold; Quoted in HolmesLeslie, (1993) The End of CommunistPower. Anti-Corruption Reduction and Economic Management Network of the World Bank, September 1997.

RIBADU, NUHU. "CapitalLossandCorruption: TheExample of Nigeria". May 19, 2009. http://www.house.gov/apps/list/hearing/financialsvcs_dem/ribadu_testimony.pdf (accessed May 14, 2011).

RIJCKEGHEM, C. V.,&Weder, B. (2001). Bureaucratic corruption and the rate of temptation: do wages in thecivil service affect corruption, and by how much?.*Journal of Development Economics, 65(2),* 307-331.

RILEY, STEPHEN P. (1998): "ThePoliticalEconomy of Anti-CorruptionStrategies in Africa", The European Journal of Development Research, 10(1), pp. 129 ff.

ROSE-ACKERMAN, Susan (1975), "The Economics of Corruption," *Journal of PublicEconomics*,

ROSE-ACKERMAN, Susan. (1999) Corruption, a Study in Political Economy. New York: AcademicPress

ROTBERG, ROBERT I. (2003), When States Fail: Causes and Consequences, Princeton: Princeton Salisu, M., 2000. "Corruption in Nigeria", Lancaster University, Management School, WorkingPaper, 2000/006, Lancaster, UK.

SARKAR, H.,& HASSAN, A. (2001). Impact of corruption on efficiency on investment: Evidence from a cross-country analysis. *Asia-Pacific Development Journal, 8(2),* 111-116.

SAYAN, İ.Ö., "Yolsuzluk ve Kamu Etiği", Prof.. Dr. Kurthan Fişek İçin Yönetim Üzerine, (Yayına Haz: İpek Özkal Sayan), A.Ü. S.B.F.,Ankara, 2010, s.143-168.

SAYAN, Özkal İpek ve KIŞLALI, Mustafa (2004), Yolsuzluk Üzerine Ekonometrik Bir Çalışma, Amme İdaresi Dergisi, C.37, S.2, 31-50.

SHARMA.SH.(2007). Democracy, Good Governance and Economic Development: Taiwan Jouranal of Democracy, Vol, 3 No. 1:29-62.

SOLOW R (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. Quaterly J. Econ. 70: 65-94.

SOMALI DEMOCRATIC Republic, Ministry of Agriculture, Agriculture in the Service of theNation (Mogadishu: 1974).

Somali NationalBureau of Statistics 2016.

SOMMER, C., SCHNEIDER, W. & POUTIERS, J-M., 1996. The living marine resources of Somalia. FAO, Rome. 376p., 32 colourplates

Stapenhurst, Rick ve SahrKpundeh (derleyenler), CurbingCorruption, Toward a Model for Building National Integrity (Yolsuzluğu Denetlemek, Ulusal Bütünlük Oluşturmaya Yönelik Bir Modele Doğru), Washington, D.C.: The World Bank, 1999.*Statistics, 82* 1–11.

SWALEHEEN, MUSHFIQ 2011. "Economic Growth with Endogenous Corruption: An Empirical Study", PublicChoice, 146(1), p.23-41.

TALK TO AL JAZEERAS2011 • E22Talk to Al Jazeera –Abdiweli Mohamed Ali: 'Ready tomove on

TANZI, V. (1998). Corruption around the world: causes, consequences, scopes and cures. *International Monetary Fund Staffpapers, 45*(4), 559-594.

TANZİ, V. and DAVOODİ, H. (1997), "Corruption, Public Investment and Growth." http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp97139.pdf

TAVARES, S.C. (2007), Do Rapid Political and Trade Liberalizations increase Corruption? European Journal of PoliticalEconomy, Vol. 23, 1053-1076.

The Postcolonial State in Africa: FiftyYears of Independence, 1960–2010. Madison: University of Wisconsin Press, 2012.

THIEL, REINOLD E., "Corruption in the Age of Globalisation", Political and Administrative Corruption, IISA and TODAIE, (Seminar), Ankara 1997

TOSUN, M.U., Yurdakul, M.O., ve Varol İyıdoğan P. (2014). Ther elationship between corruption and foreign direct ınvestment ınflows ınturkey: an empirical examination. Transylvanian Review of Administrative Sciences, 42, 247-257.

TOSUN, Umur (2001), "Yolsuzluğun Ekonomik Etkileri: Yolsuzluk ve Büyüme Arasındaki İlişki, Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi, Sayı:4, 3-8.

TOSUN, Umur (2003), "Yolsuzluğun Nedenleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma", Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:5, 125-146.

TOUIABOR, Finishing with the idea of the Third World :the concept of the political trajectory" in J. Manor, ed., Rethinking Third World Politics, Londres, Longman, 1991, pp. 51-71.Transaction, New Brunswick, NJ.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2000), Source Book 2000: Confronting Corruption, The Elements of a National Integrity System, Berlin.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2012), The Corruption Perceptions Index 2012, Annual Report 2016. Pdf. www.transparency.org.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL'Corruption Perceptions Index 2009', www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table (accessed on 21 February 2010) andForeignPolicy, 'The Failed States Index2009.

TREISMAN, D., 2000, Thecauses of corruption: a cross-national study. Journal of Public Economics 76, 399–457.

UĞUR MEHMET ve NANDINID asgupta, 2011. "Evidence on the Economic Growth Impacts of Corruption in Low-income Countries and Beyond: a Systematic

Review", EPPI-Centre Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London.

UNITED NATIONS (2004).UN Global Programme against Corruption.Anti-Corruption toolkit.www.odcep.org/pdf/crime/toolkit/fitof7.pdfUniversityPress of America.

United Nations Manual on Anti-corruptionPolicyhttp://www.unodc.org/pdf/crime/gpacpublications/manual.pdf

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE (2012), Foreign Corrupt Practices Act – An Overview (Erişim: http://www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa/ 02.06.2012) UniversityPress.Vol. 17, No. 1, pp.99–120.Vol. 24, No. 3, pp.382–396.

WEDE, R. (1982). The system of administrative and political corruption: Canal irrigation in South India. *Journal of Development Studies*, *18*(3), 287-328.

WARREN, Mark E., "Corrupting Democracy (Demokrasiyi Yolsuzluğa Bulaştırmak)," Amerikan Siyasi Bilimler Derneği Yıllık Toplantısında sunulmuş tebliğ, Boston, 29 Agustos-1 Eylül 2002.

WEI, S. J. (2000). How taxing is corruption on international investors? *Review of Economics and* World Bank Atlas, 1983. Washington, D.C.: World Bank, 1983.

World Bank in Somalia poverty rate 2017

WORLD BANK IN SOMALIA poverty rate 2017

WORLD BANK Population Prospects: The 2017 Revision, U.N. Population Division 2017

WORLD BANK, *Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank.* Poverty

WORLD BANK, Somalia: Agricultural Sector Survey (Washington, D.C. 1987), p. 27; A. Vahcic, "Jowhar Sugar Factory," in A Casebook of Public Enterprise

Studies, eds. P. Fernandes and V. Kreacic (Ljubljana, 1982)World Development, Vol. 19, No.9.

WORLD GOVERNANCE Indicators for Somalia available at http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_chart.asp -lastaccessedJanuary 8, 2013, at: www.dfid.gov.uk

XIZI LIU, *A LiteratureReview on the Definition of CorruptionandFactorsAffectingthe Risk of Corruption*, Open Journal of SocialSciences, Vol.04 No.06(2016), Article ID:67745,7 pages http://file.scirp.org/Html/19-1760972_67745.htm

YAKAR SONER ve Kemal Cebeci, 2007. "Yolsuzluğun Ekonomik Büyümeye Etkileri Üzerine Teorik Bir İnceleme", Çimento İşveren Dergisi, p.16-29.

YÜKSEL HARUN, 2010. "Yolsuzluk ve Ekonomik Büyüme", Akademik Araştırmalar Dergisi, 43, p.41-47.Zhi., H. L. (2014).

ÖZET

Somali, 1991 yılındaki iç savaş sonrasındaki çöküşü müteakiben, yaklaşık otuz yıldır etkili bir hükümet olmaksızın yönetilmektedir. O zamandan beri ülke, destek gören uygun ve işlevsel bir merkezi hükümet olmamasından yakınmaktadır. Etkin bir anayasa ve yasal çerçevenin olmayışı, çatışmalar ve güvenlikli bir ortamın olmaması, kamu suistimali ve siyasal yozlaşma akabinde yoksulluk ve mali istikrarsızlık getirmiştir. Güçlü anayasal mekanizmaların ve yolsuzlukla mücadele komitesinin tesis edilmesi, geçmişte siyasal krizin ortadan kaldırılması alkış toplamıştır.

Temelde, bireyden topluma kadar ortak menfaatlerine zarar veren, gelişmemiş yönetsel sebep olan ve ülkenin ekonomik ve yönetsel yapının geleceğini dahi olumsuz etkileyen "*Siyasal Yolsuzluk*" hakkında yapılan birçok araştırma yapılmaktadır. Somali'deki siyasal yolsuzluk ve bunun Somali yönetsel yapısının ve ekonomik büyümesi üzerindeki yansımasının ortadan kaldırılmasının etkileri ve sonuçları konusunda gözleme dayalı araştırmaya çok az önem verilmiştir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, nitel araştırma yöntemi kullanımıyla, siyasal yozlaşmanın farklı biçimlerinin Somali'deki yönetsel yapının ve ekonomik büyüme üzerine, dolaysız ve dolaylı etkilerini belirlemek ve bunları araştırmaktır. Bu çalışma deterministik olarak, konu edindiği olaylara neden-sonuç ilişkisi üzerinden bakacaktır ve ekonomik büyüme unsurları üzerinde, ülkedeki yabancı yatırım, istihdam, gelir, refah ve GSYİH gibi alanlar üzerinde siyasal yozlaşmanın etkilerini incelemiştir.

Yedi sorunun vurgulandığı çalışma, farklı devlet sektörleri ve diğer sosyal örgütlerde çalışan kamu çalışanları, emekliler, sosyal örgütler, Türkiye'de yaşayan Somali sivil halkı ve Somali'nin Türkiye Konsolosluğu'ndaki memurlar olmak üzere toplam otuz kişi ile gerçekleştirilmiştir. Tezin içeriğinin analizi, temellendirilmiş teori (Ground theory) ışığında faktörlerin eksiltilmesi ve nitel yöntem ile gerçekleştirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme (Semi-structured interview) ve yorumlanmış analiz gibi görüşme teknikleri kullanılmıştır.

Bundan başka, deneysel sonuçlar, siyasal yolsuzluk boyutları arasında ve bunlarla GSYİH arasında güçlü ara bağlantılar olduğunu göstermiştir. Nihai sonuçlar, Somali'de siyasal yolsuzluğun, GSYİH ve sonrasında varlık ile gelirin ve son olarak da yoksulluğun takip ettiği, istihdamın önündeki iç rahatsızlıklardan biri olarak yüksek oranda olduğunu ortaya sermiştir.

Bu tezin sonucu, Somali'de siyasal yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasında ters bir orantılı ilişki olduğunu gösteren deneysel bir incelemeden çıkmaktadır. Bu araştırmada siyasal yolsuzluğun, ekonomideki büyüme ve yönetsel yapısının etkisi Somali için araştırılmıştır. Siyasal yolsuzluğun üzerindeki yapılan araştırmalarda siyasal yolsuzluk olgusunun ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisi olduğunu savunan fikirlerin yanı sıra olumsuz etkilediği de savunulmaktadır. Buradan hareketle Somali'de siyasal yolsuzluğun ekonomik büyümeyi nasıl etkilediği analiz edilmiştir ve araştırmanın neticesinde elde edilen veriler ve bilgilerde bu argümanı destekler nitelikte görülmüştür.

Ampirik araştırma sonuçlar, Siyasal Yolsuzluk entegrasyonun boyutları ile ekonomik büyüme ve yönetsel yapının arasında bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Somali'de bazı bölgeler, ekonomik, bürokratik ve siyasal sistem nedeniyle faaliyet gösteren işletmeleri etkilemiş ve siyasal yolsuzluk nedeniyle bu işletmeler ülkenin büyümesine etkili bir şekilde katkı sağlamamıştır. Son olarak, mevcut çalışma, birbiriyle sık sıkıya bağlı oldukları ve hepsi de ülkenin ekonomik ve yönetsel yapısını olumsuz yönde etkiledikleri için siyasal yolsuzluğu ortadan kaldırmak ve ekonomik ve yönetsel yapıları birlikte geliştirmeyi önermektedir.

Bu çalışmanın temel bulguları, siyasal yolsuzluğun, Somali sosyo-ekonomik ve yönetsel yapılarının faaliyetleri üzerinde güçlü ve negatif bir etkiye sahip olduğunu

ortaya koymaktadır. Ayrıca deneysel sonuçlar, siyasal yolsuzluğun farklı türleri ve bunlar ile ekonomik ve yönetsel yapının arasında güçlü karşılıklı ilişkiler ile etkileşimlerin olduğunu göstermiştir. Sonuçlar, iç bütünleşme ekonomik büyümesinin türleri üzerinde en yüksek etkiye sahip olduğunu, ardından rüşvet bütünleşme, sonra kayırmacılık ve en son olarak da zimmete para geçirme olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Yolsuzluk, siyasal yozlaşma, kayırma, zimmetine geçirme, ekonomik büyüme, istihdam, gelir, GSYİH ve yoksulluk.

ABSTRACT

Somalia has been operational for nearly thirty years without an effective government following the collapse of the state in 1991 after a civil war. Since then, the country has suffered from the absence of a proper and functional central government contributed to among many factors; lack of effective constitution and legal framework, conflicts and insecurity, public abuse and political corruption, which in return brought poor economic growth and financial instability. The installation of strong constitutional mechanisms and strong anti-corruption committee has in the past been applauded for the eradication of political corruption.

In regardless, the world has givingvery little attention thus far been given to the empirical investigation on the impact and outcome of successful eradication of political corruption and its reflection on the economic and social development growth in Somalia. Therefore, the objective of this study is to identify and explore the direct and indirect impact of various forms of political corruption on economic growth in Somalia using qualitative case study design. The current study is considered as a causality study and it investigates the effects of political corruption forms on the elements of economic growth such as foreign investment, employment, income, wealth and GDP in the country.

The study applied use of seven questions, interviewing thirty persons from different sectors of public officials and sivil society, present public workers, retirement workers, Somali community in Turkey, and officials in Somalia's consulate in Turkey. The principal component analysis was performed by factor reduction and qualitative study through use of ground theory. Interview techniques such as semi-structured interview and interpreted analysis were conducted. The principal result of this study reveals that political corruption has strong negative and significant influence on the economic growth in Somalia.

Furthermore the empirical results indicated that there are strong inter-relationships and interactions among the dimensions of political corruption and economic growth. Final results indicated that political corruption was highly rated as one of the internal ailments ahead of employment, followed by GDP then wealth and income and lastly caused poverty. Althought, corruption impact on economic growth, but there are many other factors that affect economic, social and public services. However most of the studies are concentrated on political corruption the main effect on economic and social development in the world. Moreofer there are some argumentsthat political corruption has some positive impact on economic growth and social development, while others claim that political corruption has very strong negative impact on economic growth and social development. From here, in difference debate the impact of political corruption on economic growth observed for Somali in this study and it was seen that supports this argument in the result of the research.

Keywords: Corruption, political corruption, bribery, nepotism, embezzlement, economic growth, employment, income and wealth, GDP, poverty